

הישיבה השלוש-מאות-וחמישים-וחמש של הכנסת התשיעית

יום רביעי, כ"ה תמוז תש"ם (9 יולי 1980)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:01

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה: חוק מעמד אירגונים בין-לאומיים, התש"ם-1980.
לקריאה שנייה ולקריאה שלישית: חוק התובלה האווירית, התש"ם-1980 — שהחזר מוועדת הכלכלה.
כמו"כ הונחה החלטת ועדת הכנסת מיום כ"ד ב' תמוז התש"ם — 8 ביולי 1980, בדבר הכרתה בסיעת "אחווה".

היו"ר י. מ. אברמוביץ: הריני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. על סדר-היום: שאלות ותשובות. אולם קודם נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

מוזכר הכנסת נ. לורך: ברשות היושב-ראש הנני מתכבד להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

ב. שאלות ותשובות

גה, בגלל חוסר תקציבים מספיקים לרכישת ציוד וספירות מדעית, ירידת מדענים צעירים מהארץ, יציאתם לגימלאות של מדענים ותיקים וכו'.

אודה לשר אם ישיב לי:

א. האם משקפות טענות אלו את המציאות?
ב. כמה אנשים מנתה הקהילה המדעית בישראל בשנת 1979, ומה הסכום הכולל שהוקצה באותה שנה למוסדות אקדמיים ומוסדות העוסקים במחקר ופיתוח מדעי?

ג. אילו אפיקים פתוחים כיום בפני מדענים צעירים המעוניינים להשתלב, במסגרת של משרה מלאה, במערכת המחקר המדעי בארץ? כמה מהם נקלטו בשנת 1979?

ד. בארץ משולם מס ערך מוסף על יבוא ספרות מדעית, על-אף העובדה שישראל חתומה על אמנה בין-לאומית לפטור ממסים על הוצאות מחקר והוראה. מדוע לא תכובד האמנה?

ה. אילו פעולות נוספות תינקטנה על-ידי המשרד כדי למנוע פגיעה נוספת ברמתה המדעית הגבוהה של ישראל?

תשובת שר-החינוך והתרבות ז. המר: (לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

א. בגלל הקיצוצים התקציביים והמצב במשק נקלעו המוסדות להשכלה גבוהה למצב של קפאון בהתפתחות והם נאבקים כדי לשמור על הקיים.

ב. הסגל האקדמי באוניברסיטאות מונה בשנת ה'תש"ם כ-6,700 משרות לעומת 6,800 בהתשל"ה. קרוב ל-40% מההוצאה הלאומית למחקר ופיתוח הם באוניברסיטאות. פרט לכך מבוצע מחקר מדעי במפעלי תעשייה, במכוני מחקר, במערכת הבטחון וכו'. שבעת המוסדות להשכלה גבוהה ברמה אוניברסיטאית נהנים בהתש"ם מהשתתפות ממשלתית של כ-7.5 מיליארד לירות לפעולות ההוראה והמחקר.

ג. בפני מדענים צעירים מצטיינים פתוחות כל האוניברסיטאות, לאחר שנעשו סידורים מיוחדים על-

היו"ר י. מ. אברמוביץ: אנו עוברים לשאלות ותשובות.

6341. הפסקת עבודתה של זמרת מקהלה בראשות-השירור

חבר-הכנסת י. יצחקי שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ה בסיון התש"ם (9 ביוני 1980):

עובדת רשות-השירור במחלקה הערבית (פרטים צורפו), המועסקת בה יותר מ-22 שנים, קיבלה מכתב על הפסקת עבודתה ללא כל הסבר או נימוקים המתקבלים על הדעת.

אבקש מכבוד השר להשיב לי: מה היא סיבת הפיטורין?

שר-החינוך והתרבות ז. המר: להלן התשובה שנמסרה לי על-ידי רשות-השירור: העובדת השתתפה במקהלה בראדיו בערבית עד 31 בדצמבר 1979 וקיבלה בקבלנות שכר בתמורה לפעולות המקהלה לפי שוברי תשלום. זה כשש שנים היא עבדה ב-3/8 משרה על-פי חוזה מיוחד. תקופה ארוכה לפני הפסקת עבודתה החלה לראות עצמה כסוליסטית ומיאנה להופיע בפעולות התזמורת והמקהלה במופעים פומביים, בהכריות על כך לפני חבריה לעבודה. סירובה להופיע במופעים פומביים מספר פעם בעבודה התקינה וגרם להתמרמרות ולתסיסה בקרב חברי המקהלה, שראו כאי-הופעתה הפליה לרעה הליפיהם ותבעו שאף הם לא יופיעו במופעים פומביים.

היא הוזהרה מראש פעמים מספר, בכתב ובעל-פה, על-ידי הממונים עליה, אבל היא לא שעתה לאזהרות. אין זה נכון שלא ניתן לה הסבר על הפסקת עבודתה. כך מסרו לי מרשות-השירור.

6380. הקפאון במערכת המדעית והטכנולוגית

חבר-הכנסת א. שפייר שאל את שר החינוך והתרבות ביום ב' בתמוז התש"ם (16 ביוני 1980):

לדברי נשיא הטכניון המערכת המדעית והטכנולוגית של ישראל מצויה במצב של קפאון, ואפילו נסי-

בקשר לכך אבקש את תשובת השר :

1. מה היא הדרך החוקית המחייבת מוסד ציבורי כעיריית תל-אביב—יפו לעמוד בהתחייבותיו?
2. מאחר שמדובר בנכס תרבותי-אמנותי בעל ערך רב, אילו צעדים בדעת השר לנקוט כדי לזרז את הליך הפיכתו של בית הצייר ראובן למתאים ליעדו?

שר-החינוך והתרבות ז. המר :

1. העירייה חתמה על חוזה ועל-פי החוק עליה לקיימו.

2. הואיל וזו בעיה כספית מעיקרה ואין באפ-שרות המשרד, בעקבות הקיצוצים בתקציב, להקציב למטרה זו סכום כסף בשנה זאת, אין לנו אלא להמליץ בפני העירייה למצוא את האמצעים למימון הפיכתו של בית ראובן למתאים ליעדו ולעמוד בהתחייבות. העירייה הודיעה לנו שהיא בודקת אפשרות להקים קרן תרומות לצורך זה.

6382. הדפסת תמליל בשידורי הטלוויזיה,

למען החרשים

חבר-הכנסת ז. כ"ץ שאל את שר החינוך והתרבות ביום ב' בתמוז התש"ם (16 ביוני 1980) :

בטלוויזיה הונח תקציר בכתב של חדשות השעה 20:00, למען החרשים:

נהוג במחלקת החדשות של הטלוויזיה להדפיס תר-גום עברי בעת השמעת נאומים וכתבות לועזיים. הר-חבת נוהג זה על כתבות, תכניות ונאומים עבריים תאפ-שר לאלפי חרשים להפיק את מירב התועלת משידורי הטלוויזיה.

רק בשידורים חיים של ראיונות, רפורטאז'ים ונאו-מים קיימת מניעה טכנית שאין להתגבר עליה.

אודה לשר אם יבדוק ויודיע כלהלן :

1. מה העלות השנתית של הדפסת כל תמליל עברי במסגרת החדשות, פרט לשידורים חיים של ראיונות ונאומים?

2. מה העלות של הדפסת תמליל כנ"ל על גבי תכניות עבריות המתורגמות היום רק לערבית?

3. האם השר יתן הנחיות להרחבת הדפסת התמ-לילים לרווחת ציבור החרשים?

שר-החינוך והתרבות ז. המר :

להלן התשובה שקיבלתי מרשות-השדור :

1. אין אפשרות להדפיס תמליל לחדשות, כי עריכת החומר נמשכת עד לשדור עצמו וזה מונע אפשרות הוצאת הטקסט והדפסתו. מכאן שלא העלות, שהיא גבוהה למדי, היא הגורם העיקרי המונע הדפסת כותרות במהדורות החדשות.

2. אין כיום תכניות עבריות המתורגמות לע-רבית. התרגום הכפול קיים בטרטים קנויים בלבד.

3. כל הרחבה בתחום זה, גם במקרים אפ-שריים שבהם התכנית מתוכננת זמן רב מראש, תלו-יה גם בצידוד ובחדרים להתקנתו, בתגומים, בפיקוח עליהם ובהדפסתם וגם בכוח-אדם נוסף להפעלתו בשעת השדור. עם זאת אמליץ שוב למצוא דרכים להדפסת התמליל לרווחת החרשים.

ידי הקמת קרנות למתן מילגות לקליטת מדענים אלה, כדוגמת קרן המילגות על שם יגאל אלון שהוקמה לא-חרונה, גם משרד הקליטה עוסק, באמצעות המרכז ל-קליטה במדע, בקליטתם של מדענים עולים ויש-ראלים חוזרים. ב-1979 נקלטו בדרכים אלה במערכת האוניברסיטאית 100 מדענים.

ד. לענין מס ערך מוסף על ספרים מיובאים — ישראל חתומה על אמנה בין-לאומית הפוטרת ממס ספרים ופירסומים מיובאים שנועדו לצרכי חינוך או מחקר מדעי טהור, ואכן אין הספרים והפירסומים המ-יובאים מחויבים במס. מאידך גיסא החליט שר האוצר לחייב נושאים אלה במס ערך מוסף, הנחשב להיטל פנמי.

ה. הטיפול בתקציבי המוסדות להשכלה גבוהה מוטל על הוועדה לתיכנון ולתקצוב של המועצה להש-כלה גבוהה ולא על משרד החינוך והתרבות. היא יזמה שורת פעולות ייעול וחסכון, צימצומים ושיתוף פעולה בין-מוסדי, השגת מקורות חיצוניים למימון מחקרים ועוד, במטרה לאפשר המשך הפעילות תוך שמירה על הקיים והרמה הנאותה.

6381. ביתו של הצייר ראובן

חברת-הכנסת א. נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ב' בתמוז התש"ם (16 ביוני 1980) :

בקשר לתשובת השר מיום 4 ביוני 1980 על שאל-תה שלי מס' 6100 מיום 1 במאי 1980, בנושא ביתו של הצייר ראובן, שנמסר לעיריית תל-אביב—יפו לשם הפיכתו למוזיאון ולבית-יזעזע למופעי תרבות ואמנות ציבוריים, שוחחתי עם בני המשפחה והתברר לי כי האינפורמציה שנמסרה בתשובת השר, הנוגעת להפ-עלת הבית, לא היתה מדויקת.

לדברי בני המשפחה הסעיף 9 בחוזה לא בוצע עד היום על-ידי עיריית תל-אביב—יפו ומעכב את הכשרתו ופתיחתו של הבית. סעיפים אלה קובעים :

"9. העירייה מתחייבת עם רובין ועם החברה ועם כל אחד מהם לעשות את הדברים הבאים :

(א) לדאוג לתקציבים הדרושים להפעלתם התקינה של המוזיאון והבית הנ"ל בהתאם לתכניות הפעולה של החברה, כפי שיוחלט על-ידי החברה או על-ידי הנא-מים וכפי שיאושר על-ידי העירייה.

(ב) לדאוג שהתקציבים שיאושרו כנ"ל יכללו סכר-מים מחאמים לביטוח התמונות שבנספח "א" ובנספח "ב" דבריו הערך האחרים שהיו במוזיאון ואת הבית הנ"ל בחברת ביטוח בעלת מוניטין, כנגד סיכונים של אש, פריצה וגניבה ולביטוח צד שלישי לעובדים ול-מבקרים בבית הנ"ל, ולחדש את הביטוחים מדי פעם בפעם ולשלם את כל הפרמיות המשלמות בקשר ל-ביטוח כנ"ל, ולהראות לרובין ולחברה, לפי דרישתם, את הקבלות בקשר לתשלומים הנ"ל, בתנאי תמיד שעד להפעלת החברה בתצד העירייה בעצמה את הביטוחים הנ"ל בחברת ביטוח וכנגד הסיכונים כאמור לעיל.

(ג) לכסות את כל הוצאות השיפוצים של הבית הנ"ל כדי להתאימו למוזיאון כנ"ל לפי תכנית שיפוצים שתוכן על-ידי החברה או על-ידי הנאמים ותאושר על-ידי מהנדס העיר תל-אביב וראש עיריית תל-אביב."

4-2. משרדנו מכין עתה תכנית להמשך פיתוחה של מערכת החינוך בגולן, ובכלל זה במרום-הגולן. בעבודת המיפוי הנעשית עתה נבדקת האפשרות של קיומם של בתי-ספר אווריים, מתוך כוונה ליצור בתי-ספר מאוכלסים ובהם כוחות הוראה ואמצעי למידה טובים. במסגרת זו ייבחן גם בית-הספר במרום-הגולן בצורה משולבת עם ישובים אחרים, לא בנפרד.

6385. המחפֵּשׁ בחדרי לימוד בבית-הספר "דליות" ברמות

הכרת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ב' בתמוז ה'תש"ס (16 ביוני 1980):

נמסר לי שהתיכנון לבניית בית-הספר "דליות" ברמות יסתיים בחודשים הקרובים ויש הכרח להתחיל בבנייה מיידית כדי להעמיד כיתות לימוד לרשות ה"תלמידים, שמספרם נמצא בעלייה. כן ירבו מיתוסים בכל שנה כ-40% יותר מבשנה הקודמת.

נמסר לי כי מבנים זמניים אינם הולמים את ה"צרכים ויש בהקמתם השקעה כספית מיותרת.

נוכח המחסור בחדרי הלימוד ברמות ולאור הגידול במספר התלמידים — כ-40% ויותר מדי שנה — רצוני לשאול:

1. מתי יסתיים תכנון הפרויקט לבניית בית-הספר "דליות" ברמות שבמרום-הגולן?
2. מה בדעת השר לעשות לפתרון המחסור בחדרי הלימוד ולהתחלת ביצוע הפרויקט הקבוע?
3. האם מוכן כבוד השר לפעול כדי להביא לבנייה מיידית ברמות, שתביא לחסכון בכסף ובזמן?

תשובת שר-החינוך והתרבות ז. המר: (לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לכל השאלות: משרדנו הכין פרוגרמה חינוכית ותכנית למבנה פסי של המוסד והעביר למשרד הבינוי והשיכון (האגף לבנייה כפרית), המופקד על הבינוי באזורים אלה.

בהתאם להסכם הבין-משרדי בניה בישובי-קבע מעבר לקו-הירוק נעשית על-ידי משרד הבינוי והשיכון (האגף לבנייה כפרית). כפי שנמסר לי אין השנה תקציב להתחלות בניה חדשות בישובי-קבע מעבר לקו-הירוק.

עם זאת אבדוק שוב את הנושא, ברוח הבטחת קורת-גג לילדי ישראל בכל מקום.

6388. העסקתם של בני-הנוער בחופשות הקיץ

הכרת-הכנסת א. שפייר שאל את שר החינוך והתרבות ביום ב' בתמוז ה'תש"ס (16 ביוני 1980):

מפירסומים בעתונות אנו למדים לדעת כי בני-נוער לא ישובצו על-ידי שירות התעסוקה לעבודות בחופשות הקיץ, פרט לעבודות בעירות-הפיתוח.

אודה לשר אם ישיב לי:

- א. האם ידוע הדבר לשר החינוך והתרבות?
- ב. בכמה תלמידים כאלה מדובר, להערכת השר?
- ג. כיצד נערך המשרד ליצירת אפשרויות אשר

6383. הקמת בית-ספר שלב ב' בחספין

הכרת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ב' בתמוז ה'תש"ס (16 ביוני 1980):

המצב בשנת הלימודים הקרובה יהיה חמור עוד יותר מהשנה החולפת — כך מסר לי יושב-ראש ועד ישובי רמת-הגולן מר שמעון שביס.

לפי האינפורמציה שנמסרה לי הוקמו השנה, מ"תקציב המועצה האזורית גולן, שני מבנים זמניים לא בטחוניים המשמשים ללימוד. כל שנה נוספות שתיים, שלוש כיתות לימוד.

נוכח העובדה שאם לא יתחילו לבנות עוד השנה יחסרו מקומות לימוד ויאלצו לעבור למשמרת שנייה, דבר שהוא בלתי-אפשרי ברמת-הגולן, רצוני לשאול:

1. מה מספר התלמידים הלומדים בבית-הספר ב' חספין בשנת הלימודים הנוכחית?
2. כמה ילדים ייתוספו למערכת בשנת הלימודים הבאה?
3. מה מספר הכיתות החסרות לקליטת התלמידים הנוספים?

4. מה בדעת כבוד השר לעשות כדי לאפשר תוספת כיתות ולמנוע הנהגת משמרת שנייה בבית-הספר?

תשובת שר-החינוך והתרבות ז. המר: (לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. 128.

2. 39.

3. כיתה אחת.

4. הבעיה הצפויה בחספין תיפתר על-ידי העברת מבנה נייד, מבנייה קשה, משוב סמוך, שם לא נזקקים לו עוד עקב השלמת המבנה הקבוע. הביצוע הוא בידי משרד הבינוי והשיכון.

6384. הוספת כיתות לימוד במרום-גולן

הכרת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ב' בתמוז ה'תש"ס (16 ביוני 1980):

בקיבוץ מרום-גולן מספר הילדים נמצא בעלייה — כן ירבו — ובית-הספר, על חדרי הלימוד שבו, איננו מסוגל לקלוט את כל הילדים. יש צורך בהוספת שתיים, שלוש כיתות בשנה הקרובה.

נוכח העובדה שמספר הילדים גדל מדי שנה, ויש צורך בכיתות לימוד, רצוני לשאול:

1. מה בדעת כבוד השר לעשות כדי להקל על בית-הספר ולאפשר לו לקלוט את התלמידים הנוספים?
2. האם קיימת תכנית להרחבת בית-הספר?
3. אם כן — באילו שלבי ביצוע נמצאת התכנית?
4. האם מוכן כבוד השר לעשות להחשת ביצועה?

תשובת שר-החינוך והתרבות ז. המר: (לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המבנה הקיים מאפשר המשך לימודים סדירים מבלי שתהיה משמרת שנייה.

ב. לפי ידיעתנו לא נדחו נערים ונערות בגלל חוסר מקום. ייתכן שתלמידים נדחו מבתי-ספר מקצו-עיים סלקטיביים מפאת השיגהם הלימודיים.

ג. אם הם נדחו מבתי-ספר סלקטיביים, יוכלו ה-תלמידים למצוא מקום בבתי-ספר מקצועיים המקיימים מסלולי לימוד ברמה רגילה וברמה מעשית.

ד. כן.

ה. קיימות מסגרות לימוד בכל הרמות, המאפשרות הכוונת תלמידים למסלולי לימוד ולמוסדות בהתאם לרמתם.

ו. נערכו ונערכות תכניות להרחבת מקומות קלי-טה בבתי-ספר מקצועיים ומקיפים בעתיד, בהתאם לת-חזיות המיפוי באגף הפיתוח של משרדנו.

6420. בחינות הבגרות בכתיב-הספר האקסטרניים

חברת-הכנסת א. נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ב' בתמוז התש"ם (16 ביוני 1980):

בהמשך לשאלתה מס' 5950, שבה שאלתי על אחוז העוברים את בחינות הבגרות בקרב הנבחנים האקסטר-ניים, אתכבד לשאול את כבוד השר:

1. איזה אחוז מבין נבחני הבגרות האקסטרניים שניגשו לבחינות הבגרות בשנים התשל"ח-התשל"ז ב-מקצועות מאתמאטיקה, אנגלית, ספרות, חינוך, היס-טוריה עבר את הבחינות?

2. מה אחוז העוברים את בחינות הבגרות במק-צועות הנ"ל בקרב מסיימי השמיניות בבתי-הספר ה-עיוניים בשנים התשל"ח-התשל"ז?

3. האם קיים פיקוח של משרד החינוך והתרבות על בתי-הספר האקסטרניים, על רמת הלימוד בהם ועל רמת המורים המלמדים בהם?

4. האם הקריטריונים לפיקוח זהים לגבי בתי-ספר עיוניים ובתי-ספר אקסטרניים?

5. אם לא — במה ההבדל?

6. מתי יתקבלו במשרדו הסיכומים הסופיים ל-שנים התשל"ח-התשל"ז?

שר-החינוך-והתרבות ז. המר:

ביקשתי מחברת-הכנסת נמיר להסכים שהתשובה על השאלתה הזו, שיש בה ממש פירוט מפורט מאוד של אחוזים ומספרים, תימסר לפרוטוקול, והיא הסכימה.

תשובת שר-החינוך-והתרבות ז. המר:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

במסגרתו יוכלו התלמידים המובטלים להעביר את חופ-שת הקיץ באורח תרבותי וחינוכי?

ד. האם נשקלה האפשרות להסב בתי-ספר למרכזים קהילתיים מאולתרים, ובהם יבלו התלמידים בחופשה חלק מומנם?

שר-החינוך-והתרבות ז. המר:

א-ב. אני מציע לשאול להפנות שאלות אלה ל-משרד העבודה והרווחה, שהעניין הוא בתחום טיפולו.

ג. 'המשרד' מקיים מחנות למדריכים צעירים ופע-יים, ובהם ישותתפו כ-17,000 בני-נוער. כמרכן מת-קיימים מחנות בהיקף דומה בתנועות הנוער. בגלל קיצוצים בתקציב לא ניתן להרחיב את הפעולה.

ד. כל בתי-הנוער ומרכזי תרבות הנוער וספורט יפתחו לפעילות חפשית ומכוונת של בני-הנוער.

6393. האפשרויות לקליטת תלמידים

בבתי-ספר מקצועיים

חברת-הכנסת א. שפייר שאל את שר החינוך והתרבות ביום ב' בתמוז התש"ם (16 ביוני 1980):

המחסור בכיתות ובמבנים בבתי-הספר המקצועיים בתל-אביב ובמרכז הארץ גורם לדחייתם של עשרות אחוזים מהמעוניינים ללמוד במוסדות אלה.

אודה לשר אם ישיב לי:

א. האם מצוקת בתי-הספר המקצועיים אכן חמורה כמתואר לעיל?

ב. אם כן — כמה נערים נדחו בשנת 1979 על-ידי בתי-הספר המקצועיים בשל חוסר מקום?

ג. אילו פתרונות אלטרנאטיביים הוצעו למועמדים שנדחו?

ד. האם תהיה מערכת החינוך המקצועית מסוגלת לקלוט את כל המעוניינים ללמוד מקצוע בשנת הלימ-ודים התשמ"א?

ה. אם לא — האם מכינים בשביל המועמדים ש-יידחו אפשרויות אלטרנאטיביות הולמות?

ו. האם נערכות תכניות לטווח הארוך לסגירת הפער שבין מספר המבקשים ללמוד בבתי-ספר מקצו-עיים לבין מספר המקומות שמוסדות אלה מסוגלים להציע?

תשובת שר-החינוך-והתרבות ז. המר:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

א. בדרך-כלל אין מצוקה, ומספר מקומות הק-ליטה מספיק.

לשאלה 1:

ינואר 1980	יוני 1979	ינואר 1979	יוני 1978	ינואר 1978	ינואר 1976	אוקטובר 1975	אפריל 1975	אוקטובר 1974	אפריל 1974	
90.6	87	91	84.2	90.3	86	77.3	71.5	77.3	77.3	ספרות
48	47	50.7	42.8	42.7	43	45.5	33.2	45.5	45.5	מאתמאטיקה
39.8	39.2	48.1	38.6	40.6	52.4	50	29.3	50	50	אנגלית
60.1	54.1	67.5	54.7	59.8	56	52.6	54	52.6	52.6	היסטוריה

כונות (חדשה וישנה). הנתונים טרם סוכמו.

אין נתונים על בחינות אקסטרניות בחינוך לגבי שנת 1977, מאחר שזו היתה שנה שבה התחילו בשתי מת-

לשאלה 2:

התשל"ה	התשל"ו	התשל"ז
היסטוריה	69.0	67.3
ספרות	88.4	88.4
אנגלית	74.8	74.0
מאתמאטיקה	65.3	52.8
	58.7	58.4

לשאלות 3-5: הפיקוח על בתי-הספר האקסטרניים הוא רגיל, ישיר ואינטנסיבי, כמקובל במערכת החינוך העלייסודית. אין כל הבדל בין בתי-ספר עיוניים ובתי-ספר אקסטרניים בכל הנוגע להיקף הפיקוח ולרמתו. המפקחים אחראים לתכנית הלימודים, למערכת הש"ע, לרמת הלימוד ולרמת המורים.

לשאלה 6: הסיכומים של הבחינות האקסטרניות ישנם. לגבי האינטרניים — אני מקווה שתוך תקופה קצרה, עם סיום הטיפול בציוני התשל"ח-התשל"ט ועיבודם יהיו הסיכומים הסופיים.

6421. העדר אמצעי בטיחות בכיתת-ספר

התיכון המקצועי "אורט" בעפולה

חברת-הכנסת א. נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ב' בתמוז התש"ם (16 ביוני 1980):

בסיוור בבית-ספר מקצועי "אורט" בעפולה נמסר לי כי קיימים בבית-הספר שני מקלטים שאינם כשרים. האחד מוצף, בדרך-קבע, במים בגלל ליקוי ב"בנייה ובשני שוכנת מיפקדת הג"א. מפקחי משרד החינוך והתרבות דרשו ממנהל בית-הספר לפנות את המקלט העונד לרשות הג"א או לסגור את בית-הספר, אך הדבר לא בוצע עד עצם היום הזה.

בקשר לכך אבקש את תשובת השר:

1. האם טענות אלו נכונות?
2. מדוע לא תוקן המקלט המוצף?
3. האם בכוונת עיריית עפולה לתקנו, ומתי?
4. מה בדעת השר לעשות כדי להעמיד מקלט שימושי לרשות תלמידי בית-הספר?
5. האם יפונה המקלט העומד לרשות הג"א, בהתאם לתביעת מפקחי משרד החינוך והתרבות, ומתי?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

1. נכון שמקלט אחד תפוס על-ידי הג"א ובמקלט השני יש בעיות של הצפה.
- 2-4. התחזוקה השוטפת של המקלטים היא באחריות הרשות המקומית. משרד החינוך יבוא בדברים עם עיריית עפולה ויבקשה לאטום את המקלט הסובל מבעיות הצפה.

5. ההחלטה על פינוי מיפקדת הג"א מהמקלט היא בידי ראש העירייה. משרד החינוך יבוא בדברים עם ראש העירייה במטרה לשכנעו לקבל החלטה חיובית בעניין.

היו"ר ז. מ. אברמוביץ:

רשות לשאלה נוספת לחברת-הכנסת נמיר.

אורה נמיר (המערך):

אדוני השר, בדיון על חוק אבטחת מוסדות חינוך התברר לנו שאין פיקוח מצד המשרד על כשירות ה"מקלטים במוסדות החינוך. אני רוצה לשאול את השר אם הוא מוכן לשקול שאחד האנשים העוסקים בנוש-

אים אלה יעסוק רק, או בנוסף, בנושא של בדיקה קפדנית של כשירותם של המקלטים במוסדות חינוך.

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

אני מוכן ואני חושב שזו חובתי לדאוג לכך שאם אין מי שדואג לכשירות המקלטים בבתי-הספר צריך להיות מישהו שידאג. אבל אם זה אנחנו, הג"א או כל מי שעוסק בזה, אני מוכרח לבדוק על מי תיפול האחריות. אנחנו, כאחראים לבתי-הספר, נדאג לכך שיהיה מישהו שיהיה אחראי לנושא ושהוא יפוקח.

6422. הצורך במבני חינוך נוספים בכפר רינה

חברת-הכנסת א. נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ב' בתמוז התש"ם (16 ביוני 1980):

נמסר לי כי בכפר אל-רינה קיים בית-ספר תיכון הקולט תלמידים מכפרים אחרים באזור. הלימודים בו מתקיימים ב-30 מבנים שכורים שאינם מהאימים ללימודים. בשנת הלימודים הבאה יהיה צורך ב-9 מבנים נוספים. הוצאות השכירות הגיעו השנה ל-400,000 ל"ר. בשנה הבאה יוכפלו הוצאות השכירות וקיימת סכנה שלא יהיו בידי המועצה הכספים הדרושים לכך.

בקשר לכך אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

1. האם טענות אלה נכונות?
2. אם כן — כיצד מתכוון השר לפתור את המחסור בחדרי הלימוד ואת בעיית דמי השכירות הגבוהים בכפר אל-רינה?
3. האם ביקרו נציגי האגף לחינוך ערבי בבית-הספר? אם כן — מה היתה מסקנתם?
4. אם לא — מתי יבקרו?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

1-2. אין דיוק בטענות. סך כל כיתות לימוד, מגן-הילדים עד כיתה י"א (אין עדיין כיתה י"ב) בשנת הלימודים התש"ם — 40. (מהן 35 בחינוך יסודי ו-5 בחינוך על-יסודי).

יש 28 חדרי לימוד תקינים (בשנת הלימודים ה"תש"ם נמסרו ברינה שתי יחידות גנים חדשות, כל יחידה בת 2 חדרים, חדרי גננות, מטבחון וכו') וחסרות כיום 12 חדרי לימוד (ולא 30).

מספר התלמידים המגיע לבית-הספר התיכון ברינה איננו גדול ואיננו מצריך תוספת כיתות, שכן הם נספגים בכיתות הקיימות.

בכיתה ט' לומדים 78 תלמידים, 1 מהם מחוץ לרינה; בכיתה י' לומדים 57 תלמידים ו-15 מהם מחוץ לכפר; בכיתה י"א לומדים 28 תלמידים ואחד מהם מחוץ לכפר.

לא ברור לאיזה צורך יהיו נחוצים בשנת הלימודים התש"מ"א עוד 9 חדרי לימוד. אם בכלל יהיו נחוצים, הרי לכל היותר יצטרכו תוספת של עוד 2 חדרי לימוד.

3-4. נציג משרדנו ביקר ברינה בתקופה שבין ספטמבר-נובמבר 1979 פעמים מספר לצורך עריכתם של מישור ותיכנון כולל של מערכת החינוך.

על-פי התיכנון של המשרד צריך לקום בית-ספר מקיף משותף לכפרים רינה ומשהד. בקרוב תושלם פרוגרמה פיסית שתועבר לאיגוד ערים משותף בין שתי המועצות (לעת-עתה טרם הוקם האיגוד) לצורך הכנת תכנית בנייה.

7. כמה מהם היו תושבי תל-אביב וכמה מחוצה לה, ומהיכן היו?

8. כמה תלמידים נרשמו לבית-הספר "שבח" ללימודים בשנת התשמ"א?

9. כמה מהם מתל-אביב וכמה מחוצה לה?

10. מאחר שקיים במדינה חוק חינוך חובה וחינם עד לגיל 16 וחוק חינוך חינם עד לגיל 18, מי מממן את שכר לימודם של תלמידי בית-הספר "שבח"?

11. אם המימון נעשה על-ידי המדינה, באמצעות משרד החינוך והתרבות, האם מותר לעיריית תל-אביב לפטר מנהל בית-הספר בנימוק כי קיבל לבית-הספר תלמידים הגרים מחוץ לתל-אביב?

12. אם לא — אילו צעדים מתכוון השר לנקוט?

שר-החינוך והתרבות ז. הר:

1. העירייה תנהג לפי פסק-הדין של בית-הדין ה- משמעותי.

2. הפרת משמעות.

3. כן.

4. כן.

5. על-ידי מינהל החינוך של עיריית תל-אביב והתובע העירוני ממשרד מבקר העירייה. הנימוק: הפרת משמעות.

6-9. אני מעביר לפרוטוקול נתונים מפורטים ב-אמצעות הטבלה.

6451. פירווריו של מנהל בית-הספר המקצועי "שבח" בתל-אביב

חברת-הכנסת א. נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ט' בתמוז התש"ם (23 ביוני 1980):

על-פי ידיעה שהתפרסמה ב"הארץ" עומדת עיריית תל-אביב לפטר מתפקידו את מנהל בית-הספר המקצועי "שבח" בטענה כי חרג מסמכותו ובניגוד להוראות ה-עירייה קיבל לבית-הספר תלמידים הגרים מחוץ לתל-אביב. עוד אומרת אותה ידיעה כי בידי המנהל מסמך רשמי ממשרד החינוך והתרבות המחייב אותו, נוכח הירידה הקיימת זה שנים מספר בפניית בני-נוער מתל-אביב ללמוד בבית-הספר מקצועיים, לקבל תלמידים גם מהפריפריה — מחולון, מבת-ים, מרמת-גן ומגבעתיים. בקשר לאותה ידיעה אבקש להשיב לי:

1. האם עומדת עיריית תל-אביב לפטר מתפקידו את מנהל בית-הספר "שבח"?

2. אם כן — מה הסיבה לפיטורים אלה?

3. האם מנהל בית-הספר "שבח" הוא עובד עיריית תל-אביב?

4. האם נתבע מנהל בית-הספר "שבח" לבית-דין משמעותי?

5. אם כן — על-ידי מי, ומה נימוקי התובע?

6. כמה תלמידים למדו בכל אחת מחמש השנים האחרונות בבית-הספר "שבח"?

נתונים מספריים על תלמידי בית-הספר המקצועי "שבח" תל-אביב — שנות הלימודים התשל"ז-תשמ"א

תלמידים חדשים שנרשמו בהתשס"א	התש"ס	התשל"ט	התשל"ח	שנת הלימודים		סה"כ
				התשל"ז	התשל"ח	
172 תלמידים חדשים (ביתות ט-י)	550 (73%)	490 (75%)	489 (78%)	510 (77%)	570 (88%)	
ביתת ט' — 126						הישוב
תל-אביב 70	400	372	382	392	499	תל-אביב
בתיים 39	20	25	25	29	7	בני-ברק
חולון 14	41	20	18	15	18	בתיים
הוד-השרון 1	28	16	9	16	9	חולון
ראשון-לציון 1	16	16	17	18	10	רמת-גן
גבעתיים 1	5	3	3	3	3	פתח-תקווה
	4	4	1	—	1	אזור
	15	16	12	8	3	ראשון-לציון
ביתת י' — 46	4	3	3	3	4	אורי-הודה
תל-אביב 41	4	2	4	13	4	גבעתיים
בתיים 3		1	—	—	1	הרצליה
רמת-גן 1		1	2	2	8	פרדס-כץ
גבעתיים 1		3	5	7	1	קריית-אונג
		—	—	—	1	יבנה
		—	—	—	1	כפר-נגות
	6	3	4	3	—	גבעת-שמואל
			3	1	—	רמת-השרון
	1	1	1	—	—	פרדס-חנה
	2	3	—	—	—	הוד-השרון
	1	1	—	—	—	גני-הודה
	2					נתניה
	1					בית-דגן

רצוני לשאול:

א. האם התמעט מספר הילדים הזקוקים למפעל ההזנה פי שישה במרוצת שלוש השנים האחרונות? אם לא — מדוע מקוצץ דווקא מפעל ההזנה בצורה כה חמורה?

ב. האם בדק משרד החינוך והתרבות את השפעתו האפשרית של קיצוץ זה על מצב התזונה של עשרות ילדים בעיירות-הפיתוח ובשכונות?

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

א. הירידה במספר הניזונים החלה לפני כ-5 שנים ולא דווקא עם עלייתו של הליכוד לשלטון. בין השנים התשל"ה-התשל"ז ירד מספר הניזונים מ-212,000 ל-170,000, ירידה של כ-20%, וזאת בתקופה שלא היו קיצוצים תקציביים, אלא מסיבות אחרות.

ב. מפעל ההזנה קיים בעיקר בעיירות-הפיתוח ובשכונות, וגם לאחר הקיצוץ תובסת ההזנה לילדים במצוקה באזורים אלה.

מכל-מקום הדבר תלוי בראש-ובראשונה בהחלטת הרשויות המקומיות.

6473. הרישום לבתי-ספר מקצועיים בתל-אביב

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ט"ז בתמוז התש"ם (30 ביוני 1980):

בקשר לסיכסוך הקיים בין עיריית תל-אביב לבין מנהל בית-הספר התיכון המקצועי "שבח" פורסם בעתון נות שהסיבה לו היא החלטתו של מנהל בית-הספר לקבל תלמידים שאינם מתגוררים באזור שיפוטה של עיריית תל-אביב, וזה בניגוד לחזרת ראש העיר. הנימוק שניתן על-ידי מנהל בית-הספר להחלטתו זו היה שמספר התלמידים הנרשמים לבית-הספר המקצועי "שבח" מתל-אביב הוא זעום ואינו מבטיח מילוי הכי"תות הקיימות.

מכיוון שהעובדה שמעט תלמידים נרשמים לבתי-ספר תיכוניים מקצועיים צריכה להדאיג את מערכת החינוך, רצוני לשאול את כבוד השר:

1. כמה תלמידים תושבי תל-אביב למדו בבית-הספר "שבח" בשנת התש"ם?
2. כמה תלמידים מחוץ לתל-אביב למדו בשנת התש"ם?

3. כמה תלמידים המתגוררים בתל-אביב למדו ב-בית-הספר "יד סינגלובסקי" בשנת התש"ם?

4. כמה תלמידים המתגוררים מחוץ לתל-אביב למדו בבית-הספר "יד סינגלובסקי" בשנת התש"ם?

5. כמה תלמידים המתגוררים בתל-אביב למדו ב-בית-הספר "הולץ"?

6. כמה תלמידים המתגוררים מחוץ לתל-אביב למדו בבית-הספר "הולץ"?

7. האם נכונה טענתו של מנהל בתי-הספר התיכוניים המקצועיים שהסיבה למיעוט מספר התלמידים המתגוררים בתל-אביב הנרשמים לבתי-הספר המקצועיים נעוצה ברפורמה?

8. אם כן — האם כבוד שר החינוך והתרבות משלים עם תופעה זו?

10. משרד החינוך מממן את שכר הלימוד אך הסכום אינו מכסה את כל העלות, ועל העיריה לכסות גרעון משמעותי.

11. העיריה מתנגדת לקבל תלמידי-חוץ אם הדבר יצריך פתיחת כיתות נוספות. היא מסכימה לקבל תלמידי-חוץ למילוי כיתות קיימות, המורכבות מתלמידי תל-אביב.

12. המנהל מועסק על-ידי העיריה, היא רשאית לקבוע נהלים בבתי-הספר, ועל המנהל לקיימם.

הי"ח י. מ. אברמוביץ:

רשות לשאלה נוספת לחברת-הכנסת נמיר.

אורה נמיר (המערך):

אדוני השר, לאחר שהשבת לי לגבי שאלה 10 שהגילאים הם גילאים של חוק חינוך חובה והממשלה מממנת חלק משכר הלימוד שלהם, האם לא מקובל על השר שתהיה גם אמירה בנושא זה למשרד החינוך והתרבות? בית-הספר משרת גם תלמידים מהאזור.

שר-החינוך והתרבות ז. המר:

אני חוזר שוב לשני נושאים. האחד — התשובה על השאלה 11. כלומר היות שזה בית-ספר מקצועי שיש לו הוצאות נוספות עקב קבלתם של תלמידי-חוץ, ואולי גם מסיבות אחרות, הרי לעיריה יש, כמובן, משקל בנושא. ובכלל, כידוע העיריות הן המעסיקות את עובדי החינוך העל-יסודי. העקרון הנראה לי נכון הוא שאם יש בעיר מסוימת פתרון המכסה חלק מהגרי עונות, הרי היא חייבת לקבל תלמידים נוספים. בתנאי שזה לא עולה לה בתוספת כיתות. זה מה שניסיתי לומר בתשובה על השאלה 11.

אני חושב שבכלל הפתרון לשאלה הזאת, כמו בשאלות נוספות — לא לגבי המשמעת של המנהל אלא לגבי מילוי כיתות על-ידי תלמידים מהסביבה — הוא במה שאנחנו הולכים לעשות. עכשיו דווקא באזור הזה. השאלה אולי מאפיינת באמת את הרלוואנטיות של הבעיה, והיא להקים מה שנקרא אגד ערים לחינוך. אני חושב שכל האזור הזה הכולל, מבחינתי, אפילו את פתח-תקווה, רמת-גן, חולון, בת-ים, גבעתיים, בני-ברק, צריך להיות מכמה בחינות אזור משותף באשר ליכולת ויסות של תלמידים במערכות חינוך שונות כפי הצורך. עכשיו התחלנו בכמה מהלכים ב-כיוון הזה, שירחיבו בהדרגה את התחולה שלהם בעיריות נוספות.

לצעם העניין האם יש למשרד החינוך מה לומר לגבי בעיות של העסקת מנהל — אינני יודע, זה צריך בדיקה.

6452. צימצום מפעל ההזנה בבתי-הספר

חברת-הכנסת פ. מרציאנו שאל את שר החינוך והתרבות ביום ט' בתמוז התש"ם (23 ביוני 1980):

בעתון "ידיעות אחרונות" מ-19 ביוני 1980 נאמר שעם עליית הליכוד לשלטון נהנו 250,000 תלמידים בישראל ממפעל ההזנה בבתי-הספר. בשנת הלימודים הנוכחית נהנו ממפעל זה 130,000 תלמידים בלבד, ועל-פי הקיצוץ המתוכנן בתקציבים לשנת הלימודים הבאה ינהנו ממפעל זה רק 40,000 תלמידים.

תשובות שרי החינוך והתרבות ז. המר :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. 550.
2. 150.
3. 373.
4. 1,007.
5. 163.
6. 667.

7. הסתמנה ירידה מסויימת במספר התלמידים מ'הער' תל-אביב—יפו הפונים לחינוך המקצועי לאחר סיום כיתה ט' של חטיבת-הביניים.

8. לא. נערכת עכשיו בדיקת הנושא באמצעות מחקר זוטא. לאור המסקנות יוחלט על הערכת המצב.

6492. המצב בבית-הספר "רמז" בלוד

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר ה-
חינוך והתרבות ביום ט"ז בתמוז התש"ם (30 ביוני
1980):

בעתון "דבר" מיום 18 ביוני 1980 פורסם שבבית-
הספר היסודי "רמז" בלוד לומדים כ-160 תלמידים ב-
מבנה פיו המוגדר על-ידי משרד החינוך והתרבות כ-
מסוכן.

המבנה מכיל ארבע כיתות, בחוץ הוא עשוי פח
ובפנים מחומר סיבי, וגגו אסבסט. כתוצאה מכך בקיץ
שורר בו חום לוהט, ובחורף — קור עז.

נוכח העובדה שהלימודים במבנה כזה קשים על
התלמידים ומהווים סכנה לבריאותם רצוני לשאול את
כבוד השר:

1. הקיימת תכנית להעביר את התלמידים הלומ-
דים בבית-הספר "רמז" למבנה מתאים?
2. אם לא — מה היא הסיבה לכך?
3. האם יש עוד בתי-ספר המשוכנים במבנה פיו
כדוגמת בית-הספר "רמז"?
4. אם כן — כמה, ואיפה?
5. כמה תלמידים לומדים במבנים אלה?
6. כמה תלמידים יועברו למבנים מתאימים בשנת
התשמ"א?

תשובת שרי החינוך והתרבות ז. המר :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-2. בבית-הספר "רמז" ילמדו בתשמ"ט 265
תלמידים ב-11 כיתות. לא צפוי בשנים הקרובות גידול
במספר התלמידים והכיתות. בבית-הספר שני מבנים,
האחד בבנייה קשה והשני מבנה פיו. לקיום מערכת
הלימודים הסבירה אין צורך להשתמש במבנה הפיו
מאחר שהמבנה הקשה מכיל די חדרים לקיום הפעילות
החינוכית הסדירה, המאושרת על-פי התקן. משרדנו
הפנה את תשומת-לב העירייה לעובדה זאת עוד בייג
בכסליו התשל"ט, 13 בדצמבר 1978.

3-6. קיימים במערכת החינוך מבני פיו רבים.
בשנים 1977-1978 הכין משרדנו תכנית ארצית להחלפתם.
התכנית בוצעה בחלקה. המשך הביצוע מתעכב עתה
בשל המצוקה התקציבית והקיצוץ בתקציבי הפיתוח

של משרד החינוך והתרבות. אנו מקווים שיימצא מקור
תקציבי להשלמת ביצוע התכנית הנ"ל במהלך השנים
הקרובות.

אוכל להעביר לחברת-הכנסת ארבל-אלמוזלינו פו-
רוט בטבלה.

6496. קיום טיולים בבתי-הספר במגזר הערבי

חברת-הכנסת א. נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות
ביום ט"ז בתמוז התש"ם (30 ביוני 1980):

נמסר לי כי בתי-הספר במגזר הערבי אינם מקיימים
טיולים לתלמידים, למרות הוראת משרד החינוך וה-
תרבות (בהנחיה) לבתי-הספר לקיים טיולים כחלק מה-
תכנית החינוכית-חברתית.

בקשר לכך אבקש את תשובת השר:

1. האם אינפורמציה זו נכונה?
2. אם כן — מדוע בתי-הספר במגזר הערבי אינם
מקיימים טיולים?
3. האם קיים פיקוח על קיום הטיולים בבתי-הספר
במגזר הערבי?
4. אם כן — מה סיבו של הפיקוח?

שרי החינוך והתרבות ז. המר :
1-2. לא. בתי-הספר במגזר הערבי מקיימים טי-
ולים.

3. כן. בהתאם להוראות משרדנו.
4. ליווי של מזונכים ולעתים המנהל, הורים, אחות
או מורה שעבר קורס עזרה ראשונה.

6528. הפיפול בתלמידים עבריינים

חברת-הכנסת י. יצחקי שאל את שר החינוך והתרבות
ביום ט"ז בתמוז התש"ם (30 ביוני 1980):

אבקש מכבוד השר להשיב לי:
מה הן ההנחיות המשותפות למשרה ולמשרד ה-
חינוך והתרבות במקרה שילד שמתחת לגיל 13 עובר
על החוק?

שרי החינוך והתרבות ז. המר :
בשלב זה ההנחיות הן לפעול לפי חוק העונשין
(תיקון מס' 3), התשל"ח-1978, והתיקונים שנקבעו
באותו חוק לחוק הנוער (טיפול והשגחה), המפנה את
הקטין או למחלק הנוער של המשטרה או לפקדי סעד
ברשות המקומית הפועלים לפי ההנחיות הפנימיות שלהם.

היו"ר י. מ. אברמוביץ :
רשות לשאלה נוספת לחברת-הכנסת יצחקי.

יצחקי יצחקי (הליכוד):
אדוני השר, לאחר שהזכרת לפני חברי הכנסת את
שני החוקים, מדוע אינך דואג לכך שמנהלי בתי-הספר
ילמדו לקרוא את החוקים, להבין אותם ולאכוף אותם
כלשונם, ולא יכפישו את שם הכנסת יום ולילה?

שרי החינוך והתרבות ז. המר :
עד כמה שאני יודע העברנו זאת לידיעת בתי-

ריה הוסכם, בראשית 1978, שהממשלה תשתתף ב-65% מהוצאות התחזוקה וכן תקציב סכום של 13.25 מיליון לירות (40 מיליון לירות במחירי היום) הדרוש לשיפוץ הכביש.

לדברי העירייה לא עמדה הממשלה בהתחייבויותיה והכביש הנדון מהווה, כתוצאה מכך, מפגע חמור.

אודה לשר אם ישיב לי :

א. בנסיבות שנוצרו, מי אחראי לתשתית הבטיחותית בכביש ז'בוטינסקי ?

ב. האם יש בדעת הממשלה לעמוד בהתחייבויותיה כלפי עיריית רמת-גן, ותוך כמה זמן ?

ג. לחלופין, כיצד יש בדעת המשרד למנוע התדרדרות מצבו של הכביש הנזכר ?

היו"ר י. מ. אברמוביץ :

חבר-הכנסת שפייר איננו באולם. התשובה תועבר לפרוטוקול.

יוסף תמיר (התנועה לשינוי ויזמה) :

אני מבקש מהשר להשיב על השאלתה. אני מאוד מעוניין לשמוע את התשובה.

היו"ר י. מ. אברמוביץ :
בבקשה.

שר-הבינוי והשיכון ד. לוי :

משרד הבינוי והשיכון אינו אחראי לאחזקת כביש ז'בוטינסקי ברמת-גן.

בסיכום עם הנהלת השלטון המקומי, משרד הפנים והאוצר הועברה אחזקתו של כביש ז'בוטינסקי לאחזקת עיריית רמת-גן החל מ-10 ביולי 1978.

בהתאם לסיכום הנ"ל תועבר השתתפות הממשלה באחזקת הכביש באמצעות משרד הפנים. למיטב ידיעתי משרד הפנים עומד בהתחייבויות אלה כלפי העיריות הנוגעות בדבר.

5555, 5481. המצב בקצרין

חבר-הכנסת א. שפייר שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ז בשבט התש"ם (13 בפברואר 1980) :

לדברי הנציגים של תושבי קצרין שברמת-הגולן אין הממשלה מעודדת את פיתוח המקום. בקצרין יש מצוקת דיור, תעסוקה, תחבורה, בריאות, יש אפילו מיסוי (אין העיר נהנית מהנחת מס בת 7% כשאר ערי הפיתוח בצפון) וכדומה.

אודה לכבודו אם ישיב לי :

א. האם נכונות טענותיהם של התושבים ?

ב. האם יש לפיתוח קצרין עדיפות גבוהה בעיני הממשלה ?

ג. התושבים טוענים שרוב מגוניהם לראש הממשלה ולשריה לא נענה. האם יש כוונת כבודו לערוך סיור בקצרין כדי לעמוד מקרוב על מצבה ?

ד. לחלופין, האם יש בדעת כבודו להזמין, ביזמתו, את נציגי העיר לישיבה משותפת, לשם מציאת פתרונות לבעיותיה של קצרין ?

הספר. בכלי-אופן אבקש לדאוג לכך שבחזור מנכ"ל ובאופן מתאים יודגש הדבר שוב בפני מנהלי בתי-הספר, אם הוא אינו מבוצע כהלכה, כפי שאתה טוען.

5008. ביצוע תכנית הבנייה ברמות-שרת בירושלים

חבר-הכנסת י. יצחקי שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ב בכסליו התש"ם (12 בדצמבר 1979) :

בשנת 1969 נרשמו כ-185 משתכנים-חוסכים לתכנית חסכון של משרד השיכון, אשר הוחלט עליה בממשלה והיא לוותה בפירסומת בראדיו ובעיתונים.

מטרת התכנית הייתה מלחמה באינפלציה באמצעות ספיגת כספים מהציבור.

לפי התכנית שילמו החוסכים המצטרפים לתכנית בעד הקרקע, בעוד שמשרד השיכון התחייב לבנות, בתום 5 שנים, דירות מדורגות באתר רמות-שרת בירושלים, במחיר עלות הבנייה בלבד.

אזרחים חמימים התפתו לפירסומת שעשתה הממשלה והאמינו שמשרד השיכון יקיים את המובטח ב"חווה" דהיינו לבנות דירות בתום 5 שנים. ואכן רבים נמנעו מלרכוש או להחליף דירה, אך המציאות טפחה על פניהם.

אף שעברו יותר מ-10 שנים מאז הפעלת התכנית לא רק שלא הוחל בבנייה באתר אלא אף לא ידוע מתי תחל הבנייה, ומתי יוכלו החוסכים להיכנס לדירות. בגלל עליית המחירים של הבנייה, שחלה בשנים האחרונות, נגרם לאזרחים רבים עוול באי-ביצוע הבנייה במועד.

בינתיים כשליש מהנרשמים התייאש, פרש מהתכנית ומשך את כספו. נותרו כ-125 משפחות הממתינות לביצוע ההתחייבות שנטל עליו משרד הבינוי והשיכון.

אבקש מכבוד השר להשיב לי :

1. האם ידיעה זו נכונה ?

2. אם כן — כיצד כבוד השר מתכוון לפעול לתיקון העוול ?

שר-הבינוי והשיכון ד. לוי :

הנרשמים למסלול החסכון לבניין בשנת 1969, ש-נכללו בתכנית הבנייה ברמות-שרת בירושלים, עיכבו את הבנייה בהגישם השגות על תכנית הבנייה של המשרד לבית-המשפט העליון.

בשל הדיונים המשפטיים התעכבה התחלת הבנייה עד לסוף שנת 1978, והעירעור עצמו נדחה על-ידי בית-המשפט.

תכנית הבנייה נמצאת עתה בשלבי סיום ועד תום שנה זו ניתן יהיה להתחיל בעבודות הבנייה.

5301. הבטיחות בכביש ז'בוטינסקי ברמת-גן

חבר-הכנסת א. שפייר שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ה בטבת התש"ם (14 בינואר 1980) :

מצב הבטיחות בכביש ברחוב ז'בוטינסקי ברמת-גן הולך ומתדרדר עקב ויכוח בין עיריית רמת-גן לבין מע"צ בדבר זהותו של האחראי לשיפוץ. לדברי העיר-

"אזורים" — 350 דירות; "שיכון עובדים" — 1,500 דירות.

בנוסף על כך מבקשים קונים רבים לבטל חוזים, בשל קשיים לעמוד בתשלומי המשכנתאות הצמודות. כמוכן ידוע כי מפעלים טרומיים בארץ עובדים במחצית התפוקה.

אבקש להשיב לי:

האם לנוכח מצב זה יהיה כבוד השר מוכן לשקול מחדש את ההחלטה לייבא את המבנים הטרומיים של "סיקר" ו"מב"ע", המיובאים בתיווכו של מרידור, בהתייבויות תקציביות ותנאי רכישה בהיקף של 12 מיליארד לירות?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד. לוי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

קצב מכירת הדירות של חברות הבנייה הציבוריות גדל באחרונה, והוא יוסיף לגדול עם עידכון תכנית הסיוע של משרד הבינוי והשיכון, שנכנסה לתוקף ב-1 ביולי.

התכנית החדשה נותנת בידי הזכאים משכנתאות כפולות ומשולשות לעומת מה שניתן להם עד כה. יש לדעת עם זאת כי החברות הציבוריות אינן מחזיקות בדירות ריקות כלשהן. מדובר בדירות הנמצאות בשלבי בנייה שונים והמוצעות לזכאים בתהליך הבנייה.

באשר להלוואות הצמודות, קצב הביצוע החדשי על-ידי הזוגות הצעירים גדול מקצב הביצוע בשנים קודמות. הנתונים מורים עוד כי משפחות במצב סוצי-כלכלי נמוך יותר הן אלה המסתייעות בהלוואות.

הטענה המובאת בשאלה, כאילו פועלים המספ-עלים הטרומיים במחצית כושר הייצור, אינה נכונה. לכל המפעלים הטרומיים עבודה המבטיחה ניצול מלא של כושר הייצור. הסכמים עם חברות בנייה טרומיות נוספות יהיו תומכים לקיצור משך הבנייה, להוזלתו, ולהכנת תשתית נרחבת למיתון גאות ושפל הפוקדים את ענף הבנייה.

5824. הבנייה במגזר הערבי

חבר הכנסת ש. טולידאנו שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ג' באדר התש"ם (27 בפברואר 1980):

בתשובה על הצעה לסדר-היום מס' 1724 מיום 6 בדצמבר 1978 אמר השר נסים, בשם ראש הממשלה: "בבנייה על קרקע פרטית תותר הוספת קומות על מבנה קיים. המדינה תפסיק אדמות באמצעות מינהל מקרקעי ישראל לבניית שיכונים בצפיפות 4-8 יחידות דיור — — משרד הבינוי והשיכון מעבד עתה תכניות אר-כיטקטוניות מיוחדות לשיכון במגזר הערבי — — —" מאחר שחלפו 14 חודשים מאז נמסרה הודעה זו אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

א. האם הותרה הוספת קומות על מבנה קיים ב-מגזר הערבי, כפי שהיא מותרת במגזר היהודי?
ב. האם הפשירה המדינה אדמות לבניית שיכונים במגזר הערבי?
ג. האם התכניות הארכיטקטוניות המיוחדות לשיכון במגזר הערבי הגיעו לכלל השלמה?

חבר הכנסת ג. יעקבי שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ג' באדר התש"ם (20 בפברואר 1980):

נוכח המצב השורר בקצרים שברמת-הגולן אודה לכבודו אם ישיב לי:

א. מה היא תכנית הפיתוח בתחומי התעשייה, התירות והשירותים לשוב זה?

ב. מה היא תחזית האיכלוס ותוספת התעסוקה לקצרים?

ג. מי מופקד מטעם הממשלה על תכנונו ופיתוחו הכולל של הישוב?

הי"ר י. מ. אברמוביץ:
חבר הכנסת שפייר איננו באולם. התשובה תועבר לפרוטוקול.

בן-ציון רצין (חזית דתית לאומית):
אני מבקש מהשר לקרוא את התשובה.

הי"ר י. מ. אברמוביץ:
בבקשה.

שר הבינוי והשיכון ד. לוי:
שאלתה דומה הגיש גם חבר הכנסת יעקבי, ואני מתכבד להשיב על שתיהן.

עד 1 באפריל שנה זו היה משרד הבינוי והשיכון אחראי לתכנונה, לבנייתה ולפיתוחה של קצרים. החל בתאריך זה הועברו סמכויות המשרד למועצה מקומית, והמשרד ממשיך ללוות את פיתוחה של קצרים בכוונה לעשותה ישוב איתן שימש כמרכז שירותים לגולן כולו, וניתנת עדיפות גבוהה לפיתוחו.

לא קיימת מצוקת דיור בקצרים. 300 יחידות דיור מאוכלסות בה, וכ-400 יחידות דיור נמצאות בשלבי בנייה שונים. 100 מהן, בנייתן תסתיים עד סוף שנה זו, וה-300 הנותרות תסתיימנה בנייתן בשנת 1981.

אין מובטלים בקצרים, ולקראת העתיד נעשית רשת פעולות ליצירת תשתית נרחבת לתעסוקה.

עד כה הוקמו בקצרים כ-7,500 מ"ר של מבני תע-שיה, וכ-1,400 מ"ר של מבנים למלאכה. כמחצית מ-השטח מנוצלת כבר למטרות אלו. משרד התעשייה, המס-חר והתיירות אישר ליוזמים בקצרים תמריצים כנהוג בערייתות א'+. כמוכן אושר מתן תמריצים להקמת מלון בקצרים, וכבר קיים משא-ומתן בשלבים מתקדמים עם יום.

משרד הבינוי והשיכון מקים במקום מוסדות למתן שירותים, שיועמדו לרשות התושבים במסחר, בתרבות, בתינוך, בבריאות, ועוד משרדים שונים. מתן שירותים אלה כרוך בהעסקת חלק נכבד מהתושבים. ההנחות ממס הכנסה ניתנות בקצרים כביתר ישובי-הפיתוח. משרד עומד במשא-ומתן עם משרד התחבורה למתן שירותי תחבורה נאותים.

5864. יבוא מכנים טרומיים

חבר הכנסת א. רוז שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ג' באדר התש"ם (20 בפברואר 1980):

בעתונות נמסר כי חברת "שיכון-ופיתוח" לא הצ-ליחה למכור כ-3,000 דירות; "רסקו" — כ-600 דירות;

בקשר למצב זה בתחום הנחן לפיקוח חיוני אבקש מאת כבודו להשיב לי:

1. כיצד קורה שמאות קבלנים פועלים בארץ שלא כדין?
2. מדוע לא שונו העונשים על העבריינים מאז החוק החוק לפני כ-10 שנים?
3. האין במצב הקיים משום כשלון הפיקוח של רשם הקבלנים ומה הן המסקנות לגבי אופן תפקודו?
4. מה עומד השר לעשות כדי לאכוף את החוק כדת וכדין?

שר-הבינוי והשיכון ד. לוי:

משרד הבינוי והשיכון, באמצעות רשם הקבלנים, נוקט דרך קבע פעולות פיקוח באתרי בנייה וכאשר מתגלה כי בנייה נעשית על-ידי קבלן לא-רשום ננקט טים נגדו אמצעים משפטיים. בשנתיים האחרונות הוגשו למשטרה כ-500 תלונות נגד מבצעי עבודות הנדסה בנאיות שאינם רשומים בפנקס הקבלנים. בתזכיר הצעת חוק שהופצה על-ידי משרד הבינוי והשיכון הוצע לה-עלות את העונש על עבירה זו מ-5,000 ל"ל 100,000 ל"ל. אני פועל לחקיקה בנדון. תינקט פעולה לזירוז הליכי החקיקה לשם העלאת הקנסות והעונשים שבחוק נגד מפירי הוראותיו. כדי להגביר את אכיפת החוק יפעל המשרד לקבל הסמכה לערוך חקירות נגד עבר-יינים ולהגיש תביעות נגדם.

5962. טענה בדבר קיצוץ בהקצבה
להקמת קיבוץ יהל ב'

חברת-הכנסת ח. גרופמן שאלה את שר הבינוי והשיכון ביום ג' בניסן התש"ם (20 במארכ 1980):

הנהלת התנועה הרפורמית העולמית קובלת שמש-דרך קיצוץ בתקציב להקמת הקיבוץ השני של התנועה, קיבוץ יהל ב'.

אבקש להשיב לי:

- א. האם אכן קוצצה ההקצבה האמורה?
- ב. אם כן, אנה פרט הסיבות את לכך.
- ג. המוכן הינן לשקול מחדש את הקיצוץ במפעל חשוב זה של התיישבות וקליטת עלייה צעירה מארצות-הברית?

תשובת שר-הבינוי והשיכון ד. לוי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

קיבוץ יהל ב' (שמו נקבע "לוטון") נמצא בשלבי תכנון ורק לאחרונה נקבעה תכנית המיתאר שלו. משרדי מטפל כיום בהכנת תכנית הבינוי המפורטת. בניית קיבוץ לוטן לא נכללה בתקציב לשנת 1980 ו-ממילא לא בוצע בה קיצוץ.

5963. הטיפול במצוקת הדיוור בישובי רמת-הגולן

חברת-הכנסת א. כ"ץ-עוז שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ג' בניסן התש"ם (20 במארכ 1980):

על-פי ממצאי סקר שנערך בישובי רמת-הגולן יש צורך דחוף בבניית 235 יחידות דיוור ו-33 פעוטונים, גנים

ד. אם לא — מתי ישלימו את הכנתן של תכ-ניות אלה?

שר-הבינוי והשיכון ד. לוי:

א. הוספת קומות בבתיים נבדקת בכל מקרה לגופו, במגזר הערבי כבמגזר היהודי.

ב. מינהל מקרקעי ישראל נמצא בעיצומו של תה-ליך הסדר קרקעות עם הרשויות המקומיות הערביות. על סמך הסדר זה כבר הופשרו קרקעות לבנייה בכפר-קאסם, בטירה, בטייבה ובנצרת. שתי חברות קבלניות אושרו לבנייה של שיכונים בכפרים טייבה ואום-אל-פחם, וכמו-כן אושר קבלן לבנייה בנצרת, למען זכאים מקרב הישובים הנ"ל.

ג. התכניות שהוכנו על-ידי ארכיטקטים במיוחד למגזר הערבי נמצאו מייקרות את הבנייה. לפיכך מסר המשרד את התיכנון לבחינה מחודשת, בכוונה למצוא דרך להוזלת הבנייה.

5826. הבנייה בקיבוץ יהל

חברת-הכנסת א. כ"ץ-עוז שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י' באדר התש"ם (27 בפברואר 1980):

לקיבוץ יהל, שהוקם על-ידי התנועה הרפורמית מארצות-הברית, תוקצבו בשנת 1978/79 16 דירות למ-גורים. בנייה זו לא התבצעה בשל עיכוב מטעם המשרד. במקום עשרות עולים מארצות-הברית החיים בצפי-פות רבה. בזמנה ניתנה להם ולתנועתם הבטחה כי יוסדר תקציב בהתאם למטרה זו.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

1. האם תוקצבו ליהל 16 יחידות דיוור ב-1978/79?
2. מדוע לא בוצעה בניית היחידות?
3. האם ייבנו היחידות בשנת התקציב 1980?
4. האם יפנה משרד הבינוי והשיכון למשרד הק-ליטה לצורך זירוז הקמתם של יחידות נוספות, לאור העובדה כי עולים רבים של התנועה הרפורמית ממשי-כים להגיע ליהל ואין מקום לקליטתם?

תשובת שר-הבינוי והשיכון ד. לוי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

מגבלת תקציב מנעה בניית יחידות דיוור ביהל בש-נת התקציב 1978/79. בניית 16 יחידות דיוור תחל בשנת התקציב הוו.

תיבדק אפשרות להרחיב את הבנייה בישוב, במס-גרת התקציב הקיים.

5880. אכיפת החוק המחייב רישום קבלנים
בפנקס הקבלנים

חברת-הכנסת י. תמיר שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ז באדר התש"ם (5 במארכ 1980):

רשם הקבלנים גילה לאחרונה כי כ-500 קבלנים אינם רשומים בפנקס הקבלנים כדין. זו היא עדות לאי-אכיפת החוק ולהפקרות בבנייה, כשהנפגעים מכך הם הקונים התמימים.

בינואר 1980 מגלה כי מפרוגראמות 1979 הופעלו בסך הכול 394 יחידות דיור ואילו 373 יחידות דיור לא יופעלו. למותר להזכיר ש-600 יחידות דיור נוספות, שלדברך זו בקשה שנענתה בחיוב, לא ייבנו כאשר אלה המתוכננות, נמנעה בנייתן. השוואת הדברים ש' נאמרו על ידך בכנסת למציאות בפועל מעוררת תמיהות ומחשבות נוגות.

אבקשך להשיב לי:

1. על שום מה לא הופעלו 373 יחידות דיור באתרי בנייה מתוכננים וזמינים לבנייה?
2. מדוע יש הפרש כה בולט בין דברך בכנסת לבין המציאות במקום?
3. על שום מה כשיש קרקע זמינה, קבלנים נכונים "היענות חיובית" מצדך, בכל זאת לא החלו לבנות אף דירה אחת מה-600 המבוקשות?

שר-הבינוי והשיכון ד. לוי:
הפרוגראמה לשנת 1979/80 לעיר חיפה וכן לנשר ולקריות כללה כ-2,500 יחידות דיור. מתוך אלה הוחל בבנייתן של 2,000 יחידות דיור עד סוף שנת התקציב 1979/80. הדירות שלא הוחל בבנייתן נמצאות ברובן בנשר. בנייתן התעכבה בשל היקפי עבודות עפר גדולים וקשיי חציבה בהר. דירות אלה ייבנו בשנה זו. כ-100 דירות נוספות שלא הוחל בבנייתן הן דירות מרווחות שעמדו להיבנות על קרקע פרטית. מדובר בדירות מרווחות שאינן בהישג ידם של הוכאים. לפיכך לא סייע המשרד במימון לחברות שעמדו לבנות, והבנייה נדחתה.

הי"ר י. מ. אברמזביץ:
רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת משה עמאר.

משה עמאר (המערך):
מה לגבי אותן 600 דירות שהן בחיפה העיר? האם תיבנית?

שר-הבינוי והשיכון ד. לוי:
צינתי שמתוך 2,500 יחידות דיור הוחל בבנייתן של 2,000 יחידות דיור. הסברתי מדוע הבנייה של יחידות הדיור בנשר עוכבה, בגלל עבודות הפיתוח, ושלא ניתנה יד לבניית כ-100 דירות עקב גדלן ומחירן.

5965. חוב משרד השיכון לחברות הבנייה הציבוריות
חבר-הכנסת א. שפייר שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ג' בניסן התש"ם (20 במארס 1980):

מנהלי חברות בנייה ציבוריות — "שיכון ופיתוח", "שיכון עובדים", "אלרם" וכמה חברות קטנות נוספות — מתלוננים על אי-פרעון חוב מצטבר, בן 30 מיליון שקל-לים, על-ידי משרד הבינוי והשיכון. לדבריהם אין השר מקיים מגע עמם, זה ומן-מה, על אף פניותיהן.

אודה לשר אם ישיב לי:

- א. האם אכן חייב משרד הבינוי והשיכון סכומי כסף לחברות הבנייה הציבוריות, ואם כן, כמה הוא חייב לכל אחת מהן ביום 1 בפברואר 1980?
- ב. האם נכונה טענת מנהלי החברות שהחובות לא נפרעו בזמן, ואם כן, מדוע, ותוך כמה זמן יועברו לחברות הכספים המגיעים להן?

וכיתות-יום בישובים הכפריים ו-500 יחידות דיור ב' קצרין.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

1. האם תואמים נתונים אלו את נתוני משרד הבינוי והשיכון?
2. כמה פעוטונים וכיתות-יום ייבנו בשנת התקציב בישובי רמת-הגולן, לפי פירוט?
3. כמה פעוטונים וכיתות-יום ייבנו בשנת התקציב 1980 בישובי רמת-הגולן, לפי פירוט?
4. האם יש בכונת משרד הבינוי והשיכון להתחיל בשנת התקציב הנוכחית בבניית רובע 4 בקצרין?
5. כמה יחידות דיור, פעוטונים וכיתות-יום נבנו ברמת-הגולן בשנת התקציב 1979, בישובים הכפריים ובקצרין?

תשובת שר-הבינוי והשיכון ד. לוי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

צרכי הישובים ברמת-הגולן, מבחינת יחידות דיור ומוסדות ציבור, ידועים היטב למשרד והוא פועל לסייע פוקם במסגרת מגבלות תקציבו ועל-פי סדרי עדיפויות שקבע. עם זאת יש לציין כי היקף הצרכים קטן מזה המצויין בשאלתה.

התקציב לשנת 1980 מאפשר בנייה של 50 יחידות דיור בישובים החקלאיים ברמת-הגולן, לפי פירוט כלהלן: בקיבוץ אורטל — 12 יחידות דיור; במושב רמות. — 8 יחידות דיור; במושב אבנ"אית"ן — 10 יחידות דיור; במושב כפר-החורב — 6 יחידות דיור; בקיבוץ אפיק — 6 יחידות דיור; בקיבוץ מבוא-חמה — 6 יחידות דיור. בנוסף ליחידות דיור אלה יחל המשרד בבנייתן של 100 יחידות דיור ברובע 4 בקצרין וימשיך את בנייתם של 59 קוטג'ים שכבר הוחל בבנייתם ברובע זה. כן תימשך בניית פעוטונים וכיתות-יום שהוחל כבר בבנייתם.

בשנת 1979 נמצאו בבנייה ברמת-הגולן 421 יחידות דיור לפי הפירוט הזה: באפיק — 12 יחידות דיור; באורטל — 36 יחידות דיור; במבוא-חמה — 12 יחידות דיור; בשעל — 30 יחידות דיור; בנווה-אטי"ב — 10 יחידות דיור; באודם — 30 יחידות דיור; בקשת — 12 יחידות דיור; ביונתן — 52 יחידות דיור; בגשור — 20 יחידות דיור; במעלה-גמלא — 36 יחידות דיור; בנטור — 40 יחידות דיור; בקצרין — 131 יחידות דיור. גני-ילדים ומעונות-יום נבנו בשנת 1979 בישר בים: אורטל, שעל, אודם, יונתן, מעלה-גמלא וקצרין.

5964. מצב הבנייה הציבורית למגורים בחיפה

חבר-הכנסת מ. עמאר שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ג' בניסן התש"ם (20 במארס 1980):

בתשובתך לשאלתה שלי מס' 5007, אשר נמסרה על ידך בכנסת בישיבה מיום 23 בינואר 1980, אמרת כי "על-פי תיאום עם עיריית חיפה ובחינה משותפת של הצרכים לפתרונות דיור בעיר חיפה ובמרחב כולו, הוכנה פרוגראמה לשנת 1979 לבניית 2,200 יחידות דיור... וכבר הופעלו 1,984 יחידות... ובקשת ראש העיר לבנות 600 יחידות דיור נוספות בחיפה נענתה בחיוב...". דיני-חשבון (שצורף) על מצב הבנייה בחיפה ליום 30

רשויות מקומיות במושב משותף של ועדת הבריאות ואיכות הסביבה של מרכז השלטון המקומי ושל חברי הנהלת "חיים וסביבה", אירגון-הגג של הגופים הציבוריים שעניינם איכות חיים, שנערך ב-13 במארס 1980. היו שהוסיפו ש"אנו מקימים שכונות במבנה אנטי-סוציאלי, שיהפכו במהרה לסלאמס חדשים, כשהצד התיכונני מתעלם מחשיבות הגנים, מגרשי המשחקים והפרדת המגורים מהתחבורה ומצרכי המגורים בזמן גנו."

אבקש מאת כבוד השר להשיב לי:
מהו מצב הדברים בבנייה החדשה?

שר-הבינוי-והשיכון ד. לוי:
לטיעונים הקשים שהובאו בשאלתה אין אחיזה במציאות. לוא בחנו המבקרים את העובדות היו מגלים כי אין שחר לטענתם כאילו משרד הבינוי והשיכון אינו מותיר שטחים פתוחים בבניית שכונות חדשות.

אסתר הרליין (המערך):
אתה מאמין במה שאתה אומר כרגע?

שר-הבינוי-והשיכון ד. לוי:
אני מאמין במה שאני אומר ואחראי למה שאני אומר. לוא היית עוברת על השאלתה היית יודעת שדברי לא מכוונים לחבר הכנסת אלא לטענות של גורמים מסויימים. לשם כך באה התשובה לשאלתה.

משרדי דואג לחיכנון שלם וכוללני של שכונות, תוך דאגה לרווחת התושבים והקצאת שטחים פנויים לצרכי ציבור בהיקף העולה לעתים על 40% המחוייבים על-פי החוק. שטחים אלה מיועדים לבתי-ספר, לגני-ילדים, לפארקים, לחנויות, למתנסים (מרכזי תרבות נוער וספורט), לבתי-כנסת ועוד. בניית מוסדות הציבור החיוניים ביותר מתבצעת בשלבי הבנייה הראשונים של השכונה והאחרים נבנים על-ידי המשרד בהדרגה, על-פי הנחיות תכנוניות מוגדרות ובהתאם לאפשרויות התקציביות. מעקב אחר ביצוע ההנחיות בפועל נעשה על-ידי אנשי מקצוע במשרד, גם בשלבי איכלוס מתקדמים של השכונות.

הצ"ר י. מ. אברמוביץ:
רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת יוסף תמיר.

יוסף תמיר (התנועה לשינוי ויזמה):
כבוד השר, קודם-כול אני שמח על התשובה שבאה להכחיש טיעונים שנשמעו על-ידי ראשי השלטון המקומי. בין היתר טענו ראשי השלטון המקומי שאין הפרדה מספקת בין הבנייה לצרכים ציבוריים — מרכזי ישוב ומסחר — לבין הבנייה האחרת. זוהי שאלה חשובה בתקופה של מחסור באנרגיה. צריך לתכנן את הישובים כך שתהיה גישה נוחה יותר לרכב ציבורי.

שר-הבינוי-והשיכון ד. לוי:
אני מוכן לבדוק את הנושא מחדש.

6096. בניית שיכון בשומרון לאנשי צבא קבע

חבר-הכנסת ע. אמוריאל שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ג באייר התש"ם (29 באפריל 1980):

חובאא לידיעתי הכוונה להקים שכונה למשפחות אנשי צבא הקבע ממערב לעזון.

ג. מדוע אין השר מקיים מגע עם החברות ומתי הוא יחדש את הקשר עמן?

שר-הבינוי-והשיכון ד. לוי:

אין באגף הכספים סכומי חוב כלשהם לחברות ול-קבלנים ליום 1 ביוני 1980. כל החברות קיבלו במועד את הסכומים בעד חשבוניות שהגיעו לאגף הכספים במשרדנו. בפרוואר חל עיכוב של כשבועיים ימים בתשלומים אך נעשו הסדרי מימון עם החברות שפוצו בשל העיכוב.

5966. בעיית הדיור של זוגות הגרים בשכירות

חבר-הכנסת א. שפייר שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ג' בניסן התש"ם (20 במארס 1980):

כ-200 זוגות צעירים מתגוררים במבנים מיוחדים אשר הוקמו לצורך זה על-ידי חברת "מבט" בשכונה בגבול יפו-בתים. בעוד כשנה ייתמו חמש שנים ממועד כניסתם לדירות ובהתאם לתנאי החוזה יהיה עליהם לפנותן. במשך כל השנים האחרונות לא הוצעו לדיירים הנ"ל דירות אלטרנטיביות ולגבי רובם משמעות הדבר היא יציאה אל הרחוב, במקרים רבים בלוויית ילדיהם שגולדו בשנים אלה.

אודה לשר אם ישיב לי:

א. האם אכן יחוייבו הדיירים בתום חמש שנות השכירות לפנות את הדירות?

ב. האם, לחלופין ובניגוד לתנאי החוזה, הם יוכלו לרכוש את הדירות?

ג. האם תינתן לדיירים שאין ידם משגת לרכוש את הדירות אפשרות להמשיך ולהתגורר בהן בשכירות?

ד. אם התשובה לשאלות ב וג היא שלילית, אילו פתרונות דיור אלטרנטיביים, ההולמים את אפשרויותיהם הכספיות של הדיירים, יוצעו על-ידי המשרד?

שר-הבינוי-והשיכון ד. לוי:

הדירות שנבנו בסיועו של נדבן על-ידי חברת "מבט" בגבול יפו-בתים נועדו לשמש מגורים זמניים בשכירות לזוגות צעירים. על-פי תכנית זו משלמים הדיירים 500 עד 800 לירות לחודש שכר דירה, שרובו נועד לחסכון לזכות בתכנית המוכה אותו בהלוואה בשיעור כפול מסכומי הקרן המצטברים על-ידי שכר הדירה. הלוואה זו היא בלתי-צמודה, בריבית שאינה עולה על 12%. הדיירים לא יחוייבו לפנות את דירותיהם בתום חמש שנות השכירות ויוכלו להמשיך ל-התגורר בשכירות בהתאם לתנאים שייקבעו. יחד עם זאת יוכלו הדיירים לנצל את זכויותיהם לקבלת הלוואה מתכנית הסיוע לזוגות צעירים, בנוסף לחסכון שצברו בתקופת מגוריהם בדירות אלו.

6062. מידת התיכנון הפסיכית בשכונות חדשים

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ז ניסן התש"ם (3 באפריל 1980):

"התיכנון הפיסי של השכונות החדשות לקוי. אין שטחים פתוחים, אין דאגה לפיתוח סביבתי חיוני, אין די הקצאת קרקעות ובינוי מוסדות ציבור וחינוך, אין התייחסות לצד הארכיטקטוני כמתבקש מצרכי החברה וכו' וכו' — טענות קשות אלה נאמרו על-ידי ראשי

שאיננו מתאים לתפקידו. במקום יש כיום שלושים משפחות עם ישישים ילדים. עשרה בתים שיקלטו במשך השנה משפחות נוספות נמצאים בבנייה. נמסר לי שה' אגף לבניית כפרית לקח על עצמו את תכנון המרכז הכפרי אך בשל ההחלטה על הקפאת בניית מבני ציבור מתעכב הביצוע.

נוכח החשיבות שבעידוד הישוב לאחר הקשיים הרבים שעברו עליו והצורך במתן שירותים חיוניים למתיישבים ולנופשים הפוקדים את המקום, כאשר ענף ההארה הוא אחד הענפים העיקריים שעליו מתבססת פרנסתם של המתיישבים, אבקש ממכוד השר להשיב לי:

1. האם השלם התיכנון של המרכז הכפרי?
2. אילו מבני ציבור הוא יכלול?
3. האם ההחלטה על הקפאת בנייתם של מבני ציבור חלה על פרויקט זה?
4. אם כן, האם מוכן כבוד השר לפעול למתן היתר להקמת המרכז הכפרי כולו או חלק ממנו?
5. אם ההקפאה לא חלה, מתי יוחל בהקמת המרכז הכפרי הזה?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד. לוי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

כבר בשלבי הקמתו הראשונים של הישוב נווה אטי"ב, בתחילת שנות ה-70, בנה משרד הבינוי והשיכון במקום מרכז שירותים מלא אשר רוכז במבנה אחד. אף כי המבנה נועד לתת תשובה לכל השירותים הדרושים למושב הסב אותו המושב למרכז נופש אשר הוקם בישוב וכתוצאה מכך הוא נותר ללא מבני ציבור. משרדנו סירב לבנות מבני ציבור חדשים במימנו. לאחר דיונים עם החטיבה להתיישוב של ההסתדרות הציונית החלט כי החשב הכללי במשרד האוצר יקבע את שיעור ההשקעה הנדרשת והחטיבה תעביר סכום זה למשרדנו לצורך הקמת מבני הציבור החדשים. עד כה טרם יזמה החטיבה את קידום הנושא. התיכנון המלא של המרכז החדש ייעשה לאחר השלמת תכנית המיתאר המחודשת של הישוב, אשר להכנתה אחראית חטיבת ההתיישבות שבהסתדרות הציונית. המבנים שייכללו ב"מרכז" — בהתאם להיקף התקציבי שיועמד לרשותנו — ייבנו לפי סדר העדיפויות הנה: צרכניה, בתי-ילדים, מועדון, מוזיקה, מרפאה. ההחלטה על הקפאת בנייתם של מבני ציבור אינה חלה, כאמור, על פרויקט זה.

6160. התקנת מערכת חימום בקיבוץ אוריטל ברמת-הגולן

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ח באייר התש"ם (14 במאי 1980):

בסיור שערכתי ברמת-הגולן ביום 29 באפריל 1980 ביקרתי בקיבוץ אוריטל. בשיחה עם חברי הקיבוץ סופר לי על החורף הקר והקשה שעבר עליהם בהעדר מערכת חימום בבתי המגורים. יש להצטער על שלא הוכנה תשתית ומערכת חימום זעת הקמת המבנים, דבר שנעשה בישובים אחרים.

נוכח העובדה שקיבוץ אוריטל נמצא בגובה של כ-1,000 מ' מעל פני-הים ושלג וקור עו הם נחלת המתיישבים באזור, שהם מעטים בחודשי החורף, ונוכח

אבקש ממכוד השר להשיב לי:

1. האם הידיעה נכונה?
2. מה סטאטוס יהיה לשכונה-ישוב זה ומאיזה מרכז יינתנו לו השירותים?
3. האם הועמדו או יועמדו לרשות המשכנים העתידים הלוואות בריבית נמוכה ובהיקף גבוה מעבר לעקרונות הוצאות של משרד השיכון?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד. לוי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-2. הידיעה נכונה. במסגרת תכנית ההתיישבות באזור קרני-שומרון אותר שטח להקמת שכונה בשם קרני-שומרון ג' ל-2,000 משפחות לערך. הישוב יאוכלס ברובו על-ידי אנשי צבא קבע ואנשי מערכת הבטחון ויהווה ישוב עצמאי או פרבר עירוני באזור כפר-סבא. הישוב נמצא בשלבי תכנון.

3. הסיוע שיתן משרד הבינוי והשיכון למתיישבים יהיה זהה עם הסיוע הניתן למתיישבים בישובים קהילתיים עירוניים מעבר לקהירוק. סיוע זה זהה עם הסיוע הניתן למתיישבים בישובי הפיתוח.

6158. הקמת בתי-ילדים בקיבוץ אוריטל

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ח באייר התש"ם (14 במאי 1980):

בביקורי בקיבוץ אוריטל ברמת-הגולן ב-29 באפריל 1980 נמסר לי שאין במקום מבנה לבית-ילדים ובשל כך מוסעים הילדים יום יום לקיבוץ זיוון. העדר מבנה מתאים לבית-ילדים מונע הקמת משפחות וגורם להיסוס אם כדאי בשלב זה להוליד ילדים.

נוכח החשיבות הקיימת בהקמת משפחות כגורם מלכד מבחינה חברתית ומגביר את הסיכויים של הישרדותם של בחורים ובחורות במקום ונוכח החשיבות שבהעדר הילדה אצל המשפחות הצעירות וההכרח ביצירת התנאים לכך, רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם תיכנן האגף לבנייה כפרית את הקמתו של בית-ילדים בקיבוץ אוריטל?
2. אם כן, מתי יוחל בבנייתו?
3. האם מוכן כבוד השר לפעול לזירוז הקמתו של בית-ילדים באוריטל?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד. לוי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

המינהל לבנייה כפרית וישובים חדשים במשרדנו תיכנן את הקמתו של בית-ילדים בקיבוץ אוריטל. המשרד יבחן את אפשרויות הבנייה של בתי-ילדים בשנה תקציבית זו, בכפוף לאילוצים התקציביים.

6159. הקמת מרכז כפרי במרש נווה-אטי"ב

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ח באייר התש"ם (14 במאי 1980):

בביקור שערכתי בנווה-אטי"ב מסר לי מוזכר המושב שאין במקום מבני ציבור, ובכלל זה צרכניה וגן ילדים. הצרכניה שראיתי משוכנת בצריף קטן ורעוע

רית, בטיחותית ואורבאנית הכביש העוקף עדיף, הואיל והוא מונע מעבר רכב בשטח עירוני.

3. לא הוגשו למשרדי השגות של תושבי המקום. יש באפשרותם להגיש את השגותיהם על התכנית לוועדה המחוזית לתיכנון ובנייה במחוז הדרום, שהיא הרשות המוסמכת לאישור התכניות.

6183. הקמת מבני ציבור בקיבוץ נטור ברמת-הגולן

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ח באייר התש"ם (14 במאי 1980):

בביקור שערכתי בקיבוץ נטור, שהינו מכין האחרון נים שהוקמו ברמת-הגולן, ראיתי שאין בו מבני ציבור לצרכי חינוך, מרפאה, בית-ילדים, מכבסה ומחסן בגדים, מבנים שהם חיוניים לפיתוח המקום, לאספקת שירותים למתיישבים ולקליטת חברים נוספים. כמו כן נמסר לי שבשוב הוקמו לעת עתה 32 יחידות דיור בגודל 25 מ"ר, שכולן מאוכלסות ובצפיפות גדולה.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

1. מהו מספר יחידות הדיור המתוכננות בשנת התקציב 1980/81 לקיבוץ נטור?

2. אילו מבני ציבור תוכננו להקמה ומה הם שלבי ההקמה?

3. האם מוכן כבוד השר לפעול לזירוז הקמתם של מבני ציבור חיוניים בהקדם?

תשובת שר-הבינוי והשיכון ד. לוי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

בקיבוץ נטור אין מחסור ביחידות דיור ואף מבני הציבור הקיימים תואמים את הצרכים. אוכלוסיית הקבע בקיבוץ מונה 20 רוקות ורווקים והאוכלוסייה הזמנית היא 30 בודדים. בקיבוץ הוקמו 32 יחידות דיור שבכל אחת מהן ניתן לשכן 2 נפשות. 8 יחידות דיור נוספות מיועדות למבני ציבור. לקראת שנת התקציב 1980/81 נבדקו צרכי הישובים ברמת-הגולן בתיאום עם נציגי הישובים. בתיאום זה לא הועלתה כלל דרישה לבניית יחידות דיור נוספות בקיבוץ נטור.

ג. חוק לתיקון דיני המשפחה (מזונות) (תיקון), תש"ם—1980

(הצעת חברי-הכנסת א. לין, ע. נוף ומ. עמאר)

הדין האישי החל עליו, והוראות חוק זה לא יחולו על מזונות אלה, אני מצייין כאן "לפי הוראות הדין האישי". על-פי הוראות הדין האישי, אם אנו מדברים על יהודים, הרי זהו המשפט העברי. ועל-פי המשפט העברי החיוב חל על האב. על זה יש ויכוח, אם זה מדאורייתא או מדרבנן. בכל-אופן עד גיל 6 החיוב הוא אבסולוטי. עד גיל 15 יש ויכוח אם החיוב הוא מכוח דין או מכוח צדקה. וכאן אני רוצה להזכיר תקנות הרבנות הראשית מהתשכ"ד, שקבעו בזמנן שער גיל 15 החיוב הוא על-פי דין. אבל בכל-זאת הבעיה נשארת. בסעיף 3 האמור מדובר על אדם, ואדם כולל גם איש וגם אשה. לגבי אדם, לפי הדין העברי האם אינה חייבת

החשיבות שביצירת תנאים אלמנטאריים שיאפשרו למתיישבים להשתקע במקום ולמלא את עבודתם, רצוני לשאול את כבוד השר:

האם מוכן כבוד השר לבדוק אפשרות הקמת תשתית ומערכת חימום בקיבוץ אוריטל?

תשובת שר-הבינוי והשיכון ד. לוי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

נכון כי בעבר הוקמה מערכת הסקה מרכזית בכמה קיבוצים ברמת-הגולן. כיום, כאשר אנו מצויים במגבלות תקציביות חמורות ועלינו לצמצם בבנייה חיונית, יהיה על קיבוץ אוריטל לשאת בהוצאות הכרוכות בבניית מערכת ההסקה.

6182. תכניות מחלקת עבודות ציבוריות ביחס לכביש הכניסה לאשקלון

חברת-הכנסת מ. שמיר שאלה את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ח באייר התש"ם (14 במאי 1980):

אודה לכבוד השר אם יואיל להשיב:

1. האם נכון כי מחלקת עבודות ציבוריות השלימה את ההכנות לסלילת כביש עוקף בכניסה לאשקלון ב-כביש החוף?

2. האם ניתן לפתור את בעיות התנועה בקטע זה על-ידי הרחבה ושיפור התוואי הקיים, תוך חסכון רציני בהשקעה וללא פגיעה באדמה חקלאית?

3. האם הוגשו השגות על התכנית מטעם תושבי המקום ומהו יחס משרדך להשגות אלו?

תשובת שר-הבינוי והשיכון ד. לוי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מחלקת עבודות ציבוריות במשרד הבינוי והשיכון טרם השלימה את ההכנות לסלילת כביש עוקף בכניסה לאשקלון.

2. ניתן להרחיב את הכביש הקיים אך הרחבתו לא תהיה בהכרח זולה מסלילת כביש עוקף. מבחינה תחביר-

יחיד י. מ. אברמוביץ:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף ב' בסדר-היום: הצעות לסדר-היום והצעות חוק של חברי הכנסת. ולראשונה, חוק לתיקון דיני המשפחה (מזונות) (תיקון), תש"ם—1980 — הצעתם של חברי-הכנסת לין, נוף ועמאר. יביא את הצעת החוק חברי-הכנסת עמאר.

משע עמאר (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, סעיף 3 לחוק לתיקון דיני המשפחה (מזונות) (תיקון), התש"ט—1959, בסיסה (א) אומר: "אדם חייב במזונות הילדים הקטנים שלו והילדים הקטנים של בן-זוגו, לפי הוראות

לאמור: "אדם חייב במזונות הילדים הקטינים שלו והילדים הקטינים של בן-זוגו לפי הוראות הדין האישי החל עליו, והוראות חוק זה לא יחולו על מזונות אלה." נקודת המוצא של חוק המזונות היא, איפוא, כי חובת מזונות הילדים תהיה לפי הדין האישי. לפי הדין האישי היהודי חובת מזונות הילדים מוטלת על האב ולא על האם, להוציא מקרים יוצאים מן הכלל שבהם אין לאב אפשרות לפרנס את ילדיו והאם יכולה לעשות זאת.

מגישי הצעת החוק שלפנינו מציעים לשנות את הקביעה החד-משמעית בעניין זה ולקבוע כי מימון מזונות הילדים ייעשה על-ידי שני ההורים לפי חלוקה יחסית בהתאם להכנסתם הריאלית. שמענו את נימוקיהם של מגישי ההצעה והם נימוקים רציניים שאין להתעלם מהם.

משרד המשפטים ער לצורך להתחשב בהכנסות בן-הזוג בקביעת מידת המזונות שאדם חייב בהם, ובימים אלה הוגשה הצעת חוק לתיקון דיני המשפחה (מזונות) (תיקון מס' 2), התש"ם-1980, לעניין מזונות בן-זוג, באופן שיובהר כי בקביעת מידת המזונות שאדם חייב לספק לבן-זוגו ראשי בית-המשפט להתחשב בהכנסותיו של בן-הזוג מעבודה ומנכסיו ומכל מקור אחר, אף אם יש לבן-הזוג דין אישי הקובע אחרת.

יש הטוענים שאין מקום לקבוע דין מיוחד לגבי מזונות לילד המצוי ברשות אחד ההורים ויש גם הטוענים כנגד הדרך הנזכרת בהצעת החוק שאנו דנים בה היום, המבקשת להתחשב "בנכונות ההורה הבלתי-מחוייב בילד לקבל את הילד להחזקתו באופן מלא או חלקי", ובכך לעשות את הנכונות להחזקת הילד כעילה לשיחרור מלא או חלקי מחובת פרנסת הילד. לעומת זאת טוענים המתנגדים להצעה שאין גישה זו תואמת את טובת הילד.

הנושא כולו מורכב והוא מתייחס לאילפי משפחות בישראל. נראה לי כי יש הצדקה לדיון מעמיק בסוגיה, תוך כדי בחינת האפשרות אם לשנות את החוק ובאילו דרך, או אם לקיימו כמות שהוא עתה. אשר על-כן אין אני מתנגד להעברת ההצעה לדיון טרומי בוועדה.

הי"ר י. מ. אברמוביץ:

רשות להצעה לחברי-הכנסת ורהפטיג.

זרח ורהפטיג (חזית דתית לאומית):

ברשות היושב-ראש, מורי ורבותי, אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום. הצעה זו כל כך מטושטשת עד שאני חושש מאוד שעניין חשוב זה של החזקת ילדים יסבול מהצעה זו.

בעיית החזקת ילדים מוסדרת לפי הדין האישי ויש על כך ספרות עצומה, פסקי-דין מסועפים מאוד, והעניינים די מסורדים. ההצעה שלפנינו, כפי שמציעים אותה המציעים, הולכת לפתור בעיה אחרת לגמרי: לא טובת הילד לנגד עיני המציעים כי אם היחסים בין האב והאם של הילד, וזה בא כדי להעביר חלק מהחזקת ילדים מחסות הדין ולעשותו עניין של צדקה. רוצים להתנות את עניין התשלומים כך שכאשר יחייבו, נאמר, את אחד ההורים הוא יאמר: אינני רוצה לשלם, אני רוצה להחזיק אצלי את הילד. רוצים להעביר את הבעיה של החזקת הילד לבעיה אחרת: לחץ על הצד השני.

אני רואה בהצעה זו הצעת בוטר. היא באה לשנות סטאטוס-קוו בעניין המעמד האישי ואינני חושב שההצעה

אלא מדין צדקה, ואפילו על כך חלוקות הרעות. על כך באה פסקה ב' לאותו סעיף האומרת: "אדם שאינו חייב במזונות הילדים הקטינים שלו והילדים הקטינים של בן-זוגו לפי הוראות הדין האישי החל עליו, או שלא חל עליו דין אישי, חייב במזונותיהם, והוראות חוק זה יחולו על מזונות אלה." זאת אומרת שאם החיוב החל על האם אינו לפי הדין האישי, החיוב הוא לפי סעיף (ב) של החוק לתיקון דיני המשפחה (מזונות). ועל כך פסקו בבית-המשפט העליון במשפט בן-חיים נגד רונקי, ערעור פלילי 507/61, המצוטט ב"פסקי-דין" כרך ט"ו, עמ' 925. מה הוא ההבדל המעשי בין חיוב על-פי דין ובין חיוב על-פי דין צדקה? כאשר חל דין צדקה, על הקטין או החובע בשמו של הקטין להוכיח, כדי לזכות במזונות, שאין לו אפשרות או יכולת להתפרנס משלו, וכמרכיב שלהורה הנתבע יש יכולת לפרנס. ובמקרה כזה יהיה זכאי למזונות כדי מחסורו וכפי הישג ידו של ההורה הנתבע. כפי שנאמר, אין כופים על צדקה אלא כפי השגת ידו. לעומת זאת אם זה לפי דין, החיוב הוא אבסולוטי, ללא התחשבות במחסורו של הקטין או ביכולתו של החייב. בין שמשגת ידו של ההורה ובין שלא, החיוב אבסולוטי.

הבעיה מתעוררת בכל חומרתה כאשר ההורים חיים בנפרד, בגט או בפירוד, והילד הקטין נמצא אצל אחד מהם. בדרך-כלל הילד נמצא אצל האם. יש לעתים שהילד נמצא אצל האב. האם מתדיינת עם האב ולבסוף, לאחר ההתדיינות, נקבע סכום חרשי מסוים כמזונות בשביל הקטין. אבל באותה עת האם נושאת בהוצאות הכרוכות באחזקת הקטין, אם הקטין נמצא בידיה — הוצאות אחזקה של טיפול יומיומי, הגבלה החלה עליה לצאת לעבודה, עזרה שהיא נוקקת לה בבית. כל זה יש לו תרגום בשווייכסף, ולעתים ערכו גדול מהתשלום החרשי שהאב נושא בו. כאשר הילד נמצא אצל האב, האם משתחררת כאילו, בדרך-כלל, מהתשלום.

השיקול של בית-המשפט, כשיש לפניו בעיה כזאת של קטין, הוא תמיד טובת הקטין. בית-המשפט רואה לפניו את טובת הקטין. לפעמים שיקול זה מתעוות בשל אפשרויות הגבייה או הטלת חובת המזונות. ולעתים אחד ההורים יוצא נשכר מכך, בשל אותה בעיה של הטלת החובה וגביית סכום המזונות. על-כן יש צורך בהוראה נפרדת וברורה, כדי לעזור לבית-המשפט בבואו להתלסל לטובתו של הקטין היכן יהא, אצל מי יישאר, האם אצל האב או אצל האם, שלא בעיית תשלום המזון גות תהיה הבעיה החשובה אלא האחזקה עצמה. הטיפול עצמו בקטין הוא הקובע. ובמקרה כזה הוא יכול לחייב גם את האב וגם את האם לפי יכולתם, לפי הכנסותיהם, בתשלום דמי המזונות.

משום כך באה הצעת חוק זו למלא חסר הקיים היום. וכאשר תועבר הצעת החוק לוועדה אפשר יהיה לתקן כמה תיקונים כדי לעשותה מצומצמת יותר וקולעת יותר. אני מבקש להעביר את הצעת החוק לדיון בוועדה.

הי"ר י. מ. אברמוביץ:

ישיב שר המשפטים.

שר-המשפטים ש. תמיר:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, סעיף 3 לחוק לתיקון דיני המשפחה (מזונות), התשי"ט-1959, קובע

במקרה שלאם או לאחד ההורים יש היכולת, הם צריכים להשתתף, וזו מגמתו של החוק.

אני חושב שהכינוי שכינה חברי-הכנסת ורהפטיג את ההצעה הזו לא היה במקומו ואינני רוצה לחזור עליו. הוא עשה זאת בדרך פזוזה שלא היתה במקומה. אני מבקש להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט כפי שהציע שר המשפטים.

היח"ר י. מ. אברמוביץ :

אני מעמיד להצבעה את שתי ההצעות : האחת — להעביר את הצעת החוק של חברי-הכנסת לין, נוף ועמאר לוועדת החוקה, חוק ומשפט ; השנייה — להסיר את הצעת החוק מסדר-היום של הכנסת.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדין מוקדם בוועדה — רוב

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום של הכנסת — מיעוט

ההצעה להעביר את הצעת חוק לתיקון דיני המשפחה (מוזנות) (תיקון), התש"ם—1980, לדין מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

7. הצעות לסדר-היום

1. עדות המזרח בישראל

כמובטח במגילת-העצמאות ? האם אומנם מדינת ישראל מושתתת על יסודות החירות, הצדק והשלום, לאור חזונה של נביאי ישראל ? רבותי חברי הכנסת, הי אומנם זוכות ופיתוח, המכונות בארץ עיירות הפיתוח, לפיתוח שווה לפיתוחם של הקיבוצים השוכנים לידן ? האם זהו פיתוח לחישובי כל הארץ, או שמא זה פיתוח לטובת קבוצה קטנה ומועדפת עקב כוחה הפוליטי ? ושל חשבון תושבים אחרים של הארץ ? האם אומנם מקיימת ישראל חירות, צדק, שלום לאור חזונה של נביאי ישראל ? האם העובדה שחלק מן העם מוציא מתוכו את רוב העבריינים, הוונות והמקרים הסוציאליים וחלק אחר מוציא מתוכו שופטים, מנהלים, פקידים בכי"רים, יש בה הצדק ? האם העובדה שבבתי-הכלא בישראל 95% מהאסירים הם בני עדות-המזרח משקפת את החירות המובטחת במגילת-העצמאות ? האם העובדה שכל משפחה של 8–10 נפשות גרה בתנאים תת-אנושיים ובצפיפות דיור, לעומת משפחה עם ככל פודל הגרה בדירה מרווחת, משקפת את הצדק לפי מגילת-העצמאות ?

בכוונה לקחת את המגילה ורציתי לצטט ממנה את סעיף א', דבר שכל אורח, בעיקר חברי הכנסת, מקבלים אותו כמסמך מוכר, מוכן, שעל-ימיו כל המדינה וכל הציבור בישראל רוצים לראות את הבעיה של העם היהודי.

בקטע א' כתוב : "מדינת ישראל תהא פתוחה לע"ייה יהודית ולקיבוץ גלויות, תשקד על פיתוח הארץ לטובת כל תושביה, תהא מושתתת על יסודות החירות, הצדק והשלום לאור חזונה של נביאי ישראל ; תקיים

כפי שהיא בשלה לדיון. אני מציע להוריד את הנושא מסדר-היום של הכנסת.

היח"ר י. מ. אברמוביץ :

רשות הדיבור לחברי-הכנסת עמאר, לתשובה.

משנה עמאר (המערך) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חברי-הכנסת ורהפטיג רוצה לשמור בעקביות על עקרונות המשפט העברי כפי שהיו קיימים. אנחנו צריכים לדעת ולראות נכוחה : אנחנו חיים בחברה מתפתחת, המציאות משתנה, ואם היא משתנה היא מחייבת תיקון של עקרונות ושל נורמות על-מנת שיהיו תואמים את החברה החדשה שנוצרה. איננו יכולים להיות כבולים בעניינים כאלה לנורמות שנקבעו לפני אלפיים שנה. החברה הישראלית כיום איננה יכולה לקבל עליה את הנורמות שמלפני אלפיים שנה. אני לא מזלזל בהן, אבל צריך לתקן אותן. מה שכיום קבוע אינו חובה מדאורייתא שיכול חברי-הכנסת ורהפטיג לבוא ולומר שהוא מדאורייתא ולכן אי-אפשר לתקן. כבר בשנת התשי"ד תיקנה הרב"ג הראשית ואמרה : למרות החיוב בדיון עד גיל 6, לפי המשפט העברי, יהיה החיוב עד גיל 15. אנחנו אומרים : החיוב של דין צדקה עבר זמנו, אין להבדיל בין חיוב צדקה לבין חיוב אבסולוטי על-פי דין, ואנחנו רוצים לקבוע חיוב בדיון. לגבי כל קטין עד גיל 18,

היח"ר י. מ. אברמוביץ :

אנו עוברים להצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת סעדיה מרציאנו בעניין עדות המזרח בישראל. רשות הדיבור לחברי-הכנסת מרציאנו.

סעדיה מרציאנו (מחנה שלי) :

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להזכיר דבר אשר דורש בדיקה רצינית ומהירה של מצב הבער מתחת לרגלינו.

אני רוצה להזכיר לחברי הכנסת הנכבדים דברים שקרו בה' באייר התש"ח : ההכנסה אז בתל-אביב מועצת העם הזמנית לישיבה מיוחדת וחגיגת כדי לחתום על הכרזת העצמאות של מדינת ישראל, על הקמת הבית הלאומי השלישי לעם ישראל אשר גלה אלפיים שנה לפני כן מארצו. ההכרזה החגיגת הזאת שחתמו עליה גדולי האומה — בן-גוריון, שרת, גולדה מאיר, הרב מימון ואחרים — היתה אמורה להיות תענית הפעולה של מדינת ישראל, התנ"ך של ישראל החדשה. ברצוני לצטט שני קטעים מתוך מגילת-העצמה. אות ואחר כך לבדוק יחד אתכם אם כיום, אחרי 32 שנה, התגשמו ההבטחות והתכניות, או שמא אנו בוגדים יום יום בהבטחות הללו. קטע א' : "מדינת ישראל תהיה פתוחה לעלייה — — — ותהיה נאמנה לעקרונותיה של מגילת האומות המאוחדות." קטע ב' : "אנו קוראים אל העם היהודי בכל התפוצות להתלכד — — — על הגשמת שאיפת דורות לגאולת ישראל."

כעת אני רוצה לשאול, כנסת נכבדה, האם עד היום שקדה המדינה על פיתוח הארץ לטובת כל תושביה,

פעדיה מרציאנו (מחנה שלי):
אתם רוצים לחזור לשלטון? תתביישו לכם. אתם
בטוחים שתקבלו 64 מאנדאטים. אם הציבור יתן לכם
64 מאנדאטים, זה מה שמגיע לו.

(חבר-הכנסת ח. בר-לב קורא קרי-
את-ביניים)

אתה אחראי לקו בר-לב, שהביא אסון על מדינת
ישראל.

(חבר-הכנסת ז. כ"ץ קורא קריאת-
ביניים.)

היור"י מ. אברמוביץ:
נעבור, איפוא, להצעה הבאה לסדר-היום. חבר-
הכנסת מרציאנו, אני קורא אותך לסדר.

פעדיה מרציאנו (מחנה שלי):
תתביישו לכם. חבר-הכנסת זכאי וחבר-הכנסת מו-
אל, תתביישו. יש קיבוצים — — — את עירות-הפי-
תוח — — —

(חבר-הכנסת מרציאנו יוצא את אולם המליאה)

שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי
הבדל דת, גזע ומין."

רבותי חברי הכנסת, לאור מה שכתוב פה ולאור
מה שקורה בשטח אני רוצה לדבר היום על הדבר
החשוב ביותר בחברה הישראלית, על מה שקרה בה, על
מה שקורה לה ועל מה שעלול לקרות לה.

כבוד היושב-ראש, אני גמרתי לדבר. אם זה היחס
לדברים, הרי הכנסת, כפי שהיא נראית לציבור בישראל
וכפי שהטלוויזיה מראה אותה, זהו פרצופה האמיתי. כפי
שאמר חבר-הכנסת אורי אבנרי, אם אדם מסתכל בראי
ורואה את פרצופו המכוער, הוא לא ישבור את הראי.
אני ממשיך את דברי לאות מחאה. אם השר כ"ץ לא
יקשיב — — —

(חבר-הכנסת ס. מרציאנו יורד מדוכן הכנסת)

שר-העבודה והרווחה י. כ"ץ:
אני מקשיב.

ואב כ"ץ (המערך):
לא באו לצלם מהטלוויזיה...

2. ילדים ונוחים בגיל הרך בישראל

היינו צריכים לעשות שלושה דברים: לחוקק חוקים
חדשים, לתקן חוקים ישנים ופסולים ולבטל חוקים שהיו
קיימים קודם. זה בדיוק התפקיד שלנו בכנסת, וחבל
שחבר-הכנסת סעדיה מרציאנו יצא מהאולם. הייתי נותן
לו היום שיעור איך אפשר בדרך פארלאמנטארי —
ואפילו אתה נמצא במיעוט בתוך הרוב — לשנות דברים
וצריך שנדליק נרות ולא נכבה אור.

בחרתי לפתוח היום את נאומי בכנסת בקטע של
"בימת הנוער", סדנת תיאטרון הגליל. הסדנה הזאת הור-
פיעה בכנסת, ושם יש קטע יפה. מופיעים שלושה אנשי
מקצוע: העובד הסוציאלי, הפסיכולוג והמטפל בנער.
אומר העובד הסוציאלי: "הנערים האלה מאופיינים על-
ידי רדידות רגשית חלולת לשונית, חוסר יכולת של
הפשטה, תת-תרבות של חיצון והזנחה — — — הם
זקוקים לערכים חיוביים, ליציאה מסביבתם הטבעית,
לתרבות אירופית מערבית, עם קונצרט והצגות של
— — — למשל — אמנות-לעם." אחרי כן יש קטע
נוסף, ואז בא הקטע של הפסיכולוג האומר: "תראו רק
איך שהם נראים, דומים — אך כל כך שונים. הילד
הזה הוא מקרה קלאסי של טעון טיפוח, חסר יכולת
ריכוז מתמשך, חסר מנוחה נפשית. הוא בא ממשפחה
הרוסה, מסביבה שבה שולטים מין ופשע. חסר מוקד
הזדהות — — — בשביל החברה — הוא אבוד!"

אני חושב ששני הקטעים האלה במסגרת "בימת
הנוער", סדנת תיאטרון הגליל — וחבר-הכנסת שילנסקי
יום בומנו את בואם לכנסת — מסמלים את הצעת
לסדר-היום הנוכחית. זה הקטע החוק ביותר של הילדים
הטובים האלה שפוצו דרך וקידמו את עצמם והגיעו
לאן שהגיעו.

היום, רבותי חברי הכנסת, בתוך אותה מערכת
שהוכרתי כפתח דברי אני רוצה לסגור מעגל תחת
הכותרת: "ילדים ונוחים בגיל הרך בישראל". אלה
המקרים הקשים ביותר ולא רק משום שאין להם מה

היור"י מ. אברמוביץ:

אנו עוברים להצעה הבאה לסדר-היום, של חבר-
הכנסת יצחק יצחקי: ילדים ונוחים בגיל הרך בישראל.
רשות הדיבור לחבר-הכנסת יצחקי.

יצחק יצחקי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעתי לסדר-היום
היא: ילדים ונוחים בגיל הרך בישראל. צר לי שחבר-
הכנסת סעדיה מרציאנו לא נמצא באולם ולא למד איזה
כוח אדיר ניתן לו בכנסת לקדם נושאים בתחומי החברה
שהוא רוצה לייצג אותם.

אני, רבותי חברי הכנסת, העליתי עד כה, במשך
שלוש שנים, 17 הצעות לסדר-היום, הקשורות כולן
זו בזו ונעוצות זו בזו. אציין רק 8-9 הצעות מרכזיות,
כדי להראות את הקשר להצעתי היום. ההצעה הראשונה
שהעליתי בכנסת היתה: נשירת תלמידים ממערכת החיי-
נוך; השנייה: אישפוזם של קטינים מכורים לסמים
בבתים לחולי-נפש; השלישית: המצב במוסד לילדים
מפגרים "בית-תינה" — את ההצעה הזאת העלו חברי
הכנסת מספר: הרביעית: איתור מפגעים מסוכנים בש-
כונות; החמישית: סגירת בית-הספר "אוהל" בשכונת-
התקווה לקראת שנת התשל"ט; השישית: בדיקה והע-
רכה של תרומת גן-הילדים ובית-הספר היסודי למערכת
החינוך, כתנאי מחייב להמשך ביצוע הרפורמה; השבי-
עית: ריכוז קטינים במקדש "קרישנה" בתל-אביב;
השמינית: שנת הילד הבין-לאומית; התשיעית: כינוי
ופינוי דרום תל-אביב; העשירית: בעיית הנכים מלידה;
האחת-עשרה: איסורים במעון למסגרים "מגן" בבאר-
שבע; השתיים-עשרה: החינוך המיוחד; השלוש-עשרה:
החינוך בתפוצות; הארבע-עשרה: הספורט בישראל.

היום, רבותי חברי הכנסת, אני מעלה הצעה לסדר-
היום: ילדים ונוחים בגיל הרך בישראל. יש קשר רציף
בין כל ההצעות לסדר-היום. הקשר הוא בכך שבכנסת

הם הילדים המוצאים מן הבית. מה הן הסיבות? — 1. הורים חולי-נפש; 2. ילדים מחוץ לנישואים; 3. הורים מפגרים; 4. הורים עבריינים; 5. משפחות הרסות; 6. הורים גרושים; 7. ילדים נכים או זקוקים לטיפול מיוחד; 8. אם חולה; 9. ילדים מוכים; 10. אם נפטרה. אלה הם ההורים לילדים אלה. חלק מהילדים מוצאים מהבית.

מנחם סבידור (הליכוד):
האם אלה קריטריונים או המציאות?

יצחק יצחקי (הליכוד):
המציאות בשטח.

אני טוען — ולכן אני מעלה את ההצעה לסדר-היום בכנסת — שיש עוד מספר ילדים כאלה שלא מאתרים אותם מסיבות שונות, אף שעושים הרבה. כבר ציינתי ושיבתי את השר על מה שהוא עושה, אבל לא די בכך.

הדרך השלישית היא משפחה אומנת; הדרך הרביעית — של מערכות טיפול אלטרנאטיביות. אני יודע שיש כעת תכניות. הנה, המוסד המשפחתי, יש אומנה יומית ומסגרת "הודמנות שנייה".

אחרי כל זה, רבותי, אנחנו צריכים לזכור, שילד כזה, כאשר הוא יגיע לגיל ההתבגרות, אם מנת-המשכל שלו גבוהה מן הגורמאלית, יהיה זה הילד המסוכן ביותר, ולא מומן ראינו מה קורה כאשר ילד כזה, גם כאשר הוא גדל בסביבה בריאה, עם אחד החסרונות האלה שהזכרתי קודם, לאן הוא יכול להגיע.

אדוני השר, ברצוני לסכם בהצעות אחדות. קודם-כול — אני אומר זאת בפעם השנייה — להפעיל את חוק הנוער (טיפול והשגחה), על כל אגפיו, כל שלוחותיו. זהו חוק יוצא מן הכלל. לצערי הרב אין לו די "שיניים", או יותר נכון, יש לו "שיניים" אבל הן לא "אוכלות" די. לא משתמשים די ב"שיניים". ואני מציע לאכוף את החוק על כל חלקיו. אם נדע לאכוף את החוק שאנחנו חוקקנו כאן בכנסת — חברת-הכנסת הרליץ היא אחת הנשים שאיכפת להן בכנסת הזאת — האמיני לי, חברת-הכנסת הרליץ, אנחנו היינו מונעים הרבה מאוד בעיות.

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית):
מה לא נאכף פה?

יצחק יצחקי (הליכוד):

החוק עצמו לא נאכף. אגיד לך מדוע. חברת-הכנסת נוף, יש הרבה מאוד קבוצות המטפלות בחוק הזה. לכל אחת נראה שהיא אחראית לחוק הזה. סקדי סעד, יש לשכות לנוער, יש חברה לטיפול בילד ובנוער, יש כמה קבוצות, וכל אחת מושכת לכיוון שלה. אחת יודעת, כאשר יש ריבוי ידדים בתבשיל — התבשיל נשרף. זה מה שקורה.

לכן אני מציע, בקיצור נמרץ: 1. קביעת סדרי עדיפויות במיזוי אלטרנאטיביות בטיפול בילד הזנוג; 2. תיאום בין כל הגורמים המטפלים, בהתאם למצבו המיוחד של כל ילד; 3. הקמת רשות מרכזית שתעסוק בקביעת מדיניות אחידה, תכנון, ביצוע ובקרה לטיפול בילד הזנוג. זה לא מסובך, השר יכול לקבוע זאת.

ואין להם ייצוג אלא גם משום שאלה הילדים "המפגרים" סים", בסופו-של-דבר, את בתי-הסוהר בהגיעם לגיל הבגרות, ולאחרונה שמענו שהם "מפגרים" גם מדינות חוץ. אלה הילדים האומללים ביותר ואליהם אני רוצה להתייחס ובהם רוצה אני למקד את נאומי במשך חמש דקות. אני כבר מציין שחלק מהילדים האלה מקבלים טיפול, אבל זה חלק קטן ביותר. האוכלוסיה העומדת לנגד עינינו היא אותה אוכלוסיה של ילדים רכים, גילאי 6—10, הגדלים בתוך ניכור וניתוק מדמויות של הורים. אגב, חוסר תיפקודם של ההורים מתבטא בהתנהגותם הפוגעת, פסיית וגם נפשית, כלפי הילדים. רבים מהורים אלה פגועים בעצמם. מדובר בילדים שלא קיבלו תנאים מינימאליים להתפתחות תקינה והם סובלים מעזובה נפשית, פסיית וחברתית.

והנה, חברי הכנסת, ידוע לנו על סידורים של כמה אלפי ילדים זנוחים במסגרות שונות, כגון משפחות אומנות, מוסדות, או שהילדים נמסרו לאימוץ. מתוך עבודה יסודית וחומר רב שקראתי ומתוך המתרחש בשטח אני רואה שלצד אותם שסודרו במסגרות שונות נותרו מספר רב של ילדים שלא סודרו, ובהם, אדוני השר, אנחנו צריכים למקד בתקופה הקרובה את כל הכוחות כדי לאתר אותם וכדי להכניס אותם למסגרת. הסיבות למצב הנוכחי הן רבות. אני לא רוצה לקרוא את כל ההוכחות שקיבלו כל חברי הכנסת מאגוד העובדים הסוציאליים, שלפעמים אני מכבד אותו מאוד מאוד, ובראשם עומד מר קדמן. אני מכבד את העובדים הסוציאליים כאשר הם לא משתמשים בילדים למטרה פוליטית כקדרום לחפור בו; ואילו חברי קדמן היה עושה את עבודתו נאמנה בלב ונפש הייתי מסיר את הכובע לפניו. לצערי הרב זו ההודמנות להעיר לו את ההערה הזאת: אומר לו — מלא את תפקידך בנאמנות כעובד סוציאלי, אבל לא כפוליטיקאי. כפוליטיקאי — בוא לכנסת, פה תגיד מה שאתה רוצה.

חיים קורפו (הליכוד):

אפילו לא בשירותו של שר העבודה והרווחה, כאשר צריך ללחום למען התקציב.

יצחק יצחקי (הליכוד):

כן, אבל צריך לדעת גם כיצד ללחום. לכן יש כנסת.

חבל שחברת-הכנסת מרציאנו יצא מהאולם. חברי הכנסת, זוהי הצעה לסדר-היום. אני מקווה ששר העבודה והרווחה יסכים להעביר את ההצעה הזאת לוועדה שתדון בכמה וכמה אספקטים, כי התיאור של האוכלוסיה הזאת איננו מוכר. אני ממוצע ברחוב לא יודע ולא מכיר את התופעה הזאת.

יש דרכי טיפול שונות. הדרך הראשונה היא דרך האימוץ. זוהי דרך קיצונית, שבה מתערבת המדינה על-מנת לטפל בילד שצרכיו הבסיסיים לא מולאו על-ידי משפחתו הטבעית. הדרך השנייה היא דרך מוסדות ילדים. רבותי, אני רוצה לפרט ולמקד את עיקר נאומי בקטע הזה. בישראל יש שישה מוסדות לגיל הרך המיועדים לכ-400 ילדים, כאשר תפוסתם אינה מלאה. כל המוסדות מנוהלים על-ידי אירגונים וולונטאריים. אמח, אדוני השר, הם נמצאים בפיקוד משרד העבודה והרווחה. המניית ילדים למוסדות מתבצעת באמצעות סיקור של משרד העבודה והרווחה. אבל, רבותי, ראו מי

הילד ומשפחתו. בעקבות הסקר צומצם באופן דראסטי מספר הילדים במוסדות אלה. חלק מהמוסדות נסגרו וחלקם צומצמו בהיקפם.

היום מסודרים במוסדות 320 ילדים. משרדנו פעל להקמת ועדה ציבורית לשינוי חוק האימוץ, בראשותו של השופט עציוני, כדי לאפשר אימוצם של ילדים שהוזנחו וננטשו במוסדות על-ידי הוריהם, גם אם קיימת התנגדות מצד ההורים. המלצות הוועדה מועברות עתה לצורך הגשתה של הצעת חוק לשולחן הכנסת. הצעת חוק זו נועדה לאפשר מסירת ילד לאימוץ גם בניגוד לרצונם של ההורים, במקרים שאין בהם אפשרות להחזיר את הילד לחיק משפחתו הטבעית. בד בבד נעשים עליינו מאמצים לשיקומן וחיווןן של המשפחות ולמניעת הוצאת ילדים מן הבית ולהשארת הילד בחוג משפחתו הטבעית בכל אותם המקרים שבהם הטיפול עשוי לסייע לשיפור תיפקודה של המשפחה. אשר ליל-דים שכבר הוצאו מן הבית אנו בודקים בקפדנות את האפשרות להחזיר אותם לביתם לקליטתם מחדש במשפחה חם הטבעית. במקרים שבהם אין אפשרות להחזיר את הילדים לביתם אנו פועלים כבר עתה בכלים הטיפולים והחוקיים הקיימים היום והמאפשרים את אימוצם של הילדים במשפחות מאמצות, שיהיו תחליף למשפחות הטבעיות ויאפשרו לילד ליצור קשר רגשי עם דמויות הורים.

בהמשך למגמה זו אנו דנים עתה בסגירת בית-תינוקות נוסף, מן האחרונים שעדיין קיימים בישראל. אנו בונים במקביל תחליפים לזמן קצר, עד להחזרת הילד לביתו או עד למסירתו למשפחה מאמצת.

עם זאת אין ספק שהנושא מורכב. מתלבטים בו טובי המתכנים והעובדים החברתיים בכל מקום שה-שירותים הסוציאליים הגיעו בו לרמה מתקדמת, ומאחר שאני חושב שההצעה ראויה לדיון מפורט ומעמיק יותר הריני מציע להעבירה לוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר י. מ. אברמוביץ :

חבר-הכנסת יצחקי, האם אתה מסכים להעביר את הצעתך לוועדה ?

יצחק יצחקי (הליכוד) :
אני מסכים.

משה קצב (הליכוד) :

אני מציע להעבירה לוועדת הכנסת שתחליט לאיזו ועדה תועבר.

היו"ר י. מ. אברמוביץ :

שר העבודה והרווחה, האם אתה מסכים שההצעה תועבר לוועדת הכנסת ?

שר-העבודה והרווחה י. כ"ץ :
אינני מתנגד.

היו"ר י. מ. אברמוביץ :

אני מעמיד את ההצעה להצבעה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע
ועדת הכנסת נתקבלה.

משה קצב (הליכוד) :

זה מסובך מאוד, כי הנושא מטופל בכמה וכמה משרדי ממשלה : משרד הבטחון, הסוכנות היהודית, משרד העבודה והרווחה על שני אגפיו. הנושא מחייב החלטה בדרג בכיר יותר מאשר הדרג של שר.

יצחק יצחקי (הליכוד) :
מה הדרג ?

רב שילנסקי (הליכוד) :
החלטת ממשלה.

יצחק יצחקי (הליכוד) :

מה הדרג הבכיר יותר משר ? — הממשלה. אני פונה אליך, חבר-הכנסת קצב, חברי הטוב וידיד יקר, וגם אל חברי בליכוד שיתנו יד לשר העבודה והרווחה שיציע לממשלה שיהיה תיאום בין כל הגופים. תנו לו כוח, אם זו הבעיה. חבר-הכנסת קצב, אני ידע כעת מה קורה. לי חשוב שנהיה מודעים לבעיה זו ונדאג לאכוף את חוק הנוער, והוא חלק מהפתרון.

בחרתי לסיים את הנאום הקצר — אעביר גם לכבוד השר וגם לוועדה את כל ריכוזי ההמלצות — בדבר טוב אחד שעשה עובד סוציאלי עם כמה וכמה חברים שלו. אני שוב בוחר לסיים בקטע מתוך "רבינו 80" של נוער קריית-שמונה. ארבע שורות : "עריפיתות — ערי מצור קה, חינוך מיוחד ותקציב רווחה, טעוני טיפות, תרבות ורמה, עריפיתות — ישראל השנייה. ה', זה סיפור טוב ! בוא נשיר אותו לכולם. לך תגיד אותו לסוציאלי" שיספר לכל העולם."

כדי שלא נספר לכל העולם, אני פונה אליך, אדוני השר, בבקשה שתטפל בנושא הזה באופן היסודי בי-יותר.

היו"ר י. מ. אברמוביץ :

ישיב שר העבודה והרווחה.

שר-העבודה והרווחה י. כ"ץ :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מניסוח ההצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת יצחקי ניתן להבין שהבעיה היא בילדים זנוחים על-ידי הוריהם ושירותי הרווחה סבורים כי יש לפתור את בעייתם באמצעות סידורים ב-מוסדות ובמשפחות-אומנה. יש להבהיר שמשרד הרווחה אינו רואה בהשמת ילד בגיל הרך במוסד או במשפחה אומנה, לתקופה ממושכת, פתרון מועדף או רצוי. ילד בגיל הרך המסודר במסגרת מוסדית אינו יכול ליצור זיקה רגשית ואינו מסוגל לפתח הרגשת השתייכות למע-רכת תקינה של משפחה. בבדיקה שערכנו התברר שה-שמת הילד במוסד בגיל הרך עלולה לגרום לנזקים בהתפתחותו התקינה. אגב, ממצא זה אינו מיוחד למדינת ישראל. הוא נמצא, בדרך-כלל, בכל מדינה שבה נערכו בדיקות מסוג זה.

בסקר שנעשה על-ידי משרדנו בשנת 1971 נמצאו במוסדות לגיל הרך, בבתי-תינוקות, 691 ילדים. הקשר בין רבים מן הילדים ובין הוריהם נותק, למעשה, במשך תקופת שהותם במוסדות. כלומר היה להם, לכאורה, סידור, אבל סידור גרוע מאוד. מתוך האוכלוסיה שנסקר-דה בבתי-התינוקות ברחבי הארץ נמצא שלמעשה כ-50% מהילדים שהו יותר משנתיים במוסדות. הוכח גם שה-סידור המוסדי נותן, למעשה, לגיטימציה להפרדה בין

3. המרכזים למניעת מחלות ריאה בארץ

כיום והתחנות, וכידוע לא הותאמו מרפאות אחרות לקי-
לוט אותם לטיפול.

התכנית הטיפולית, הרפואית והשיקומית אצל חולים הסובלים מאי-ספיקה נשימתית כרונית, הן במרכז "רוקח" בירושלים והן במרכז "חסיס" ביפו ובמרכז בחיפה, מש" פרת מאוד את כושר הטיפול של החולים ומונעת במידה ניכרת את הצורך באישפוז ופניות מרובות לחדרי מיון. סגירת מרפאות וצמצום המרכזים לטיפול בחולי ריאה משאירים את החולים ללא אלטרנטיבה. מרפאות בתי-החולים אינן יכולות לשמש את המטרה של טיפול, מניעה ושיקום: אנוני יודעים מה גבול הנושאים שמרפאה בבית-החולים יכולה לטפל בהם ובאיוזו תדירות. ללא אלטרנטיבה לביצוע צילומי חזה במרפאות המיועדות לסגירה יהיה המצב רע מאוד. שלא הטעו אותי — בוצעו 240,000 צילומי חזה במערכת הזאת. על מי ועל אילו מכונים יוטל העומס הזה?

סיפר לי רופא ירושלמי, שהיום שלח לי גם מכתב והיה לו מאוד מאוד חשוב שהסיפור האישי שלו יגיע לידיעתי, שהוא בא לבדיקה שיגרתית במרכז לחולי ריאה על שם רוקח בירושלים. היה חשד והתגלה כתם, ובמשך יומיים נעשו לאיש 13 צילומי רנטגן כדי לעמוד על טבעו של הכתם שנראה. הגילוי המוקדם הציל את האיש ואת חייו. אתה, אדוני השר, יודע כמובן כמה צריך לחכות לצילום רנטגן אחד גם במרפאה של בית-חולים, גם ב"הדסה". לפחות ארבע שעות צריך לחכות בתור לצילום אחד. בין החולים הבאים למרכז "רוקח" יש תושבי נחלאת וגם אותו רופא שפנה אלי, שהוא איש מדע ומחקר, וכולם מקבלים טיפול שווה בגישה האנושית לחולה וביסודיות בטיפול.

לפי הסטאטיסטיקה יש בארץ 2,000 חולי שחפת המקבלים טיפול תרופתי, וזאת אומרת שיש להם שחפת פעילה. עם סגירת המרפאות, ביטול הפיקוח והבדיקות של החולים בשחפת פעילה יש סכנה מחודשת להתפתחות אפידמיולוגית. ועליית התחלואה. שמעתי זאת מי אנשי מקצוע, ואינני חושבת שיש להם אינטרס כלשהו להטעות. פרט ל-2,000 חולים בשחפת פעילה יש עוד 40,000 חולים בעלי שחפת בלתי-פעילה, הסובלים מאי-ספיקה נשימתית כתוצאה משינויים שחלו בגין מחלת השחפת בעבר. לאן יופגו כל אלה?

איגוד רופאי ריאה בישראל ביקש לעבד יחד עם המשרד תכנית של שילוב וייעול השירות הזה, בתנאי שניתן יהיה לשמור על ייחוד השירות הניתן לחולי ריאה. המשרד רוצה לסגור את התחנות ולצמצם את פעילות שלושת המרכזים לנושא השחפת בלבד, מבלי לדאוג לתחליף כלשהו. הרופאים טוענים כי צעד זה נעשה ללא שיקולים מקצועיים וללא התייעצות עם איגוד הרופאים. קשה להבין מה מניע את המשרד לחסל שירות קהילתי למפות. אם תצמצמו בתחנות ותועמסו על בית-החולים, הרי זה יהיה חסכון שיוצא בהפסד. האישפוז, אדוני השר — אתה יודע זאת טוב ממני — תמיד יקר מכל טיפול בקהילה. המשרד הולך בכיוון ההפוך ממה שהרפואה והתקציב תובעים. צעד זה של המשרד אולי פותר בעיה לטווח קצר, הנה נחסוך, אבל זה,

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום של חברת-הכנסת גרוסמן: המרכזים למניעת מחלות ריאה בארץ. רשות הדיבור לחברת-הכנסת גרוסמן.

חייקה גרוסמן (המערך):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הודות לרשת ה"מרכזים והתחנות למניעת מחלות ריאה, הודות לאיבחון המוקדם, הטיפול והמעקב, הודות לפעילות השיקום ו"הפעלת רפואה מונעת אפשר היה לסגור את רוב המיטות לחולי שחפת בבתי-החולים בארץ. והי, בין היתר, הסיבה לכך שחלה ירידה דראסטית בתחלואה ובתמותה בגין מחלת השחפת. מרכזים ותחנות אלה הרחיבו את תחום טיפולם והם מטפלים בכל המחלות החסימתיות הכרוניות בריאות, מחלות הקשורות באי-ספיקה נשימ-

תית, ובכללן אסטמה. כן מטפלים המרכזים והתחנות בגילוי מוקדם של סרטן הריאה. הודות לפעולות אלה נוצר קשר הדוק בין התחנות לבין רופאי המשפחה המפנים את חולי הריאה למיניהם, וכן בין התחנה לבין המרכזים הרפואיים המשחררים את החולה מבית-החולים ומפנים אותו לטיפול, מעקב ושיקום בתחנה האזורית.

אדוני היושב-ראש, הרי לפנינו דוגמה מצויינת, קלאסית, של רפואה על בסיס של שילוב, אותו הסדר שכולנו מייחלים לו, שילוב בין רפואה מונעת, רפואה טיפולית ורפואה שיקומית. וזאת על בסיס של שיתוף פעולה בין מוסדות הבריאות: בתי-החולים, רופא ה"משפחה ומרפאה קהילתית. חלק מהתחנות האלה שולב עם מרכזים רפואיים אזוריים גדולים: קריית-שמונה וטבריה עם בית-החולים בצפת, רמת-גן עם בית-החולים על שם שיבא, רמלה עם "שמואל הרופא" וכן גם עם בית-החולים "מאיר". בניהול משרד הבריאות, כפי שידוע לי, שלוש מרכזים ושמנה תחנות. יש בארץ שמונה תחנות, נכון, אדוני שר הבריאות?

נזעקתי לעובדה שבכוונת משרד הבריאות לסגור שש מתוך שמונה תחנות ואילו בשלושת המרכזים יש תכנית לצמצם את פעולתם לתחום השחפת בלבד. הוקמה ועדה מיוחדת לצורך זה, וכפי שטוענים הרופאים — ללא שיתופם בכלל וללא שיתוף רופאי ריאה בפרט. אם אמנם זה מה שיקרה ותתקבלנה החלטות אדמיניס-טראטיביות, הרי התסריט יהיה כדלהלן: ראשית, תחסר מסגרת טיפולית לחולים הסובלים ממחלות חסימתיות של הריאה. להערכת אירגון רופאי הריאה קיימים כ-30,000 חולים הסובלים ממחלה זו והזקוקים לטיפולים חוזרים. בחוברת "בריאות הציבור" משנים עברו, לא כל כך מוזמן, פורסם סקר שנעשה בירושלים והוא מצביע על כך שלפחות 4% מהאוכלוסייה בגיל 45 ו-12% מה-אוכלוסייה בגיל 65 זקוקים לטיפול במחלה חסימתית כרונית של הריאה. זה אחוז לא מבוטל.

מסגרת טיפולית אמבולטורית משולבת, המיועדת לחולים אלה, היא פתרון חשוב מאוד והיא הולמת את הצרכים. עם הפסקת שירות זה באזורים שבהם משרד הבריאות מבקש להפסיקו יישארו חולים אלה ללא מסגרת מתאימה. התוצאה תהיה הפקרת החולים מחד גיסא ועומס יתר על חדרי המיון של בתי-החולים מאידך גיסא. חולי אסטמה נמצאים בטיפולם של המר-

היו"ר י. מ. אברמוביץ:
ישיב שר הבריאות.

שר-הבריאות א. שופמק:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מובן שלא מתוך תענוג ושמחה אנחנו דנים בסגירת כמה תחנות למחלות ריאה. מבחינה עובדתית, אנחנו מדברים על המשך קיומן של שלושת המרכזים הגדולים בירושלים, ביפו-תל-אביב, בחיפה ושוקלים להשאיר גם את המרכז בנצרת ואולי גם במקום נוסף בצפון. נכון שחדרה עומדת בדיון על סגירה. אבל לא רק חדרה, עוד כמה מקומות עומדים לדיון. אמנם אנחנו דנים על סגירתן של התחנות האלה, אך, כמובן, רק לאחר שנפתור את הבעיה של הטיפול באותם המקרים שהיום מטופלים בתחנות אלה. אם נמצא את הפתרון נסגור את התחנות.

היום קופות-החולים כמעט אינן מטפלות במקרים כאלה. ברגע שצריך לטפל במקרה כזה של מחלת ריאה, מחלת נשימה, הרי היות שקיימות התחנות האלה, הדבר הכי-קל לקופות-החולים הוא להפנות מייד את המקרה אליהן, בשביל לעשות את כל הצילומים. אני מבין את החשבוש של קופות-החולים, בשבילן זה חסכון בעבודה וגם חסכון כלכלי.

כל סגירה של תחנה תיעשה רק אם יימצא פתרון נאות למקרים האלה.

נכון ציינה חברת-הכנסת גרוסמן שהתחלואה יורדת, היא כל הזמן בסימן ירידה. חברת-הכנסת גרוסמן נקבה במספר חולי שחפת פעילה. אינני רוצה אפילו להת-ווכח על המספרים. יש ויכוח גדול מאוד על המספרים. אחד הרופאים פירסם מספר של ארבעים וכמה אלפים. אלה לא מקרים של שחפת לא-פעילה אלא אנשים שב-משך כל השנים של חייהם עברו את התחנות האלה. אם אדם רוצה להיבדק מחדש אחרי שנים, ויש תחנות כאלה — הוא הולך להיבדק. זו אינה הפעילות הממ-שית של התחנות היום. בצדק ציינה חברת-הכנסת גרוסמן שהתחנות האלה מטפלות בבעיות אחרות — במחלות ריאה, במחלות כלי נשימה. ראיתי את עבודת התחנה בירושלים, העושה עבודה נפלאה גם לאנשים הסובלים מבעיות נשימה. נכון שכל דבר כזה חשוב ביותר למניעת מחלות, אין כל ספק בדבר. אך תסכים אתי חברת-הכנסת גרוסמן שאנחנו עומדים היום בפני בעיות הרבה יותר אקוטיות, הרבה יותר חמורות מאשר בעיית השחפת, כגון בעיית הדיאלוזה, בעיית הכליות, שהיא הרבה יותר חריפה.

כאשר אנחנו שוקלים במצב התקציבי שלנו את הצורך בהשקעות אנחנו בודקים מה אפשר ומה אי-אפשר לעשות. רובם המכריע של החולים הנמצאים ב-טיפול הם במרכזים הגדולים, באוכלוסיה הגדולה. לכן שם אנחנו משאירים את התחנות. אנחנו מבינים ששם הדברים הרבה יותר נחוצים. איננו שולחים את החולה לבית-החולים. לא זה הפתרון שאנחנו חושבים עליו. אנחנו חושבים על פתרון לשם מניעת מחלות, לשם טיפול ומעקב. בכל מקום נמקום נצטרך לחפש את הפתרון על-ידי המרפאות של קופת-החולים במקום.

באשר לעקפה שהקימו כמה רופאים — היא קצת מופרזת, אי-עלמי שכוונתם רצויה מאוד. כולנו יכולים להתברך בכך שמדינת ישראל הדבירה את המחלה לאחר

בסך-הכול, בבחינת חיים מהיד אל הפה ולא חסכון של ממש.

אדוני השר, ההפרדה בין מחלות הריאה האחרות למחלת השחפת היא מלאכותית. טיפול נאות במחלות ריאה מחויר חולים רבים לחיים נורמאליים. אם יש בקהילה מרפאה מצויידת היטב והיא יכולה לטפל גם במקרים דחופים של התקפים קשים, ולפתור את אסממה, למה לשלוח את החולים האלה לבית-החולים?

ההישגים של השנים האחרונות בהדברת השחפת הם בחלקם הגדול פרי עבודתן השיטתית של התחנות למניעת מחלות ריאה. עם הפסקת פעולתן יש חשש רציני לעליית התחלואה. כעבור שנים אחדות נצטרך להקים הכול מחדש, כי שוב נאמר כולנו, בכל ועדות הכנסת, שיש לצמצם את האישפוז ולעודד את השירות הרפואי בקהילה. בזה רצינו כל השנים. למה לחסל הישג? קל מאוד לחסל שירות, קשה לבנות אותו מחדש.

המרכז על שם רוקח בירושלים, למשל, עושה צילומי רנטגן של הריאה גם בשביל קופת-החולים, נותן שירות ייעוץ יימשרד הבטחון, עושה בדיקות של כל המחציצבים המיועדים להשאיר קבע, עושה בדיקות לפנימיות צבאיות, בודק את עובדי המזון, וכל אלה נוסף על הטיפול בחולי ריאה.

אדוני השר, תרשה לי להביא לדוגמה תחנה אחת, התחנה בחדרה. כאלה הן כל התחנות בארץ. בחדרה קיימת יותר מ-40 שנה מרפאה לטיפול ולמניעת מחלות ריאה ושחפת, בבעלות הליגה למלחמה בשחפת — פעם השם היה קצת אחר. המרפאה הופעלה בזמנה ישירות על-ידי הליגה, ובכל הזמנים הגישה עזרה רפואית לכל פונה, ללא הבדל מעמד, דת, מין וגזע, ללא כל תשלום. משנת 1956 עבר הטיפול לועדת התיאום, שבה שות-פים משרד הבריאות, הליגה למלחמה במחלות ריאה ובשחפת, מלבד וקופת-החולים של ההסתדרות. כעבור שנים ספורות נשארו רק שניים מהשותפים — משרד הבריאות והליגה. מתברר שחלק גדול מההוצאות של התחנות והמרכזים מכוסה על-ידי האגודות למיניהם. משרד הבריאות, הממונה עכשיו על כל התחנות וה-מרכזים, מכסה רק חלק מההוצאות. במכתב שקיבלתי מהליגה בחדרה יש ממש זעקה מרה, ואני מוכנה להעביר את המכתב לפרוטוקול. כאלה הם המכתבים והפניות שקיבלתי מכל חלקי הארץ, ואני משערת שזהר יודע את העובדות. אבל אם נגבר בתחנה בחדרה, הרי כ-1,500—1,600 חולי שחפת נמצאים כיום בהשגחה מתמדת בתחנה האחת הזאת. מאפרייל שנה זו ועד היום גילתה המרפאה שמונה חולי שחפת פעילה, ושישה מהם אוש-פזו. מינאר עד סוף מאי שנה זו גילתה המרפאה אצל תשעה חולים גידולי סרטן הריאה, ומדי שנה מגלים כ-20—25 מקרים דומים. כשהמחלה מתגלה בהקדם, לעתים קרובות מצילים את החולה ממוות.

אדוני השר, זה לא המקום ולא הנושא שבו כדאי להפעיל את הכוח על התקציב. במידה מסויימת פירוש הדבר יהיה גם הפקרת החולים, או החרמת לרופא המט-פל, רופא המשפחה, שאין לו לא מיכשור ולא כישורים, או שנאלץ את החולים לרוץ הישר לחדר המיון. אני חושבת שזאת תכנית לא טובה, ואודה לך, אדוני השר, אם ביחד עם ועדה בכנסת תואיל לבדוק אותה.

הי"ר י. מ. אברמוביץ :

אני שואל את חברת-הכנסת חייקה גרוסמן אם היא מסכימה להעביר את ההצעה לדיון בוועדת העבודה והרווחה.

חייקה גרוסמן (המערך) :
אני מסכימה.

הי"ר י. מ. אברמוביץ :

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. לפנינו הצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת העבודה והרווחה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

4. העסקת תלמידי תיכון בימי החופשה

העגום. סביר להניח כי מספר התלמידים אשר יפנו לשירות התעסוקה יהיה השנה גדול מאשר בשנה שחלפה. רוב הפונים הם גילאי 14, אשר זו הפעם הראשונה שהם יוצאים לעבודה או פונים לשירות התעסוקה. הידע שלהם בנושא שכר ותנאי עבודה הוא דל ביותר. להיטותם אחר הלירות תביא לכך — הסיכוי לכך גדול מאוד — שמעביד זה או זה ינצל את חולשותיהם אלה, אם בגובה השכר ואם בתנאי העבודה. הם יהיו טרף קל בשביל מעבידים אלה. כשיפנו אותם נערים לשירות התעסוקה ולאחר כל תלאות הרישום לא יקבלו עבודה — יפנו לבעלי מיקשות האבטחים. רבותי חברי הכנסת, כאן עולים ההשש והחרדה כי כאשר היאוש יגבר יטשו תלמידים אלה את ספסל הלימודים ללא שוב. כך ייתוספו חיילים חדשים למחנה הנוער שאינו לומד ואינו עובד. מכאן עד להתדרדרות לפשיעה הדרך קצרה מאוד והיפיתוי רב.

קשה לדעת מה מספרם של נערים אלה, אולם מספר הנערים שכבר אינם עובדים ואינם לומדים נע בין 40,000 ל-50,000. הם מבלים את זמנם בשעות הבוקר בבתי-הקולנוע ובשעות הערב בבתי-הקפה ובטיילת. במקומות אלה אורבת להם סכנת הנפילה לזרועותיו של מנהיג חבורה אשר יגרוור אותם במוקדם או במאוחר לפשע. אין זה נושא חדש בשבילנו. "לעסנו" אותו כבר עשר שנים. גם לשר העבודה הדבר ידוע — בדו"ח של הוועדה אשר הוא עמד בראשה, דו"ח ועדת-כ"ץ, נכתבו הרבה אזהרות ממצב כזה. הרבה תלמידים הועלו על הגניי. נכון שהורחבו בשנים האחרונות מסגרות הלימודים בתנאי חניכות, אך בגלל חוסר אפשרות קיום לבעלי המפעלים עצמם פחתה האפשרות לקלוט במסגרת זו מספר גדול יותר של בני-נוער. אולם, גם אילו היתה אפשרות כזאת, הרי אין היא מתאימה לנושא שלנו, כי מדובר בעבודה זמנית למשך חודשים, מאקסימום 50 ימי עבודה בני שבע שעות.

משרד העבודה לא היה ערוך לקליטת עשרות אלפי תלמידים הללו. לא הוכנו כל תכניות לשם העסקתם. גם לא הוכנו כל תדריכים לתלמידים בקשר למקומות הרישום ולמסמכים אשר עליהם להכין. אינני מתכוון למודעות בעתונות, ההולכות לאיבוד בין מאות מודעות. מוסדות רבים בארץ נכונים לקלוט מאות נערים — בתי-חולים הוקקים לסיוע בעידכון ארכיונים רפואיים

שהיתה חריפה כל כך. לאחר העלייה הגדולה שבאה לארץ והביאה מאות מקרים הדברנו את המחלה. אם לדבר בלשון סטטיסטית, 1 מתוך 100,000 נפטר ממחלת השחפת היום במדינת ישראל, לעומת מחלות הרבה יותר שגורות, עם שיעור פטירה גבוה יותר. אני יודע שאדם אחד הוא עולם מלא. לכן אינני רוצה לשחק במספרים סטטיסטיים. אני מסכים להצעתה של חברת-הכנסת גרוסמן שהנושא ייבדק בוועדה. הוועדה תבדוק אם מה שאנחנו הולכים לעשות ניתן לעשות או מוצדק לעשות לאור מצבנו, לאור הצרכים שלנו בפעילות אחת בשטח מחלות ומניעת מחלות.

אני מסכים להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה, שהיא תדון בדבר.

הי"ר י. מ. אברמוביץ :

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום של חברת-הכנסת צירלי ביטון : העסקת תלמידי תיכון בימי החופשה. רשות הדיבור לחברת-הכנסת ביטון.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בעתון "מעריב" מיום 4 ביולי 1980, בכתבה על נטל ההוצאות של החינוך, נאמר : שנת הלימודים שחלפה עלתה להורי תלמיד בחטיבת-הביניים ב-13,374 לירות. אחרי הסכום הזה מופיעה רשימה מפורטת של הסעיפים המרכיבים את סכום ההוצאה. עברתי על הסעיפים והתברר כי כל פרט ברשימה זו הינו מדויק בהחלט. אולם כל הסכום הזה, ששולם על-ידי הורי תלמיד הלומד במסגרת חינוך תיכון חינוך, כל הסכום הזה המובא באותה כתבה מתייחס למחירים של השנה החולפת ומחירי שנת הלימודים ש-עברה.

אני מניח ששר העבודה והרווחה יודע שהמחירים של ציוד הלימוד יעלו עד לספטמבר וייתכן שיוכפלו עד אז, וזאת בהתחשב במגמות של שר האוצר להדחיר את האינפלציה. מכאן שבשנת הלימודים הבאה יצטרכו ההורים להפריש מפת-לחמם סכום המתקרב ל-27,000 לירות בעד כל בן הולמד בתיכון חינוך. מה עוד שמשרד הרווחה, בעקבות הקיצוצים, ביטל את המענק לר-כישת ציוד בשביל תלמידים נזקקים.

אם נחלק את הסכום זה, בתוספת הגרעון הנובע מביטול המענק, הרי שכל משפחה תצטרך להוציא בש-ביל חינוך בנם, בתיכון חינוך, קרוב ל-3,000 לירות ל-חודש. סכום זה הוא מעל ומעבר ליכולתה של משפחת עובד שכיר. עליכן נהגו עשרות אלפי תלמידי תיכון לנצל את החופשה כדי לעבוד ולהקל בכך את הנטל מעל שכמם של הוריהם.

אינני בא לערער על התהליך המייגע של הרישום בשירות התעסוקה לנוער, כגון בדיקות שונות, מתן תצ-לום ועוד. אני מדבר רק על בעיה אחת ויחידה, והיא : חוסר היערכות מספקת מצד משרד העבודה לקליטתם והעסקתם של אלפי נערים אלה. נכון הדבר שתפקידו של שירות התעסוקה הוא תיווך בין העובד למעסיק, אבל משרד העבודה חייב ליצור תעסוקה, אפילו תוך השתתפות בחלק מהוצאות ההחזקה, בגלל המצב הכלכלי

תנו להבטיח פיצוי יותר תכוף. אינני אומר בכך שכל אדם היה יכול להיכלל בקבוצה הזאת, וטוב שלא יוכל להיכלל בקבוצה זאת.

אין ספק שתלמידים רבים חייבים לנצל את פגרת הקיץ כדי להשלים את ההכנסה, וטוב שיעשו זאת. עם זאת אני מבקש להדגיש שקרובים בישראל בתקופה האחרונה. אני מקווה שגם נמסד את ההסדר שלפיו לא נצטרך להעלות מחדש את הנושא כל פעם שהעלייה במדד תהיה פחות מ־10 נקודות. נפצה בכל פעם שהמדד יעלה ב־5 נקודות.

שושנה ארבל־אלמוזלינו (המערך):
מדוע לאחרונה העלו ב־6 נקודות ולא יותר מזה?

שר־העבודה והרווחה י. כ"ץ:
לא הגיעו ל־10 נקודות.

שושנה ארבל־אלמוזלינו (המערך):
9.5% זה כמעט 10%.

שר־העבודה והרווחה י. כ"ץ:

הפיצוי הרגיל וגם המיוחד היה צריך להינתן רק לקראת חודש אוגוסט. בגלל התערבותנו בנושא נקבע שהפעם יינתן ביוני פיצוי של 6%. אני מצייין זאת, כי צריך לראות את הדברים בפרספקטיבה נכונה וחשוב שכך נראה אותם.

אשר לגוף ההצעה לסדר-היום, קודם-כול אני מבקש לציין שהיערכות שירות התעסוקה להשגת עבודה לתלמידי בתי-הספר בתקופת חופשת הקיץ הפכה כבר למסורת. גם השנה תוכננה הפעילות לפרטית, אף כי ידענו שהשפל בתעסוקה ישיפע על אפשרויותינו להציע לתלמידים תעסוקות מתאימות. אנו מודעים לכך שבין היתר יש בעבודת התלמידים בעת חופשת הלימודים לשמש סיוע כלכלי להם ולהוריהם, לפתח יכולת ואחר-ריאות אישית ולהקנות ערכים חשובים של עבודה.

העדר תיאום זמנים בין מועדי החופשה לזמני השיא בתעסוקת כוח-אדם מעמיד אותנו מדי שנה בקשיים של איתור תעסוקות מתאימות. העובדה שפעילות השיא — למשל, בעונה ההדרים — מתרחשת דווקא בחודשים דצמבר—אפריל, שהם חודשי פעילות לימודית מרבית, מדגימה קושי זה. עם זאת עושים משרדי החינוך והתח"ב את העבודה והרווחה מאמצים שהם, לדעתי, פוריים מאוד להשתתפות התלמידים גם בעונה ההדרים, במסגרת של"ח — שדה, לאום, חברה. בדרך זו יוצאים לעבודה מדי שנה יותר מ־10,000 נערים ונערות באזורי ההדרים. גם השנה תיכנן שירות התעסוקה את פעילותו להעסקת תלמידים בימי החופשה, אם-כי ידענו מראש שעקב הירידה בביקושים לא תהיה אפשרות להציע לתלמידים תעסוקה מספקת. דאגנו לכך שבהיערכות ה־אייג'נטי להשמה בעבודה של נערים בחופשה הם יודקו להערכה רפואית של רופא משפחה בלבד, כלומר פישטנו נו את ההליכים לקבלת עבודה, ללא צורך במעורבות של רופא תעשיית וזאת אף עוגנה בסעיף 11 לחוק עבודת הנעור. במקומות הצפויים לריבוי של פניות לעבודה, כגון בערים הראשיות, נקבעו גם תחנות רישום והשמה מיוחדות מחוץ לסניפי לשכות התעסוקה לנוער, המוסיפות לספק בנערים שסיימו את לימודיהם ומבקשים לצאת לתניכות. במלים אחרות, הגברנו השנה את היערכות הזאת לקראת העבודה. עם זאת עשה שירות התעסוקה רבות לאיסוף מקומות עבודה, ככל שניתן

מוסדות ממשלתיים ומפעלי ייצור, התואמים את התקנו להעסקת נערים. אילו היה משרד העבודה והרווחה מזדרז לנהל שיחות הכנה ואולי גם משא-ומתן עם כל הגורמים הללו על תנאי העסקתם של הנערים-תלמידים האלה, היינו יוצאים כולנו נשכרים מזה. אך לצערנו משרד העבודה, ובכלל זה שירות התעסוקה, לא התכוון לזה. אני מבין את השר. הוא היה עסוק. היו לו בעיות בקשר להמשך השתתפותו בממשלה, עקב התפוררות סיעתו. אך אין זו סיבה מוצדקת לכל התהוויותיו ה־שורר כיום בלשכות העבודה לנוער. יש להכין תכנית לתעסוקת נערים בתחילת כל שנת לימודים, לתקופת החופשה. יש צורך בתכנית של-ממש, לא באילתורים.

חברי הכנסת, סיירתי עם חברים במקומות רבים בארץ שבהם עובדים בני-נוער — מקטיף אפרסקים ועד למיקשות אבטיחים. אינני יכול למסור כתובות. הדבר יתנכם בנערים עצמם, אך התנאים שבהם עבדו ועובדים אותם תלמידים הם מחפירים ביותר. מצאתי גם ילדים בני 12 ואף פחות מזה העומדים בצמתים ומציעים שלגונים לנוסעים בכלי-רכב. מלבד העובדה שהם קטינים, הרי בעצם עמידתם במקומות אלה הם מסתכנים. שמעתי מפייהם תשובה אחידה: מה לעשות? לאבא אין מספיק כסף בשביל נעלי ספורט. היו גם מי שסיפרו כי אין להוריהם כסף בשביל השתתפות בטיולים לשנה הבאה. גם הם היו גילאי 12 ואולי אף גילאי 11.

אני מאמין כי משרד העבודה מפרסם מודעות להדרת ההורים, אך כאמור מודעות כאלה, אם אין מחפשים אחריות במיוחד, אין מוצאים אותן. על-כן מן הדין לפרסם מדי פעם בפעם בטלוויזיה הלימודית ובתכניות הרגילות איזה תשדיר שירות ובו יוסבר להורה ולנער לאן עליו לפנות וכיצד, מה הם תנאי העבודה והשכר. ההסבר צריך להיות מקיף, בשפתם של התלמידים וב־ליווי דוגמאות. הסבר כזה יתרם רבות למניעת ניצולם של נערים רבים אלה. כמורכב יקצר הוא את הדרך מן הבית עד קבלת העבודה ויחסוך התרוצצות מיותרת.

מלבד התשדיר אשר הזכרתי לעיל, מן הדין שמשמר העבודה יתגייס כל כולו, על כל מוסדותיו, ויפנה למעסיקים אשר מקומות העבודה שלהם תואמים תעסוקת נוער ויבא לכך שתלמידים אלה יתקבלו לעבודה, אפילו תוך השתתפות בשכר העבודה.

רבותי חברי הכנסת, עלינו להבין דבר אחד. המחזור הקיים בבית והתשובה השלילית, אם התקבל, בי לשכנה יעמידו את הנער הרך במצב של חוסר אונים. דבר זה יקל את התדרדרותו. לבסוף תצטרך המדינה לשאת בהוצאות החזקתו בכלא, הוצאה שהיא מעל ומעבר להשקעה הנדרשת בהעסקתו של הנער. כדי לאפשר לו להמשיך בלימודים ולעבור מגיל ההתבגרות אל הבגרות בשפות נוק.

היו"ר י. מ. אברמוביץ:

ישיב שר העבודה והרווחה.

שר־העבודה והרווחה י. כ"ץ:

אדוני הישוב־ראש, כנסת נכבדה, בפתח דבריו על ההתייקרויות נגע חבר־הכנסת ביטון בפגיעה הנובעת מכך בקבוצות חלשות באוכלוסייה הישראלית. אני רוצה לציין להדגיש בקורותינו שבהודשים ואחרונים, בתי-קון להסדר שהיה קיים ולפיו יפוצו קבוצות חלשות ב־ישראל כל פעם שהמדד עולה ב־10 נקודות, היה ביכול-

רבותי, אני מוכרח לומר ששמענו פה הצעה סבירה, עניינית, מתונה של חברה-הכנסת ביטון על עניין בלתי-פוליטי, שאינו נוגע לקאפיטאליזם או לקומוניזם, לסוצי-אליזם או לליבראליזם, עניין מעשי, העסקת תלמידים בימי החופשה. מה יכול להיות נושא יותר לגיטימי לדיון סביר בוועדה של הכנסת? איני מעלה על דעתי הצעה יותר מתאימה לדיון בוועדה של הכנסת. זה נוגע לאלפי תלמידים, זה נוגע לסדרי חברה, זה דבר מעשי. אינני מעלה על דעתי שהשר כ"ץ היה מציע לכנסת להסיר את העניין הזה מסדר-היום אילו היה מעלה אותו חבר מסיעה אחרת. ואני מוכרח לומר שאני מתקומם נגד השיטה הזאת, שתמיד היתה בכנסת אבל היא החמי-רה מאוד בזמן האחרון, שלא להתייחס בשום עניין לגופו-של-דבר כ"אם רק לגופו של המציע. אם המציע הוא איש הליכוד, והצעתו יכולה להיות להפוך יום ללילה ולילה ליום, זה יעבור לוועדה. אם המציע הוא איש סיעה לא מקובלת, והוא יכול להציע את הדבר המציאותי, הענייני והחשוב ביותר — זה יוסר אוטומא-טית מסדר-היום. אני רק תמה על הכשרון של השרים למצוא בכל פעם את התירוץ שבביל להסיר דבר שהם עצמם יודעים שהיו צריכים להעביר אותו לוועדה.

אדוני השר, ההצעה היא מעשית, דברי השר עצמם משכנעים שהנושא טעון דיון. הוא טעון דיון לא רק לגבי השנה הזאת אלא גם כדי להתכונן מבעוד מועד לשנה הבאה, ואני מציע להעביר את ההצעה לדיון בוועדה.

הי"ר י. מ. אברמוביץ:
לאיוו ועדה אתה מציע להעביר את הנושא?

אורי אבנרי (מחנה שלי):
אני חושב שלוועדת העבודה והרווחה.

הי"ר י. מ. אברמוביץ:
אני שואל את חברה-הכנסת ביטון אם הוא מסכים להצעת חברה-הכנסת אבנרי להעביר את הנושא לוועדה.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני מסכים.

הי"ר י. מ. אברמוביץ:
חברי הכנסת, אעמיד להצבעה הצעה מול הצעה.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לדיון
בוועדת העבודה והרווחה

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא
בסדר-היום של הכנסת

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום
של הכנסת נתקבלה.

5. הטיפול בבעיות-היסוד של המגזר הערבי

שפיא אסעד (אחוות):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אינני בא לטעון שלא נעשה דבר במגזר הערבי, אני גם לא נמנה עם מי שרואים כולל שליילי ושחור. להפך, אני חושב שה-מגזר הערבי עבר כיבדת-דרך ארוכה בפיתוח, בתעשייה, בכלכלה, בחינוך ובכל השטחים.

להשיגם, קיצר את מחזורי העבודה ואף מימן באמצעים מיוחדים שהועמדו לרשותו ובשפות עם גורמי ציבור מעוניינים 30,000 ימים בתעסוקות מיוחדות לנערים אלה. בין הגורמים שנתמכו לפעולה זו יש לציין בהערכה את הקרן הקיימת לישראל, שסיפקה תעסוקה בעבודות ייעור, בעיקר בערי-פיתוח ובריכוזי אוכלוסיה ליד ערי-הפיתוח. אין ספק שהשפל הנוכחי בתעסוקה משפיע גם על אפשרויות התעסוקה לנערים בחופשה, ואין להתעלם מנתון בסיסי זה. לדעתנו אין גם להסתכן בנישול עוב-דים ממקומות עבודה או בהמעטת סיכוייהם להיקלט בה. אנחנו חייבים גם בתקופה זו, ודווקא בתקופה זו, להב-טיח שמפנסים יחידים של משפחות לא יאבדו את מקו-מות העבודה, כי סוף סוף הם המפרנסים העיקריים.

הפעילות בהשמת תלמידים בחופשה בעבודה, שה-חלה בסוף חודש יוני שנה זו והיא מקיימת כ-75 סני-פים בארץ, הקיפה עד כה 10,000 נרשמים, ויותר ממח-ציתם סודרו בעבודה. אנו מעריכים שמבין 40,000 נע-רים שיפנו במרוצת חופשת הלימודים כמחציתם אכן יזכו לסידור בעבודה, בתעשייה, במלאכה, בבניין, בחק-לאות, ברשויות המקומיות, בשירותים משרדיים ובקרן הקיימת לישראל.

לצערי אינני רואה מקום לדיון בכנסת בנושא זה בתקופה זו, שעה שבראש דאגותינו מציאת תעסוקה ל-דורשי עבודה לסוגיהם, כגון ראשי משפחה, מפרנסים או חיילים משוחררים, ומספרם כידוע גדל, הם מחפשים עבודה ומצטרפים לכוח העבודה של המשק. מצד שני, כפי שהסברתי לעיל, אנו עושים ככל שניתן בנסיונות הקיימות, ויותר מאשר בשנים קודמות, לטפל גם בב-עיות הנוצרות בחופשה.

לאור הנ"ל אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום.

הי"ר י. מ. אברמוביץ:
רשות הדיבור לחברה-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני תמה מה היה קורה בכנסת אילו חברה-הכנסת ביטון היה מציע לאשר את עשרת הדברות.

מררכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויוזמה):
או את חוק ירושלים.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
היו מזעיקים את החברים מהמזנון ובהצבעה אוטו-מאטית היו מסירים את ההצעה מסדר-היום. זה מזכיר את דבריו של חברה-הכנסת אבא אבן, שאמר פעם: אם הערבים באו"ם יציעו לבטל את עשרת הדברות הם גם ישיגו רוב.

הי"ר י. מ. אברמוביץ:
חברי הכנסת, אנו עוברים להצעה לסדר-היום של חברה-הכנסת שפיא אסעד: הטיפול בבעיות-היסוד של המגזר הערבי. רשות הדיבור לחברה-הכנסת אסעד.

חצוי בלבן וקשה לו לחיות בהרגשה זו. על המדינה לחפש פתרונות כדי לפתור את מצוקתו של האזרח הערבי בישראל. אבל יש גם דברים במישור החיים המשותפים היומיומיים, שאינם ברורים לנו, אולי, די הצורך. למשל, עניין הפקעות קרקע של ערבים והתכניות הנעשות כל יום בעניין זה מכניסים אישקט ואיבטחון בלב האזרח הערבי. יש לזכור כי נעשו כבר הפקעות בעבר, כך שאין עוד מה להפקיע. מה גם ש 90% מה אדמות בארץ הן בבעלות המדינה. האם אין מקום להת- ליט אחת ולהתמיד שגמרנו עם עניין ההפקעות? הדוגמה השנייה: תכניות-המיתאר במגזר הערבי. מדוע אי אפשר לפתור את הבעיה הזו? מדוע אחרי 32 שנה מאז קום המדינה אין תכניות-המיתאר ברוב המגזר הערבי? מדוע 70% מהבנייה החדשה במגזר הערבי צריכה להיות בנייה בלתי-חוקית? מדוע הממשלה אינה מתכננת את צמיחת הישוב הערבי? הדוגמה השלישית: שאלת התע- סקה לצועירים ערבים המסיימים בתי-ספר גבוהים, אשר מקבלים דיפלומות, רוכשים מקצוע, ועבודה אין. הדוגמה הרביעית: שאלת שני הכפרים הנוצריים איקריה וברעם. ידוע לכולנו שתושבי שני הכפרים הוצאו מכפריהם על- ידי צה"ל באופן זמני לתקופה של שבועיים. ייתכן מאוד שהיתה הצדקה בטחונית לכך. יכול להיות שאלמנט זה היה קיים עד מיבצע-ליטאני. אבל היום, אחרי מיבצע-ליטאני, האלמנט הבטחוני חדל להתקיים, מה גם שצה"ל והנוצרים בדרום-לבנון נלחמים יחדיו. יתירה מזו — אנשי איקריה וברעם לא נטשו את הארץ. הם חיים במדינה, ואין זה חשוב איפה הם תופסים את המקום שלהם בארץ. מדוע לא יתפסו את מקומם במדינה בכפ- ריהם? ואם הבעיה היא שאדמות שני הכפרים כבר נמסרו לישובים יהודיים, הרי תושבי איקריה וברעם הודיעו פעמים רבות שהם מוכנים להתפטר. לאור כל זה, ולאור המצב הבטחוני בגבול הצפון ושיתוף הפעולה הקיים עם הנוצרים, ונוכח הכרחותו של ראש-הממשלה מר מנחם בגין ש"לעולם לא נפקיר את הנוצרים בלבנון", אני קורא לממשלת ישראל לדון מחדש ולהחליט בחיוב על החזרת תושבי איקריה וברעם לכפריהם.

גברתי היושבת-ראש, אלו הן, פחות או יותר, הבע- יות המסרידות ומתססות את המגזר הערבי בישראל. לדעתי אסור לנו להשאיר מצב זה ללא פתרון, במיוחד בתקופה זו, כי ידוע לנו שמתחת לפני השטח קיימת תסיסה מסוכנת ויש מי שבושחש כדי לקומם את המיעוט הערבי. מי כמו עם ישראל, שהיה במצוקה בקרב עמים אחרים, יכול לדעת וידוע את מצוקתו של עם הנמצא במיעוט על אדמה נולד בה? האם לא מוטלת אחריות מוסרית על העם היהודי, שסבל רבות, לחפש דרכים כדי להקל על המיעוט הערבי הנמצא במצוקה?

אם הממשלה מתכוונת בריצינות לעשות לפתרון של בעיות אלו, אני מציע את ההצעות האלה: 1. הממשלה תפסיק לזלזל במה שמתרחש היום במגזר הערבי. על הממשלה לקחת את העניינים לידיה ולנהוג ביד קשה נגד כל מי שמסיתים את המיעוט הערבי ונגד מי שמני- סים לבצע פיגועים באזרחים ערבים; 2. הממשלה תקים משרד, כמו של משרד הממשלה האחרים, ותמנה שר לענייני ערבים שיבדוק באופן יסודי את בעיות המגזר הערבי ויקצה את המשאבים הדרושים לפתרון הבעיות המיוחדות והסבוכות של האוכלוסיה הערבית, המונה היום יותר מחצי-מיליון תושבים.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
גם בתעשיה?

שפיט אסער (אחוזה):
כן, כן, בתעשיה. אבל, כמובן, יש עוד בעיות חמור- רות, הקיימות זה הרבה שנים, המעיקות על האזרח הערבי והן עדיין לא באו על פתרונן. הייתי מצפה מהממשלה הזאת שתגיש בריצינות ותפתור את הבעיות האלה.

הצעתי זו הגשתי לפני כשנה, ומסיבות אישיות, שאין מקום לפרטן, ביקשתי לדחות את הדיון עד היום. כתוצאה מכך נאלצתי לוותר על חלק מהנאום שכתבתי אז, כיוון שבמשך השנה השתנה המצב לרעה וחלו הת- פתחויות חדשות חמורות ומדאיגות ביחסים בין ערבים ויהודים במדינה. כאשר הגשתי את הצעתי לדון במלואת הכנסת על בעיות-היסוד והסימנים האלומניים בקרב ערביי ישראל עמדה על הפרק בצורה חריפה שאלת ההתבטאויות הקשות של סטודנטים ערבים והצהרות- הנגד של גורמים קיצוניים בקרב האזרחים היהודים. אבל בינתיים התברר לנו שלא מדובר בדיבורים בלבד אלא בצערו צעירים ערבים חשודים בפעילות עוינת, ונעצרו גם יהודים קיצוניים החשודים בפעילות המכוונת לביצוע פיגועים באזרחים הערבים.

חברי הכנסת, לפני שאכנס לבעיות המתססות את המגזר הערבי ברצוני להתריע על עובדה קיימת שאסור לנו להתעלם ממנה. קיימות היום במדינה שתי קבוצות קיצוניות: האחת בקרב האזרחים הערבים והשנייה בקרב האזרחים היהודים. שתי הקבוצות אכן פועלות האחת נגד השנייה, אך לשם השגת מטרה אחת, והיא: שלילה מוחלטת של דריקיום בין ערבים ויהודים. הקבוצה הערבית, כידיע לכולנו, קיימת זמן רב בשטח ופועלת נגד כל צורה של שיתוף פעולה לחיים משותפים בין ערבים ויהודים והיא מנצלת את הבעיות המיוחדות של המגזר הערבי ומסיתה את האזרחים הערבים. כנגד זה התארגנה לאחרונה קבוצת אזרחים יהודים אשר פועלת באותו כיוון ומבליטה באופן מיוחד תופעות שליליות במגזר הערבי, כדי להשיג את המטרה השלילית, והיא ליצור בציבור היהודי רושם שהאזרחים הערבים כולם כאחד הם אויבי המדינה. כתוצאה מפעילותן של שתי הקבוצות האלה גבר המתח, גברה התסיסה וגברה נימת האויבה בין האזרחים היהודים והערבים. ובעניין זה אני רוצה לומר שבנוסף על הבעיות הכרוניות, שלא נפתרו עד היום, הרחוב הערבי ערוב ונטוש ולא ניכרת בו פעילות של גורמים ממשלתיים, והוא מופקר לפעילותם של הגורמים השליליים בלבד.

רבותי חברי הכנסת, אנחנו עומדים היום בפני מצב חמור מאוד, אשר טמון בו חומרי-גפץ העלול להתפוצץ. חלילה, אם לא נעמוד ביעד מועד נגד הסכנה הזו. כולנו יודעים מה קורה היום בקאמפוסים בין סטודנטים ערבים ויהודים, וכאן ניצבת השאלה אם הממשלה עושה די נגד תופעה זו. האם הממשלה בכלל מתעניינת ב- נושא? אני מעז לומר: לא.

חברי הכנסת, מה הן הבעיות היוצרות את המצב המסוכן הזה? נדמה לי שאין מיעוט בעולם החי: את החוויה שחוו בה המיעוט הערבי בישראל, כאשר מצד אחד הוא אזרח המדינה ומצד שני הוא חלק של אומה גדולה יותר דת, המקיפה את ישראל; שלא לדבר על המל- חמה הנמשכת זה עשרות שנים באזורנו. האזרח הערבי

לא רחוקה הדרך עד שנכנסים למלחמה בנוסח "הס" ו"אנחנו". וכמובן, כאשר הוא צריך להצדיק את קיומו, גוף זה נוקט לשון קיצונית ויוצר אווירה כזאת. משום כך זכינה לאחרונה לפעילותו כדי שיוכל להוכיח ולהציג דיוק את קיומו.

אני מבקש להזכיר כאן דוגמה הקרובה לפעולתו של הוועד הנזכר לעיל: במרוצת חודש מאי האחרון עלתה בעיית המחסור בכיתות לימוד במגזר הערבי. שר החינוך והתרבות וראשי משרדו נפגשו עם נציגות של מרכז השלטון המקומי, אשר בה היה גם ראש מועצה ערבי שהוא גם חבר באותו ועד ראשי המועצות. השר וראשי משרדו הבהירו שהמשרד מודע היטב לבעיה ולהיקפה ונמסר בפגישה שהמשרד מחליט להקצות השנה 30% מתקציב הפיתוח של המשרד לבנייה במגזר הערבי, אם-כי מותר גם להוסיף בסוגריים שהמגזר הערבי מהווה במערכת החינוך 13%. למרות הפגישות הנזכרות לעיל וההסברים והצדעים הממשיים שהוחל בהם על-ידי הממשלה בנושא החינוך לא יותר אותו ועד של ראשי המועצות על ההזדמנות להפגין כוח וגורם לממשלה לימודים ב-27 במאי, שכל תכליתה היתה הפגנה פוליטית ולא דאגה לחינוך, שכן השביתה רק הזיקה, בראש וראשונה לתלמידים ולמערכת החינוך במגזר הערבי. שום תועלת לא צמחה מכך.

נשוב עתה לאירועים המורים בעקבות הקצנה בתגובות במגזר הערבי על האירועים השונים. אדגיש שהגורמים האחראיים, עוקבים מקרוב אחר פעילותם של הקיצוניים, וברגע שתתגלה עבירה על החוק לא תהסס הממשלה להפעיל את מלוא סמכויותיה על-מנת לעצור את פעילותם של אלה ולמנוע את התדרדרות. מדובר כרגע ואני מקווה שגם זה זמני — במיעוט קטן במגזר הערבי של קיצוניים המנסים לזרוע איבה ושנאה בין שני העמים החיים יחדיו במדינה. מטבע הדברים שפ"עילותם של קיצוניים אלה תופסת כותרות בכלי-התקשורת. נוצר מפרש כאילו המגזר הערבי נוהג או חושב כפי שמשחקת הפעילות של אותו מיעוט מבוטל. כדי לסתור תדמית זו מתקיימת בימים אלה יומה של חוגים שקולים במגזר הערבי המבקשים להתארגן על-מנת ל"השמיע את קולם ולתקן בכך את הרושם המעוות שנוצר.

ברצוני להודיע מעל במה זו בצורה ברורה וחד משמעית שממשלת ישראל משוכנעת שרוב ערביי ישראל נאמנים למדינה ועיקר מעייניהם לחיות בשקט ובשלווה ולהתפתח בה. מעשים או הצהרות של מיעוט קטן לא יניאו את הממשלה מגישתה הבסיסית, הרואה בערביי ישראל חלק אינטגרלי מאוכלוסיית המדינה. המדינה הבטיחה ותוסיף להבטיח חופש דת ותרבות לכל האזרחים וכמובן גם לאזרחיה הערבים. כתוצאה ממדיניות בסיסית זו לא פסחה ההתפתחות בארץ זו על האוכלוסיה הערבית. בית. מי שזוכרים ומודעים לנקודת המוצא שבה היה החברה הערבית בישראל עם הקמת המדינה יודעים היטב לסגירת פעריו עצומים ביחס לנקודת המוצא. כל יפשוש את דברי כאילו הכול שופר. יש עוד הרבה דברים שצריך לעשות במגזר הערבי ולא נשקוט ולא ננוח עד שנעשה אותם.

וכאן, גברתי היושבת-ראש, אני רוצה להבהיר למה אני מציע להקים משרד למנות שר לענייני ערבים. אין לי שום דבר נגד היועץ לענייני ערבים, לא נגד הנוכחי ולא נגד הקודמים. אבל האוכלוסיה הערבית, מאז קום המדינה, מטופלת על-ידי לשכת היועץ לענייני ערבים במשרד ראש הממשלה. ואנו נוכחנו לדעת שלש"כ זה של היועץ לענייני ערבים אינה יכולה להתמודד עם הבעיות. ולא מפני שהיועצים למיניהם אין להם הכישורים ואין להם הרצון לפתור את הבעיות, אלא משום שאין להם הכוח, אין להם הסמכות ואין להם המש"אבים. לכן הם אינם יכולים להתמודד עם בעיות המגזר הערבי. הייתי מבקש שלא ישתמע מדברי שאין אני רוצה בשילוב מלא של האזרחים הערבים בחברה הישראלית. לית אלא שאני סבור שהבעיות המיוחדות של המגזר הערבי אינן יכולות לבוא על פתרון במסגרת הקיימת. לכן צריך להקים משרד שבראשו יעמוד שר, שיהיו סמכויות ביצוע ותקציב, כדי לפתור אחת ולתמיד את הבעיות הקריטיות של המגזר הערבי. ראוי לציין שוועד דת-משנה של ועדת החוץ והבטחון המליצה לפני כשנתיים למנות שר מיוחד שיטפל בעניינים של ערביי ישראל. אל. והיה ויקום משרד כזה, ויתברר כעבור זמן שאין עוד צורך בו, אפשר יהיה לבטלו.

אני מציע שהכנסת תקיים דיון נוקב ומקיף על בעיות המגזר הערבי. על הכנסת לתת דעתה על בעיות אלו ולדרבן את הממשלה שלא תזניח את הנושא ולא תקל ראש בבעיות חמורות אלה, כי ההתעלמות מסוכנת הרבה יותר מעצם הבעיה.

ולבסוף רצוני לציין: תהינה אשר תהינה הדעות, רוב האזרחים הערבים בישראל רוצים להרגיש — כך אני מאמין — כי הם חלק אינטגרלי מכלל אזרחי המדינה וכי הממשלה הזאת דואגת גם להם. לכן אני קורא לכנסת לכבד רצונם של האזרחים הערבים ולמצוא פתרונות נאותים לבעיותיהם.

היו"ר ש. ארבל-אלמולחין:

רשות הדיבור לסגן ראש הממשלה מר שמחה ארליך.

סגן ראש הממשלה ש. ארליך:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת הנכבדים, לרגל יום השנה למלחמת ששת-הימים התקיים בנצרת כנס ובו נטלו חלק ראשי הרשויות המקומיות במגזר הערבי, פעילי מרק"ח והתחית הקשורה בה וגורמים דומים אחרים. היומה לכנס זה באה, כנראה, מגוף הקרוי ועד ראשי המועצות הערביות. ובכנס זה הושמעו דברים וסיסמאות קיצוניים נגד מדינת ישראל והממשלה. ירשה לי לומר מלא אחת על הגוף הקורא לעצמו "ועד ראשי המועצות הערביות", גוף שמקימו טענו שהוא קם למטרה אחת, ולמטרה אחת בלבד — לשיפור השירותים המוניציפאליים ביישובים הערביים. כידוע קיים גוף כלל-ארצי במדינה המאגד בתוכו את כל הרשויות המקומיות, הלא הוא מרכז השלטון המקומי. וכל הרשויות המקומיות לרבות הרשויות המקומיות הערביות, משתתפות בגוף וולונטארי זה. אני מדגיש "גוף וולונטארי" כי, לדעתי, הגיע הזמן שגוף זה יהפוך לגוף סטאטוטורי. בגוף זה משתתפים 16 או קרוב ל-20 נציגים ערבים המכהנים בכל מוסדות השלטון המקומי בארץ. הקמת מוסדות מקבילים או נפרדים, על רקע לאומי בלבד, יכולה רק להוביל להקצנה בעמדות ולחיפוש נימוקים שונים כדי להבליט את המיוחד ולהצדיק את זכות הקיום. מכאן

לו הכישורים או הרצון. הוא מנוע מלהשיב לך מעל הבמה הזאת, ואני מיעץ לך שלא לתת ציונים.

שפיס אסער (אחוה) :
לא הבנת את דברי.

סגן ראש הממשלה ש. ארליך :
אתה אמרת שהיועץ אין לו הרצון והכישורים. אל תקבע דברים שהיועץ מנוע מלהשיב עליהם מעל הבמה הזאת, והציון שנתת אינו עומד בשום מבחן.

שפיס אסער (אחוה) :
אתה לא הבנת אותי.

אמנון לין (הליכוד) :
הוא אמר את ההיפך. הוא אמר שאין לו סמכויות.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
הוא שיבת אותו.

סגן ראש הממשלה ש. ארליך :
לסיום ברצוני לציין שאני, היועץ לענייני ערבים ואנשי לשכתו קשובים ומודעים לבעיות במגזר הערבי. היועץ ואנשי לשכתו מקיימים מגעים שוטפים עם האוכי' לוסיה ועוקבים אחר הצרכים והמגמות. הלשכה גם עוקבת אחריהם בעריכת סקרים ומחקרים מדעיים בנושא ולפעמים אף שותפה בהם. אני מקווה שחבר-הכנסת שפיס אסער, אשר העלה את ההצעה לסדר-היום, מבין שהממשלה ערה לכל הבעשה במגזר הערבי ולבעיותיו. הדרך לפתרון הבעיות מעוגנת במדיניות הממשלה.

אני מציע, על-כן, להעביר את ההצעה לוועדה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו :
לאינו ועדה, אדוני סגן ראש הממשלה ?

סגן ראש הממשלה ש. ארליך :
לוועדה שתחליט עליה ועדת הכנסת.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו :
חבר-הכנסת שפיס אסער, האם אתה מסכים שהנושא יועבר לוועדה ?

שפיס אסער (אחוה) :
כן.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו :
לפנינו, חברי הכנסת, הצעה אחת : להעביר את הצעתו של חבר-הכנסת שפיס אסער — הטיפול בבעיות היסוד של המגזר הערבי — לוועדה שתקבע ועדת הכנסת. אני מעמידה הצעה זו להצבעה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
אני מבקש רשות להודעה על הימנעות.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו :
בבקשה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, נמנעתי מהצבעה

בהזכירי בקיצור את הקידמה הזאת אינני בא להת-עלם מבעיות קיימות, אך אדגיש שהממשלה והגורמים האחראיים מודעים היטב לבעיות מספר ועושים לפתרון, אף-כי כיום, בנסיבות הכלכליות שבהן אנחנו נתונים, הפתרון נעשה קשה יותר ויותר. אולם שוב אני רוצה לציין : על-אף הקשיים לא נירתע מלבצע. והבעיות הן : א. שיפור תנאי הלימוד במערכת החינוך. בטיפול בבעיה זו עושה משרד החינוך והתרבות מאמץ גדול, כפי שכבר ציינתי בראשית דברי ; ב. השלמת תכניות-מיתאר, ש"חבר-הכנסת שפיס אסער נגע בהן. במשך השנתיים האחרונות נעשו מאמצים גדולים מטעם משרד הפנים והמועצות המקומיות לזירוז התהליך, ואכן תכניות אורשו ורבות אחרות נמצאות בתהליך מתקדם לקראת אישור ; ג. אדמות לבנייה לזוגות צעירים ומוסדות ציבור. כאן אציין שני מפעלי בניה שבוצעו על-ידי משרד השיכון במכר ובנצרת בגליל, ובשלב מתקדם של תכנון קיימות שתי תכניות לבנייה בשני כפרים גדולים במשולש. מאידך גיסא מינהל מקרקעי ישראל מקצה מגרשים לבנייה עצמית בכפרים, בהתאם לצרכים, וכן מקצה המינהל קרקע לצרכי ציבור ביישובים. בהקשר זה עלי לציין את הפעולה שעושה הממשלה זה שנים בהקמת ישובי-קבע לבדואים הן בצפון והן בדרום, ובנושא זה אסתפק בהזכרת שני יישובים לתפארת שקמו בשנים האחרונות : ביר-מכסור בצפון ורהט בדרום. מאות מיליוני לירות כבר השקיעה הממשלה בתחום זה, והשנה בלבד מוקצב לשם כך סכום של כ-600 מיליון לירות ; ד. הנחת תשתית לתיעוש באזורים המאוכלסים בעיקר בערבים. במשך שנות ה-60 וה-70 קמו עשרות מפעלים ומאות בתי-מלאכה. משרד התעשייה, המסחר והתיירות מודע לתהליך השינוי במבנה המשק-כלכלי של החברה הערבית ועל-כן מתכננים תשתית לתיעוש.

עם זאת עלי להזהיר את המיעוט הקיצוני כי הממשלה לא תהיה אדישה לפעילותו החורגת ותנקוט כל אמצעי מרסן מפני הקצנה והסטה בציבור הערבי נגד המדינה וחתירה תחת יסודותיה.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
ומה על המיעוט הקיצוני בצד היהודי ?

סגן ראש הממשלה ש. ארליך :
פה מדובר על הצד הערבי. כשיגיע הדיון על הצד היהודי אדבר גם עליו. אני נשאר במסגרת ההצעה לסדר-היום.

הצעדים שננקטו לאחרונה מהווים רק אוזרה רא-שונית, ואם לא תיפסק הפעילות החורגת תנקוט הממשלה צעדים מרתיעים יותר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
למה אתה מתכוון ?

סגן ראש הממשלה ש. ארליך :
לצעדים חוקיים.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
אילו צעדים ?

סגן ראש הממשלה ש. ארליך :
לא אפרט כאן ואינני חייב לפרט.

חבר-הכנסת שפיס אסער, אתה לא צריך להתבטא מעל במת הכנסת ולתת ליועץ ציונים ולקבוע אם יש

עקיבא נוף (התנועה הדמוקרטית):
מי זה "אתם"? אתם כבר לא יהודים?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני חושב שבמקרים רבים אין הכרח בהתארגנות לאומית דווקא, אבל אינני נכנס עכשיו לעניין זה. כאשר יש בעיות ספציפיות, והנוגעים בדבר חושבים להתארגן על בסיס כזה, זו זכותם, גם אם לא תמיד יש הכרח בכך. אבל אתם פוסלים בשרירות את הוועד של ראשי המועצות המקומיות הערביות. הרי זהו ועד נבחר. בחרו את חברי הוועד בכל מקום. הרי קיימת אפליה של המועצות הערביות. את זה אפילו המציע אמר.

לכן אל-נא באיומים, אדוני השר. מדכאים ומשעבדים של מיעוטים לאומיים לא הצליחו מעולם באיומים כאלה. אמנם השר ארליך קיבל עליו תפקיד שאינו מתאים לו. שאין הוא מתמצא בו, ואני מרחם עליו, וייתכן שמישהו משירות הבטחון או ממשרד הבטחון אמר לו לשאת נאום כזה ולאיים על האוכלוסיה הערבית, אבל אני מזהיר אותך ואת הממשלה מפני המדיניות הגזענית.

יוסף רום (הליכוד):
ואלה לא איומים?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אלה אינם איומים אלא אזהרות. אני מדבר על שוויון, על אחוות עמים.

אינני יודע מה זאת "הסתה נגד המדינה". מי מסית נגד המדינה? להיאבק נגד מדיניות הממשלה — זו זכות דמוקרטית. ממשלה ומדינה אלה שני דברים שונים. מה הרמזים והאיומים האלה? לא אדמה, השר ארליך קונקרטי מהי הסתה ומי מסית. לדעתך, השר ארליך הסית נגד חצי-מיליון תושבים ערבים של מדינת ישראל, ובוזה הוא לעול לגרום לתסיסה מיותרת.

דרכנו היא: שוויון זכויות, אחווה יהודית-ערבית ולא אפליה לאומית, איומים ורדיפות.

6. הסתה נגד קיום מדינת ישראל

גם על הסיכסוך הישראלי-ערבי וגורם להקצנה גם ב"אוכלוסיה הערבית בישראל. שוב, רבותי חברי הכנסת, זו אשליה שהומצאה על-ידי פרשנים משוחדים. לצערי, מבדיקת העמדות בעבר ובהווה איני מוצא שינוי בסיסי בשלילה של ישות לאומית יהודית ובית לאומי יהודי בארץ-ישראל, כפי שבטאה בשנות ה-30 וה-40 על-ידי מרבית מנהיגי האוכלוסיה הערבית בארץ-ישראל-פלשתינה, ועל-ידי מנהיגי מדינות ערב דאז, ובשלילה כיום כפי שמתבטאת על-ידי אש"פ, בתמיכת מנהיגי ארצות ערב המקבלים את החלטת ועידת-ריבאט שאירגון מרצ-חיים זה הוא המייצג הבלעדי של העם הפלשתיני.

אז, בשנות ה-30, היו בישוב היהודי ובתנועה הציונית מי שטענו כי ניתן למתן את ההתנגדות הערבית אם נוכיח להם שאל להם לחשוש ולפחד מהתנועה הציונית, ולפיכך הטיפו להסכים להגבלת העלייה ולהגביל לת רכישת אדמות, בתקווה שיזכו לתמיכת מנהיגים ערבים "מתונים". כיום יש בתוכנו המטיפים להקטנת החיכוך על-ידי צימצום הנוכחות היהודית באזורים של ארץ-ישראל, בהנחה שבכך יקטינו את מידת ההתנגדות

מכיוון שבדבריו של המציע היו דברים והיפוכם, ואינני רוצה לפרט.

נדהמתי מדברי השר, סגן ראש הממשלה שמחה ארליך. הוא הזכיר לי דברים של שר פולני ידוע, אנטישמי, כאשר דיבר נגד המיעוט היהודי בפולין ואיים עליו באמתלה שהוא מסית נגד המדינה. שאלתי את השר בקריאת-ביניים: למה אתה רומז בדברייך על נקיטת "אמצעים נוספים"? בין האמצעים שכבר ננקטו: הוצאת צווי-ריקוק והטלת מעצרי-בית על אישי ציבור באוכלוסיה הערבית, ביניהם מנהיגים של המפלגה הקומוניסטית שלנו, המסמלת את אחוות העמים בארץ הזאת והלוחמת למען שלום צודק לכל העמים. מעשי הממשלה האלה הם מעשי דיכוי גזעניים. אם מישוה עובר על החוק, יש בית-משפט. מה שאדם עושים הוא מעשי דיכוי נגד האוכלוסיה הערבית, נגד מיעוט לאומי, מעשים שרירותיים, אנטי-דמוקרטיים. אם מישוה עובר על החוק, יש משפט. אתם כבר מחסלים גם את בית-המשפט בישראל?

אבל יש פה עוד דבר אחד: אינכם לומדים מהנסיון. הנהגתם ממשל צבאי. מה התוצאה? התוצאה היא שה"אוכלוסיה הערבית אינה הולכת אתכם אלא עם הכוחות הדמוקרטיים.

ויש כאן עוד צביעות: הלא דווקא אתם והמפלגות הציוניות בכל העולם, מארגנות הכול על בסיס לאומי-יהודי. באוניברסיטאות אתם מארגנים אירגוני סטודנטים יהודיים-ציוניים, ועדים יהודיים בכל האוניברסיטאות. אני זוכר זאת עוד מפולין לפני המלחמה. והיום יש אפילו אירגון עולמי של סטודנטים יהודיים. אם כן, איך אתם מעזים לנהוג כך בשלילה לגבי ועדי הסטודנטים הערבים, כאשר קיימת אפליה ומדובר בבעיות ספציפיות? והלא אתם מקימים אירגונים יהודיים לעשרות, למאות. אתם בעצמכם מארגנים אותם. יש לי דעה בעניין זה, אבל אתם מארגנים את המסגרות הללו על בסיס יהודי.

חז"ר ש. ארבל-אלמולזינו:

אנו עוברים להצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת יוסף רום: הסתה נגד קיום מדינת ישראל. רשות הדיבור לחברי-הכנסת רום.

יוסף רום (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, גם האיום וה"מלים והאחרונות של חברי-הכנסת וילנר מצטרפים לקריאת הסתה ששמענו נגד מדינת ישראל. הקריאות: "כולנו אש"פ", "אש"פ הוא נציגנו", "כדם נפדה את הגליל", "שיחרור המולדת הפלשתינית", "מדינה דמוקרטית חילונית בפלשתינה", "לחסל את הציונות הגזענית הפאשיסטית" ועוד כאלה וכאלה נשמעות לא רק בביירות ובדמשק ובארצות ערב האחרות אלא גם בשכם ובחברון וגם בנצרת, בכפרי הגליל והמשולש ואף בין כתלי האוניברסיטאות וברחובותיהן בירושלים, בחיפה, בתל-אביב ובבאר-שבע. רבותי חברי הכנסת, תהיה זו נאיביות מצדנו להאמין שאלה רק דיבורים, קריאות לאוויר הער, ללא תשחית או מטרה פוליטית. יש טוענים שקיים תהליך של הקצנה במדינות ערב, ותהליך זה משפיע

עמנו הפלשתיני בתוך האדמה הכבושה בכל המישורים, הגשת סיוע חומרי הדרוש להמשך עמידתו האיתנה, הס' למת מאבקו ופיתוח מוסדותיו הלאומיים על כל צוריו תיהם ועשייה לחיזוק הקשרים עם המונינו הפלשתינים באדמות שנכבשו מאז 1948, על-מנת לאפשר להם לפעול נגד המזימות לפצל את אחדותם ולטשטש את אופיים הערבי."

חברי הכנסת, את ההסתה שאנחנו שומעים ורואים במגזר הערבי כדאי אולי לזקוף גם להחלטה זו של ועידת ה"פתח". היא מטילה אור מיוחד על סוג הכרזות ופעולות של קבוצות של ערבים בישראל, לרבות ראשי עיריות ומועצות. כדוגמה אצטט מדברי ראש עיריית נצרת, חבר-הכנסת תופיק זיאר, שאמר "כי נפגש בחוץ" לארץ עם מנהיגים פלשתיניים ומהם נודע לו כי לאש"פ יש מערכת שלטונית שלמה, המסוגלת לקבל מייד את ניהולה של המדינה הפלשתינית." דברים אלה הוא אמר בגלוי בכנס בנצרת. הוא ציין "שכל עם הנמצא בכיבוש הזכות המלאה להיאבק נגד הכיבוש והוא אשר יקבע את דרך המאבק." בתשובה על קריאת-ביניים מהקהל — שאלו אותו אם הוא מסית את הצעירים והסטודנטים לשביתה — אמר חבר-הכנסת זיאר שהוא "מסית אותם לשביתות והפגנות, מסית נגד הכיבוש והפאשיזם, וצריך להפגין ולשובות יום יום. ערביי ישראל נתונים במערכה של הגנה עצמית" — הוא אמר — ולכן הוא "מסית לצורך הגנה עצמית. מסית ולא פותח מאשי" ויש לו "הזכות המלאה לעשות זאת." זה ציטוט מדברי חבר הכנסת זיאר.

חבר-הכנסת זיאר קרא לכל ערביי ישראל בגליל, במשולש ובנגב לצאת ולהפגין ברחוב בכל מחיר. הוא פנה לנערים באולם ואמר כי "אל להם לפחד אם יגרשו אותם או ילחצו עליהם. אם חייל ירצה לירות בהם — יחשפו את חזותיהם למולו." הוא הוסיף ואמר כי "הנ" צחון הוא נצחון של ערביי ישראל, והדבר תלוי בכוחם לירות לרחוב עם כרזות. זוהי הדרך היחידה להשיג את זכותם. "נמאס לו" מכל הנאומים ו"לא נשאר להם דבר אלא לרדת לרחוב."

דברי הסתה כאלה נאמרים בחסות הדמוקראטיה וה"חופש שלנו, ואין פוצה פה. דברי הסתה כאלה הביאו גם אזרח ערבי לכתוב אלי כדלקמן: "מדוע אסור לי-ראשי הציבור הערבי בארץ להיות סוליטאריים עם אחי-הם בגדה ועזה, הנתונים לשלטון ישראלי קשוח שאין לו דומה במאה ה-20, מלבד שלטון צרפת באלז'יריה ב'ומנו ?" רבותי, השוואה — שלטון ישראל ביהודה, ב' שומרון ובצוה מושווה לשלטון צרפת באלז'יריה.

אורי אכנרי (מחנה שלי):
השוואה סבירה מאוד.

יוסף רום (הליכוד):
השוואה סבירה מאוד? — אתה ראתה את שלטון צרפת באלז'יריה, האם זה סביר?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
דומה מאוד.

יוסף רום (הליכוד):
דומה מאוד? אני מציע לאדוני לבדוק את השלטון הרוסי באפגאניסטאן ונראה אם זה דומה.

הערבית לקיום מדינה יהודית. אני מדבר על עצם קיום המדינה היהודית. להערכתו אין אשליה חמורה מזו.

יש המנסים "למכור" לציבור בישראל שבאש"פ, כאירגון-גג, יש "מתונים", יש ממסד מתון ומתמתן ככל שמעורבותו בתהליך המדיני נמשכת, במיוחד אירגון ה"פתח" בראשותו של עראפאת. לכל אלה ניתנה תשובה בהחלטת ועידת-דמשק בסוף מאי 1980. הגדרת "פתח" ומטרותיו, כפי שנתקבלה בוועידה הזאת, היא: "תנועת 'פתח' היא לאומית מהפכנית עצמאית ומטרתה שיחרור פלשתינ בצורה מלאה וחיסול הישות הציונית מבחינה כלכלית, מדינית, צבאית, תרבותית ורעיונית. הקמת מדינה פלשתינית דמוקראטית על כל אדמת פלשתינ תבטיח לכל התושבים בה את זכויותיהם הלגיטימיות על יסוד הצדק והשוויון, ללא אפליה בשל הגזע, הדת או האמונה. ירושלים תהיה בירתה, וכן תהיה בה חברה דמוקראטית מתקדמת שתבטיח את זכויות האדם ואת החירויות הכלליות של כל האזרחים ותוכל להשתתף בצורה פעילה בהגשמת מטרות האומה הערבית בשיחרור ארצותיה והקמת החברה הערבית המתקדמת והמאוחדת." אלה מטרות אש"פ.

ואם היה ספק נוסף הרי פירש את עמדת אש"פ דובר הנחשב למתון, ח'אלד אלחסן, הממונה על קשרי החוץ של המועצה הלאומית הפלשתינית של ה"פתח". במסע הסברה באירופה, לא בדברים אל מדינות ערב אלא לקראת הכנס האירופי בווניציה. הוא אמר את הדברים האלה: "בקשר לטענה שיש לתקן את האמנה הפלשתינית הסברנו במפורש שהאמנה הזאת לא תתקן, כיוון שהיא, קודם-כך, אינה קובעת השמדת ישראל, כשנעתיכם, כ"אם קובעת השמדת הציונות, ואנחנו לא נטוש את המטרה הזאת בשום-פנים-ואופן, משום שא-נחנו רואים בזה לא רק חובה לאומית כלפי ארצנו כ"אם גם חובה אנושית לשחרר את היהודים מהציונות כפי ששיחררה אירופה את גרמניה מהנאצים ואת איטליה מהפאשיזם. ביחס לנקודה השנייה באמנה הפלשתינית המדברת על אי-חוקיות קיומה של ישראל אמרנו כי דבר זה לא ניתן לשינוי קואלי והקיום הזה היה בלתי-חוקי. שכן הא"ם נתן חצי מולדת לציבור שהיתה לו בעלות — לפי הסטאטיסטיקה הבריטית — על 6% בלבד משטחה של הארץ ומנה 30% מכלל תושבי הארץ. לפיכך אין אנו יכולים לומר שקיום ישראל הוא חוקי."

"באשר לעניין שיחרור פלשתינ — גם בעניין זה אין אנו יכולים לוותר, כיוון שמי שמוותר על חצי מולדתו אינו ראוי לחצי השני. ובאשר לדרכי הגשמת השיחרור שעליהן הכריזו בסיסמתנו סביב המדינה הדמוקראטית, אנחנו נגשים את המטרה הזאת בדרכי שלום או בדרכי מלחמה. דבר זה תלוי בהמשך קיומה של הציונות או חלונת בקרב החברה הישראלית. אם הציונות תחלל להתקיים אזי אנחנו בטוחים שהיהודים יבקשו להקים איחוד, כיוון שהם ייהפכו ממכונות מלחמה השואפת ל-התפשטות לקבוצת בני-אדם הרוצים לחיות. הסברנו שה-אירופים לא צריכים לדבר אתנו על תיקון האמנה ועל ההכרה בישראל כ"אם צריכים לדבר עם הצד השני, כדי שישנה את עמדתו אם הוא רוצה לחיות." זהו דברו של דובר מאש"פ.

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, לנוכח הכרזות אלה הרשו לי להביא לתשומת-לבכם החלטה נוספת של ועידת-דמשק, האומרת: "חיוק העמידה האיתנה של

אורי אבנרי (מחנה שלי):
גם דומה.

יוסף רום (הליכוד):
יפה.

ציונית ככלתי-חוקית. הודות כזו ותמיכה באירגונים כאלה, כפי שנשמעה בין סטודנטים ערבים באוניברסיטאות, לא מצד כולם אלא בקבוצות קיצוניות שבין הסטודנטים, או באסיפות בישובים, חייבות להיות עבירה על החוק הפלילי תוך הכפפה לעונש מתאים. עלינו לדאוג לכך שמסיתים יענשו ולא ישליטו טרור באוכי לוסיה הערבית, שרובה הגדול מעוניין ומוכן להיות בשיתוף יהודי-ערבי.

אני מאמין שבארץ הזאת יחיו יהודים וערבים. אני עדיין מלחמה אידיאולוגית אש"פית נגד קיום ישראל בפורומים בין-לאומיים ובתוך הישוב היהודי בארץ, כפי שבוטא לאחרונה בהחלטת הוועידה בדמשק בדבר חיוק הקשרים בין אש"פ ובין מי שקוראים לעצמם כוחות פרוגרסיביים בעולם וגם בישראל. החלטת "פתח": "חיי וזק הקשרים החיצוניים של תנועתנו והגברת פעילותה המדינית על יסוד עקרונות תנועתנו והפרוגרממה שלה, תוך כינון בריתות עם הכוחות המדיניים הדמוקראטיים והפרוגרסיביים הנמצאים לצד מאבקנו הצודק וחוקיותנו הלגיטימיות." ולאח בתוכנו המטיפים לפתרון הירדני אני רוצה להזכיר מה אומר על כך אש"פ. אש"פ רואה בירדן בסיס ריכוז עיקרי של עמדות מאבק נגד האויב הציוני. כפי שנאמר בהחלטת הוועידה: "הזירה הירדנית היא בעלת חשיבות מיוחדת למהפכה ויש להקדיש לה עניין מיוחד עלימנת להשיבה להיות בסיס ריכוז עיקרי של עמדות המאבק נגד האויב הציוני וגיוס פוטנציאל ההמונים להגיע ליעד זה. לפיכך חייבת מדינת ישראל לגבש מדיניות של לחימה אידיאולוגית ציונית, הן בישראל והן בתפוצות היהודיות ובפורומים בין-לאומיים. יש להכין במסגרת מערכת החינוך שעות חיי נוח לתורת הציונות וללמוד את מסכת הלחמה האש"פית נגד קיום ישראל. יש להפעיל את המורים, הרבנים והמנהיגים בכל תפוצות הגולה להסביר לקהילות היהודיות את השקר הגדול של תעמולת אש"פ.

אני מאמין שהארץ הזו היא ארצו של עם ישראל ובה יש הזכות להגדרה עצמית ולריבונות לאומית לעם היהודי. זכות זו, שהיא היחידה שיש לעם היהודי, אנו מממשים. ברצוננו לעשות זאת בדרכי שלום, אך אם יימצא מישהו שינסה לפגוע ולהרוג בנו, נילחם בו עד חרמה, ואני מאמין שגם ננצח. אני שמח שיש רבים באוכלוסיה הערבית המרגישים נאמנות למדינת ישראל, ונראה לי שאין המסיתים למיניהם מייצגים את כלל האוכלוסיה הערבית. אין הם מייצגים את הצי-מיליון הערבים, כפי שנשמע מדברי חבר-הכנסת וילנר. חשוב רק שהרוב המעוניין בחיים משותפים במדינת ישראל כפי שהיא היום לא ייגרר למעשי קיצוניות הפוגעים, בסופר-של-דבר, בכלונ, אבל בעיקר, כפי שקרה גם בעבר, פוגעים במסיתים עצמם ובאוכלוסיה הערבית.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתה המסית הגדול ביותר.

יוסף רום (הליכוד):
ממך זהו קומפלימנט.
אני מבקש שהנושא יידון בכנסת.

היו"ר ש. ארבל-אלמולוני:
רשות הדיבור לסגן ראש הממשלה השר שמחה ארליך.

כאן יורשה לי לשאול אותו כותב: כאשר מישוה טוען שזכות ראשי המועצות להיות סולידאריים עם אחי-הם בגדה ובעזה, אני שואל אותם: סולידאריים במה? סולידאריים על מה, ועם מי? סולידאריים עם חברי אש"פ הפועלים להשמדת מדינת ישראל והעוסקים ברצח יהודים כאשר הם יהודים — עם אלה רוצה אותו אורח שנתנו נסכים שתהיה סולידאריות? האם באמת אני שואל אותו אורח — חושב הוא שאנחנו כה טיפשים עד שאיננו מבינים למה מתכוונת הסולידאריות הזאת? כשיש קריאה לסולידאריות וכאשר אנחנו שומעים קריאה לסולידאריות כזאת, אפילו מבין חברים ב"אולם הזה — אני שואל אותם האם הם מסכימים להגדרה לגבי השלטון הקשוח הדומה לשלטון צרפת באל-זיריה. אני שואל את כלונ, את כל מי שקראו כאן קריאות-ביניים, האם אין זוכרים כולם את שלטון הצבא הירדני שהפגין אורחים, הפגין מחנות פליטים? האם אי פעם נהג צה"ל בשיטות כאלה? כשעראפאת מתנשק עם חוסיין, האם הוא לא נותן בזה יד למי שפעלו ב"צורה חמורה ואכזרית פי אלה, פי אלפי אלפים מזו שבה צה"ל פועל ביהודה ובשומרון? אנחנו יודעים ש"הבעיה — אם מדברים על הבעיה — אינה נוכחות צה"ל בשטחים הללו אלא עצם קיום מדינת ישראל כמדינה יהודית ריבונית.

בעקבות דברי הסתה אלה באוכלוסיה הערבית עדים אנו גם לפעילות של קבוצות קיצוניות המזדהות עם אש"פ בישובים ערביים ובקרב הסטודנטים הערבים באוניברסיטאות. על קבוצות אלה השתלטו קיצוניים תומכי אש"פ, המפעילים טרור על אזרחים ערבים של-וים המעוניינים בחיים משותפים בישראל. גם קבוצות מוסלמיות מקיימות פעולות עוינות נגד נוצרים נאמנים לישראל, ומקצת הפרעות בנצרת לאחרונה, שם נרצח אורח ישראל נוצרי, קשורות בסיכסוכים ובפעולות אלה של קבוצות קיצוניות.

אנחנו רואים שהמטרה של אש"פ היא חיוק הקשר והשליטה של מרכז אש"פ על הנהגת ערביי ישראל, לא רק בשטחי ארץ-ישראל ששוחררה ב-1967 אלא גם באלה שמעבר זה של הקו-הירוק. —

שמאל סולידאנו (התנועה לשינוי ויזמה):
חבר-הכנסת רום, אתה מציע גם דרך טיפול?

יוסף רום (הליכוד):
כן.

— לשם כך הקימו בעולם גופי חזית המתעטפים באיזטלה הומאניטארי פילנתרופית ומזוימים כספים לפעולות, כגון מילגות לסטודנטים, תרומות לפרוייקטים כלכליים ותרבותיים שונים, שהם בעצם ציגור להזרמת כספי אש"פ לישראל.

לפיכך יש הכרח לגבש את הנהגת הדמוקראטיה ה"ישראלית על-ידי חוק נגד הסתה לפעולות עוינות או הודעות עם אירגוני טרור השוללים את עצם קיומה של מדינת ישראל, השואפים לגרש את העם היהודי כולו או חלקו מארץ-ישראל והשוללים את התנועה ה-

מהעם הפלשתיני. ואתה לא יכול לומר לערבי בישראל לנתק את עצמו מגורל העם הפלשתיני. ואם תאמר לו את זה, אין לזה שום משמעות, כשם שאף אחד מאתנו, היהודים, לא יכול לנתק את עצמו מגורל היהודים במקומות אחרים בעולם, לרבות ברית-המועצות. כל מי שיגיד לנו לנתק את עצמו מגורל הזה לא יצלית, כי זה קיים בלבנו. כך כל מי שיגיד לערבי בישראל לנתק את עצמו מגורל העם הפלשתיני יכול להשלות את עצמו שניתן להשיג זאת, אבל לא ניתן להשיג זאת. כל ערבי בישראל משתף את עצמו בלבו עם גורל העם הפלשתיני.

כשם שכל ערבי בשטחים המוחזקים רואה באש"פ את הנציגות של העם הפלשתיני, הוא הדין בערבים בישראל. השאלה היא איך אנחנו קיימים במציאות הזאת, איך נבטיח דו-קיום בישראל במציאות הזאת ואיך נמנע תהליכים של הקצנה מסוכנת — זה הנושא שראוי לעסוק בו. אבל ראוי לעסוק בו מתוך מגמה של חיפוש פתרון של שלום ושל אחווה. בדבר אחד אני מסכים עם המציע, שדרוש חוק — — —

שרה שטרן-קטן (חזית דתית לאומית):
הנאומים האלה בלי הגבלת זמן?

היו"ר ש. ארכלי-אלמוזלינו:
אני מבקשת שלא להתערב. יש מי שמקפיד על הזמן.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
אני מסכים בהחלט עם המציע שדרוש בארץ חוק נגד הסתה, אבל שהחוק נגד הסתה יהיה בשני הכיוונים. מי שמסית נגד קיומה של מדינת ישראל, ייתכן שצריך להיות חוק נגד זה, אבל לא פחות דרוש חוק נגד מי שמסית נגד הדו-קיום של אורחי ישראל בני שני העמים.

ייתכן שדרושה בארץ משמעות חדשה למושג אנטישמיות. גם הערבים וגם אנחנו שייכים לתרבות השמית. מי שמסית נגד דו-הקיום של בני העמים השמיים בארץ ובמזרח-התיכון כולו הרי הוא אנטישמי, ובעיני אין שום הבדל בין האנטישמיות של חבר-הכנסת רום ובין האנטישמיות של אותם ערבים שהוא תוקף אותם.

היו"ר ש. ארכלי-אלמוזלינו:
חבר-הכנסת רום, האם אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדה?

יוסף רום (הליכוד):
כן.

היו"ר ש. ארכלי-אלמוזלינו:
לפנינו שתי הצעות: האחת — להסיר את ההצעה מסדר-היום, והשנייה — להעבירה לוועדה. השר לא הציע לאיזו ועדה. נצביע על ההצעות האחת מול השנייה.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת — רוב

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת — מיעוט

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

סגן ראש הממשלה ש. ארליך:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, לפני שעה קלה התייחסתי לנושא בתשובה על ההצעה של חבר-הכנסת שפיס אסעד, ולא תהיה תועלת בחזרה על הדברים.

אני מבקש רק להוסיף כי אני תמיך-דעים עם מר-בית הדברים שהשמיים שהשמיים של חבר-הכנסת יוסף רום, ואני מציע למציע ולמליאה להעביר את ההצעה לדיון משולב עם ההצעה הקודמת בוועדה שתחליט עליה ועדת הכנסת.

היו"ר ש. ארכלי-אלמוזלינו:

רשות להצעה לחבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מציע, כמו-כן, להסיר את ההצעה הזאת מסדר-היום, מפני ששמענו עכשיו דוגמה אופיינית לאותה תופעה שחבר-הכנסת רום דיבר עליה. אין פה הבדל בין הסתה מצד אחד והסתה מצד שני. יש ברית בריונים משני הצדדים, והלוואי והיה קיים שיתוף פעולה בין שותרי השלום משני הצדדים כפי שהוא קיים בין מהרחרי המלחמה, המדנים, הסיכסוך והשנאה משני הצדדים. אנחנו עומדים לפני תהליך מדאיג של הקצנה משני הצדדים, כאשר הקיצונים מצד אחד עוורים לקיצונים מהצד השני, מסייעים להם ומוזינים אותם. כשם שבציבור הסטודנטים ה"ערבים" היום האממעי הטוב ביותר לעשות קאריירה הוא לדגול בעמדות קיצוניות יותר ויותר כן בקרב עסקני הסטודנטים היהודים המכשיר לעשות קאריירה, לטפס למנהיגות בהסתדרות הסטודנטים ומשם לקפוץ לכיסא במפלגה זו או זו הוא הסתה פרועה בנוסח של הסטודנטים בסוף ימי ויימאר בגרמניה. התפרצויות אלה בסכנינים ובשרשראות אופניים יגלשו במהרה, אני חושש, לכלי-נשק חמורים יותר. תופעה זו קיימת משני הצדדים, ואין הצד האחד יכול להתקיים בלי הצד השני. בלי מר צחי הנגבי לא יכולים להתקיים העסקנים הקיצוניים בצד הערבי, ובלי העסקנים הקיצוניים בצד הערבי לא יכול היה להתקיים מר צחי הנגבי. יד רוחצת יד, ושתי הידיים מלוכלכות.

גברתי היושבת-ראש, אי-אפשר להתחמק מבעיות-היסוד. שתי בעיות-יסוד משותפות לשתי ההצעות ששמענו. בעיה יסודית אחת היא שיש שני עמים בארץ הזאת, ואם לא יימצא פתרון לאומי לשניהם — לא יהיה שלום. אם לא יהיה שלום — תהיה מלחמה, ואם תהיה מלחמה — היא תלך ותחריף. כמו שהתחילו במערב נבבוטים, באלות, בסכנינים, ועברו לרובים, למקלעים, לטאנקים ולמטוסים, אני חושש מאוד שאנחנו מגיעים אל סף העידן האטומי. אני מציע לכל חברי הכנסת לחשוב מה יקרה במרחב הזה בעוד שלוש, ארבע או חמש שנים, כאשר תהיינה פצצות אטומיות בידי אנשים כמו הקולונל מועמר קדאפי ואולי גם הגנרל אריק שרון. אם לא נמצא פתרון עכשיו, בשנים מעטות אלה שנותרו לנו עד אז, אני צופה שחורות למרחב כולו, ואנחנו חלק מהמרחב הזה. דברי הסתה מצד זה או מצד זה הם סכנה נוראה לעתיד המדינה הזאת.

בתוך הבעיה הגדולה שיש שני עמים בארץ הזאת יש בעיה משנית חמורה מאוד, ואלה מאתנו — ויש בבית הזה אחדים בכמה מפלגות — שליוו את הבעיה הזאת מראשיתה, מ-1948/49, יודעים שהבעיה היסודית היא שיש בארץ הזאת מיעוט ערבי לאומי גדול שהוא חלק

7. הדאגה לירושלים קודמת לחשבונות תעמולה

הי"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו :

חברי הכנסת, אנחנו עובדים להצעה לסדר-היום של חברת הכנסת מאיר תלמי : הדאגה לירושלים קודמת לחשבונות תעמולה.

מאיר תלמי (המערך) :

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, בארצות אירופה מתהלכות אגדות ילדים על חיבוקו של הדב ועל המכה האכזרית שהנחת לידיו כדי לגרש זכור מטריד ממצחו. האגדות היהודיות הן מעודנות יותר. הן מספרות על האהבה העזה לפרח שמחבקים אותו ללב עד חנק, על הגנת האור המלבב של הנר שסוככים עליו הרמטית עד גסיסת האור.

לא קם עדיין הסופר שישיר את אגדת הפוליטיקה הישראלית בימינו. לא קם עדיין הכשרון שיתאר כיצד בטחון עצמי בסופר-פאטריטיסם מעביר אנשים על דעתם. הם תופסים מרובה ואינם תופסים, ומרוב אהבת ישראל מוכנים להוריד מכות על ראשה. מי יגלה עפר מעיניו של קאפקה ומי יספר על הקאפקאיות המהלכות "קופת קומה", כמובן, בחצרות מדיניותנו ?

ליום ירושלים הגישה לנו סיעת "התחיה" את הצעתה לחוק ירושלים. החוק אינו מחדש דבר, כי ביוני 1967 נתקבל כמעט עליידי כל הבית חוק ירושלים הבלתי-מחולקת כבירת ישראל. אבל מה לעשות ? אוהר בים את ירושלים. ואין זה שוקל רבות, כנראה, שבחיי בוק הדב מגישים מכה נוספת לעניין ישראל וירושלים בזירה הבין-לאומית.

לחברת-הכנסת גאולה כהן יכולה להיות לי למעשה רק טענה אחת. הנה שמענו לא אחת מפי חבריה כי דין חברון כדין ירושלים, וגם דבר זה, כידוע, שירת מאוד בזירה הבין-לאומית. אבל מצדה, מבחינתה, מן הדין היה להגיש הצעת חוק שתכלול את ירושלים ואת חברון.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י) :

גם זה יבוא.

מאיר תלמי (המערך) :

מכל שכן שעל הדרך הזאת אפשר היה לשבש עוד יותר את מצבנו הבין-לאומי ואת המשא-ומתן לשלום.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י) :

תחליט, אתה מפחד מהשלום ?

הי"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו :

חברת-הכנסת גאולה כהן, תקשיבי בשקט.

מאיר תלמי (המערך) :

יש קונסנסוס לאומי רחב בעניין ירושלים. מה ש-קרה כאן היה שבניצולו לרעה קפצה הכנסת לדום, והצעתך נתקבלה ברוב גדול. היו שרטנו, היו שהבינו שהם עושים עוול לישראל ולעניין ירושלים, אך התרגיל הצליח. והוא עשה את שלו.

שרה שטרן-קפן (חזית דתית לאומית) :
למה זה "תרגיל" ?

מאיר תלמי (המערך) :

מועצת הבטחון לא גינתה אותנו כבר כמה שבו-עות — — —

גאולה כהן (התחיה — בנא"י) :
וזה לא עוזר.

מאיר תלמי (המערך) :

אני יודע, בערך, את קריאות-ביניים שלך ואת יודעת את התשובות. תני לי לדבר.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י) :
דו-לאומיות.

מאיר תלמי (המערך) :

מועצת הבטחון לא גינתה אותנו כבר כמה שבו-עות. ממש צער בעלי-חיים עליהם. סוף סוף גילגלנו לידה הודמנות לעסוק בעניין ירושלים. סיכומה העוין, כרגיל, מזכיר החלטות קודמות לגבינו, ומוסר את הי-מספרים השונים : 252, 267, 271, 298, 465. החלטה אחת הם מלהזכיר, החלטת 242. אני חייב לומר שנציג ארצות-הברית ציין זאת בנאום שלו, אבל יש לארצות-הברית אינטרסים מסובכים משלה והיא התלבטה בין הצבעת הימנעות ובין הטלת וטו. שגריר ישראל באר-צות-הברית — — —

גאולה כהן (התחיה — בנא"י) :
היא לא יכלה לישון בלילה.

הי"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו :
אני מבקשת ממך ...

מאיר תלמי (המערך) :

שגריר ישראל בארצות-הברית עשה עבודה, ה"לובי" פעל, נציגנו באר"ם התרוצץ, וכולם בעצה אחת עם ממשלת ישראל פעלו למען השיג את הווטו. אך קאפקה זה קאפקה, מה יש לדבר, וקאפקה במדיניותנו הטוב ביותר. בני ישראל כידוע רחמנים הם. גילינו ידידות-אמת והגשנו לארצות-הברית עילה כיצד היא יכולה באופן לאגנטי להשתחרר מלבטיה. העתונות מספרת כי במהלך ההתייעצות של הנשיא קארטר וסגנו מונדייל בעניין ההצבעה הגיעה לבית-הלבן הידיעה על החלטת ועדת החוקה של הכנסת בעניין חוק ירושלים והכריעה את הכף. יש סדר ויש תיאום זמנים ראויים לציון.

מר בלום, נציגנו באר"ם, השמיע בכלי-התקשורת בשפה דיפלומאטית מאוד הערה כי החלטת הוועדה לא הקלה את מלאכתו. באדיבותו כי רבה הוסיף דברי העריכה לסדרי חיינו שבהם מקפידים בחלוקת הסמכויות בין הרשות המבצעת והרשות המחוקקת. זה נוסח נחמד והוא מצא מאוד חן בעיניו של השר בורג. השר בורג היה המשיב על הצעת החוק של גאולה כהן. מעל במת הכנסת הוא כך סיכם את דבריו, בשם הממשלה : "בגלל חשיבות העניין ובגלל אמונת-אמונתנו שסביב ירו-שלים קיים קונסנסוס לאומי מקיף ביותר, רחב ביותר, אני מציע להעביר את ההצעה לוועדה". השר בורג הוא, כידוע, אדם מחונן בחוש הומור. לאחר ברכת-הדרך שהוא נתן להצעה, ובלבטים שנמצא בהן בארצות-הברית, התייצב ללא חיוך מול מסך הטלוויזיה והסביר : מה טובו אהליך, דמוקראטיה ישראלית, ואין הממשלה מתערבת בפעולותיה של הכנסת. מה אפשר לעשות ? שר האוטונומיה שכת את נאום של שר הפנים. זה קורה.

מאיר תלמי (המערך) :
משהו לא בסדר אצלך, חברת-הכנסת כהן.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י) :
אפילו את זה אתה לא מבין.

מאיר תלמי (המערך) :
אני מצטער מאוד על הבנתי כי דלה.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י) :
מעולם לא הבנתי.

מאיר תלמי (המערך) :
רבותי חברי הכנסת, ככל שהעניינים מחמירים יותר כן קשה יותר, לצערי, לדבר עליהם ברצינות. וככל שהעניינים מחמירים יותר כך הם מכאיבים ומדאיגים יותר. לא על נקלה אני מדבר בסגנון שאני מדבר בו, כי מגיעים מים עד נפש. כבר לא ברור באיזו שפה אפשר לדבר על-מנת שתבינו. לכו לעם. לכו לעם ותש-מעו כמה העמיקה הדאגה למצב הדברים המתדרדר, כמה העמיקה ההרגשה כי המשכנה של הממשלה הוא ממש אסון לאומי.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י) :
מי הצביע בשביל התכנית הזאת ?

שלמה הלל (המערך) :
את.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י) :
מי אחראי לתוצאות ? עכשיו רק הממשלה אשמה ? אתה הצבעת בשביל התכנית, חברת-הכנסת תלמי.

היח"ר ש. ארבל-אלמוזלינו :
אני קוראת אותך לסדר בפעם הראשונה, חברת-הכנסת גאולה כהן.

יוסי שריד (המערך) :
את לא הצבעת בעד הליכוד ?

מאיר תלמי (המערך) :
מעולם לא הצבעתי בעד ממשלת בגין. את יכולה להיות שקטה. את השתתפת בבחירות למען בגין, לא אני.

בתחום העניין הנדון של ירושלים אגיד עוד רק זאת, אם יש עוד אפשרות כלשהי לדבר ברצינות למען העיר ואם יש דאגה כנה — —

גאולה כהן (התחיה — בנא"י) :
כנה מאוד.

מאיר תלמי (המערך) :
— לעתידה של ירושלים, הגיעה העת לרדת מ-במת המלצות והניסוחים הפאתטיים ולחפש דרך כיצד להבטיח את עתידה של העיר הבלתי-מחולקת כבירת ישראל, וזאת בתנאים קונקרטיים נתונים, כשהי בה ציבור של רכבות רבות של ערבים ורגיש לה עולם ערבי של מיליונים, ורגישות לה שלוש דתות גדולות בעולם. התייבורים והניסוחים התקפים אינם אלא סימנים של חולשה, לא יותר מזה. אנשים כיעקב חזן, וטדי קולק ואישים נוספים, המתאמצים לחשוב על תשובות של-ממש ראויים לדברי הערכה, אך לא לדברי הערכה

גאולה כהן (התחיה — בנא"י) :
ממתי קובעים טאקטיקה ועיתוי בפי-ברכיים ?

מאיר תלמי (המערך) :
חברת-הכנסת גאולה, הרי אמרתי בדברי שאין פיק-ברכיים. וכי זקיפות קומה קאפקאית מתהלכת בחצרו-תינו.

רבותי חברי הכנסת, כאשר לחצו על שר החוץ, בישיבה שבה השתתפתי, ושאלו אותו מדוע לא התערב בדיוני ועדת החוקה, אף שהוזמן להשתתף, ומדוע לא מנעה הממשלה את הדיון בוועדה — הוא לא השיב דבר.

שמואל טולידאנו (התנועה לשינוי ויזמה) :
זה פיק-ברכיים.

מאיר תלמי (המערך) :
יש לי הסבר ועוד אעסוק בו. כל הנימוקים הפסבדור-דמוקראטיים אינם אלא סיפורים לילדים טובים. לא אחת קורה שהממשלה מבקשת לדחות דיון ודוחים. הדבר ניתן היה הפעם ללא כל קושי. אבל זוהי הממשלה. זוהי הממשלה וזו דרכה. כאילו פשוט נגדו לחייב אותנו מדי שבוע לקום ולזעוק בשער בת-רבים את האמת המרה : אין ממשלה בארץ הזאת. זוהי האמת של חיינו. מה בכל זאת קרה ? מדוע חברי הוועדה עצמם לא הפעילו את הגיונם ? על-פי המודלף בעתונות מיישובות הממשלה אמר השר ארליך כי אילו עניין החוק היה מגיע לשולחן הממשלה הוא היה מצביע נגדו ולא היה נלכד למגמתה של חברת-הכנסת גאולה כהן להביך את ה-ממשלה. מר ארליך צדק, אך כדאי היה שגם יסביר כיצד, בכל-זאת, קרה שחבריו לקואליציה בממשלה וב-כנסת נלכדו על נקלה. ואין מקרה בדבר הזה. התשובה איננה מסובכת. בתעמולת ההתחרות בהפגנות הפאטריו-טיסם והנאמנות לירושלים לא רצו חבריו למסור את הבכורה לגברת כהן, כל תיהנה יחידה מהחיבוק של הרב. החשבון הצר, הדאגה לתעמולה המופגנת, גברו על הדאגה לעניין ירושלים וישראל.

לא בדקתי את חשבונותיה של סיעת "התחיה", אבל מספרים שבינתיים מסדרים פליסיציט עממי של התומכים בחוק האורגינאלי, הבלתי-רגיל, ה"קולומביני" ממש. ומי יודע, אולי גם אוגרים כרטסת לקראת ימים יבואו, ואחרי כל אלה ודאי יפנו אלינו בשם הקונ-סנסוס הלאומי.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י) :
במשך שנים היינו קרבנות של הכרטסות שלכם.

מאיר תלמי (המערך) :
אגב, חברת-הכנסת גאולה כהן, אני רוצה להגיד לך שאני מתהלך בהרגשת דכאון מושם שלא פונים אלי בשם הקונסנסוס הלאומי בעניין נוסף. מתקבל הרושם כי שיחה אחת בין ראש הממשלה והשגריר האמריקני שיבשה את הריצותו של מנכ"ל משרד הממשלה בעניין העברת המשרד לירושלים המזרחית. משהו כאן לא בסדר במנגנון התגובות. אילו "התחיה" היתה מועיקה, הקואליציה היתה ודאי שומרת על הפרוסיל הלאומי הגבוה.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י) :
אני אשאיר אותך עם סימני השאלה.

איננו על הממשלה, אם-כי דיברת על הממשלה, אלא על כל המצביעים בכנסת בעד הצעת חוק ירושלים ב"דיון המוקדם. סיעתך — והלא אתה שייך לסיעת ה"מערך — הצביעה כולה בעד הצעת החוק.

הבה ונבחן לפחות עניין זה. האם ההחלטה שנת-קבלה במועצת הבטחון לפני כמה ימים, בשבוע שעבר, בשאלת ירושלים, היתה החלטה ראשונה שנתקבלה ב"נושא ירושלים? התשובה היא, כידוע, לא. ב"1 במאוס 1980, כאשר הצעת החוק של חברת-הכנסת גאולה כהן עדיין לא הועלתה מעל במת הכנסת, כלום לא נתקבלה החלטה דומה במועצת הבטחון? החלטה דומה, כמעט מלה במלה?

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):
אבל שגריר ישראל באו"ם אמר — — —

השר מ. נסים:

ארצות-הברית אז לא רק שלא נמנעה, אלא בגלל מה שנקרא "תקר בתקשורת" הצביעה בעד. למה אנחנו יודעים להלקות את עצמנו? האמת לאמיתה היא ש"עמדת ארצות-הברית לגבי ירושלים לא השתנתה. הצבעתה במועצת הבטחון לא היתה משתנה, בין שהצעת החוק של חברת-הכנסת גאולה כהן היתה באה לעולם ובין שלא היתה באה להולם.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):
הפרופסור בלום אמר את ההיפך.

השר מ. נסים:

אתה טועה, הוא לא אמר כך.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
הוא אמר.

השר מ. נסים:

לפחות בעניין ירושלים הואילו לדייק. בסופו-של-דבר מדברים על ירושלים.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
מה הוא אמר?

השר מ. נסים:

לא היה ולא נברא.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
שמענו כולנו בטלוויזיה.

השר מ. נסים:

ארצות-הברית, ב"1 במאוס, הצביעה בעד הצעה שהיתה, אולי, יותר חריפה מזו, והיא כללה גם את ירושלים, וזה בלי הצעת החוק של ירושלים. מדוע גלקה את עצמנו? אינו תכונה נפסדת היא זו?

שמואל טוליראנו (התנועה לשינוי ויזמה):
הוא ידע יפה מאוד שהיו התלבטויות עד הרגע ה"אחרון.

השר מ. נסים:

אתה אומר דבר לא מבוסס.

שמואל טוליראנו (התנועה לשינוי ויזמה):
האם שמעת מה שאמרת?

הם מחכים. הם ורבים כמותם מצפים לשעת-רצון שבה ייגמר המרוץ חסר הטעם אחר סיסמאות וחשבונות תע"מולתיים על חשבון גורלו של העם וייעשה מאמץ כן לחפש מוצא ותשובה.

חברי הכנסת, באתי להציע כי מליאת הכנסת תקיים דיון בכל השאלות האלה, כדי למנוע את המשך גילגולו של החוק וכדי לתבוע לאלתר כי ייעשה מאמץ אינ"טלקטואלי רציני, ועל סמך קונסנסוס-אמת שיש בעניין ירושלים תוכן תכנית רצינית, קונסטרוקטיבית, לפתרון הבעיות הסבוכות והכאובות.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
רשות הדיבור לשר נסים.

השר מ. נסים:

גברתי הישבת-ראש, כנסת נכבדה, יש לנו כשרון שאולי אינו מצוי בשום אומה ולשון — כשרון של ה"קאה עצמית. זוהי תכונה שעמנו נחון בה, כנראה, במידה בלתי-ישכחה. עומד חברי-הכנסת הנכבד תלמי על במה זו — אני אומר זאת מתוך הערכה אל האיש — ונתון גושפנקה לעילות ותירוצים, שהם עילות-שווא ותירוצי-שווא, של אומות, בין שהן ידידות לישראל ובין שאינן ידידות לישראל, למעשה עיקר דבר, חברי-הכנסת תלמי, היה שבהצעת החוק בדבר היותה של ירושלים בירת ישראל-יש משום נזק לירושלים, וה"ראיה: החלטת מועצת הבטחון בעניין ירושלים. אני מבקש לשאול, בכל הכנות — כי הלא מדובר על ירושלים — אני גם מבקש תשובה, בכל ההגינות — איזה נושא חשוב לנו —

יופי שריד (המערך):

אולי תאמר סוף מה היא עמדת הממשלה ב"עניין הצעת החוק הזאת?

השר מ. נסים:

— איזה הוא הנושא החשוב לנו, בחיינו המדיי-ניים והרוחניים, יותר מאשר ירושלים?

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
עם ישראל חי.

חייקה גרוסמן (המערך):

אם זה כל כך חשוב, למה — — —

השר מ. נסים:

עדיין לא שמעת מה אני רוצה להגיד על החוק הזה. אני שואל את חברי-הכנסת תלמי ואשמח לשמוע את תשובתו, בכנות. אני מאמין שהכנות טבעוה כך. אין זה חשוב מה היא השקפתך ומה היא השקפתי לגבי הצורך בחוק ירושלים. מה היא השקפתך, חברת-הכנסת חייקה גרוסמן, אני יודע. קראתי את הצעתו של חברי-הכנסת לשעבר חזון. היא נתפרסמה כנספח להחלטות ועידת מפ"ם. שם נאמר שצריך לחוקק חוק-יסוד: ירושלים. זאת אומרת, עצם חקיקת החוק אינה דבר פסול מעיקרו. הראיה — מפ"ם תובעת זאת.

(קריאה: תלוי איזה חוק.)

אני מדבר על החוק כעקרון. לא חשוב מה יהא תכנו. יש הגורסים שאין צורך בחוק ויש הגורסים שיש צורך בחוק. אין פסול בוויכוח כזה. עיקר הצעתך, חברי-הכנסת תלמי, היה כתב-אישום. למעשה כתב-אישום זה

השר מ. נסים :

אמרת שהיו התלבטויות.

שמואל טולידאנו (התנועה לשינוי ויזמה) :
אצל האמריקנים.

השר מ. נסים :

אתה טועה. אינך יודע את העובדות. אתה אומר דברים שאינם מבוססים.

חבר-הכנסת תלמי, שאלתי שאלה. האם אתה מוכן לענות עליה ?

(ק ר י א ה : מה השאלה ?)
בעניין התכונה של הלקאה עצמית.

שמואל טולידאנו (התנועה לשינוי ויזמה) :

מדוע חבר-הכנסת קורפו הציע להוריד את הצעת החוק בהתחלה ?

השר מ. נסים :

אמרתי. יש דעות שונות על הצעת החוק הזאת. אפ"ש לגרוס שהצעת החוק הזאת אינה דרושה. מפ"ם, כפי שאמרתי, סוברת שהיא דרושה. הצעת החוק הזאת עברה בכנסת על דעת כל הסיעות, חוץ משתי סיעות ידועות, לא גדולות. על דעת כל סיעות הבית. איבני רוצה כעת לחוות דעה אישית. איבני בא להגיב באופן אישי. במקום שאנחנו נהדוף את הטענות ואת העילות שהן בגדר תירוץ-שווא אנחנו מתבטאים באופן האומר לעולם כאילו יש מורד-לב בקירבנו או כאילו עמדתנו בשאלת ירושלים עלולה להשתנות. זה מה שנעשה ב"שבועות האחרונים מבית, לא מחוץ. מבית. זה הכשרון שלנו.

משה עמאר (המערך) :

אפשר לשאול שאלה ? מדוע לא הופיע אף אחד מהשרים בוועדת החוקה, חוק ומשפט ?

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה) :
הם היו עסוקים.

השר מ. נסים :

חבר-הכנסת וירשובסקי יכול להמשיך ולהתלוצץ כדרכו. ובכן, הממשלה הודיעה שהיא לא תתערב בתהליך החקיקה בכנסת.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה) :
עושים צחוק.

השר מ. נסים :

יכול להיות, בעיניך, אלא שזה עדיין לא הופך את העניין לצחוק. על הצעת החוק הפרטית בדיון ה"מוקדם" הממשלה הגיבה. לכן מענתו של חבר-הכנסת תלמי, שבא למצוא סתירה בדברי הד"ר בורג, שר"ה הפנים, אין לה שחר. לא אמרנו שלא הבענו דעה. יותר מזה, שר הפנים אמר שהממשלה עצמה עומדת להגיש חוק-יסוד : המדינה, ושם ייקבע מעמדה של ירושלים. הוא אמר את זה מעל במת הכנסת.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה) :
זה מחייב.

השר מ. נסים :

הממשלה לא שלא הביעה דעה בעת הגשת הצעת החוק אלא אמרה שלא תתערב בהחשמה או בעיכובה, ויש הבדל תהומי בין זה לבין עצם העמדה לגבי ה"חוק. — — —

משה עמאר (המערך) :

אבל היא הוזמנה להופיע בוועדת החוץ והבטחון ולא הופיעה. השר שהיה צריך להופיע לא הופיע.

השר מ. נסים :

השר לא היה צריך להופיע, כי השאלה שעמדתה לשאול אותו היתה האם לזרז את החקיקה או לא, האם לקבל החלטה באותו יום או למחרתו. והממשלה החליטה שלא תתערב בזה, לא תתערב בעניין זירוז הדיון בחוק או עיכובו.

משה עמאר (המערך) :

זה נעשה במחצית ?

משה שחל (המערך) :

אפשר לשאול שאלה ?

הי"ר ש. ארבל-אלמוזלינו :

מה השאלה ?

משה שחל (המערך) :

אדוני השר נסים, בוועדה היתה שאלה בקשר לע"י ת"י. מאחר שבאותו יום פורסם ששגריר ישראל בור"שינגטון פנה לנשיא ארצות-הברית בבקשה להטיל וטו, ביקשנו מהממשלה שתיתן תשובה האם ההצבעה בוועדה באותו יום עלולה לשמש תירוץ אם לא. נציגי הממשלה, היועצים המשפטיים, היו במבוכה. איש מהם לא יכול היה לענות. לא ייתכן שממשלה אחראית, לא תהיה לה עמדה בשאלת העיתוי לגבי ההצבעה. זו שאלה שעדיין מחכה לתשובה. מישוהו צריך היה לבוא ולומר האם צריך להצביע או לא.

(ק ר י א ו ת מ ס ס ל י ה ל י כ ו ד ו ה ת ח י ה —
ב נ א " י)

הי"ר ש. ארבל-אלמוזלינו :

חברת-הכנסת גאולה כהן, אני קוראת אותך לסדר בפעם השנייה.

השר מ. נסים :

אני מבקש שחברי הכנסת השואלים יאותו לפחות לשמוע תשובה.

השאלה הזאת, אם לדחות את הדיון לשעתיים או ליום, היא שאלה משנית בחשיבותה. הבעיה היא האם לחוקק חוק עכשיו או לא. נניח שהממשלה היתה באה ואומרת : אתם יודעים — ואין דברים שהם בגדר סוד — היום יש הצבעה במועצת הבטחון ; תעשו כך שה"וועדה תתכנס מחר בבוקר אחרי ההצבעה ותקבל הח"לטה להעביר למליאה את חוק ירושלים. זה מכובד, אני שואל אותך ? אז היית אומר שזו מדיניות אחראית ? נניח איוו תבונה היתה לבוא להשיב על שאלה כזו ? נניח שהתשובה היתה כזאת כפי שאמרתי, איוו תבונה היתה זו לבוא לוועדה ולהגיד : תמתינו, תנו שהחלטה במיר עצת הבטחון תעבור, ואחר כך תתכנסו לאשר. אם ההחלטה בוועדת החוקה היתה מתקבלת למחרת היום,

השר מ. נסים :

חבר-הכנסת תלמי, אני חייב לך תשובה. לכאורה דבר-היה היו נכוחים, אלא שלא שמת לב שאני הוזכרתי את התאריך 1 באפריל 1980 ולא ה-1 ביוני, ולא ה-15 ביוני 1980. ב-1 באפריל 1980 נתקבלה פה-אחד ב"פארלאמנט המצרי החלטה שהוגשה על-ידי הממשלה, ממשלת מצרים, והיא אומרת: ירושלים היא בירת המדינה הפלשתינית לגנצ'ה נצחים. לא לפני שבועיים, לפני שבוע או לפני כמה ימים. הפארלאמנט המצרי קיבל החלטה זו פעם נוספת, וזאת מפני שיש חבר-הכנסת תלמי ומפני שיש דומים לו בפארלאמנט הישראלי, הנסוגים מעמדתם — — —

מאיר תלמי (המערכ):

אתה יודע שזה לא אמת.

השר מ. נסים :

אתה יודע שאני אומר דבר אמת. אתה אינך יודע או ששכחת את ההחלטה של הפארלאמנט המצרי מ-1 באפריל 1980. היא בידינו, חבר-הכנסת תלמי. היא ישנה בידינו. והחלטות כאלה במועצת הבטחון ובפארלאמנט המצרי מתקבלות מפני שבבית הזה יש קולות כאלה. מדוע לא נזקקת על ההחלטה של הפארלאמנט המצרי מ-1 באפריל? מדוע לא ראית בהחלטה ההיא, שנת-קבלה לפני חוק ירושלים, מכשול בתהליך השלום?

(חבר-הכנסת מ. תלמי קורא קריאת-ביניים)

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

חבר-הכנסת תלמי, אני לא יכולה לתת לך כל רגע לקום ולדבר.

השר מ. נסים :

אני רוצה לדעת — — —

(חבר-הכנסת מ. תלמי קורא קריאת-ביניים)

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

חבר-הכנסת תלמי, תקשיב לי רגע אחד. אתה לא יכול כל רגע לקום ולהשיב.

השר מ. נסים :

מדוע לפארלאמנט מצרי, שאיננו קשור לירושלים, שאין לו זיקה ואין לו סמכות לזיקה לירושלים, מותר לקבל החלטה על ירושלים — — —

יוסי שריר (המערכ):

אני אגיד לך מדוע.

השר מ. נסים :

— — — לפארלאמנט הישראלי, — — —

יוסי שריר (המערכ):

אני אגיד לך מדוע, כי במצרים מאמינים שממשלה כזו — — —

השר מ. נסים :

— — — שו עיר יהודית, שהיתה ושתהיה לעולמים; שדורות על גבי דורות אלפי שנים אנו נושאים עינינו אליה, אסור לקבל החלטה על ירושלים? איזו הלקאה עצמית. איזה כשרון, כמעט של התאבדות. אנחנו צרי-

לא היתה ארצות-הברית אומרת שרימינו אותה? באמת, אתם צריכים להבין שבנושאים כאלה מוטב שלא לשחק. דחיית הדיון בוועדה לשעתיים, שלוש שעות — זה היה דבר לא כל כך נכבד. ודאי שהממשלה לא היתה צריכה להופיע למטרה זו בלבד.

(חבר-הכנסת ש. טולידאנו קורא קריאת-ביניים)

אתה יודע שהשאלה שלך איננה ראויה לתשובה. חבר-הכנסת תלמי, אתה דיברת על קאפאיות המ"לכת בחצרות מדיניותנו. אם זו קאפאיות, בנושא זה — ואינני גורס כמון — הריהי נחלת כל מי שהצביעו באותו יום בעד הצעת החוק, כולם, לרבות סיעת ה"מערך. ואני רוצה לשאול אותך: האם מה שאמרת היום הוא על דעת סיעתך? זו שאלה חשובה. האם סיעת ה"מערך גורסת כמון?

אורי אבנרי (מחנה שלי):

תראה בהצבעה.

השר מ. נסים :

ואשאל אותך שאלה נוספת: ב-1 באפריל 1980, אולי בסמוך לו, קיבל הפארלאמנט המצרי החלטה ה"אומרת — אינני מדייק במלים, אבל זהו התוכן: ירושלים היא לגנצ'ה נצחים בירת המדינה הפלשתינית. לא שמעתי אפילו תגובה שלך — — —

מאיר תלמי (המערכ):

בהחלטה של מצרים הם ציינו במפורש שזו תגובה מכוונת על — — —

דוד שמרון (הליכוד):

אתה מוותר על ירושלים?

(חברת-הכנסת ג. כהן קוראת קריאת-ביניים)

מאיר תלמי (המערכ):

אני רוצה להגיד לך: אני אישית שאלתי את ה"נשיא סאדאת מה דעתו על ירושלים, ואני שמעתי אותה לפני חצי-שנה. אני שמעתי את דעתו, והיא הושמעה לא רק בשיחה בארבע עיניים אלא מה שאמר בתפרסם למחרת היום ברף הראשון של "אל-אהראם", אבל אי-אפשר להניח שאנו נלך מהחלטה להחלטה, ונעשה כל מה שיעלה על דעתנו, וסאדאת — — —

דוד שמרון (הליכוד):

אתם מוותרים על ירושלים?

רוני מילוא (הליכוד):

אנו רוצים לדעת אם סיעת המערך מוותרת על ירושלים.

אמנון לין (הליכוד):

חבר-הכנסת תלמי, בתשובה על הדברים שאתה אמרת עכשיו אני רוצה להזכיר לך ולכל חברי הכנסת כי כאן, מעל דוכן הכנסת, אמר הנשיא סאדאת דברים ברורים על ירושלים, עוד לפני שנתקבלה ההחלטה ב"פארלאמנט המצרי. מה שהוא אמר כאן זה בדיוק מה שנתקבל בפארלאמנט המצרי. אם תשאל איך חתמנו אחרי כן על הסכם קמפ-דייוויד, זו שאלה בפני עצמה. אבל הוא אמר את הדברים מעל דוכן זה.

יוסי שריד (המערך):
מר לוי, זה במסגרת שיקום השכונות?
(שר-הבינוי-והשיכון ד. לוי קורא
קריאת-ביניים)

הי"ר ש. ארכלי-אלמוזלינו:
אדוני השר דוד לוי, אתה לא עוזר, אתה מפריע.
אני מבקשת ממך, לפחות שהשרים יסייעו.

(קריאות)
חברי הכנסת, נושא ירושלים מסעיר. אני מבקשה
מכם לשמור קצת על קור-רוח.
(קריאה מספסלי המערך: זה תלוי
במשיב.)

לא רק במשיב אלא גם בחברי הכנסת, תסלח לי.

רוני מילוא (הליכוד):
איך אפשר לשמור על קור-רוח כששומעים דברים
כאלה מפי חברי המערך?

השר מ. נסים:
ובכן, בירושלים — — —

הי"ר ש. ארכלי-אלמוזלינו:
אני מבקשת להפסיק. אני מבקשת גם ממך להפסיק,
חבר-הכנסת רוני מילוא. הוצאתם די מרץ, אני מבקשת
להפסיק.

השר מ. נסים:

בירושלים, מאז שנת 1967 — חבר-הכנסת כ"ץ, אל
תתרגש — מאז 1967 כבר הוקמו ומאוכלסות במורחה
כ-15,000 יחידות דיור. בתהליך של בנייה יש עכשיו
כ-6,000 יחידות דיור, וצודק שר הבינוי, בכל הכבוד.
בשנת 1979/80 בלבד היו בירושלים 4,000 התחלות
בנייה. לא היה כזאת.

יוסי שריד (המערך):
נראה את הסוף. אתם לא מסיימים שום דבר.

השר מ. נסים:
אכן נראה את הסוף. באיכלוס.

קדיאל אמורי (המערך):
אתם שלוש שנים בשלטון. מה עשיתם בירושלים?
(שר-הבינוי-והשיכון ד. לוי קורא
קריאת-ביניים)

הי"ר ש. ארכלי-אלמוזלינו:
השר דוד לוי, אני מבקשת שתיתן לשר נסים לה-
שיב.

השר מ. נסים:
למעשה שנית. יש התחלה של 4,500 יחידות דיור.

זאב כ"ץ (המערך):
בתודת מארס החלה בירושלים בנייתן של 1,377
יחידות דיור. בכל השנה יחד התחילו 3,200. אלה נתו-
נים ממשרד השיכון, המחלקה למחקר.

השר מ. נסים:
בירושלים יש היום תהליך בנייה ללא תקדים. —
(חבר-הכנסת י. שריד קורא קרי-
את-ביניים)

כיום לקנטר את עצמנו? אנחנו צריכים להלקות את
עצמנו ולהכות על חינונו כשאנחנו אומרים: ירושלים
בירת ישראל — — —

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
למה לא באתם לוועדת החוקה?

השר מ. נסים:
כבר השבתי על השאלה הזו, ודי. ובכן, רבותי
חברי הכנסת, שאלתי שאלה את חבר-הכנסת תלמי ולא
קיבלתי תשובות וחוששני שלא אקבל תשובות על עוד
כמה שאלות. האם ההצעה הזו שהצעת לכנסת מובאת
בשם סיעת המערך בכנסת? — —

אהוד אולמרט (הליכוד):
ברוב של 8 נגד 7.

השר מ. נסים:
— — — האם סיעת המערך תומכת בדעתו של חבר-
הכנסת תלמי שאין צורך לחבק את ירושלים יותר מדי?
אבל אני רוצה לומר: ירושלים — כן, ללא שמץ של
בושה, אנחנו מחבקים אותה, אבל לא רק במלים, לא
רק בחוקים אלא גם במעשים.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
אלא בטעויות.
(חבר-הכנסת ד. שרון קורא קרי-
את-ביניים)

השר מ. נסים:
אלא גם במעשים.

זאב כ"ץ (המערך):
אילו מעשים?

השר מ. נסים:
בירושלים, אני לא אומר — — —
תשמע, חבר-הכנסת כ"ץ, אתה לא תצטער.

שר-הבינוי-והשיכון ד. לוי:
בשנת 1979 בנו מה שלא בנו במשך שלוש שנים.
בשנה אחת.

השר מ. נסים:
בירושלים נבנו — — —
(חבר-הכנסת ז. כ"ץ קורא קריאת-
ביניים)

(שר-הבינוי-והשיכון ד. לוי קורא
קריאת-ביניים)

הי"ר ש. ארכלי-אלמוזלינו:
חבר-הכנסת זאב כ"ץ, אני קוראת אותך לסדר.
אדוני שר השיכון.

(שר-הבינוי-והשיכון ד. לוי קורא
קריאת-ביניים)
(חברת-הכנסת ח. גרוסמן קוראת
קריאת-ביניים)

חברת-הכנסת גרוסמן, אני קוראת אותך לסדר. יש
גבול להפרעות.

שמה שעושים מספיק, אין גבול ואין שיעור למה ש-
אפשר וצריך לעשות בירושלים. אבל להגיד שלא עושים
ורק מדברים?

יוסי שריד (המערך):
עושים, עושים.

השר מ. נסים:
נעשה בשטח המלונאות והתיירות, בשטח התעשייה,
בבנייה, בבתי-ציבור, באיכלוס.
ובכן, גברתי היושבת-ראש, בהצעתו של חבר-הכ-
נסת וולמי היה סממן גרוע מאוד, עד כדי כך שאפילו
בסיעתו — — —

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויוזמה):
הסממן שהוא אומר את האמת, וזה מפריע לך.

השר מ. נסים:
אני יודע שאתה תומך בו, זה עדיין לא הופך את
הצעתו לטובה יותר. אתה יודע זאת. אפילו סיעת ה-
מערך אינה שלמה, כנראה, עם הצעתו.

דוד שטרן (הליכוד):
היא מצביעה היום בגללים.

השר מ. נסים:
ובכן הצעתו אינה טובה. אינני רוצה להגיד שיש
בה כוונות רעות, חלילה, אבל היא אינה טובה משום
שהיא מזיקה לעניין שלנו בירושלים, משום שיש בה
תבוסנות, משום שהיא יוצרת ציפיות בעולם — —
(חבר-הכנסת י. שריד קורא קרי-
את-ביניים)

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
חבר-הכנסת שריד, תזכור שקראתי אותך פעמיים
לסדר.

השר מ. נסים:
— היא יוצרת ציפיות בעולם, בדעת-הקהל בעו-
לם וגם בקרב ידידים שכאלו אנחנו יכולים או מוכנים
לזאת כהוא-זה על ירושלים המאוחדת בירת ישראל,
עם חוק או בלי חוק. לכן, גברתי היושבת-ראש, מהטעם
הזה אני מבקש שהכנסת תסיר מסדר-היום את הצעתו
של חבר-הכנסת תלמי.

נאולה כהן (התחיה — בנא"י):
למה אינך אומר שחבר-הכנסת תלמי מציע שהעיר
העתיקה תהיה קריית-שלום ושתהיה קואליציה ישרא-
לית-ערבית בירושלים? זה מה שהוא רוצה בירושלים.
זו האמת.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
רשות הדיבור לחבר-הכנסת וירשובסקי, להצעה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויוזמה):
גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מוכרח לצ-
יין שממשלת הליכוד תמיד מפליאה אותי מחדש. היא
מסוגלת לכל דבר שלא הייתי מאמין כי ייתכן. גם ב-
נושא של ירושלים, שהיה לגבוי קונסנסוס, היא מצליחה
לשבור אותו, הופכת אותו לריב, והיא מצליחה בחוסר

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
חבר-הכנסת יוסי שריד, אני קוראה אותך לסדר
בפעם השנייה.

השר מ. נסים:
— והוא יימשך.

יוסי שריד (המערך):
אני מציע לשאול את שמואלביץ.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
אני קוראת אותך בפעם השנייה לסדר, חבר-הכנסת
שריד.

השר מ. נסים:
4,500 יחידות, לא 4,000. ויש היום תשתית, הכנה
ובנייה של מערכת שלמה של בתי-ציבור ושירותים,
בתי-ספר, חנויות, מרכזים מסחריים, סופרמארקטים. תל-
עגן, אך זה לא יועיל לכם. העבודה בשטח נעשית.
הציבור רואה ומרגיש. כל הליגול הזה שלכם לא יועיל
לכם כהוא-זה. אתם רק מדברים על ירושלים — ופיכם
מלא להג ולעג. אבל תחשבו, כי הלא אתם מדברים
לא רק אלי או אל הממשלה; אל העולם אתם מדברים,
וזה חשבו על מה ועל מי אתם מדברים. למען השם, קצת
שיקול-דעת.

שמואל טולידאנו (התנועה לשינוי ויוזמה):
מה ההצעה?

השר מ. נסים:
ובמזרח-ירושלים יש בתי ממשלה. משרד המשפטים.

זאב כ"ץ (המערך):
אתם בניתם את זה?

רוני מילוא (הליכוד):
אתם בניתם את משרד המשפטים?

השר מ. נסים:
לא. זוהי זכותו, הייתי אומר כמעט זכות בלעדית
של שר-המשפטים דאז יעקב שמשון שפירא, ואין להת-
כחש לכך.

ומתכננים להקים את בית-המשפט העליון במזרח
של ירושלים. ומטה המשטרה, אדוני שר המשטרה לש-
עבר, הוא בירושלים. לפני שש שנים — אני בא רק
לברך, לא להוריד ולא להפחית ממה שנעשה בתקופתכם
— התחלתם בתיכנון של שלושה בנייני ממשלה גדולים.
תבוצרכו ונבוצרך אנחנו על שמשלימים את זה, כולנו יחד.
התעשייה בירושלים התרחבה, במערבה ובמזרחה. יש עוד
מאות פועלים עובדים ויש עוד רבבות של מטרים רב-
עים של בנייני תעשייה במזרח-ירושלים. במישור אדרי-
מי — קיימים היום 35 מפעלי תעשייה, העובדים ללא
תקלות.

משה שחל (המערך):
תעשה טובה, אל תמנה את כל ההישגים של הקמ-
שלה הזאת.

השר מ. נסים:
אינני בא לומר מי השיג את זה, חבר-הכנסת שחל.
אתם אינכם מסוגלים לחשוב אלא במונחים של "מי
השיג". חבר-הכנסת תלמי אמר שלא עושים. אינני אומר

תבונתה, במקום לתמוך בירושלים, להביא לוויתור מיר-
תר בבית הזה.

(קריאות מספסלי הליכוד)

יוסי שריד (המערך):

חבר-הכנסת וירשובסקי לא אשם, תנו לו לדבר.

רוני מילוא (הליכוד):

אתם עושים את זה, לא הממשלה.

יוסף רום (הליכוד):

כשאתה מאשים, אולי תסתכל בראי?

יגאל כהן (הליכוד):

מי עורר את העניין בטלוויזיה? אתם עם הציניות שלכם.

רוני מילוא (הליכוד):

אין לכם ערכים לאומיים, הכול ציניות.

הי"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

חברי הכנסת, אני מבקשת שתפסיקו.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

גברתי היושבת-ראש, כל עלבון שאשמע מספסלי ה-
ליכוד אראה זאת ככבוד וכמחמאה. לכן אני מציע לכם
לחסוך בזה. אנחנו מדברים על ירושלים ולא עלי.

דבר אחד לא הוזכר אף במלה אחת עלידי השר
נסים, שהוא גם תושב ירושלים וגם משפטן — שהמצב
המשפטי של ירושלים ברור משנת 1967. בשביל מה
צריך היה להעלות את החוק האומלל הזה ולהעביר
אותו לוועדה? וכשהוועדה התחילה לדון בו — להמשיך
ולהביא אותו לקריאה ראשונה?

אורי אכנרי (מחנה שלי):

הרי כל זה נאמר כאן כשזה הובא לקריאה טרומית.
מדוע המערך ושי" הצביעו בעד החוק הזה? כל הנימו-
קים האלה היו ברורים כבר אז.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

אני מוכן להשיב על השאלה הזאת. גברתי היושבת-
ראש, אמת הדבר, שכשהיתה כאן הקריאה הטרומית חלק
מסיעתנו הצביע בעד העברת הצעת החוק לוועדה.
כשראינו את הטעות, כשהבנו שאנחנו מויקים לירושלים,
כשהבנו שבמקום לעשות טוב לירושלים אנחנו מוסיפים
חוק גרוע על הנייר, התנגדנו לו בוועדה.

רוני מילוא (הליכוד):

גם אתם עושים טעויות?

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

כן, גם אנחנו עושים טעויות.

אהוד אולמרט (הליכוד):

הם לא עשו שום דבר אחר חוץ מטעויות.

הי"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

אתם חושבים להפריע בלי הפסק? תנו לנו לגמור
את הנושא. מה עוזרות כל ההפרעות האלה?

אהוד אולמרט (הליכוד):

אנחנו סוחרים שאם הוא יתחיל לדבר על הטעויות
שלכם הוא יגמור בערב.

יוסף רום (הליכוד):

אולי עכשיו אתם טועים ואז לא טעיתם?

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

אנחנו ראינו את התוצאה של ההצעה בוועדה, שמענו
וקראנו איך מתייחס לזה העולם, איך מתייחס לזה
העולם הערבי, שאנחנו רוצים לחדש את המשא-ומתן
אתו — — —

(חבר-הכנסת י. רום קורא קריאת-
ביניים)

הי"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

חבר-הכנסת: רום, אני קוראת אותך לסדר. מה אתם
חושבים? חבר-הכנסת דקל, אני מבקשת שתפסיקו כבר,
יש גבול להפרעות.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

גברתי היושבת-ראש, אני לא מתפלא, הרי מלבד
לצעוק קריאות כאלה אין להם מענה על השאלות שנש-
אלו כאן עלידי חבר-הכנסת תלמי ועלידי.

אני רוצה לחזור על דבר אחד. הייתי בישיבה הזאת,
היושבת-ראש הודיע בפירוש ששר החוץ הוזמן ואמר
שיבוא. למחרת הוא הודיע שלא יבוא לישיבה. היה ברור
שהוא לא רצה להיכנס לעימות על נושא זה, כי הוא
ידע שאם יתמוך בחוק הוא יגרום נזק למדינת ישראל.
מדובר בשר החוץ שאיננו חשוד בזה שאינו אוהב את
ירושלים. הממשלה מילאה פיה מים ולא הביעה דעתה
לכאן או לכאן.

חיים קורפו (הליכוד):

מה אתה מציע?

יחזקאל פלומין (הליכוד):

הנימוק משכנע. עכשיו תציע.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

אני לא הפרעתי לנאום הארוך והמייגע, המיותר
והלא-מדויק של השר בממשלת ישראל, האחראי לדבר
על זה, וכנראה דבריו לא הספיקו, כי שמעתי את
קריאות-הביניים של השר דוד לוי שלא היה, כנראה,
מרוצה.

אני מציע שנושא כה רגיש לא יוסר מסדר-היום אלא
יידון בצורה מכובדת; שאנחנו לא נעשה טעויות בעניין
ירושלים מתוך ריב אחים אלא נחפש דרך לחזק אותה
בבית הזה תוך שיתוף לבבות. אני רוצה לומר דברים
אלה גם לספסלי הליכוד. אנחנו לא צריכים להיכנע
לתכתיביה של חברת-הכנסת גאולה כהן, שיש לה מטרה
אחת — לחבל בהסכמי השלום. ואנחנו, המתנאים כל כך
בשלום, נותנים יד להצעת החוק הזאת. אבל אני צריך
לציין: הרי היא היחידה שהרוויחה. קודם-כול קהל בוח-
ריה מרצ, כי מטרפדים את השלום.

יוסף רום (הליכוד):

חוק זה קובע את גורל ירושלים? איך אתה לא
מתבייש?

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):

אתה לא מסוגל לחשוב אלא רק בצורה כיתתית.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

אם ב"צורה כיתתית" את מתכוונת שאני לא בכיתה

חברת ל"ג, ישיבה שנייה

— הצעות לסדר-היום; הודעת היושב-ראש בפועל של ועדת הכנסת;
מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת; הצעות לסדר-היום —

חייקה גרופמן (המערך):
מי ביקש מונים?

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
ביקשו מונים. מה את מתערכת?
(צחוק באולם).

אהוד אולמרט (הליכוד):
מה קרה למערך?

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
אני מעמידה להצבעה את ההצעה להעביר את הנושא
לוועדה ואת ההצעה להסיר את הנושא מעל סדר-היום
של הכנסת.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
הליכוד יצליח לקבור גם את הסכמי קמפ-דייוויד.
לפני שתחלקו תקברו גם את קמפ-דייוויד.

ה צ ב ע

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-
היום של הכנסת

— 40

בעד ההצעה להעביר את הנושא לדיון
בוועדה

— 17

נמנעים

— 1

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום
של הכנסת נתקבלה.

גאולה כהן (התחיה — בנא"י):
איוה כשלון.

ה. הודעת היושב-ראש בפועל של ועדת הכנסת

להביא לאישורה של הכנסת את ההודעה הבאה: נציג
סיעת התנועה לשינוי ויזמה בוועדת החוץ והבטחון הוא
חבר-הכנסת אמנון רובינשטיין.

אחת אתך, זה נכון. אני לא בכיתה אחת אתך ולא ארצה
להיות בכיתה אחת אתך.
אבל אני רוצה לומר, גברתי היושבת-ראש — — —

גאולה כהן (התחיה-בנא"י):
אתם הצעתם דגל ערבי — — —

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
חברת-הכנסת גאולה כהן, תני לחבר-הכנסת וירשו-
בסקי לסיים.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
כבר חצי-שעה שאני רוצה להגיד משפט אחרון
וגאולה כהן לא נותנת לי.

אני רוצה להגיד לכם: לא איכפת לי שבוחריה
יהיו מרוצים ממנה. איכפת לי שהיא משיגה את המטרה
של טירפוד הסכמי השלום והשיחות לחידושם. מדוע
אתם נותנים יד לדבר הזה ורוקדים לפי חלילה? לכן
אני מציע שהעניין יעבור לוועדה. אל תראו בזה ריב
אחים אלא נסיון לשבת יחד.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
חברת-הכנסת תלמי, האם אתם מסכים שהנושא יועבר
לוועדה?

מאיר תלמי (המערך):
כן.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה.

יוסף רום (הליכוד):
גברתי היושבת-ראש, נא למנות.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
עלי-פי בקשת החברים אני ממנה שני מונים, את
חברת-הכנסת יוסף רום ואת חברת-הכנסת עדיאל אמוראי.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
רשות להודעה ליושב-ראש ועדת הכנסת.

משה ל. מרון (היו"ר בפועל של ועדת הכנסת):
גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הריני מתכבד

ו. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

שלישית: הצעת חוק לתיקון פקודת הרוקחים (מס' 6).
התש"ם-1980 — שהחזירה ועדת החוקה, חוק ומשפט;
הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות
וסגניו וכהונתם) (תיקון מס' 3), התש"ם-1980 —
שהחזירה ועדת הפנים ואיכות הסביבה; הצעת חוק
התיכונן והבנייה (תיקון מס' 12), התש"ם-1980 —
שהחזירה ועדת הפנים ואיכות הסביבה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
נשמע כעת הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן
הכנסת.

המשנה למוזכר הכנסת ש. יעקבסון:
ברשות היושבת-ראש, הנני מתכבד להודיע כי
הונחו היום על שולחן הכנסת, לקריאה שנייה ולקריאה

ז. הצעות לסדר-היום

1. אבטחת אספקת מים סדירה לתושבי אילת

הודעה חשאי (המערך):
גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מעלה את
הנושא של אבטחת אספקת המים והחשמל לתושבי אילת
וברצוני לתאר לפניכם סוג חדש של "מחדל לאומי" —

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
חברי הכנסת, אנו עוברים להצעה לסדר-היום של
חברת-הכנסת יהודה חשאי: אבטחת אספקת מים סדירה
לתושבי אילת. רשות הדיבור לחברת-הכנסת חשאי.

ותדאג לאספקה בצורה בטוחה שתמנע סחד של ניתוק והישרדות ללא מים וחשמל.

חברי הכנסת, נוסף על ניתוק המים ואי-אספקתם הסדירה נפלה על העיר אילת גם המכה של ניתוק חשמל. כידוע, קווי החשמל המספקים אנרגיה במתח גבוה מגיעים מן הצפון, ולאחרונה אירעו שתי תקלות שבעטיין נפסקה גם אספקת המים, וזאת נוסף על המקרים שנתוארו קודם לכן. קו המתח הגבוה היחיד עובר בשטחי אימונים של צה"ל, ואין זו הפעם הראשונה שתוך חודש ימים נפגע קו המתח הגבוה, וצה"ל אינו מאפשר לעובדי חברת החשמל להיכנס לשטח כדי לתקן את הקו, לפני תום האימונים באו"ל. בינתיים נגזר על תושבי אילת להימצא בעלטה תוך סבל שקשה לתאר, הן בגלל החום הכבד של 45 מעלות צלסיוס והן בגלל שיתוק העבודה והמפעלים באזור.

חברי הכנסת, מסתבר שתושבי אילת מורגלים יותר, סבלניים יותר ורגיזים פחות. הממשלה הוו, אף שהיא מודעת היטב למצב, משגרת הצהרות הרגעה באמצעות חברת "מקורות", אך העובדות היומיומיות מצביעות על מצב קבוע של כמעט אסון. ראש העיר תבע לפני כשלוש שנים להכפיל את נפח האגירה של בריכות העיר כדי שהזמן הדרוש לתיוקן תקלות במיתקני התפלה או באספקת חשמל לעיר יוכלל בלי שהתושבים יסבלו חרפת צמא, אך מומחי נציבות המים וחברת "מקורות" פסלו תביעות אלו וכינון אסון. ראש העיר תבע לפני כשלוש התפלה נוספים, וכידוע מפעלים אלה לא קמו עד עצם היום הזה. העיר הולכת וגדלה, היא נמצאת בתנופת פיתוח שאין דוגמתה, אך תשובה לאבטחה מינימאלית של אספקת מים וחשמל אין.

נראה היה כי היערכות צה"ל בנגב תביא את הישור עה, אך כמו במגורים האחרים כך גם בנושא זה חלפה היערכות צה"ל בנגב מעל לצרכי הסקטור האזרחי ולא קידמה אותו. יתירה מכך, צריכת המים באזור אילת עלתה באופן משמעותי כתוצאה מעיבוי מערך צה"ל וקירבה את תושבי אילת הישר אל הקו האדום — קו הסכנה היומיומית. עד כאן מדובר בחיי יום יום, בתנאי שלווה מוחלטים. האם עולה על דעתו של משהו מבין חברי הבית הזה מה יהיה מצבם של תושבי אילת, תיירי, אורחיה וכוחות הבטחון בשעת מלחמה? האם אין במחדל זה משום גזירה שגורה הממשלה על תושבי אילת לחורבן ולמוות בצמא אם וכאשר תפרוץ מלחמה?

קיימת הצעה מעשית ופשוטה של ראש העיר גד כץ שהוא, כידוע, מהנדס במקצועו ושימש במשך שנים רבות כמנהל קו צינור הנפט באילת. הוא מציע להשתמש בקו הנפט הישן בקוטר 16 צול, המונח ללא שימוש ומקשר בין מאגרי מים טבעיים חת-קרקעיים באזור פרא-אילת. זהו פתרון הגיוני ופשוט העשוי לפתור את הבעיה ולהויל את היסבסד הלאומי בסכומי כסף גדולים ולפתור את בעיית המים באילת. האם עלינו לזכור כי מחיר ייצורו של מטר מעוקב מים באילת מגיע ל-120 לירות בקירוב, כשמחירו לצרכן הוא כ-10 לירות בלבד. את ההפרש מכסה משק המים הלאומי. קו צינור כזה, בין שיהיה זה קו הנפט הישן ובין שיונח קו צינור חדש, שכל ארכו הוא 100 קילומטר, תחולק למשק המדינה סכומים עתקים ויבטיח את אספקת המים לעיר. הצעה פשוטה והגיונית זו חייבת להיבדק ולהיבחן, ואם תימצא ראויה, יש לבצעה לאלתר.

ויש אפילו המגדירים אותו כ"אסון לאומי" — העלול לקרות, חס-חולילה, במדינת ישראל ובעיר הדרומית אילת. האם מישור מחברי הכנסת יכול לתאר לעצמו כי ייתכן מצב שיגרם להתייבשות ולמותם של אזרחים, של תינוקות, של קשישים וחולים, וכל זה בגלל אולת-יד, חוסר שליטה ווילזול באחת הערים היפות והמקסימות בנוף המדברי של ארצנו? אני מודה שדברים אלה נשמעים בלתי-סבירים, לכאורה, אך לצערי זוהי עובדה מרה, והממשלה הזאת ובמיוחד משרד האנרגיה והתשתית תימרגו את אילת בקלות-דעת ובצורה מעוררת דאגה למצב שמדי יום ביומו מרחף איום ממשי של יובש מוחלט על ראשיהם של תושבי העיר הדרומית של מדינת ישראל.

כידוע אין מי תהום מצויים בקרקע שבסביבות אילת ומי התשתית המסופקים לעיר על-ידי חברת "מקורות" באים מבארות הנמצאים כ-50 קילומטר מצפון לעיר, באזור קיבוץ יטבתה שבקירבת הגבול עם ירדן. בארות אלה מסוגלות לספק רק כ-50% מהכמות, ואת היתרה צורכת העיר מהתפלת מי-יסוף באמצעות שלושה מיתקני התפלה ומיתקן קטן נוסף הממתיק כמות קטנה של מי תהום מלוחים-למחצה, המצויים בסביבות אילת. שניים ממיתקני ההמתקה הגדולים נמצאים בתחנת-הכוח של חברת החשמל ומיתקן אחד הוא מיתקן-זרחין להתפלת מי-ים, המופעל על-ידי חברת "מקורות". גם מיתקני ההתפלה וגם בארות המים ביטבתה פועלים על-ידי חש-מל, וכל תקלה באספקת עוצרת את פעולתם של מיתקני ההתפלה ואת משאבות המים ביטבתה.

חברי הכנסת, לאחרונה החלה חברת החשמל ב"תהליך של העברת מיתקני ההתפלה לחברת "מקורות", אלא שתהליך זה נתקל בקשיים עקב הוויכוח עם ועדי העובדים. חברת החשמל ניצלה מצב זה להדממת המיתקנים שבהפעלתה. חברת "מקורות", לעומת זאת, שהיא האחראית לאספקת המים מתוקף הוויכוח, החליטה לשפץ את המיתקן שבעלותה, וגם מיתקן זה נמצא ללא פעולה, כלומר בעת ובעונה אחת כששני מיתקני ההתפלה של חברת החשמל היו משותקים. חברת "מקורות" לא דאגה שמיתקני חברת החשמל יהיו בכונן עבודה וייצור למקרה חירום כזה ונוצר מצב ש-20,000 תושבי אילת ועוד כ-10,000 תיירים, חיילים ואזרחים נותרו ללא אספקת מים סדירה. אני מודה שלכל מי שלא התנסה בחוויה של צמאון ויובש קשה להבין את הקשיים הנגרמים בשל כך.

אני קובע שהדעת אינה יכולה לסבול שבשנות ה-80 ייווצר מצב שעיר שלמה תימצא ללא אספקת מים סדירה, ובמיוחד כאשר את אילת פוקדים גלי החום הקשים חדשים לבקרים. חברי הכנסת, שערנו בנפשכם מה עלול לקרות לעיר הדרומית אם היא תנותק מאספקת מים בשעת-חירום ובימי מצור. מצב זה חייב להזעיק אותנו לפעולה מיידי, הן להגדלת האגירה בכריכות נוספות והן לאספקת סדירה של מים וחשמל לכל מקרה של ניתוק אספקת חשמל ומים לאילת.

אלו הן עובדות כואבות ומסוכנות, ולכן אני פונה אליכם, חברי הכנסת, ותובע מכם להתגייס ולהפעיל את השפעתכם להקמת "ועדת חקירה פארלאמנטארי" ש-תבדוק את ההשלכות החברתיות, הכלכליות והבטחוניות של ניתוק אספקת מים על קיומם של תושבי אילת

חברת "מקורות" תלויה לצורך אספקת המים באספקת אנרגיה סבירה.

כתוצאה מרצון כל הגורמים לחסוך בתקציבים העתיקים שהושקעו באספקת המים לאילת — 200 מיליון ל"ר הות הושקעו בשנה האחרונה רק בסיבסוד המים לעיר — נעשו סידורים שונים שמגמתם להביא לחסכון בכסף ובאנרגיה. תקופת המעבר, שהיתה קשורה במשא-ומתו על פיטורי עובדים ובאימון עובדים חדשים, אנשי "מקורות", גרמה קשיים. כאמור נעשים עתה מאמצים למנוע בעתיד סבל מתושבי העיר. מושקעים עתה משאבים רבים לחסוך בכסף ולמנוע סבל מהתושבים, וכמו כן נעשים סידורים שיאפשרו אספקת מים גם בעתות חירום. אולם מאחר שהנושא רציני בהחלט אני מציע שנעביר אותו לוועדה. אני חושב שוועדת הכלכלה של הכנסת היא הוועדה המתאימה לנושא זה.

הי"ר מ. ל. מרון :

אני מבין שאין התנגדות להצעת השר. נצביע עליה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכלכלה נתקבלה.

2. המשבר ביצוא ענף האבוקאדו

למרות הכמויות הניכרות שאנו מייצאים צריכת האבוקאדו באירופה עדיין נמוכה יחסית לגבי קאליפורניה וישראל, שבהן הצריכה היא קילוגרם אחד ויותר לנפש. קיים עדיין פוטנציאל בצרפת ואף מחוצה לה. מיצוי של פוטנציאל זה כרוך בהרחבת המודעות למוצר. ניתן להשיג זאת בעיקר על-ידי פעולות לקידום מכירות, על-ידי מיבצעי טעימות ופעולות פירסומת שונות, לרבות באמצעי התקשורת. יעילותן של פעולות אלה הוכחה את עצמה. המגדלים, בעזרת הממשלה, משקיעים מדי שנה סכומי כסף גדולים בפירסום ובקידום מכירות. השנה תוכנן להקציב מיליון דולר לנושאים אלה, כשהממשלה והמגדלים משתתפים בחלקים שווים. יש להמשיך באופן שיטתי ולחקצב חלק מההכנסה לפעולות קידום מכירות כדי לפתח את השווקים הקיימים, ליצור ולהרחיב את המעגל שיהא מסוגל לקלוט את הכמויות שתלכנה ותגידלנה עם כניסת מטעים נוספים לניב, תוך שמירה על רמת המחירים.

בשנים האחרונות נזהרים יותר ויותר מגדלים לנטוע אבוקאדו במקום מטעים אחרים, פחות רווחיים, מה גם שענף האבוקאדו צורך פחות ימי עבודה לדונאם, וזה נימוק משמעותי ביותר. אנו רואים באופטימיות את אפשרויות השיווק של הכמויות אשר יניבו המטעים הקיימים. כמו-כן רואים אפשרות גם להמשיך נטיעה, ובתיכוננה יש לשים דגש בנושאים מספר: קצב גידול של לא יותר מ-10%—15% בשנה, או תוספת של 5,000—7,000 טונות פרי בשנה, הרכב נכון של זנים שיבטיח התפלגות עונתית מאוונת והרכב גדלים מאוון. השנה, 1980/81, מגיע השטח הנטוע ל-90,000 דונאם, כשהמטע המניב הוא 40,000 דונאם, בקירוב. היבול הצפוי אמור היה להסתכם ב-40,000 טונות, כשהיצוא מהווה 85% מהיבול והמחיר הצפוי לטונה הוא יותר מ-1,500 דולר פ"ב.

כמו-כן יש לאשר לעיר אילת את סכומי הכסף הדרושים להגדלה משמעותית של מאגרי המים. לא ייתכן שרורבת המים לעיר בלב המדבר תספיק לחמש-שש שעות בלבד, ואין למדוד את פתרון הבעיה בממדי כסף בלבד.

רבותי חברי הכנסת, קצב הטיפול בנושא זה חייב להיות דומה לקצב הטיפול בנושאי חירום ומלחמה, וכדי שלא נעמוד כולנו יום אחד בפני הידיעה כי אנו שותפים פעילים בגרימת האסון כתוצאה מחוסר טיפול נאות אני מבקש לדון בנושא זה במליאה.

הי"ר מ. ל. מרון :

רשות הדיבור לשר החקלאות.

שר-החקלאות א. שרון :

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית, מלה לחבר הכנסת יהודה חשאי: אני מכיר אותך הרבה שנים לא כמי שמטיל פאניקה ולא כמי שנכנס בעצמו בעבר לפאניקה. עם כל הקשיים הקיימים שם אני מציע להעמיד את הדברים בפרופורציה הנכונה.

העיר אילת מקבלת את מימיה, חלקם מי ים מותפ לים, חלקם מים מליחים מותפלים. תחנת-הכוח המוינה את מיתקן ההמתקה מופעלת על-ידי חברת החשמל.

הי"ר מ. ל. מרון :

רשות לחבר-הכנסת גרופר להביא את הצעתו לסדר-היום: המשבר בענף יצוא האבוקאדו.

ספח גרופר (הליכוד) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, היום אני רוצה להעלות על סדר-היום של הכנסת את המשבר בענף יצוא האבוקאדו. ענף האבוקאדו, ראשיתו בשנת 1960, כשקומץ מגדלים החליט להתארגן במסגרת מועצת הפירות לייצור ושיווק האבוקאדו במשותף. מטרת התארגנות וולונטארית זו היתה כבר אז: קידום יצוא האבוקאדו. כבר אז ידעו להעריך נכונה את הפוטנציאל הטמון בענף זה.

שטח האבוקאדו באותה שנה הקיף 2,700 דונאם, מהם 2,000 דונאם מטע צעיר, והיבול הסתכם ב-315 טונות, כשאחוז היצוא היה בשיעור של 35%. אשתקד, בשנת 1979/80, נטיעות האבוקאדו הקיפו 82,000 דונאם, מהם 33,000 דונאם מטע מניב, כשהיבול הסתכם ב-33,000 טונות, והיצוא — ב-28,500 טונות — 85%. היבול המוצע לדונאם בעשור הראשון בענף האבוקאדו, דהיינו עד שנת 1969/70, היה 845 קילוגרם לדונאם. בעשור השני לענף, עד 1979/80, היה היבול הממוצע 947 קילוגרם לדונאם. במטע בן שש-שבע שנים — טונה אחת ויותר לדונאם, ואילו במטע צעיר בן ארבע-חמש שנים — 200—500 קילוגרם לדונאם. יצוא האבוקאדו מישראל לשוקי אירופה בעונה שבין אוקטובר לאפריל מהווה 95% מסך כל היבוא של האבוקאדו לאירופה באותה תקופה. שני קווים מאפיינים את יצוא האבוקאדו בשנים האחרונות: א. עלייה רצופה ומתמדת בכמויות יצוא הפירות והשגת רמת מחירים נאותה; ב. פיזור בשוקי אירופה, כשהשוק הצרפתי קולט את חלק הארי. כיום קולטת צרפת כ-70% מכמות יצוא האבוקאדו לשוקי אירופה.

אבוקאדו בארצות-הברית יכולה גם, חס-יוחלילה, להביא להפסדים עצומים שלא נוכל לעמוד בהם, ולכן צריך לשקול היטב את הנושא של קניית אבוקאדו. אני בהחלט מחייב את המגמה לשמור על קהל הלקוחות, אבל אם זה כרוך בהפסדים גדולים צריך יהיה לוותר על הרעיון הזה. אני יודע שבדוקים עכשיו את הנושא ולכן מצאתי לנכון להעיר את אזהרה.

היו"ר מ. ל. מרון :
רשות הדיבור לשר החקלאות.

שר-החקלאות א. שרון :
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית לעובדות : כדי שלא לפגוע באבוקאדו — ענף האבוקאדו לא התחיל ב-1960. במשק הורי, בכפר מל"ל, היה מטע אבוקאדו נושא פרי כבר ב-1938.

משרד החקלאות מודע לנושא ומכיר אותו. הפגיעה בענף היא תוצאה של פגעי טבע. צריך לדעת שעל אי-תני הטבע אין לנו שליטה. אם נפגע גידול כתוצאה מפגע טבע — יש מסלול מקובל ודרך טיפול. אפשר לרכך את התוצאות, אבל על הנושא עצמו אין שליטה לאיש, רק לריבון העולם.

בשלוש השנים האחרונות עשינו מאמץ גדול במיוחד לפתוח שווקים חדשים לפרי האבוקאדו הישראלי. במק"ל השקענו מאמצים בהרחבת הענף ובהפיכתו לאחד הענפים המרכזיים ביצוא החקלאי הישראלי. כתוצאה מפגעי הטבע של השנה אנחנו עושים מאמץ לשמור על מקומנו בשוק, אשר עמלנו על טיפוחו. בשבועות האחרונים נעשו מאמצים וננקטו פעולות על-מנת לשמור על מקומנו בשווקים לקראת השנים הבאות. אני מציע להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה.

היו"ר מ. ל. מרון :
האם חברי-הכנסת גרופר מסכים להעביר את הצעתו לוועדה ?

פסח גרופר (הליכוד) :
מסכים.

היו"ר מ. ל. מרון :
חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת : להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכלכלה נתקבלה.

3. החזקת דירות בדי עולים-יורדים

היו"ר מ. ל. מרון :
הנושא נשאר כפי שהועלה לסדר-היום. בשבוע הבא תוכל להעלות את הצעתך.

דב שילנסקי (הליכוד) :
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, העלייה וקניון הגלויות הם אחד מהיסודות הבסיסיים ביותר של הציורנות. דורות החלוצים והמעפילים לא ביקשו פרס על עלייתם והפעלתם. הם ראו לעצמם זכות גדולה להגשים חזון זה. למען שהמשך דברי והצעותי לא ייראו כהמעטה

בתחילת חודש יוני 1980 התברר שהספרי, שחגט יפה, נשר כולו ולמעשה העצים ריקים מפירות בכל הזנים ובכל אזורי הארץ. הפירות הבודדים שנותרו לפליטה אינם ניתנים להערכה מדויקת והיבול המשוער נע סביב 20% מהיבול שצפינו, דהיינו כ-8,000 טונות. אסון טבע זה מחייב, בעדיפות ראשונה, חקר סיבותיו, מאחר שענף האבוקאדו מראשיתו ולאורך שנות קיומו לא ידע מקרה דומה.

לאסון שפקד את הענף שלוש השלכות עיקריות : (א) ההפסד למגדלים, בהיקף של 25—30 מיליון דולר שיחסרו להכנסתם. כבר היום רבים המשקים שה-אבוקאדו הוא החלק הנכבד בהכנסותיהם, ומשקים צעירים שהשקיעו עד חמש שנים בענף נותרים עתה ללא הכנסה. (ב) שוקי חוץ-לארץ — הצורך החיוני בשמירת המחויבות והאמינות כלפיהם כספק העיקרי של האבוקאדו בתקופה שבין אוקטובר לאפריל. עם זאת יש להביא בחשבון כי בשנה הבאה יגדל היבול בתוספת המטעים הצעירים, ואז נצטרך לייצא כמות של 45,000—50,000 טונות. האתגר הוא לשמור על חוג הלקוחות, המהווה חלק בלתי-נפרד ממסורת שיווק האבוקאדו, ולהשקיע משאבים בקידום מכירות, כדי לקצור את הפירות בעונה הבאה. (ג) אחזקת שירותי הענף שהוא נזק להם הן בארץ והן בחוץ-לארץ. מערכת שיווק "אגריקס-ק", בתי-האריזה, מערכת הביצוע במועצת הפירות, מימון מלאי קארטונים שהוזמנו מראש וכיוצא בזה, הם בבחינת שירותים חיוניים שאין לקצץ בהם עקב עונה יוצאת-דופן זו.

דרך למנוע התמוטטות ופגיעה בענף ולהבטיח את היצוא לעתיד לבוא היא בהכרזה על הפגיעה השנה באבוקאדו כעל אסון טבע. לכן נדרשים משרד החקלאות ומוסדות הממשלה האחרים לעשות הכול על-מנת להקל את הבעיה ולהוביל את הענף לקראת עונתו הבאה שתהא מוצלחת כבמסורת שנים עברו.

ברצוני להוסיף כי זהו ענף הנותן פרנסה בכבוד, ענף שהיצוא שלו מובטח, ענף שישראל היא שהכניסה ראשונה את האבוקאדו לאירופה. לכן לאחר 20 שנות קיום הענף, עקב אסון הטבע שפגע בו אנו מוכרחים לעזור לענף הזה להמשיך לחיות, לעזור למגדלים להחזיק מעמד עד השנה הבאה.

אני רוצה לפנות אליך, אדוני שר החקלאות. שמעתי שמנסים לקנות אבוקאדו, בעיקר בארצות-הברית, כדי להמשיך ולהחזיק את ציבור הלקוחות של הענף. אני חושב שאנחנו צריכים כאן את ההתערבות הישירה שלך, כי אני מאוד פוחד וחושש שקניית כמות גדולה של

היו"ר מ. ל. מרון :

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת דב שילנסקי בנושא : החזקת דירות בדי עולים-יורדים. רשות הדיבור לחברי-הכנסת שילנסקי.

מאיר מהן (הליכוד) :

חברי-הכנסת שילנסקי, אולי אפשר להוסיף להצעה שלך את הנושא של זוגות צעירים יורדים ?

דב שילנסקי (הליכוד) :

אני מקבל. ההערה נכונה.

יורדים גובה שכן דירה גבוהה ככל האפשר, מעביר חלק לתשלום המשכנתה, ואת ההפרש ממיר למטבע-חוץ ושולח אותו ליוזר בחוץ-לארץ. ההפרש מתבטא לפעמים באלפי לירות לחודש. מתקבל מצב אבסורדי שלא ייא-מן: מדינת ישראל העלתה את האיש, נתנה לו כל מיני הטבות, הוא ניצל את המדינה, ולאחר שמצץ את לשדה ירד לגולה אחרת, והמדינה שולחת לו בכל חודש שק בדולרים כמתנה, וזה נוסף — — —

מאיר כהן (הליכוד):

ואם יש לו ילדים, הוא מקבל נוסף על כך גם קיצ-בת ילדים מהביטוח הלאומי.

רב שילנסקי (הליכוד):

קלעתי לדעת חכמים, רציתי להגיד שזה נוסף לבי-טוח לאומי בעד הילדים, שגם הוא מומר לדולרים וגש-לח לחוץ-לארץ. תופעה חמורה בפני עצמה, שהתרתה עליה לא אחת מעל במה זו, ולא אדון בה במסגרת ה-דיון הזה. אני שמח שכיוונתי בדיוק לדעתו של חבר-הכנסת מאיר כהן, שהקדים אותי בדבריו.

כנסת נכבדה, איך נשלים עם אבסורד כזה? הרי במדינתנו אנו מעודדים ירידה. ולא רק זאת, אנו הופ-כים את עצמנו ללעג וקלס. אסור לנו להנציח מצב כזה, ואסור לנו להשליש גם עם מה שכבר נעשה בעבר ב-משך שנים רבות, רבות מאוד. אנו נתנו לעולים אלה דירות, לעתים קרובות גם על חשבון דירות ילדינו, ובתמורה הם רימו אותנו, ניצלו אותנו, גולו אותנו. זכותנו המלאה להחזיר לעצמנו את הגול, והדרכים רבות. בראש-ראשונה יש לחקור, אם באמצעות חברות בילוש ואם בכל דרך אחרת, ולגלות את הדירות האלו. יש דרכים גם בחקיקה הקיימת וגם בחקיקה שיש לחוקק.

יש חוק שאמנם איננו אידיאלי במקרה זה ולא הייתי רוצה להשתמש בו, אך לנוכח חומרת המצב ועל-מנת לאפשר לכבוד השר לפעול מייד הייתי מציע ל-השתמש בו כאמצעי זמני. חוק זה הוא חוק להסדר תפי-סת מקרקעים בשעת-חירום, התש"י—1949. לפי סעיף 3(ב) רשאית רשות מוסמכת לתת צו תפיסת מקרקעים או צו דיור אם היא משוכנעת שמתן הצו דרוש, בין היתר, לקליטת עולים, לשיקום כיללים משוחררים, לשי-קום נכי מלחמה, ועוד, סעיף 7(א) לחוק קובע פרשות מוסמכת רשאית בצו חתום בידה לצוות על המחזיק ב-בית למסור את הבית לרשות האדם הנקוב בצו, לשם מגורים. צו כזה נקרא "צו דיור". הפרק החמישי של החוק דן בוועדת ערעור ובערעורים שיכול להגיש אדם הרואה עצמו נפגע על-ידי הצו של הרשות המוסמכת, כך שאם כתוצאה מאי-הבנה או ממשגה אחר ייעשה עוול, אפשר יהיה לתקן את העוול.

כנסת נכבדה, אמרתי שלא ברצון הייתי משתמש בחוק זה ואפילו כהוראת-שעה.

מאיר כהן (הליכוד):

איך תבצע את המסירה כשהאיש איננו?

רב שילנסקי (הליכוד):

לפי אותו חוק. עברתי עליו בעיון ויש בחוק דרכים להגשת הצו.

מאיר כהן (הליכוד):

יש דרך פשוטה יותר. פעם בשנה יידרש האיש להתייצב במשרד השיכון, ואם איננו — אפשר יהיה

כלשהי מחשיבות העלייה ומהנכונות לקבל את העולים בהכנה ובאהבה ברצוני כבר בשלב זה לציון: כשאני מדבר על עלייה מתוך חזון והתלהבות אידיאליסטית אני כולל בכך גם את העולים של ימינו אנו, ממזרח וממערב גם יחד, מארצות ערב ומברית-המועצות, מגולת ארצות-הברית — והגני מדיש "גולת-ארצות-הברית", כי גם היא גולה ככל גולה אחרת, גם אם נדמה ליהודים היושבים שם כרגע שגוטפת היא דבש ואין הם חשים ברעל, וגם אם כוס הרעל שבה עולה כבר על גדותיה. בימים שעברו שרנו: "אנו עולים ארצה לבנות ולהבינות בה". וכורני כי בקן בית"ר שבעיר הולדתי שבלטא שרנו: "אנו עולים ארצה בשרה וברינה" על-מנת שלא להשתמש, חסידה-לילה, בביטוי "להיבנות". זו היתה גישה חינוכית, אידיאל מושלם — לבנות, בשר-רה וברינה, להוציא כל מונח אנוכי, רק לבנות, רק לתת למען המולדת. אני שמח לציון שגם היום יש עולים אידיאליסטים כאלה מארצות ערב ומברית-המועצות. יושבים שם ונאבקים יהודים בבתי-הסוהר מתוך כמיהה עזה לעלות לישראל, לעלות ולבנות. אני מכיר עולים שעלו לארץ אחרי שנות כלא רבות שבהן איבדו את בריאותם, הגיעו לארץ ערומים ומחוסרי כל, וסיירו לקחת ולקבל את ההטבות המקובלות הניתנות לעולים, על-מנת להמשיך בדרכם: אין הם מקבלים, רק נותנים, ורוצים להמשיך ולתת, להמשיך ולהקריב למען עמם ומולדתם.

אך היו גם אחרים. בלי לפגוע בכלל העולים, ובפרט לא באותם האידיאליסטים שהגני מצדיע להם נפשית, אני מגנה את מי שבאו לארץ כדי לקבל, ועוד יותר את מי שעלו לארץ במאמצי עם ישראל ובהקרבה של תושבי מדינת ישראל, מצצו כל טוב, נטשו אותנו וירדו שוב לגולה, לגולה אחרת. לפי הערכה יש בארץ יותר מ-5,000 דירות המוחזקות על-ידי יורדים, דירות שהם קיבלו בתנאים מועדפים בהיותם עולים חדשים ולאחר שהיו זמן קצר במדינתנו, ולפעמים גם פחות משנה, ירדו מהארץ.

אני מברך את השר דוד לוי, המכהן גם כשר לקלי-טת העלייה וגם כשר השיכון, על שפעל על-מנת שת-פעה חמורה זו תיפסק. אך כבוד השר, ידידי דוד לוי, עד שהגענו לכהונה היתה הפקרות מוחלטת. וגם עתה, למרות כל מאמציי, לא תוכל לסתום כל פירצה בדרכים מקובלות ושיגרתיים וללא פעולה נמרצת. אנוכי בא היום לעודד אותך בפעולתך, כדי שתחוש גיבוי ציבורי לפעולה זאת. ייתכן שכאשר תגביר את הפעולה שבה התחלת תתעורר ביקורת ציבורית עליך. אני רוצה שתדע שהכנ-סת, ואני מקווה שהכנסת כולה, תעמוד מאחוריך בפער-לה צודקת זו.

אני יודע שיש יורדים שרכשו ציוד יקר לפי ההטבות הניתנות לעולים ומכרו אותו בהפרש ניכר, שהספיק להם גם לקניית כרטיס לארצות-הברית וגם לתשלום ראשון בעד דירה בתנאים הניתנים לעולים, כשעיקר הסכום הוא משכנתה. היתה תקופה שמחיר דירה היה בערך 120,000—130,000 לירות, התשלום הראשון שנדרש היה 30,000 לירות בלבד והיתר משכנתה לא צמודה, בתנאים נוחים מאוד, בהחזר של 200—300 לירות לחודש, וברור שהספיקו רווח.

דירות אלו בחלקן עומדות פנויות ובחלקן הושכרו בשכר דירה חודשי במחיר השוק, כשבא-יכוחם של ה-

העזיבה לירידה? והאם אומנם יהיה זה מן האינטרס של המדינה — וזו שאלה מהותית, עם כל ההסתייגות שיש לנו מהיותם של ישראלים יורדים העוזבים את הארץ ויושבים בכנר, והשאלה הזאת צריכה להיות נושא לדיון מעמיק — האם מן האינטרס של המדינה לאלץ יורד למכור את דירתו ולנתק בכך את אחד הקשרים המוחשיים ביותר שיש לאדם כזה אל הארץ? זו השאלה. ומכל-מקום ברור שאין לעשות אבחנה כל-שהי בין עולה היורד מן הארץ באורח זמני או לצמיתות ובין כל יורד אחר.

שונה הדבר לגבי מי שדירתו הועמדה לו בשכירות על-ידי "עמידר", "עמיגור" או חברת שיוכן אחרת. וגם פה אין אבחנה בין עולים לבין תושבים אחרים הנהנים מדירה כזו. בחוזה השכירות עם שוכרי הדירות הציבוריות נאמר בפירוש כי השוכר חייב להתגורר קבע בדירתו, ואם הוא מפר הוראה זו רשאית החברה המאכילת לסת להחזיר את הדירה לבעלותה. בתחום זה אכן פועל לים משרד הקליטה ומשרד הבינוי והשיכון למניעת הפרת החוק, ודבר זה נעשה באמצעות סקר איכלוס שוטף, הנערך מדי שנה בשנה במגמה לבדוק אילו דירות מושכרות ננטשו על-ידי שוכריהן. הסקר האחרון, שנערך על-ידי משרד הקליטה והושלם במאוס 1980, העלה כי בסוף דצמבר 1979 נמצאו 1,253 דירות ציבוריות נטושות על-ידי שוכריהן שהם עולים חדשים. אבל בל נטע, חברי הכנסת, לא כולם עוזבו את הארץ. לא כולם ירדו. רבים מהם גם עוברים למרכז הארץ, אבל כל עוד לא נקלטו אינם עוזבים את הדירה. זו בעיה שאנחנו בודקים אותה מדי פעם בפעם. מרבית הדירות הללו היו נעולות ואיש לא התגורר בהן. מיעוטן הושכר לאחרים שלא כחוק. לגבי הדירות שהושכרו למי שאינו מוסמך לגור בהן ננקטו מייד פעולות משפטיות להרחקת הדיירים ולהחזרת הדירות לידי החברה המאכלסת. פעולות כאלה ננקטות למעשה דרך-קבע, וכתוצאה מכך אנו קוראים בעתונים על הרחקת דיירים לא קרואים מדירות ציבוריות, בתוקף צו בית-משפט.

קשה יותר וממושכת יותר היא הפעולה המשפטית הננקטת להחזרת דירות ציבוריות לחברה המאכלסת לאחר ששוכריהן עזבו את הארץ והשאירו אותן ריקות. במקרה זה חובה על החברה המאכלסת לוודא ולהוכיח כי משך ההיעדרות של הדייר מעיד על ירידה לצמיתות והעדר כוונה לחזור. הוכחה כזאת קלה יותר במקרה שהדייר חדל לשלם את שכר הדירה וקשה יותר כאשר הוא מוסיף לשלם את שכר הדירה באמצעות אכ"חו בארץ. מכל-מקום לא מעטים המקרים שבהם הוחזרו הדירות לחברות המאכלסות גם כאשר הדייר לא השכיר את דירתו והותיר אותה נעולה וריקה.

לסיכום, המדינה עושה את מלוא חובתה למנוע תופעה של ניצול לרעה של הסיוע שהיא מגישה לשוכרי דירות ציבוריות, עולים וותיקים גם יחד. עם זאת חלילה לנו להיתפס לאבהנה בנושא זה בין שני סוגי תושבים שונים, עולים ושאינם עולים, וגם אין להפריז בממדיה של התופעה, שכלל העולה מן הסקרים היא אינה תופעה מקיפה.

אדוני היושב-ראש, כדי ללמוד את הנושא לעומק ולבחון דרכים נוספות על אלה הננקטות היום, ראוי שהנושא יידון בוועדה, ואני מציע להעביר אותו לוועדת העלייה והקליטה של הכנסת.

להפסיק. אדם המקבל פיצויים מגרמניה חייב להתייצב בכל שנה לפני רשות מוסמכת כדי לקבל את הקיצבה. אצלנו לא נוהגים כך, בגרמניה נוהגים כך.

דב שילנסקי (הליכוד):

ההצעה על פניה נראית לי, אבל אינני יכול לקבל אותה ללא בדיקה.

אל נהיה רגישים מדי ועדיני נפש מדי. מדובר באנשים שגולו מאתנו רכוש, ויש הצדקה לקבל את הרכוש בחזרה.

כנסת נכבדה, אני מדבר על הנושא בצער ובכאב, אך אם נשלים עם המצב יהיה הדבר חמור יותר. העוול חמור פי כמה וכמה כעת שיש צעירים טובים ונאמנים למולדת המתקשים להשיג דירה בהשתחררם לאחר שירות בצה"ל. העוול וזעק לשמיים כשיש שכונות עוני ובהן צעירים, ברובם ילידי הארץ, שהקימו משפחות וחוסר דיור מתאים מוליד סכנה שגם ילדיהם יצטרכו להמשיך לחיות בתנאים הבלתי-נסבלים של הוריהם. יש הצדקה גמורה לקחת מיורדים אלה את הדירות שניתנו להם.

אנו רוצים בעלייה, נעשה הכול למענה, אך אל ניתן פרס למי שמועלים באמונו ואף מכתמים את שם ה"עולים הטובים, הישרים, הנאמנים והמסורים למדינה ולכלל ישראל.

היורר מ. ל. מרון:

רשות הדיבור לשר לקליטת העלייה.

השר לקליטת העלייה ד. לוי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הבעיה שהעלה חברי-הכנסת שילנסקי מורכבת. היא אינה קלה גם מהבחינה המשפטית וגם אינה נוגעת רק לעולים החדשים. היא בעיה שמרביתם לדבר עליה. נותנים גם עצות למי ביר. קשה לאמץ דרך שתיגע לתחום אחד בלבד, לא רק לעולים, לא רק לוותיקים כי-אם לכולם. סיוע המדינה ניתן בתחומים רבים. אנו נכנסים לדיון הוזה היריעה מסועפת, הייתי אומר, בתחומים נוספים, לא רק בדירות אלא גם בתעשייה ועוד.

התופעה של עולים שירדו מן הארץ ומחזיקים בה דירה היא תופעה קיימת, אף כי ממדיה צנועים בהרבה מאלה המתוארים על-ידי חברי-הכנסת שילנסקי. הנושא הזה אינו מיוחד דווקא לעולים. הוא נוגע, כפי שאמרתי, בכל מי שמקבל דירה ובכרישתה או בשכירתה נהנה מסיוע המדינה. לתופעה כמה פנים. בראש-ויראשונה יש להבחין היטב בין מי שעזוב בארץ דירה הנמצאת בבעלותו והוא רכש אותה בכספו ובסיוע המדינה, לבין מי שדירתו היא דירה ציבורית שהועמדה לרשותו על-ידי המדינה בשכירות מסובסדת. לגבי המקרה הראשון הרי דירה בבעלותו של עולה אינה שונה מדירתו של זוג צעיר אחר, מנקודת המבט של סיוע המדינה ברכישה. גם העולה וגם התושב הוותיק נהנים מהלוואה שגולמה בה סובסידיה בשיעור כזה או כזה. לעתים קרובות הסובסידיה הניתנת למשפחה צעירה שצברה ניקוד גבוהה מזה הניתנת למשפחת עולים. האם תובעים אנחנו ממשפחה ישראלית כלשהי העוזבת את הארץ להחזיר למדינה את ההלוואה שקיבלה לפני שנים לר"כ כישת דירתה, או אפילו את הסובסידיה הגולמה בה? ואם כן, לאחר כמה שנות היעדרות מן הארץ תיחשב

הי"ר מ. ל. מרון :

הי"ר מ. ל. מרון :
נעביר את ההצעה לוועדת הכנסת, שתחליט לאיזו ועדה להעביר את הנושא. אנחנו עוברים להצבעה.

חברת-הכנסת שילנסקי, האם אתה מסכים להעברת הצעתך לוועדה ?

רב שילנסקי (הליכוד) :
כן.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

זאב כ"ץ (המערך) :
אני מציע להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה.

4. אספקת החשמל לבקעת-הירדן

הי"ר מ. ל. מרון :

דקות חזרת אספקת החשמל לחיפה. בבקעת-הירדן, משום-מה, אין מאבטחים אוטומאיים. לטווח הקצר נחזק לתת את השיטה הזאת לבקעת-הירדן. לטווח הבינוני נחזק להשלים פעולות לתנועה מעגלית של חשמל, יהיה זה לאורך דרך חוצה-שומרון או מירושלים, תלוי בעניין הזכיון — שאינני בטוח שצריך לשנות אותו — או יהיה זה חיבור מים-המלח, מאזור מפעל התעשייה ב"סדום.

אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת זאב כ"ץ ואליעזר אבטבי : אספקת החשמל לבקעת-הירדן. רשות הדיבור לחברת-הכנסת כ"ץ.

זאב כ"ץ (המערך) :

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, קרה כך שהיום עלו לסדר-היום שני נושאים של אזורי הספר המדברי של ישראל — אספקת המים לאילת, ומה שאני מתכבד להעלות — בעיית אספקת החשמל בבקעת-הירדן.

על-כל-פנים, חברי הכנסת, ימים רבים ללא חשמל לייצור, ללא מים להשקאה, לילות ללא אור וללא צינור הם מגת-חלקם של חברי מיישבי בקעת-הירדן, מיישבי מדבר השומרון. נחזק שהכנסת תדון באמצעים לחיזוק ההתיישבות בעמק-הירדן, ספר המזרח, על-מנת להסיר את המחסום היומיומי בפני הפיתוח, המקשה קושי מיותר את חיי המתיישבים — מחסום המחסור בחשמל. אודה לשר אם נוכל לקיים דיון מהיר בשאלה כאובה לציבור אזרחים קטן, שכוחו רק בהגשמת ההתיישבות.

חברי הכנסת, בבקעת-הירדן היא כמו שקראנו לה, המדבר שהציגות התאבדה בו. אזור קשה מבחינה אקלימית, רובו יחיד במינו בעולם, בין 270 ל-350 מטרים מתחת לפני הים. מזג אוויר קשה. רחוק מן העין ולכן לעתים רחוק מן הלב.

בהתיישבות שיצרנו בבקעת-הירדן היינו צריכים להעביר קו חשמל. במחצית הראשונה של שנות ה-70 העבירו קו מתח גבוה מתחנת טראנספורמציה בבקעת-בית-שאן ויצרו את קו החיים, שמחבורים אליו היום 17 יישובים ממחולה בצפון ועד נערץ וייטב בדרום, מפצאל במזרח ועד גתית ומעלה-אפרים במערב. נוספו לצרכנים האלה כל בארות המים של האזור, כל אספקת המים המקיימת את החיים ואת הייצור באזור הזה. האופי של הבקעה הכתיב קו חשמל שהוא כעין סימטה ללא מוצא, חדיסטר. זהו קו ארוך, אדוני היושב-ראש, ללא פתרון מעגלי. בעזרת הקו הזה באו המתיישבים להפרות חבל שהיה שומם 1,300 שנה עד שחזרנו אליו. לא ארבה בשעה זו לדבר על בעיית בקעת-הירדן. רק אומר ש-המעשה של יישוב בבקעת-הירדן הוא המעשה הבטחוני בספר המזרחי של הארץ, ויחד עם הגליל והגולן, עם עמק-הירדן ובקעת-בית-שאן בואכה ים-המלוח והערבה הוא מבטיח את הארץ הזאת ממזרח.

הי"ר מ. ל. מרון :

רשות הדיבור לחברת-הכנסת אבטבי.

אליעזר אבטבי (חזית דתית לאומית) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ההפסקות התכופות באספקת זרם החשמל ליישובי בקעת-הירדן גורמות נזקים בתחום הכלכלי-משקי, ויש להן גם לעתים הש-לכות חברתיות ומוראליות.

אין ספק שרוב רובו של הבית הזה רואה ב-22 יישובי הבקעה חזית וחומת בטחון בינינו לבין הגבול הירדני. אני משוכנע שכל אחד ואחד מאתנו יש לו יחס אוהב ואוהד למתיישבים האלה בשל נכונותם לשבת ולמלא שליחות נעלה בתחום החלוצי והמשקי באזור זה. לכן מחובתנו להעמיד לרשות היישובים והמתיישבים את השירותים ואת התשתית באורח תקין ומסודר כדי להקל עליהם.

כבוד שר האגרריה — שוודאי יענה לי — השר מודעי, אני מתאר לי שמשרדך. ודאי היה עומד בלחץ כבד של אזרחים אילו הפסקות החשמל הקורות בבקעת-הירדן היו קורות ברמת-גן, בפתח-חוקה או בתל-אביב. שבוע בשבוע הפסקות חשמל, חלקן תוצאה של קצר, חלקן תוצאה של מעשים שהם תוצאה של הפיגור של כוחנו בסיני; חלקן סתם תקלות רגילות, כאשר אין תנועה מעגלית.

בתחום אספקת החשמל התשתית אינה מושלמת. הפסקות החשמל הן חדריות ומגיעות לשלוש-ארבע פע-מים בשבוע. לעתים ההפסקות הן לדקות מספר, לעתים לשעות מספר ולעתים אף ליום שלם. כמו ב-30 ביוני — הפסקת החשמל היתה משעה 7 בערב עד למחרת בשעה 12 בצהריים.

בשנה האחרונה החמיר המצב עד מאוד בשל צריכה נוספת של חשמל באזור על-ידי צה"ל, שגם הוא לעתים סובל מהפסקות חשמל. עיקר הבעיה, כפי שאומרים לי אנשים העוסקים בעניינים טכניים, הוא שהמעגל איננו סגור, חסרה תנועה מעגלית. אספקת החשמל היא מהצפון לבקעה בלבד, וכל תקלה בחוטים מורגשת מייד בשטח.

יש צורך לפתור את הבעיה. אי-אפשר ליישב את הבקעה בלי חשמל אמין. גם אזור הספר שלי, יש בו הפסקות חשמל, אבל אצלנו מותקנים מאבטחים אוטו-מאטים. כאשר יש תקלה של רוח או של חסידה, המ-אבטחים האוטומאטיים מנסים שלוש פעמים להתגבר על הקצר, ואם אינו קבוע — הורם מתחדש וכעבור שלוש

לסיכום, אדוני השר, צריך לתכנן ולפתח קו נוסף לבקעה, מירושלים, כדי ליצור תנועה היקפית או מעגל לית, כפי שבעלי מקצוע אומרים. עד אז יש לחזק ולתקן את המערכת הקיימת כדי לצמצם, ככל האפשר, את התקלות. כן יש צורך שחברת החשמל או גורם אחר יספקו ליושבים בגראטורים נוספים, לא במרחק רב מה בקעה, כדי שבמקרים של תקלות ממושכות אפשר יהיה להפעלים.

רצוני לציין לזכות חברת החשמל שכושר הביצוע שלה בחיזוק רשת החשמל ובפיתוח התשתית הוא מעולה. אני אומר זאת על סמך נסיון במרבית המקומות בהת-יישובות. אם יעמידו לרשותה את האמצעים, אני משוכנע שיוכלו לבצע את העבודה על הצד הטוב ביותר. אני מקווה שההצעות האלה אכן יביאו לכך. שהממשלה תעמיד את האמצעים לרשותה וייווצר מצב שתהיה אס-פקת השמל סדירה בבקעה-הירדן כמו בכל הארץ.

הי"ח מ. ל. מרון :

רשות הדיבור לשר האנרגיה והתשתית.

שר-האנרגיה והתשתית י. מורעי :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אכן ניצבים אנו בפני בעיה, גם כלכלית, גם חברתית, גם בטחונית וגם מוראלית. כל הבעיות האלה הן נכונות וקשות. הן קשות בעיקר כאשר מדובר באזור שכל עם ישראל ומדינת ישראל חפצים ביקרו. זה גם לטובתו וגם לטובת המדינה כולה. אבל צריך לדעת את העובדות, ומהן תיבענה גם המסקנות.

הקו הזה נבנה בשנת 1975. מוצאו בבית-שאן. ארכו המקורי היה כ-150 קילומטר. המתח שלו היה 33 מגאוולט והוא יצר 5 מגאוואט. מאז, בעיקר בשלוש השנים האחר-רונות, הארכנו את הקו עד נער, גם הגדלנו את העומס שלו מחמישה מגאוואט ל-20 מגאוואט, אחרי חיזוקי בקטעים מסוימים, כדי לענות במיטב היכולת על סוג הבעיות שהמציצים העלו כאן. הקו נבנה כפי שנבנה, בחוט אחד ממועד ממקור. לעבר קצה של צרכנים, לא משום שזה היה הפתרון הטכני הטוב או הנכון אלא בגלל אילוצים תקציביים. לכן נבנה הקו, במקורו, כפי שנבנה. הקו הוזמן תוך ידיעה מה הן תקלותיו ומה הוא מיטב היכולת של קו שזה המבנה שלו. זה הועמס המרבי שלו. קו זה נמצא בשטח טופוגרפי ואקלימי כפי שהמציצים תיארו. תוסיפו על זה שבחלקו הוא נמצא גם בשטח אימונים של צה"ל. לפיכך קו זה מועד לתק-לות. העניין אינו תלוי כלל ביכולת של חברת החשמל לתפעל את הקו הזה או לתחזק אותו. האומי שלו הוא כזה. וזאת תשובה לחבר-הכנסת זאב כ"ץ. טוב מאוד להכניס מאבטחים, אבל מתי? — כאשר המקור קרוב מאוד לקו אין סגור במעגל. זה לא עוזר כאשר בקעה יש קיטוע ואין התחברות חוזרת. רק במקרים של פגיעה קלה, כגון כאשר עוברת חסידה, זה עוזר. ברוב ה-מקרים מאבטחים אינם מועילים.

חבר-הכנסת אבטבי עורר שאלה אחרת. הוא אמר שאם אין פתרון מיידי, תהיה, לפחות, תחזוקה יעילה יותר. אני רוצה לומר לחבר-הכנסת אבטבי, תוך הבעת תודה על המלה הטובה שאמר בגין יכלתה ותיפקודה של חברת החשמל, שאיני מכיר עוד קטע של קו, בכל מדינת ישראל, המקבל טיפול כל כך מסור וכל כך צמוד כמו הקו הזה. קודם-כול הקו הזה מבוקר באופן

התחליטים הזמניים הקיימים במספר קטן של גנראטור-ים אינם יכולים למלא את צרכי המשק והציבור. אלה יכולים, במקרה הטוב, להועיל בשעת-חירום. בל נשכח שלאזור הזה, המשתרע מכינרת ועד ים-המלח, כ-65 קילומטר אורך ו-20 קילומטר רוחב, וכפי שאמרתי יש בו 22 ישובים. מתוכננים עוד ישובים מספר, ואני תקווה שאכן יוקמו בהתאם לתכנית. חיזוק רשת החשמל, כדי אספקה סדירה וסגירת המעגל עליידי חיבור מירושלים לבקעה הוא הכרחי, הוא ישרת את 2,500 התור-שבים וכן ישובים אחרים באזור. אני תקווה שעם מתן תשתית ראויה לשמה אכן יגדל מספר האוכלוסים באזור הזה.

אני רואה פתרון בהקמתו או בהתקנתו של קו נוסף מירושלים לבקעה. על תכנית כזאת יש לשקוד ולבצע בהקדם האפשרי, על-אף האילוצים התקציביים, כי ה-בקעה חשובה לנו הן כעורף לירושלים והן כרצף ישר-בים. ישובים אלה מקשרים את ים-המלח והדרום לים-הכינרת ולצפון. כך ראו כל הממשלות את בקעת-הירדן — כאזור מועדף מבחינה בטחונית והגבול הטבעי בינינו לבין הירדן.

לדעתי, עם הקמת שרשרת ישובים אלה ופיתוח ב-אזור ניתוספו לאזור זה ממדים חיוביים, גם ממד כל-כלי-משקי וגם ממד חברתי, הן כאתגר והן כגורם ה-עומד ברשות עצמו ומפרנס את בעליו. תרומתם של ה-ישובים רבה מאוד. רצוני לציין שלא מעט יש לזקוף לזכות הישובים גם בנושאים בטחוניים אחרים, כגון הפסקת חדירות מחבלים. כזכור נסיון החדירה למשק מחולה לפני כשנתיים נכשל בזכות ערנותם של המת-יישבים ובזכות תאורה היקפית, שלמרבית המזל פעלה באורח תקין ואיפשרה לחברי מחולה להתמודד גם עם נסיון זה. חשוב לציין שיש נושאים ופעולות בטחוניות אחרים הקשורים באספקה סדירה של החשמל. מחובתנו לדאוג שאכן אלה יפעלו במלוא התקינות.

אינני רוצה לתת הערכות כלשהן להשלכות בטחו-ניות אפשריות, אבל אם נשפוט עליי נסיון העבר אנו למדים שלא די בגנראטור בלבד. הגנראטור טוב לשעת-חירום ולזמנים מוגבלים. אם, חלילה, של תקלה בגנרא-טור — וכבר היו דברים מעולם — והפסקת זרם חשמל באזור זה קורות לעתים תכופות, יכולות להיות לכך השלכות בטחוניות חמורות שכל אחד מאתנו חרד מהן. אני מקווה שלא יהיו תקלות כאלו בגין אי-אספקת חשמל.

אדוני השר, באשר להשלכות החברתיות, הייתי או-מר שהן גם מוראליות. עקרת-הבית מרגישה במטבתה את הפסקות זרם החשמל לעתים קרובות. אם זה קורה פעמים בשבוע — זה קשה. לפתע אין מים חמים, המ-קרר אינו פועל ומכונת הכביסה הפסיקה לפעול. זה מרגיז ופוגע במוראל התושבים. אפילו במוראל אנשים שלווים, שקטים וטובים כמו אותם היושבים בבקעת-הירדן. גם הם יוצאים מגדרם עקב התקלות האלה.

פה ושם יש גם נזקים כלכליים. כל הפסקה בורם החשמל גוררת הפסקת מים, הן לשתייה והן להשקיה. יש גידולים רגישים מאוד, כמו מטעים, ובעלי-חיים הסובלים כשיש תקלות מעין אלה. לא ניתן לאגור מים לשעות מספר. ענף הפרחים מחייב, למעשה, תאורה ללא הפסק — מיום הנביטה עד לקטיף. הפסקות ממו-שכות יכולות לגרום נזקים בענף זה.

סיכוי טוב שלכל היותר בעוד שנתיים, או משהו פחות מזה — כי כבר הוחל בתיכנון — נוכל לספק לתושבי בקעת-הירדן הנוכחיים, ולאלה שיצטרפו, חשמל בכמויות של 30 מגאוואט, כי זו תהיה התוספת המיידית והישי-רה, וזה מספיק. עליי החלוקה המקובלת במרכז הארץ זו הכמות הדרושה. היום חסר לנו שליש.

אני רוצה לומר משהו שאולי לא יהיה בו עידוד ואולי אפילו זה יעורר תרעומת. אבל האמת היא שב-אמצעים הניתנים להתיישבויות כאלה יש שמתעלמים מצרכים שאחר-כך מתברר שהם אולי החיוניים ביותר, לא פחות מאספקת מים או גדר בטחון או הנחת ציגורות מים, כמו אספקת חשמל או רכישת גנראטורים בכמות מספקת. זה נדחק, בדרך-כלל, לקרן זווית. ועל זה אומר רים: בואו נעשה משהו, יהיה גנראטור פה, יהיה גנראטור שם, ואחר כך נקלעים לקשיים, קשיים משמ-עותיים מאוד. האנשים אינם בודים אותם מלבותיהם. כאשר הם אומרים למסודות המיישבים שאינם יכולים להמשיך בתנאים אלה, משיבים להם: גמרנו את ה-תקציב.

נוסף על האחזקה המאקסימאלית של הקו צריכים להיות גנראטורים ולוא אפילו בהשאלה. אני הייתי אומר אותם דברים אילו הייתי המקור לסיפוק גנראטור-רים. אני אינני המקור לסיפוק גנראטורים, אבל יש גופים במדינה, לרבות משרד הבטחון, ולא הוא בלבד, המופקדים על הנושא. ונדמה לי ששילוב של תגבורת מיידית של גנראטורים ועבודה מאומצת על הקו המשלים את המעגל יכול לתת גם פתרון זמני וגם פתרון בסיסי לתושבי הבקעה, הראויים לפתרון זה ללא דחיות וללא שהיות.

אדוני היושב-ראש, אם המציעים עדיין סבורים שיש צורך להעמיק בסוגיה ולקבל עליה פרטים, אין לי שום התנגדות שהנושא יידון כאן או באחת מוועדות הכנסת.

הי"ר מ. ל. מרון:

האם חברי-הכנסת זאב כ"ץ מסכים שהנושא מוצה, או שהוא מבקש שיתעבר לוועדה?

זאב כ"ץ (המערך):

אני מציע להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה.

הי"ר מ. ל. מרון:

אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה נתקבלה.

5. עידכון נקודות הזיכוי במס הכנסה

הסכם השכר לשנת 1980. ההסכם שנחתם בין ההסתדרות ובין אירגוני המעסיקים, והוא הסכם-מסגרת, סלל את הדרך לחתימת הסכם בין ההסתדרות ובין נציבות שירות המדינה ושימש בסיס להסכמי עבודה בשירות הציבורי, ועל כך אני מברכת את שר האוצר על תרומתו לחתימתו של הסכם זה. נקודת המוצא על ההסכם שנחתם בין ההסתדרות ובין לשכת התיאום של האיגודים הכלכליים הייתה הרצון לשמור על השכר הריאלי של העובד, באי-פלאציה המשתוללת שהסתכמה בשנת 1979 ב-114%

קבוע — רגלית ובהליקוסטרים, מפני כל תקלה אפי-רית. נכון שלעיתים עובר זמן עד אשר מגיעים לאי-תור התקלה ועובר זמן עד אשר מגיעים למקום כדי לתקן את התקלה, עקב המרחק.

צדקת בתיאור שלך שזו מספר התקלות. מספר הת-קלות רב מאוד. הוא לא היה סביר במרכז הארץ ולא מוצדק בהחלט, אבל מבחינת האחזקה, ב-23 ביוני נעשה מיבצע שנמשך מבוקר השכם עד חצות הלילה כדי לחזק את הקו בנקודות המועדות לפורענות. בראשית יוני היתה השלמה של המלאכה, לא תיקון תקלה. היה חסר ציוד מיוחד. עברו כמה ימים עד אשר הביאו אותו ואז הש-לימו את העבודה. הטווח מאז קצר מדי, אבל בעקבות ההצעה לסדר-היום בדקתי ונמסר לי שמאז גמר העבודה — עברו תשעה ימים — לא היתה שום תקלה. הלוואי הלאה. זה לא אומר דבר, כי גם קודם היו פעמים שעברו תשעה, עשרה ימים ללא תקלה. במרוצת הזמן נראה מה קורה. זה המקום היחיד בארץ שבו נתנו לחשמלאים מקומיים, שאסור להם לגעת בקו מתח גבוה, הרשאות לאתר תקלות בקו. קבענו רשת אלוות כדי שאפשר יהיה להוציק את חברת החשמל. העלינו אותם על הרשת. האמינו לי, אין עוד קטע של קו חשמל במדינת ישראל המקבל טיפול כל כך מסור, ללא הת-חשבות בהוצאה הכרוכה בכך, כי לא זו השאלה העומדת על סדר-היום. ואף-על-פי-כן אני מצטער שיש לי הכרח להודות שהמצב אינו תקין, אינו טוב. הפתרון הוא, כמובן, השלמת המעגל. אבל אני שמח שאני יכול לע-מוד לפניכם עכשיו ולא לדבר על פתרון תיאורטי אלא לספר לכם על פתרון הנמצא ביישום. תמיד אני במצב לא נוח, כי אני, בסך-הכול, "האינסטאלטור" או "החש-מלא". אני אינני בעל הדירה המשקיע את הכסף. אצלי מזומנים, וחברת החשמל במצעת. באין מזומנים אין הגיון שיבוא החשמלאי ויתקין את הקו או הנורה. חברת החשמל יומה את המגעים עם הגורמים, ונכון הוא ש-חברת החשמל היא אשר צריכה לתת את התיאורים, אבל לאחר מכן באים הגורמים הפעילים בשטח — משרד השיכון, מפקדת יהודה ושומרון וגורמים אחרים.

אני שמח להגיד שקו זה — ואני מדבר על השלמת הקו מירושלים דרך יריחו אל אזור התיבור בנערן — קו זה, בלי קשר עם תוצאות הבג"צ, נמצא עכשיו ב-תיכנון. יש לנו לוח זמנים לביצוע — לצערי, ממושך. מדובר ב-40 קילומטר ובשטח די קשה, שטח הררי. משך זמן הביצוע שנמסר ללידי חברת החשמל הוא שנתיים. אני מנסה לקצר אותו, אבל אי-אפשר להתחיל בשני הקצוות. בירתי זאת. פירוש הדבר שבעזרת-האל ובמאמצים של הגורמים המעורבים בנושא הזה יש לנו

הי"ר מ. ל. מרון:

אנו עוברים להצעה לסדר-היום של חברת-הכנסת ארבל-אלמוזלינו: עידכון נקודות הזיכוי במס הכנסה. רשות הדיבור לחברת-הכנסת ארבל-אלמוזלינו.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בראשית דברי ברצוני לשלוח מעל במת הכנסת ברכה להסתדרות ול-לשכת התיאום של האיגודים הכלכליים על חתימת

החודשים. כך, למשל, משפחה עם ארבעה ילדים, המ קבלת 4,663 לירות קיצבאות ילדים מהביטוח הלאומי, לרבות ק"ץ, יכולה להפסיד כ-6,000 לירות במחיר של היום אם לא יהיה עידכון מלא של נקודות הקיצבה, ואם יהיה עידכון מלא בחודש יולי היא תהיה זכאית ל-5,700 לירות, במקום 4,663 לירות לחודש.

חברי הכנסת, מאז הרפורמה במס הכנסה, שנקבעה ביולי 1975, ועד מארס 1980 הפסידה, במחירים קבועים, משפחה עם ארבעה ילדים 57 חודשי קיצבה, דהיינו 848.46% קיצבה בסיסית, והגרעון שנוצר למשפחה עם ארבעה ילדים מהתקופה כולה הוא 84%, דבר השקול להפסד של יותר מ-8 חודשי קיצבה מאז יולי 1975. גם הערך הריאלי של הקיצבה נמצא בירידה, ובחודשים דצמבר 1979 עד מארס 1980 הוא ירד ל-69%. בארבעת החודשים האלה היה ההפסד למשפחה עם ארבע ילדים 31.27% לחודש ביחס לקיצבה שנקבעה ביולי 1975. כלומר בכל חודש המשפחה קיבלה בממוצע כשני-שלישים ממה שנקבע כקיצבה לארבעה ילדים בעת הרפורמה במס הכנסה. בקיצבת הילד הראשון השתיקה עוד יותר גדולה. במארס 1980 לעומת יולי 1975 הקיצבה היא 42.6%. והגרעון המצטבר שווה לכ-10 חודשי קיצבה במחירי 1975. אם נשווה את ערך הקיצבה לשכר תהיה לנו תוצאה חמורה עוד יותר. בשנת הבסיס יולי 1975 נקבעה נקודת קיצבה ל-100 לירות, שהיוו 5% מהשכר הממוצע במשק. אילו היה נשמר האחוז הזה, כאשר ביולי השכר הממוצע במשק על-פי חוק מגיע ל-26,860 לירות, היתה נקודת הקיצבה שווה ל-1,343 לירות, בעוד שהיום היא עומדת על 746 לירות, ואם יעדכנו אותה בחודש יולי תגיע נקודת קיצבה ל-913 לירות בלבד, וגם אז יהיה פיגור של 167 לירות.

כבוד היושב-ראש, הפגיעה תהיה חמורה יותר בבעלי שכר נמוך אם לא יעדכנו נקודת הוזיכו ונקודת הקיצבה אשר עליהן יעידכן מדרגות המס לא ישיפע לטובה במאומה. מי שמשכר מתחת למדרגת המס הראשונה, שהיא כיום 18,400 לירות, ומקבל תוספת יוקר יישאר עדיין מתחת למדרגת המס הראשונה וישלם יותר מסים, כי המשכורת תהיה גבוהה יותר. כך, למשל, מי שיש לו 18,000 לירות אחרי תשלום הסכום שנקבע ויקבל 17.9% תוספת יוקר, משכורתו תגיע ל-21,200 לירות. מדרגת המס הראשונה אחרי העידכון תהיה 22,000 לירות. פירושו של דבר שאותו אדם ישלם 25% נוספים מס הכנסה על תוספת היוקר שקיבל. כך שעל 3,200 לירות הוא ישלם 800 לירות נוספות מס הכנסה. היכן הצדק, אדוני שר האוצר?

אביא דוגמאות לגבי בעלי שכר נמוך מזה. למשל רווק שהשכר באפריל 1980 6,714 לירות לא שילם מס, כי זהו סף המס. יעדכון מדרגות המס ביולי לא ישיפע עליו והוא לא ייהנה מהיטב זה. אם יעדכנו נקודות הוזיכו יעלה סף המס ל-8,217 לירות. אם לא יעדכנו, הוא יצטרך לשלם 25% מס על כל הסכום שהוא מעל ל-6,714 לירות. היכן הצדק? לנשוי שאשתו אינה עובדת, בלי ילדים, סף המס באפריל היה 6,998 לירות. ביולי יהיה אותו סכום אם לא יעדכנו נקודות הוזיכו. אם כן יעדכנו במאה אחוז יעלה סף המס ל-11,869 לירות. ועל ההפרש הזה הוא יצטרך לשלם מס הכנסה. לנשוי עם ילד אחד, באפריל סף המס היה 12,682 לירות. ביולי יישאר אותו סכום אם לא יהיה עידכון. ואם כן יעדכנו נקודות הוזיכו, יגיע סף המס ל-15,521 לירות.

ולפי כך התחזיות האחוז בשנת 1980 לא יהיה פחות מזה שהיה ב-1979. השמירה על השכר הריאלי של העובד ומניעת ירידה ברמת החיים של העובדים הן צורך לאומי, חברתי וכלכלי גם יחד. שמירת השכר הריאלי בתקופה של אינפלציה כה גדולה, כפי שהיא קיימת אצלנו, מותנית בכמה תנאים, והם: 1. תשלום תוספת יוקר לעתים תכופות יותר מאשר בעבר — ועל-כן הוסכם על תשלום תוספת יוקר ארבע פעמים בשנה; 2. העלאת התיקרה של תשלום תוספת היוקר מ-70% ל-80%.

אני רוצה לציין כי גם אם קיימו שני תנאים אלה אין בכך כדי לשמור על השכר הריאלי של העובד. לאחר מאש-ומתן ממושך ומייגע סוכם על תשלום תוספת שכר של 7.5% פעם אחת באפריל ופעם שנייה אולי באוקטובר 1980 ואולי במועד אחר, כפי שיוסכם עליו בין הצדדים. אני יודעת — ורבים הם בדעתי זו — שתוספת השכר שהושגה היא המינימום שבמינימום, ואין בטחון שיהיה בה כדי לשמור על השכר הריאלי במקרה שהאינפלציה תוחמר במחצית השנייה של שנת 1980, ונתפפל כולנו שלא תוחמר. שני הצדדים שחתמו על הסכם העבודה ידעו לשמור על ההכנסה הריאלית של העובד יש צורך בעידכון מדרגות המס, כדי לפטור את תוספת היוקר ממס הכנסה. אי-עידכון מדרגות המס, משמעותו — הטלת מס הכנסה על תוספת היוקר, שתפקידה להחזיר לשכר העבודה לפחות 80% מכות הקנייה שהיה לו בחודש המוצא. כבוד היושב-ראש, כולם דיברו על הצורך בעידכון מדרגות המס, ובצדק. אני הושבת שהאוצר עשה משגה כאשר התנה את עידכון מדרגות המס בתחימת הסכום-המסגרת עם הסתדרות עובדי המדינה. בדרך זו רצה להעמיד האוצר את כל עובדי הייצור כבני-ערובה ולהעניש אותם על ידי כך שלא יעדכנו מדרגות המס לגביהם כל עוד לא יחתם הסכם-המסגרת עם עובדי המדינה. אבל סוף טוב — הכול טוב.

לצערי הרב, אדוני היושב-ראש, גם הפעם היתה הדאגה נתונה, בראש-וראשונה, למקבלי השכר הבינוני ומעלה וכמעט נשכחה השכבה ששכרה הוא למטה מה-בינוני. אם לא יעדכנו נקודות הוזיכו במס הכנסה ייפגעו כל מי ששכרם הוא עד 18,400 לירות, שווה הדרגה הראשונה של השכר שעליה משלמים 25% מס הכנסה, והפגיעה תהיה חמורה עוד יותר במשפחות מרובות-ילדים. יעדכון נקודת הוזיכו והקיצבה בהתאם למצב המשפחתי ולמספר הילדים חשוב במיוחד לשכירים ברמות ההכנסה הנמוכות מהממוצע. העידכון חשוב למשפחות מרובות-ילדים, המקבלות קיצבאות ילדים מהביטוח הלאומי בהתאם למספר ילדיהם. העידכון חשוב גם כדי למנוע שחיתק סף המס לשמור על רמת ההכנסה שבה האזרח עדיין פטור מתשלום מס הכנסה.

נקודת הוזיכו והקיצבה הגיעה לסף של 746 לירות בחודש אפריל 1980. אם יהיה עידכון מלא בחודש יולי 1980 היא תגיע ל-913 לירות. אם העידכון לא ייעשה ביולי ייידחה עד אוקטובר 1980 יקרה הדבר הזה: מתוך הנהגה שלעלית המחירים במחצית השנה באפריל 1980 עד אוקטובר 1980 תסתכם ב-60%, הרי שווי הקיצבה יגיע ל-1,200 לירות. ואם היא תישאר 746 לירות, ללא עידכון, הרי באוקטובר שווייה מגיע לכ-60% מרמתה המקורית, וההפסד המצטבר שהפרט כבר שילם הוא יותר מ-1.25 נקודת קיצבה במשך ששת

יודיע מעל במת הכנסת שהתיקון בפקודת מס הכנסה, שהוא יום כד' לעדן את מדרגות המס, יכול גם תיקון שיעדכן את נקודות הויכוי גם כן ארבע פעמים בשנה, ונמנע על-ידי זה עול ממקבלי השכר הנמוך שהוא למטה מהמדרגה הראשונה של המס ומהווה, למעשה, כשגיישלישים מהשכר הממוצע במשק.

אדוני היושב-ראש, אני מבקשת לקיים דיון בנושא

זה.

הי"ר מ. ל. מרון :

רשות הדיבור לשר האוצר.

שר-האוצר י. הורביץ :

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, לא בגלל הנימוס המחייב את הבית הזה אני רוצה גם היום לשבח את חברת-הכנסת ארבל-אלמולילנו על הרגישות וההתעניינות, תשומת-הלב וההזדהות עם החלשים שהיא מגלה בכנסת מאז אני מכיר אותה, וזה לא מעט זמן.

חיים קורפו (הליכוד) :

יש לה מזל שהחברים שלה אינם שומעים את זה.

זאב כ"ץ (המערך) :

אנחנו יודעים זאת.

שר-האוצר י. הורביץ :

חברת-הכנסת ארבל-אלמולילנו העלתה נושא נכבד. אינני רוצה לפרש כאן את כל החומר, את המשא-ומתן, את העובדה שאנחנו עשינו את הצעד, שלא נעשה עד היום, בגלל רצוננו לשמור עד כמה שאפשר על שכרו הריאלי של העובד, שלא ייפגע במצוקות העתים. ואין זו מליצה. לא במקרה עד היום לא נהגו כך גם ממשלות המערך וגם לא אנחנו. ואם הגענו לזה, זה רק בגלל החריזה שמא אנחנו כאמת נפגע, במצב של היום, יותר מדי בשכרו ובכמת חייו של הפועל. והתחייבנו מה שהת-חייבנו ואת ההתחייבות נקיים אם יקיים אותה הצד השני, כמובן, כי להסכם יש שני צדדים. בעצם הייתי מוכן ללחוש על אונה של חברת-הכנסת ארבל, ועשיתי את זה לפני הישיבה, שאולי נקיים את הדיון הזה לא כרגע, כי יושבים כעת במשא-ומתן ואולי זה לא יחרום דבר, אבל אני אומר שאני מסכים — בלי לקרוא כל מסמך, בלי להתייב ולחוכיח מי אמר מה ועל מה התחייב — להעביר את הצעתה של חברת-הכנסת ארבל לוועדת הכספים של הכנסת, מתוך הנחה שאני עצמי מתכוון להביא את הנושא לוועדת השרים לענייני כלכלה, בלי קשר לכך או עם קשר לכך. אבקש להעביר את ההצעה לוועדת הכספים של הכנסת.

הי"ר מ. ל. מרון :

האם חברת-הכנסת ארבל-אלמולילנו מסכימה להע-

ביר את ההצעה לוועדת הכספים?

שושנה ארבל-אלמולילנו (המערך) :

כן.

הי"ר מ. ל. מרון :

לפנינו הצעה אחת — להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכספים.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכספים נתקבלה.

רות. אם לא יהיה עידכון, יצטרך העובד לשלם 25% מס גם על ההפרש הזה. משפחה בת ארבע נפשות ששני בני-הזוג עובדים, יש להם יחד 6.5 נקודות זיכוי. ההפרש בין נקודת קיצבה באפריל לבין ערכה ביולי, אם תעודכן, יהיה 912 לירות. אם לא יהיה עידכון, יהיה להם הפסד של 1,085 לירות לחודש. הם ישלמו יותר מס הכנסה ולא ייהנו מעידכון מדרגות המס.

המסקנה היא, אדוני היושב-ראש, שאם לא יהיה עידכון נקודות הויכוי והקיצבה, ישלמו בעלי שכר נמוך יותר מס באופן יחסי ולא ייהנו משום הקלה נוספת במערכת המס. לא ייתכן, חברי הכנסת, שאת מדרגות המס נצמיד ונעדין ארבע פעמים בשנה, ואילו את נקודות הויכוי ימשיכו לעדן פעמיים בשנה, כפי שהיה עד כה. חברי הכנסת, עידכון נקודות הויכוי היה צמוד בעבר תמיד לעידכון מדרגות המס, פעמיים בשנה. אבל עם השינוי שהוסכם עליו בימים אלה בין ההסתדרות הכללית, לשכת התיאום של האירגונים הכלכליים ונציגי בות שירות המדינה, וזאת לאחר מאבק ממושך של ההסתדרות, יעודכנו מדרגות המס ארבע פעמים בשנה. יש להבטיח שתימשך ההצמדה האוטומטית למדרגות המס, ואף הן תעודכנה ארבע פעמים בשנה. וכפי שתוסי' פת היוקר תעודכן מעכשיו והלאה ארבע פעמים בשנה כך נקודות הויכוי והקיצבה חייבות להתעדכן אוטומטית ארבע פעמים בשנה.

אדוני היושב-ראש, ראיתי תמיד בעבר, ואתי חברי כנסת רבים, כאשר כיהנתי כיושב-ראש ועדת העבודה בכנסת השביעית ובכנסת השמינית, שמתפקידה של ועדה זו להיות כלב שמירה המתריע על פגיעה בשכבות החלי-שות ומונע אותה. אך אני מצטערת לציין את חוסר הרגישות שמגלה היום ועדת העבודה והרווחה בנושאים סוציאליים אלה. גם למוסד הביטוח לאומי אין מאפשרים היום להשמיע קול, בניגוד לעבר, כאשר המוסד הזה היה תמיד עם הדי על הדופק, מתריע ותובע הגנה על זכו-יותיהן של שכבות אלה, המבוטחות על-פי חוק הביטוח הלאומי. קולו נדמ, ועל כך יש להצטער.

אך אני פונה אליך, אדוני שר האוצר, ומבקשת ממך: אסור שמתוך שיכחה, היסתי-הדעת או מתוך חישובים מסויימים של כלכלנים יתעלמו מהצורך והחובה לכלול בתיקון לפקודת מס הכנסת, שאתה יום, שמשרד האוצר יום, תיקון אשר יבטיח עידכון מדרגות המס ארבע פעמים בשנה, גם עידכון נקודות הויכוי ארבע פעמים בשנה. אני פונה להסתדרות הכללית, לאיגודים המקצועיים, אל יתנו את ידם לכך שיעשה עוול כזה לעובדים השכירים הנמצאים בקטגוריה הזאת, ואני מתפלאה על שסוגיה זו לא הועלתה עד כה. הם חייבים לתבוע ולהיאבק גם על התביעה הצודקת הזאת, כפי שנעשה הדבר לגבי מדרגות המס.

ראיתי חובה לעצמי, אדוני היושב-ראש, להעלות נושא זה באופן דחוף בכנסת ולהציג את הבעיה בכל חומרתה, כדי למנוע עשיית עוול. ואני מודה לגשיאות הכנסת על כך שהכירה בדחיפות של הצעה זו. אני רוצה לקוות — ואני בטוחה שאין זו כוונתו של שר האוצר, אף שהבוקר שמעתי בראדיי שאין כוונת האוצר לעדן את נקודות הויכוי ארבע פעמים בשנה ולהשאיר את המצב שהעידכון ייעשה פעמיים בשנה — אני רוצה לקוות שהעידכון ייעשה ארבע פעמים בשנה. אני מצפה לשמוע בשורה טובה בדברי תשובתו של השר, שהוא

ח. חוק המקרקעין (תיקון מס' 7), תש"ס—1980 * (קריאה ראשונה)

אם הבית יאשר את הקריאה הראשונה, בהקדם
בהפוך את התיקון הזה לחלק מחוק המקרקעין. אנחנו
צופים בתקופה קצרה יחסית, שתיים-שלוש שנים לפי
הערכתנו, מעבר מוחלט, או כמעט מוחלט, ממיתקי
הסקה מרכזיים הקיימים היום למערכות שמש מרכזיות
או אינדיבידואליות, שהמשמעות שלהן בחסכון בכמות
הדלק הנצרכת היא 50,000 טונות סולר, שהן בערך ה"
כספי קרוב לחצי-מיליארד לירות ישראליות. זה סכום
משמעותי, בעיקר כאשר הוא מצטרף לחסכונות שהם
פי 4 מהחסכון הזה ב-400,000 מערכות שמש המורכבות
היום במדינת ישראל על בתים, בתי-מלאכה, וגם בחלקם
בתעשיות.

זה נושא שישראל מובילה בו. רק היום בצהריים
היה לי הכבוד לארח ועדה למדע וטכנולוגיה של ה"
קונגרס האמריקני, וראיתי איזה רושם זה עשה עליהם
כשמסרתי שבמדינת ישראל מותקנים 400,000 דודי-שמש
כאשר אצלם, בארצות-הברית הגדולה, המספר לא מגיע
אלא לכדי בערך שליש מהמספר הזה. אבל אסור לנו
להיעצר. עלינו גם להסיר מכשולים מן הדרך של כל מי
שרוצה לעבור ממקור אנרגיה יקר וגם גריר וגם קשה
להגשה למקור אנרגיה שהוא מצוי במדינת ישראל ורצוי
מכל הבחינות, גם להמשיך לדרבן בדרך של הטבות,
לרבות הטבות כספיות, את המתקנים הפוטנציאליים.
ואולי לאט לאט, בתהליך ארוך, גם אדמיניסטרטיבי
וגם חקיקתי, נצליח להקטין את הנטל הכלכלי הכבד
הרובץ עלינו בצריכת האנרגיות הקיימות כיום — קרי:
דלק נוזלי וגם פחם, שהוא גם יקר לאין ערוך מאנרגיית
השמש אם אנחנו כוללים בהוצאה השוטפת את החלק
היחסי של ההשקעה — וגם נסיר מעלינו את האיום
ואת הפחד המתמיד של השאלה מה יעלה בגורלנו אם,
חס-וחלילה, נינתק ממקורות אספקה שלא ברצוננו ולא
בטובתנו.

נכון שזה אינו צעד גדול קדימה, בוודאי לא צעד
מהפכני, אבל זו תרומה, תרומה חשובה, ובנושא כל כך
חיוני כל קרבן ירצה, מה גם שמבחינת האדם המתקין
את הדוד המעבר ממערכת הסקה מרכזית לדוד-שמש
הוא עניין כדאי ולכן אפילו הביטוי "קרבן" היה שלא
במקומו.

הי"ר מ. ל. מרון :

אנחנו פותחים בדיון בקשר לחוק. חברי-הכנסת רר'
בינשטיין איננו. רשות הדיבור לחברי-הכנסת זאב כ"ץ,
ואחרי — לחברי-הכנסת קורפור.

זאב כ"ץ (המערך) :

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, ביום רביעי זה
אנחנו עוסקים באנרגיה, במים, בחשמל, בחסכון, ואני
מבין שהסבלנות איננה גדולה, אבל החוק חשוב והוא
חשוב אף שזה היום הרביעי הקצר של הכנסת.

הייתי שמח מאוד להצטרף לקביעה המוסיעה בתחילת
דברי ההסבר להצעת החוק, כי "במסגרת המאמצים לח"
סוך באנרגיה מוצעים תיקונים" וכו'. אני מצטרף
לציין שאני לא רגוע ביחס למאמצים האלה. הם אינם

הי"ר מ. ל. מרון :

אנו עוברים לחוק המקרקעין (תיקון מס' 7),
התש"ס—1980 — קריאה ראשונה. רשות הדיבור לשר
האנרגיה והתשתית.

שר-האנרגיה והתשתית י. מורעי :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להביא
לפניכם את תיקון מס' 7 לחוק המקרקעין, התש"ס—
1980. וזה עניינו של החוק : בוודאי ידוע לחברי הכנסת,
ואני חושש שלחלק מהם אפילו מידעיה אישית, שיש
דיירים רבים במדינת ישראל שהם בני-ערוכה בידי
הסכמים שנעשו במקור במסגרת של ועד הבית. כך,
למשל, יש אזרחים רבים שהצטרפו פעם למערכת של
הסקה מרכזית כאשר מחיר הדלק היה בערך 1/20
ממחירו היום, והם נאלצים להיות צמודים למערכת
הזאת, לעתים קרובות בעל-כרחם. בעיקר אם יש בית
מעורב, שיש בו דיירים יותר חוקים ויותר חלשים מב-
חינה כלכלית, החלשים חייבים להיגרר, כי בעלי האמצ-
עים — אף שהדבר הוא בניגוד לכל קאלקולאציה —
במקום לטרוח לעשות סידורים אלטרנטיביים, נצמדים
להסכם מקורי בחוק, שאין איש יכול להפר אותו אלא
בהסכמה כללית עד אחרון הדיירים. החלק השני של
המצב הזה נובע מהעובדה שהשימוש ברכוש המשותף
של הבית — במקרה זה הגג — יכול להיעשות אך ורק
אם כל הדיירים, עד האחרון שבהם, מסכימים לעשות
בו שימוש, ובמקרה זה אני מדבר במיוחד על התקנת
מערכות לחימום מים.

עכשיו תבינו, חברי הבית, איך הדברים קשורים.
אם נאפשר לדיירים להינתק מאותו הסכם קיבוצי המוכר
בחוק ושיש עליו גושפנקה חוקית, ולא נאפשר להם
להתקין דודי-שמש — שהם רנטאביליים, משלמים את
עצמם אפילו בדודי-שמש מרכזיים ב-3—4 שנים והיתר
זה שימוש חפשי, והם בעלי ניצולת גבוהה גם של
הקאפיטאל המושקע, בגלל הניצולת הגבוהה של טמפ'
ראטורת השמש — אם לא נאפשר להם הם ממילא
יישארו שבוים, גם אם נשחרר אותם מהמחויבות ל-
הסכם. לכן בהצעת התיקון מובאים שני חלקים. האחד —
לאפשר לדייר לשחרר את עצמו מן המערכת — כשאני
אומר "דייר" אני מתכוון לבעלים, לא למישהו שמשלם
שכר דירה ואין לו זכות בעלים בנכס — ולאפשר לבעלים
של דירה להתקין דוד-שמש בודד, אם אין רצון להרכיב
דוד מרכזי קולקטיבי על גג הבית.

יש סיווגים להצעה הזאת. למשל, אם מתברר שאין
מקום מספיק על הגג להרכיב, כאשר ירצו בכך, דוד-
שמש אחד לכל בעלי דירה, או קובע התיקון בחוק
שהמפקח יוכל — וזה מפקח מטעם משרד המשפטים —
לקבוע אם יש שטח מספיק — ואז דייר בודד ראשו —
המבקש להתקין דוד-שמש, יותר לו — או אין שטח
מספיק. יש סיווג שני : יש חובה לקבל רשיון בניה
להתקנת דוד-שמש. אני מקווה שלא יארך היום ואוכל
להביא לפני הבית, או לבקש משר הפנים שיביא לפני
הבית הצעת תיקון גם לחיוב הזה, בתנאים טכנולוגיים
וארכיטקטוניים נתונים.

יכול, לפי הצעת החוק, להינתק אלא משניהם יחד. זה ירחיע, כי אם הוא צריך להינתק מההסקה הוא נשאר בלי יכולת לחמם את הדירה בחורף. יש פה מחסום.

שר-האנרגיה והתשתית י. מודעי:

זה לא רק לפי החוק, גם באופן טכני אם יש מערכת משולבת אי-אפשר להינתק.

ואב כ"ץ (המערך):

הרי אני מעורר שאלות. אני חושב שהמשפטים גברו על אנשי האנרגיה. כבוד השר, המקצוע שלי זה מים —

דוד שטרן (הליכוד):

זה מורגש.

ואב כ"ץ (המערך):

— אני עוסק במים כבר שנים, ותיכף אגיע לבעיות טכניות של ממש. על-כ"פנים אני חושב שפה שמנו לעצמנו מגבלה אפקטיבית שתמנע את המטרה שהצבת.

אינני רוצה להיכנס לשאלה איך לקבוע את הסטור כשאדם מתנתק, אבל אני רואה צורך להוסיף דבר כלשהו — אם הוא עדיין אינו מעוגן בחוק — שיגן על מראה הבית ויסתיר את הכיעור של הדוודים הצומחים על גגותינו. דווקא פרויקט שיקום השכונות עוסק עכשיו בהסתרת דוודים מאחורי קירות אסבסט. היה רצוי לדאוג בהזדמנות זו לאסתטיקה, שאם שמים על הגג דוודים —

מאיר כהן (הליכוד):

גם היום, כשנותנים רשיון התקנה לזה, מתנים בכך את ההתקנה.

ואב כ"ץ (המערך):

זאת אומרת שכל הארץ מלאה עבריינים, אנחנו נראים רע. אבל אני מגיע לדברים הדוקרים ביותר. עם כל הכבוד, מה עושה פה שר המשפטים?

היז'ר מ. ל. ברוך:

הוא איננו.

ואב כ"ץ (המערך):

לא כאן, אלא בחוק. מה לשר המשפטים ולחיתום מים? וכנ"ל שר הפנים. יש שר לאנרגיה. יש הוצאה לדלק של 2.3 מיליארד דולר, ובחיתום מים אנחנו יכולים לחסוך, עד כמה שאני יודע, כ-2%. על העניין הזה צריך להיות מוסד שר אחד ולא שלושה, וצריכה להיות מוסד קדמ ועדה אחת בכנסת ולא שלושה. אינני יוצא מהסלונטר הזה. משפטים ילמדוני. במקום אחד כתוב: "שר המשפטים, בהתייעצות עם שר האנרגיה והתשתית ובאישור ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת" במקום אחר: "שר המשפטים, בהתייעצות עם שר האנרגיה והתשתית ובאישור ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, יקבע בתקנות את מידת הפטור —" ובפס"ם שלישית, במסגרת חוק התיכונות והבנייה, מופיע שר הפנים. צריך לפשט את ההליכים בחוק זה ולתת הרבה יותר כוח לשר האנרגיה והתשתית, כדי שגם הוא יפקח אם יש או אין מקום לדוודים. הסמכות אינה צריכה להיות בידי שר המשפטים.

עומדים בשום יחס לחומרת הבעיה שהציג השר בסוף דבריו. כולנו שאננים מדי ואיננו מפעילים את עצמנו בכיוון של חסכון ובמאמצים של-ממש לחסכון באנרגיה. אני אומר: כולנו, אם אלה רשויות ממשלתיות ואם אלה גופים התנדבותיים, מאלף עד חו, איננו מתנהגים בהתאם לזה. איננו מגיעים אפילו למה שארצות יותר מאושרות באספקת דלק ואנרגיה עושות בשטח זה. ואביא דוגמה פשוטה: אנחנו עומדים היום בתאריך 9 ביולי ואין לנו שעון קיץ, למשל, אף שארצות זקוקות פחות לחסכון באנרגיה הולכות בכיוון זה. אנחנו, בגלל התפשרות עם צרכים אחרים, איננו לוקחים את הדברים ברצינות מספקת.

לעניין החוק: לפי עניות דעתי יש פה כמה וכמה מוקשים בדרך. הדבר ראשון: לפי סעיף 1(1) של הצעת החוק נחוץ לקבל היתר להתקנה לפי חוק התיכונות והבנייה. באופן כללי זה נכון, שאם לא כן יכול מישור להקים דוד על גג רעפים ויתמוטט הבית, אבל אם זה כרוך בבירוקראטיה הנוהגת אצלנו נשאלת השאלה מי יטפל בזה: ועד הבית — או שמונה דיירים, שכל אחד יטפל בזה וכל אחד יקבל היתר במעמד אחר? אני חושב שזה מחסום בפני החוק וצריך לבדוק את הדבר הזה.

הדבר השני: הפסקה (2) בסעיף 59א(א) אומרת: "המקום שעליו יותקן דוד השמש אינו משמש את בעל הדירות למטרה כלשהי שהוסכם עליה, בין בהחלטה של בעל הדירות ובין בהתנגדות, והוא לא נועד לשמש למטרה כלשהי לפי תקנון הבית המשותף." קרי, אם על הגג נוהגים לשים כיום חבלים לתליית כביסה מגועים כל ידירי הבית מלשים דודי-שמש, והכול בגלל חבלי כביסה. לכן אני חושב שפה אנחנו עולים על מחסום שהוא אפקטיבי.

הדבר השלישי: סעיף 59א(ב), שלפיו נחוצה הסכמה של כולם, ואפילו אם אחד מתנגד יש להתנגדות חוקה. קרי, בית שיש בו שמונה דירות, כאשר שיש דיירים רוצים ושניים מתנגדים, מנועים דיירי הבית מלהתקין דוד. אני חושב שהלכנו פה לקראת המיעוט מעבר לנסיב. זאת אומרת, שניים מתוך השמונה מונעים את התקנת הדוודים לשישה. אני חושב שבעניין זה גברו המשפטים על אנשי האנרגיה.

ועוד, הסעיף 59ב(א) אומר: "בעל דירה רשאי להינתק על חשבונו מהמערכת המרכזית לחימום מים או להסקה —" ללא הסכמת בעלי הדירות האחרים, ובלבד שאם המערכת המרכזית משולבת לחימום מים ולהסקה לא יהיה רשאי להינתק מאחד מהם בלבד. רבותי חברי הכנסת, בהרבה בתים המערכות משותפות. הפתרון שמצאנו על-ידי דודי-השמש יפה לחימום המים אך הוא אינו יפה עדיין להסקה, כי מטבע הדברים —

דוד שטרן (הליכוד):

יש פה מובלה.

ואב כ"ץ (המערך):

מה המגבלה?

דוד שטרן (הליכוד):

שיכולים להינתק באותם מקומות שיש בהם רק חימום ולא הסקה.

ואב כ"ץ (המערך):

זו הבעיה פה. אם יש לו מערכת משולבת אינו

מופעלת רק 4-3 חודשים בשנה במקומות הקרים — ובמקומות אחרים, אם בכלל, רק חודשיים בשנה. זה היה חסכון משמעותי, למה, אם כן, אין כאן בהצעה כל איזכור של מערכת מרכזית וחיוב הבתים החדשים להתקנה, כפי שעשינו, למשל, לגבי אנטנות מרכזיות? חייבנו להתקין אנטנות מרכזיות בבתיים חדשים והתקנו תקנות לגבי התקנתן בבניינים ישנים. קבענו איך ניתן לכפות על חלק מהדיירים השתתפות בהתקנתן כאשר יתר הדיירים רוצים בכך, אבל קודם-כול פתרנו את הבעיה לגבי הבנייה החדשה.

ובכך נדמה לי שההצעה לוקה בחסר. צדק חברי הכנסת כ"ץ באמרו שצריך להביא בחשבון את עניין האסתטיקה. אם בבניין חדש יתחילו לצוף דוודים עם מראות השמש לא בדגם אחד, לא בצורה אחידה, הרי שנפגע קשה בצורה האסתטית של הבתים ובמראה שלם. בהצעה אין כל איזכור מחייב לגבי צורה אחידה. כפי שאמרתי, יש לברך על ההצעה אבל צריך לעשות מאמץ לשלב בה את המערכות המרכזיות, כי נדמה לי שבזה ניבחנו גם לעניין הצורה, גם לחסכון האמיתי בדלק וגם ליכולת הביצוע.

הי"ר מ. ל. מרון :

האם שר האנרגיה והתשתית רוצה להשיב? בבקשה, אדוני השר.

שר האנרגיה והתשתית י. מודעי :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אין שום ספק שצריך הרבה יותר. בזה אין ייחוס. אני גם לא מתיימר לומר שאנו מובילים בנושא שעניינו הוא צימצום צריכת אנרגיה, ויש לנו כל האפשרויות להיות מובילים בתחום זה. אבל אולי החוק הקטן הזה והשוותפים לו ידגימו את המצב שבו אנו נתונים.

משרד האנרגיה והתשתית מופקד על אספקת אנרגיה, לא על צריכתה. על צריכתה מופקדים משרד התעשייה, המסחר והתיירות, משרד הפנים, משרד התחבורה. הם מופקדים על צרכני האנרגיה, ולכן כל פעם שאתה מבקש לצמצם צריכה אתה נזקק למשרד המופקד על הצרכנים.

קיבלתי את גישתו של חברי-הכנסת זאב כ"ץ, ועל שולחן הממשלה מונחת הצעת לחוק חירום (אנרגיה), המסמך, כפי שהוא המליץ כאן, את שר האנרגיה, לאחר שהממשלה מכריזה שהמצב הוא מצב-חירום. אולי לא הייתי ממליץ על כך היום, אבל לפני 5-4 חודשים הייתי ממליץ בפני הממשלה להכריז על מצב כזה. לפני שנה-ורבע דאי שכן, כאשר לא ידענו מאין ניקח את האספקה הישולמת שנת 1979. כאשר הממשלה מכריזה על מצב כזה, סמכויות שר האנרגיה הן להכתיב צריכה, בין לתחבורה, בין לתעשייה ובין לצרכנות ביתית. אולם מהסיבות שיש לי שני שותפים בחוק הזה ויש לי עשרה שותפים לחוק החירום, וכל אחד חרד שמא שר האנרגיה והתשתית יהיה מהיר — the trigger — quick — וירצה לצמצם את צריכת האנרגיה אולי על חשבון צריכה חיונית — אינני יודע מה יעלה בגוללה של הצעת החוק הזאת, אבל בהצעה הזאת אני צריך להסיר: בר: אין לנו קושי עם בנייה חדשה. אין זו כפייה. אנחנו יודעים היום — ואני לא התייחסתי לנושא הזה — שבבנייה החדשה, כאשר נסיר את האילוץ, את יכולתו של הקבלן לכפות על הקונה — ואנו מסירים את האפשרות הזאת בחוק, שהרי למחרת הקונה יכול

אבל אני מגיע לדבר החשוב מכול. רבותי, האזנתי באזניים כרויות וציפיתי לבשורה בדבר הפריצה הטכנו-לוגית בנושא דוודים משותפים לבתים משותפים. כזה הייתי שם את הדגש, כלומר לתת "בונוס", לתת פיצוי, לתת עידוד, לתת פטור גדול למי שיתקין דוד מרכזי לחימום מים, עם סידורים של מדדיים מים בכל דירה שבלא-הכי אנחנו צריכים לעשות לפי חוקים אחרים. אני חושב שזה הדבר שמשרד האנרגיה והתשתית צריך לשים בן את הדגש בנושא הזה של אנרגיה, בעניין חי-מום מים, היינו למצוא את הפריצה הטכנולוגית למית-קנים גדולים ל-12, ל-14, ל-30 דירות — מטבע הדברים הגג בבית גבוה מצומצם — ולהתגבר על הבעיה של הקומות, ואז, כפי שאמרתי נכון, נוביל בעניין הזה. אמרת שמספר היחידות המותקנות היום בארץ על גגות מגיע ל-400,000, וזה ודאי מספר מרשים, אבל אלה תמיד יחידות משפחתיות, והשאיפה שלנו עכשיו צריכה להיות לעבור משלב זה לשלב מתקדם יותר, ובכך אני מתכוון למיתקנים גדולים.

הי"ר מ. ל. מרון :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת קורפן, אחרון הנאמים בדיון זה.

חיים קורפן (הליכוד) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אין ספק שיש לברך את שר האנרגיה והתשתית על היוזמה לחסכון באנרגיה על-ידי שימוש בדודי-שמש. הספקות שיש לי הם לגבי הביצוע ולגבי ההחזקה של הבתים המשותפים לאחר שתהליך זה יתחיל.

האפשרות להינתק מהמערכת נוחה אולי לדייר המתנ-תק. אינני יודע איך יערך החישוב. זה מאוד מורכב ומאוד מסובך, כי דודי-השמש אינם יכולים להיות תחליף לחימום הבית. הם יכולים להיות תחליף לחימום המים. הדייר יצטרך, אם כן, להיות קשור למערכת של חימום הבית ויכול להינתק ממערכת המים החמים. כמובן, כדי שזה יהיה כדאי לו, צריך לתת למתקין דוד-שמש פיצוי או מענק. כלומר להוציא אותו, במידה ניכרת, ממעגל ההוצאות של הבית, וכאשר הוא יוצא פול עול החזקת הבית על האחרים וייווצר מצב שמתוך 10-12 דיירים — זהו מספר הדיירים הרגיל בבתיים משותפים אצלנו — 2-3 דיירים ייצאו והדיירים האחרים יתחילו להרגיש באי-השתתפותם של כל הדיירים בהוצאות השוטפות של החימום, אף כי ימשיכו להתשתף בהוצאות ההחזקה. כאמור, זה מסובך מאוד ומורכב מאוד, ואני צופה קשיים ותלאות בהחזקה התקינה של השירותים בבית, בעיקר השירותים הקשורים בחימום הדירה ובאספקת מים חמים.

אני תמה מדוע אין בהצעה כל זכר למערכת מרכזית. הלא לפחות בבתיים החדשים אפשר היה לחייב התקנת מערכת מרכזית. נניח שיש כיום בעיה בכמה מאות אלפי בתים שכבר קיימים, אבל הרי יש גם בתים חדשים ובאלה אפשר לחייב התקנת מערכת מרכזית של דודי-שמש ועל-ידי כך לחסוך באנרגיה. במקרה זה לא יהיה קשר בין חימום המים וההסקה. אפשר להתקין מיד מערכת מרכזית סולארית לחימום מים ולקשור אותה, למקרה של שעת צורך, למערכת החשמל של הדירה. זו כמעט ולא תשומש, כי המערכת הסולארית יכולה לספק מים חמים במידה הדרושה. כך היינו יוצאים נשכרים במידה ניכרת, כי המערכת של חימום הבית

והיה גם הסיבה שאנחנו בינתיים השארנו את הצורך לקבל היתר להתקנה. מה שמטריד אותנו בעיקר הוא המצב הקיים. היכן שיש בעיות, יש סידורים אחרים. אנחנו רוצים לעבור לאט לאט לסידורים יעילים יותר מבחינת הצרכן עצמו וגם מהשיקולים הלאומיים.

לא יכולנו לפתוח שם ולומר: בבקשה, כל אחד היכן שהוא רוצה. היה מתקבל מה שאמר חבר הכנסת קורפו: כל הצבעים, כל הגדלים. ברגע שאתה הולך לבקש היתר, זה כמו שאתה לא יכול לבנות שתי מרפסות בשני גדלים שונים בחזית, או פתחים, או חלונות. הוועדה הנותנת לך את הרישוי או המהנדס הנותן בודקים ודואגים לצד הארכיטקטוני האסתטי. לכן הכנסנו את העניין הזה.

גם לגבי מערכות שמש מרכזיות — חברי הכנסת כ"ץ — אנחנו נותנים עידוד קבוע. אנחנו מממנים 10%, בתנאי שהמבצע הוא מבצע מאושר. קודם־כול הוא צריך להיות רשום בספר הקבלנים. אנחנו בודקים את העבודה. גם הבעלים דורשים שנבדוק את העבודה. יכול להיות שבמרוצת הזמן ניתן הרשאה לחברות לבדוק לבדן. אבל בשלב הזה, כאשר יש בסך־הכול 100 יחידות מותקנות ועוד רבות בהתקנה, אנחנו לקחנו עלינו את העול הזה, מפני שהיעילות של גובה הניצולת קובעת את כדאיות ההשקעה. אנחנו רוצים שמפה לאונן תעבור השמועה שאכן כדאי להשקיע, כי ההשקעה מוחזרת תוך שלוש שנים ואולי אפילו מהר יותר.

אדוני היושב־ראש, בעניין השותפים שלי — הסברתי כבר מדוע השותף הוא שר הפנים, מפני שהיתרי הבנייה נמצאים בידו: מדוע שר המשפטים? — מכיוון ששר המשפטים הביע ספקות כבדים, גם אנחנו: האם העניין הזה לא יביא לסיכסוכים כבדים בין שכנים? הוא ביקש שהמספק, שהוא שלו, כעין רמה שיפוטית אבל בדרג אדמיניסטרטיבי, יהיה מעורב באותם מקרים שיש סיכונים של מקום או צריכה אחרת.

אינני סבור שתליית כביסה היא בגדר שימוש, אבל יכול להיות שהוועדה שתספג בזה תצטרך להדק את העניין. אני לא על תקן של משפטן, ולא לזאת היתה הכוונה. הכוונה היתה שאם בעל דירה בהסכמת כל הדיירים הקים צריף: מחסן על הגג, ואתה היום רוצה להקים דוד־שמש, שלא תאמר לו: אדוני, נא לספק. כי אז אתה יוצר סיכסוכים שכנים בלי גבול. אנחנו יסיינו לרכך את מהלך הכניסה. הלוואי שאפילו הצורה המרובה ככת הזאת — והקשה להפעלה, אני מודה — תעבור מבלי יותר מדי מתח, שכיודע לכל חברי הבית אין הוא חסר לאזרחי מדינת ישראל.

הבה נתחיל. אם בוועדה יתברר שיש צורך בתיקון שהוא הבהרה, או בתיקון שאין סכנה בצדו, אני בטוח שעם שני חברי השותפים לחוק הזה בממשלה נגיע לדין הבנה. אבל יש חשיבות דווקא בגלל הסיכון של חברי הכנסת כ"ץ, שאנחנו לא עושים די — ואיננו עושים די — להתחיל לצעוד בכיוון ניצול המקור שהטבע העניק לנו ואנחנו בגלל אי־התייחסות בעבר ואולי גם בגלל חוסר הבנה והתייחסות לנושא לא מנצלים אותו מלא חפניים.

הדיר מ. ל. מרון:

חברי הכנסת, ניגש להצבעה.

להשתחרר מן ההסכם גם אם הקבלן יאלץ אותו — הקבלן עצמו אינו נוטה לבנות מערכות חימום מרכזיות אלא back-up לחורף בירושלים, ובתל־אביב לפעמים אפילו לא זה.

אנחנו גם רואים מה קורה בבנייה החדשה. יש לנו היום יותר מ־100 מערכות סולאריות מרכזיות, כאשר הראשונה שבהן הותקנה רק לפני פחות משנה, לפני שלושת־רבעי שנה. הקצב הוא מסחרר, בלי שום חוק. קבלן הבונה היום בית בונה מערכת מרכזית.

זאב כ"ץ (המערך):
עד איזה גודל?

שר־האנרגיה והתשתית י. מודעי:
כמעט בלי גבול. אני מזמין אותך לראות באזורים של אפקה, בבנייה החדשה, המרוכזות. אתה רואה גגות — תיכף אגש בצורה הארכיטקטונית — — —

חיים קורפו (הליכוד):
למה לא לכפות זאת כחובה?

שר־האנרגיה והתשתית י. מודעי:
מפני שאין צורך לכפות על אדם דבר שהוא לטובתו. אין לך צורך בזה.

זאב כ"ץ (המערך):
לטובתו של האדם שישע 80 קילומטר בשעה, אבל הוא נוסע 120 קילומטר בשעה.
(חברי הכנסת מ. כהן קורא קריאת ביניים)

שר־האנרגיה והתשתית י. מודעי:
רבותי, יש לי הרשם שאנחנו עדיין בדמוקרטיה. כאשר אנחנו רואים את התהליך, כאשר לנו יש חשבון הנמצא בידי כל אדם, כאשר יש לנו תחנות ייעוץ לכל אורח ובאים אלינו קוני דיירות, ומתייעצים אתנו על שיטת החימום — כאשר אנחנו מסקידים את השוט בידי הקבלן, הרי הוא כופה על דיירים לקנות. אני קניתי דירה בתל־אביב לפני 14 שנה. לא רציתי להיות שותף להסקה מרכזית אבל לא יכולתי לקנות את הדירה בלי זה. כאשר חתמתי לא יכולתי להשתחרר. ברגע שמספירים את זה — אנחנו רואים זאת בחיים. זה במה שנוגע לבנייה פרטית חדשה. כאשר לבנייה ציבורית חדשה — יש תקנות של שר הבינוי והשיכון. אין היום בניין שנבנה תחת השלט של בנייה ציבורית ואין בו התקנה של דוד־שמש או מערכות מרכזיות, או אם זה בית קטן — בחדרות. זו גם הסיבה שנאלצנו להשאיר במקרים האלה את הרישוי — — —

חיים קורפו (הליכוד):
מניין באה הסמכות לשר הבינוי והשיכון?

שר־האנרגיה והתשתית י. מודעי:
הסמכות באה מהכסף שהוא נותן. שאם לא כן הוא לא נותן כסף. אני יודע מניין באה הסמכות — הוא מתנה עם חברות הבנייה. הלא הוא שותף, ולא תמצא חריג אחד. יש ברשותי העתק החוזה אשר הוציא שר הבינוי והשיכון לפני קרוב לשנה, ואין חריג. אנחנו עוקבים אחרי התהליך.

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת חוק המקרקעין
(תיקון מס' 7), התש"ם-1980, לוועדה
שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

הי"ר מ. ל. מרון :
חברי הכנסת, הישיבה הבאה של הכנסת תתקיים
ביום שני הבא בשעה 16:00.
ישיבה זו ננעלה.

חיים קורפו (הליכוד) :

אדוני השר, לאיוו ועדה אתה מציג להעביר את
הצעת החוק?

שר-האנרגיה-והתשתית י. מודעי :

אני סבור — לוועדת הכלכלה ולא לוועדת הסנים.

הי"ר מ. ל. מרון :

אולי ועדת הכנסת תחליט לאיוו ועדה להעביר את
הצעת החוק.

הישיבה ננעלה בשעה 17:08.

נספחות

א. פדריהיום לישיבות שני"ג—שנה

- א. שאלות ותשובות.
- ב. חוק להארכת תוקף של תקנות־שעת־חירום (אבטחת מוסדות חינוך), תש"ם—1980 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ג. חוק להשקעות משותפות בנאמנות (תיקון מס' 3), תש"ם—1980 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ד. חוק המלווה (חברות ביטוח) (תיקון מס' 5), תש"ם—1980 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ה. חוק התובלה האווירית, תש"ם—1980 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ו. החלטה בדבר תיקון טעות בנוסח חוק התקציב לשנת הכספים 1980, תש"ם—1980.
- ז. חוק הפירושים, תש"ם—1980 (קריאה ראשונה).
- ח. חוק המקרקעין (תיקון מס' 7), תש"ם—1980 (קריאה ראשונה).
- ט. חוק לעריכת קובץ דיני ממונות, תש"ם—1980 (קריאה ראשונה).
- י. חוק הנצחת זכרים של נשיאי ישראל וראשי ממשלת־יה, תש"ם—1980 (קריאה ראשונה).
- יא. חוק רכישת מקרקעין בנגב (חוזה השלום עם מצרים), תש"ם—1980 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- יב. חוק־יסוד: הכנסת (תיקון מס' 6) (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- יג. הצעות לסדר־היום.
- יד. סקירת שר העבודה והרווחה על פעולות משרדו — גמר הדיון.
- טו. סקירת שר החקלאות על פעולות משרדו — גמר הדיון.
- טז. סקירת שר התחבורה על פעולות משרדו — סיכום הדיון.
- יז. חוק הספנות (ימאים) (תיקון מס' 3), תשל"ט—1979 (קריאה ראשונה).
- יח. חוק לתיקון פקודת הדיג, תש"ם—1980 (קריאה ראשונה).
- יט. חוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של רוכשי דירות) (תיקון מס' 2), תש"ם—1980 (קריאה ראשונה).
- כ. חוק תקנת השבים, תשל"ט—1979 (קריאה ראשונה).
- כא. חוק דיני עבודה (הסכם להקמת שדות־תעופה בנגב), תשל"ט—1979 (קריאה ראשונה).
- כב. חוק־יסוד: החקיקה (קריאה ראשונה).
- כג. חוק החקיקה (הוראות מעבר), תשל"ח—1978 (קריאה ראשונה).
- כד. חוק רשות שדות־התעופה (תיקון), תש"ם—1980 (קריאה ראשונה).
- כה. חוק הארכיונים (תיקון מס' 2), תש"ם—1980 (קריאה ראשונה).
- כו. חוק חשבונות שקים (שקים ללא כיסוי), תש"ם—1980 (קריאה ראשונה).
- כז. סקירת שר החינוך והתרבות על פעולות משרדו — גמר הדיון.
- כח. חוק לתיקון דיני המשפחה (מוזנות) (תיקון מס' 2), תש"ם—1980 (קריאה ראשונה).
- כט. חוק יום הזכרון לחללי מלחמת־הקוממיות וצבא־הגנה לישראל (תיקון מס' 2), תש"ם—1980 (קריאה ראשונה).
- ל. חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 14), תש"ם—1980 (קריאה ראשונה).
- לא. חוק שירות הקבע בצבא־הגנה לישראל (גימלאות) (תיקון מס' 12), תש"ם—1980 (קריאה ראשונה).
- לב. חוק הנכים (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 11), תש"ם—1980 (קריאה ראשונה).
- לג. חוק לתיקון פקודת רישום שמות עסק (מס' 2), תש"ם—1980 (קריאה ראשונה).
- לד. הצורך בייעול גביית מס הכנסה ומס ערך מוסף — הצעת חברי־הכנסת ש. ארבל־אלמוזלינו, ג. האוזנר, ד. גולומב וש. אליהו.
- לה. הקמת רשות לפיתוח הגליל — הצעת חברי־הכנסת י. כהן.
- לו. הצורך בתיאום פעולות הממשלה בגליל — הצעת חברי־הכנסת ד. רוזוליו.
- לז. מגמה להעלאת התעריפים של פרמיות הביטוח — הצעת חברי־הכנסת מ. עמאר, מ. פעיל ומ. וירשובסקי.
- לח. מעמד של עובדי מדינה — הצעת חברי־הכנסת ש. ארבל־אלמוזלינו וא. מלמד.
- לט. כינון המטה למלחמה באינפלציה — הצעת חברי־הכנסת ע. אמורי.
- מ. החלטת הממשלה על הקפאת המחירים — הצעת חברי־הכנסת ד. גולומב.
- מא. שינוי שיטת הסובסידיות מסיבוסד המצרף לסיבוסד הנצרף — הצעת חברי־הכנסת מ. פעיל וח. בר־לב.
- מב. עתידן של קיצבאות הילד הראשון והשני — הצעת חברי־הכנסת ש. ארבל־אלמוזלינו.
- מג. התגברות האנטישמיות במערב אירופה — הצעת חברי־הכנסת מ. קצב.

גרוסמן, ז. עטשי, ס. מרציאנו, א. ג. בדיאן, צ'.
ביטון, ש. אלוני וש. שטרן-קטן.

גג. הטלוריויה במשכן הכנסת — הצעת חברי הכנסת א. ג.
בדיאן.

גד. סקירת שר התעשיה, המסחר והתיירות על פעולות
משרדו — דיון.

נה. סקירת שר הבריאות על פעולות משרדו — גמר הדיון.

נו. חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 21), תשל"ז—1978
(קריאה ראשונה).

נז. ההחלטה בדבר תיקון טעות בנוסח החוק לתיקון פקו-
דת בתי הסוהר (מס' 5), תש"ם—1980.

נח. הצעות חוק של חברי כנסת.

נט. חוק לתיקון פקודת בריאות העם (מס' 7), תש"ם—
1980 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).

ס. החלטה בדבר אישור הוראות :

1. בצו תעריף המכס והפטור (תיקונים מס' 53,
54, 55), תש"ם—1980 ;

2. בצו מס קנייה על טובין (תיקונים מס' 95, 96),
תש"ם—1980.

ב. הצעות לסדר-היום לישיבה שנייה

957. י. חשאי (המערך) : אבטחת אספקת מים סדירה
לתושבי אילת.

958. פ. גרדסר (הליכוד) : המשבר בענף יצוא האבן-
קאדו.

959. ד. שילנפסי (הליכוד) : החוקת דירות בידי עולים-
יורדים.

960—961. אספקת החשמל לבקעת-הירדן — הצעות
חבריי הכנסת ז. כ"ץ וא. אבטבי.

962. ש. ארבל-אלמוחלינו (המערך) : עידכון נקודות
הזיכוי במס הכנסה.

מד. השביתה בצי הסוחר — הצעת חבריי הכנסת מ.
אלגרבל, י. ז'. אמיר, מ. כהן, מ. פעיל וש. שטרן-
קטן.

מה. המדיניות הכלכלית של הממשלה והסקטור היצרני
בארץ — הצעת חבריי הכנסת ע. הדר-הורביץ.

מו. הצורך בהוזלת מחירי הנפט והסולר להסקה ביתית
בכל אזור ההר לרבות ירושלים וצפת — הצעת חבר-
הכנסת ע. ברעם.

מז. העדר רופאים בירוחם — הצעת חבריי הכנסת י. ז'.
אמיר, ת. טובי, ר. מילוא וש. שטרן-קטן.

מח. רמת הוויכוח הציבורי — הצעת חבריי הכנסת ג.
האוזנר.

מט. אוזקת דעת-הקהל העולמית נגד השמדת הכפר הלב-
נוני קנת — הצעת חבריי הכנסת ע. נוף.

נ. מצב החקלאות והחקלאים בישראל — הצעת חבר-
הכנסת א. כץ-עוז.

נא. מעמד הספר העברי והעדפתו — הצעת חבריי הכנסת מ.
הכהן.

נב. התנחלות אוהל-מורה בקטמונים — הצעת חבריי-
הכנסת מ. אלגרבל, ג. כהן, ש. פלאטשרון, ח.

950. פ. מרציאנו (מחנה שלי) : עדות המורח בישראל.
951. י. יצחקי (הליכוד) : ילדים וזנחים בגיל הרך
בישראל.

952. ח. גרוסמן (המערך) : המרכזים למניעת מחלות
ריאה בארץ.

953. צ. ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון) :
העסקת תלמידי תיכון בימי החופשה.

954. ש. אסתר (אחווה) : הטיפול בבעיות-היסוד של
המגור הערבי.

955. י. רוב (הליכוד) : הסתה נגד קיום מדינת ישראל.

956. מ. תלמי (המערך) : הדאגה לירושלים קודמת
לחשבוניות תעמולה.

ג. החלטה בדבר תיקון טעות בנוסח החוק לתיקון פקודת בתי-הסוהר (מס' 5), תש"ם—1980

(לפי סעיף 10א(ב) לפקודת סדרי השלטון והמשפט, תש"ח—1948)

"113" יבוא "132".

בסעיף 2 לחוק לתיקון פקודת בתי-הסוהר (מס' 5),
תש"ם—1980¹ בגוף הסעיף ובכותרת השוליים, במקום

¹ ס"ח תש"ם, עמ' 134.

ד. הצעת חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (אבטחת מוסדות חינוך),

תש"ם—1980

נוך, תשל"ד—1974¹ (להלן — התקנות), מארך
בוה עד יום א' באלול תשמ"א (31 באוגוסט 1981).

1. הארכת תוקף
תקפן של תקנות-שעת-חירום (אבטחת מוסדות חיי-

¹ ק"ת תשל"ד, עמ' 1902 ; ס"ח תשל"ה, עמ' 18, עמ' 196 ; תשל"ו, עמ' 174, עמ' 274 ; תשל"ז, עמ' 210 ; תשל"ח, עמ'
213 ; תשל"ט, עמ' 140.

של הכנסת, רשאי בכל עת, בצו שיפורסם ברשומות, לבטל את התקנות, כולן או מקצתן, או להגביל סמכויות על פיהן.

4. תחילה

תחילתו של חוק זה ביום י"ט באלול תש"ם (31 באוגוסט 1980).

2. תיקון תקנה 4 בתקנה 4 לתקנות, במקום סעיף קטן (א) יבוא :
 "(א) לא יידרש הורה לקיים חובת אבטחה במוסד אחד או ביותר ממוסד אחד, במשך יותר משבע שעות לחודש".

3. סמכות ביטול לפני המעורר שר החינוך והתרבות, באישור ועדת החינוך והתרבות

ה. הצעת חוק להשקעות משותפות בנאמנות (תיקון מס' 3), תש"ם—1980

4. הוספת סעיף 14א

אחרי סעיף 14 לחוק העיקרי יבוא :

"14א. הנבחרת החוקת מטבע חוץ

שר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת, רשאי לקבוע — דרך כלל, לסוגי קרנות או בהתחשב בהרכב השקעותיהן ערב תחילתו של חוק להשקעות משותפות בנאמנות (תיקון מס' 3), תש"ם—1980 — את אחוז המזומנים שרשאי מנהל הקרן להחזיר במטבע חוץ כמשמעותו בחוק הפיקוח על המטבע, תשל"ח—1978".

5. הוספת סעיף 50א

אחרי סעיף 50 לחוק העיקרי יבוא :

"50א. כללים בדבר חובותיהם של הנאמן ומנהל הקרן (א) שר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת, רשאי לקבוע כללים בדבר חובותיהם של הנאמן ושל מנהל הקרן.
 (ב) לא מילאו הנאמן או מנהל הקרן את חובותיהם על פי חוק זה או התקנות לפיו, רשאי שר האוצר להורות על הפסקת המ"כירה של יחידות הקרן".

6. הוראת מעבר

מיום ב' באלול תש"ם (1 בספטמבר 1980) לא יותר פירסום תשקיף בידי קרן הפועלת על פי הסכם נאמן נותן שאישר שר האוצר לפני יום פירסומו של חוק זה, אלא אם מנהל הקרן והנאמן אינם חברות קשורות ומובטחת לדעת שר האוצר ההפרדה ביניהם, או שיש לקרן שני נאמנים חייבים לפעול יחד ואחד מהם לפחות הוא חברה שאינה קשורה למנהל, ונפרדת ממנו.

7. פירסום

חוק זה יפורסם ברשומות תוך שלושים יום מיום קבלתו.

1. תיקון סעיף 5 בחוק להשקעות משותפות בנאמנות, תשכ"א 1961 (להלן — החוק העיקרי), במקום "ממיליון לירות" יבוא "ממיליון שקלים" ובסופו יבוא :

"(4) חברה שמטרתה העיקרית לעסוק בנאמנויות, והיא אגורה לצורך זה בידי שר האוצר".

2. תיקון סעיף 6 בסעיף 6 לחוק העיקרי, במקום "ממאה אלף לירות" יבוא "מחמישים אלף שקלים".

3. תיקון סעיף 8 האמור בסעיף 8 לחוק העיקרי יסומן (א) ואחריו יבוא :

"(ב) לא יאשר שר האוצר הסכם נאמנות אם מנהל הקרן והנאמן הן חברות קשורות או כאשר לא מובטחת לדעתו ההפרדה בין מנהל הקרן לבין הנאמן.

(ג) לעניין סעיף זה —

"חברות קשורות" — חברות שמרבית מנהליה של החברה האחת מכהנים כמנהלים גם בחברה השנייה או בחברת בת שלה או בחברה שלובה שלה (לכל אלה ייקרא להלן — החברה האחרת) או שלחברה האחת כוח השפעה על החברה האחרת, וכן חברות שלחברה שלישית כוח השפעה על כל אחת מהן ;

"כוח השפעה", על חברה — החזקה בעשרה אחוזים או יותר מן הערך הנקוב של הון המניות המוצא שלה או מכוח ההצבעה שבה, או בסמיכות למנות עשרה אחוזים לפחות ממנהליה של החברה או את מנהלה הכללי ;

"חברה בת", "חברה שלובה" ו"החזקה" — כהגדרתן בחוק ניירות ערך, תשכ"ח—1968".

¹ ס"ח תשכ"א, עמ' 84 ; תשכ"ה, עמ' 39 ; תשל"ו, עמ' 78.

² ס"ח תשכ"ח, עמ' 234 ; תשל"ח, עמ' 211.

³ ס"ח תשל"ח, עמ' 108, עמ' 206.

ו. החלטה בדבר תיקון טעות בנוסח חוק התקציב לשנת הכספים 1980,

תש"ם—1980

(לפי סעיף 10א(ב) לפקודת סדרי השלטון והמשפט, תש"ח—1948)

בסעיף 9(א)(4) לחוק התקציב לשנת הכספים 1980, תש"ם—1980, במקום "להגביל" יבוא "להגדיל".

ז. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות מכס או המטילות מכס

בהתאם לסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), תש"ט—1949¹, מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו תעריף המכס והפטור (תיקון מס' 53), תש"ם—

¹ ס"ח תש"ט, עמ' 154; תש"ד, עמ' 18.

² ק"ת תש"ם, שיעורי מק"ח 314, עמ' 168.

ח. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות מכס או המטילות מכס

בהתאם לסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), תש"ט—1949¹, מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו תעריף המכס והפטור (תיקון מס' 54), תש"ם—

¹ ס"ח תש"ט, עמ' 154; תש"ד, עמ' 18.

² ק"ת תש"ם, שיעורי מק"ח 316, עמ' 190.

ט. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות מכס או המטילות מכס

בהתאם לסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), תש"ט—1949¹, מחליטה הכנסת לאשר אותן הוראות בצו תעריף המכס והפטור (תיקון מס' 55), תש"ם—

¹ ס"ח תש"ט, עמ' 154; תש"ד, עמ' 18.

² ק"ת תש"ם, שיעורי מק"ח 316, עמ' 192.

י. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות מכס קנייה על טובין

בהתאם לסעיף 3(ב) לחוק מס קנייה (טובין ושירותים), תשי"ב 1952¹, וסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), תש"ט—1949², מחליטה הכנסת

¹ ס"ח תשי"ב, עמ' 334; תשכ"ב, עמ' 44.

² ס"ח תש"ט, עמ' 154; תש"ד, עמ' 18.

³ ק"ת תש"ם, שיעורי מק"ח 316, עמ' 187.

יא. החלטה בדבר אישור הוראות המגדילות מכס קנייה על טובין

בהתאם לסעיף 3(ב) לחוק מס קנייה (טובין ושירותים), תשי"ב 1952¹, וסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), תש"ט—1949², מחליטה הכנסת

¹ ס"ח תשי"ב, עמ' 334; תשכ"ב, עמ' 44.

² ס"ח תש"ט, עמ' 154; תש"ד, עמ' 18.

³ ק"ת תש"ם, שיעורי מק"ח 316, עמ' 188.

יב. הצעת חוק המילווה (חברות ביטוח) (תיקון מס' 5), תש"ם—1980

1962¹ (להלן — החוק העיקרי), בסופו יבוא:

"קרן ביטוח" — ערך התחייביוותיה של חברת

1. תיקון סעיף 1

בסעיף 1 לחוק המילווה (חברות ביטוח), תשכ"ג—

¹ ס"ח תשכ"ג, עמ' 10; תשכ"ד, עמ' 8; תשכ"ט, עמ' 222; תשל"ו, עמ' 28; תשל"ח, עמ' 89.

תשל"ח (1 בינואר 1978), לא תהא חייבת בשום מס המוטל על הכנסה, חוץ מן המס שיש לנכותו מאותה ריבית לפי סעיף 161 לפקודת מס הכנסה², ושלא יעלה על 25%.

(ג) הריבית על איגרות חוב שיוצאו תמורת כספים שמקורם בפרמיות ששולמו על פי חוזים לביטוח חיים שנקשרו או נכנסו לתקפם בכ"ב בטבת תשל"ח (1 בינואר 1978) או אחריו ונקשרו ונכנסו לתקפם לפני ד' בניסן תשל"ט (1 באפריל 1979), לא תהא חייבת בשום מס המוטל על הכנסה, חוץ מן המס שיש לנכותו מאותה ריבית לפי סעיף 161 לפקודת מס הכנסה, ושלא יעלה על 35%.

4. פירסום חוק זה יפורסם ברשומות תוך שלושים ימים מיום קבלתו.

ביטוח על פי פוליסות לביטוח חיים, בניכוי ערך התשלומים שתייבים לה המבוטחים כפרמיות שטרם הגיע מועד פרעונן או כהחזר הלוואות בשיעבוד פוליסות, הכל לפי חישוב אקטוארי ליום המאזן של חברת הביטוח.

2. תיקון סעיף 2 בסעיף 2 לחוק העיקרי, במקום "בסכום כולל שלא יעלה על 3,000 מיליון לירות" יבוא "בסכום היתרה המוערכת של קרנות הביטוח הנובעות מחוזים לביטוח חיים שנקשרו ונכנסו לתקפם לפני י"ח בניסן תשמ"ג (1 באפריל 1983)".

3. תיקון סעיף 5 במקום סעיף 5(ב) לחוק העיקרי יבוא: "(ב) הריבית על איגרות חוב שיוצאו תמורת כספים שמקורם בפרמיות ששולמו על פי חוזים לביטוח חיים שנקשרו ונכנסו לתקפם לפני כ"ב בטבת

² דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 6, עמ' 120.

הסתייגות לחוק הנ"ל

"בסעיף 2 לחוק העיקרי, במקום "בסכום כולל שלא יעלה על 3,000 מיליון לירות" יבוא "בסכום כולל שלא יעלה על 400 מיליון שקלים."

לסעיף 2
ת. טובי מציג:
הסעיף ינוסח כך:

יג. הצעת חוק לתיקון פקודת בריאות העם (מ"מ) 7, תשמ"א—1980

— בטלים.

1. ביטול סעיפים 34 עד 38 ו-40 בפקודת בריאות העם, 1940¹, סעיפים 34 עד 38 ו-40¹

¹ ע"ר 1940, תוס' 1, עמ' 191; ע"ר תש"ט, תוס' 1, עמ' 169; ס"ח תשכ"ב, עמ' 12; תשכ"ה, עמ' 275; תש"ל, עמ' 102; תשל"ג, עמ' 232; תשמ"ב, עמ' 8.

יד. הצעת חוק רכישת מקרקעין בנגב (חוזה-השלום עם מצרים), תשמ"א—1980

מור, יודיע על כך ליועץ המשפטי לממשלה, שיהיה רשאי לקבוע שההודעה תינתן בדרך של פירסום, ומשעשה כן, רשאי הממונה לקבוע שההודעה תוצב או תוצג במקום בולט במקרקעין או בסביבתם ותפורסם בראדיו ובשני עיתונים.

(ג) שוכנע הממונה על מחוז הדרום שהדבר דרוש ומועיל, יקבע שההודעה לפי סעיף קטן (ב) תימסר גם לראש השבט או הפגל של המחוז.

(ד) תעודה של הממונה על מחוז הדרום שהתנאים שנקבעו בסעיפים קטנים (ב) או (ג) קוימו, תהא ראייה מכרעת לחכמה.

(ה) שר המשפטים, באישור ועדת החוץ והבטחון של הכנסת, רשאי לקבוע בתקנות דרכים נוספות שבהן תינתן הודעה על הקניית מקרקעין לפי סעיף 1.

(ו) ניתנה הודעה באחת הדרכים שלפי סעיפים קטנים (א) או (ב), לא תישמע הטענה שההודעה

1. הקניית מקרקעין (א) המקרקעין המפורטים בתוספת הראשונה, בהיו"ר תם דרושים למדינה בשל צרכים הנובעים מחוזה השלום עם מצרים, יקומו לקניין המדינה ביום תחילתו של חוק זה, כשהם נקיים מכל שיעבוד וזכות אחרת, ויירשמו מכוח חוק זה על שם המדינה בפנקסי המקרקעין.

(ב) אין בהכללת מקרקעין בתוספת הראשונה משום הודאה או ראייה שהמקרקעין לא היו נכסי המדינה לפני יום תחילתו של חוק זה, או שלמדינה אין, או לא היתה, זכות או זיקה בהם.

2. הודעה על הקנייה (א) על הקניית מקרקעין לפי סעיף 1 תינתן למחוזיים קים במקרקעין שהוקנו הודעה בדרך של מסירה אישית.

(ב) שוכנע הממונה על מחוז הדרום שאין אפשרות מעשית ליתן הודעה בדרך מסירה אישית כא-

- (1) לערוך מדידות בקרקע;
- (2) לחפור בשכבות שמתחת לקרקע או לערוך בהם קידוחים;
- (3) לגדר את הקרקע;
- (4) לעשות כל פעולה אחרת הדרושה כדי לברר אם הקרקע מתאימה לביצוע של אחת מפעולות אלה או לברר את שווים של המחוברים לקרקע.

(ב) ההרשאה תפורסם ברשומות.

- (ג) נזק שנגרם במישרין אגב ביצוע עבודות כאמור בסעיף קטן (א) ואין משלמים עליו פיצויים לפי סעיף 8, ישולמו עליו פיצויים; תביעת הפיצויים תתברר בדרך האמורה בסעיף 12.

(ד) נתן שר האוצר לפני תחילתו של חוק זה הודעה לפי סעיף 14 (1) לפקודת הקרקעות (רכישה לצרכי ציבור), 1943, לגבי מקרקעין שקמו לעניין המדינה לפי חוק זה, רואים אותה כהרשאה שנתן ופירסם שר הבטחון כדין לפי סעיף פים קטנים (א) ו-(ב).

(ה) בסעיף זה, "המקרקעין" — למעט בניין המשמש למגורים ושטח קרקע בתחום של 10 מטרים מכו הבניין.

8. פיצויים והטבות

(א) מי שהחזיק במקרקעין שקמו לעניין המדינה לפי חוק זה הברירה בידי —

(1) רוצה — יקבל מהמדינה פיצויים במידה שהיה זכאי להם אילו נרכשו המקרקעין לפי פקודת הקרקעות (רכישה לצרכי ציבור), 1943, ביום שבו קמו לעניין המדינה, ואותו יום פורסמה ההודעה לפי סעיף 5 לאותה פקודה;

(2) רוצה — יקבל מהמדינה פיצויים והטבות אחרות בכסף או בקרקע, או בזה ובה, הכול בשיעור ובתנאים הקבועים בתוספת השנייה או השלישית, ובלבד שהגיש את תביעתו, בדרך הקבועה בחוק זה, לא יאוחר משלוש שנים מהיום שבו תפסה המדינה את החזקה במקרקעין, וזולת אם הוכיח שנבצר ממנו מסיבות שאינן בשליטתו להגיש תוך המועד האמור.

(ב) בחר אדם באחת החלופות שבסעיף קטן (א) לא יתא עוד רשאי לחזור בו מבחירתו ולבחור בחלופה השנייה.

(ג) היה סך הכול של שטחי הקרקע המוחזקים בידי אדם פלוגי עולה על 10 דונאם, רואים אותו, לעניין זכויותיו לפיצויים והטבות אחרות לפי התוספת השנייה או השלישית, כמחזיק בשטחים אלה רק אם עיבד אותם במשעים שנקבעו לעניין החזקות בתוספת אלה.

לא הגיעה בפועל לידיעתם של המחזיקים או של מחזיק פלוגי או שניתנה בדרך שלא היתה מתאימה בנסיבות העניין, והוא הדין אם נקבעו דרכים נוספות למתן ההודעה לפי סעיף קטן (ה) וההודעה ניתנה גם בדרכים אלה בנוסף לדרכים האמורות בסעיפים קטנים (א) או (ב).

(ז) בתקנות ייקבעו דרכי המסירה האישית וכן מי יתן את ההודעות לפי סעיף זה ומי ימסרן.

3. תיקון התוספת הראשונה

הממשלה רשאית, בצו שיפורסם ברשומות, לתקן את התוספת הראשונה על-ידי גריעת מקרקעין הכלולים בה, ומשעשתה כן, בטלה ההקנייה על כל הוצאותיה החל מיום הפירסום.

4. מסירת החזקה ופינוי

(א) מקרקעין שקמו לעניין המדינה לפי חוק זה, מי שמחזיק בהם ימסור לידי המדינה את החזקה בהם ויפנה אותם מכל אדם וחפץ ומכל בעלי חיים (להלן בחוק זה — פינוי), תוך שלושה חודשים מיום תחילתו של חוק זה, ומי שאינו המחזיק ונמצא במקרקעין — יצא אותם תוך המועד האמור.

(ב) שר הבטחון רשאי, לפי בקשתו של מי שהחזיק או היה נמצא במקרקעין ביום ב' בטבת תשל"ט (1 בינואר 1979) או ביוזמתו, לקבוע בצו שבמקום המועד לתחילת התקופה של שלושה חודשים כאמור בסעיף קטן (א) יבואו מועדים מאוחרים יותר; הקביעה יכול שתהא לגבי מקרקעין פלוגים או לגבי סוגים של מקרקעין כפי שייקבע באותו צו.

(ג) שר הבטחון רשאי, לפי בקשתו של מי שהחזיק או היה נמצא במקרקעין ביום ב' בטבת תשל"ט (1 בינואר 1979), להאריך ולחזור ולהאריך את המועד למסירת החזקה או לפינוי או ליציאה כאמור בסעיף קטן (א) או (ב), ובלבד שהמועד לא יהיה מאוחר משלושה חודשים מתום התקופה הקבועה בסעיף קטן (א) או (ב).

5. הורעה על פינוי ויציאה

על מועד הפינוי והיציאה מהמקרקעין לפי סעיף 4 הינתן הודעה בדרך ובתנאים שבהם ניתנת הודעה על הקנייה לפי סעיף 2, והוראות סעיף 2 יחולו בשינויים המחויבים.

6. תפיסת מקרקעין

חם המועד למסירת החזקה במקרקעין לפי סעיף 4, רשאית המדינה, בלי צורך בצו של בית-משפט, לתפוס ולהחזיק בהם, ולפנותם מאדם, מחפץ ומבעלי חיים.

7. כניסה לביצוע עבודה

(א) שר הבטחון רשאי, אם ראה צורך דחוף לבצע עבודות הדרושות לדעתו בשל צרכים צבאיים, להרשות לעלות על מקרקעין שקמו לעניין המדינה לפי חוק זה עוד לפני שפוגו מקרקעין אלה, ולעשות בהם אלה, כולם או מקצתם:

הטלת חסלום הרצאות, לפטור את התובע מהג' שט המפה או התשריט.

(ד) מינהל הביצוע רשאי, על-פי בקשת התובע שתוגש תוך המועד הקבוע להגשת התביעה, להורות שיראו את תזכיר התביעה שהגיש התובע על הקרקע הנדונה לפי פקודת הסדר זכויות במקרקעין (נוסח חדש), תשכ"ט—1969², כתביעה לעניין חוק זה.

13. הגשת תביעה לפני הפינוי

היה אחד מיסודות התביעה פינויים של מקרקעין המוחזקים בידי התובע או המשמשים לו מקום מגורים מרצונו הוא ולפני מועד פלוני כאמור בסעיף 1 לתוספת השנייה (להלן בסעיף זה — המועד הקובע), ללא נקיטת אמצעים לאכיפת הפינוי, יחולו הוראות מיוחדות אלה:

- (1) התובע רשאי להגיש את תביעתו, ומותר לדון ולהכריע בה, עוד לפני שבוצע הפינוי;
- (2) ניתנה החלטה, סופית או חלקית, לפני המועד הקובע, בתביעה שהוגשה לפני הפינוי כאמור, תכלול ההחלטה הוראה שקיומה מותנה בפינוי המקרקעין לפני המועד הקובע שיפורש בהוראה, וללא נקיטת אמצעים לאכיפת הפינוי;
- (3) לא קיים התנאי לפינוי המקרקעין כאמור בפס"ק (2) — בטלה ההחלטה;
- (4) נחלקו הדעות בין מינהל הביצוע לבין התובע אם התובע קיים את תנאי הפינוי כאמור בהחלטה לפי פסקה (2), חכרע ועדת תביעות שהוקמה לפי סעיף 15.

14. בירור כוונות התביעות

(א) לא הגיע מינהל הביצוע לידי הסכם בכתב עם התובע בדבר הפיצויים וההטבות האחרות לפי חוק זה תוך שלושים ימים מיום הגשת התביעה או תוך מועד מאוחר יותר שבאה עליו הסכמתו של התובע, תבוא התביעה להכרעה בפני ועדת תביעות.

(ב) ועדת התביעות תכריע גם כשנחלקו הדעות בשאלה אם בוצע הפינוי בנסיבות כאמור בסעיף 13.

15. ועדות תביעות

יוקמו ועדות תביעות לדון בתביעות לפיצויים והטבות אחרות לפי חוק זה, הכל כאמור בסעיף 14.

16. הרכב ועדת תביעות

ועדת תביעות תהיה של חמישה:

- (1) שופט או שופט שיצא לגימלאות או פרש, שמינה נשיא בית-המשפט העליון, והוא יהיה היושב-ראש;
- (2) פקיד הסדר לפי פקודת הסדר זכויות במקרקעין (נוסח חדש), תשכ"ט—1969, שמינה שר המשפטים;
- (3) נציג מינהל מקרקעי ישראל שמינה שר החקלאות;

9. זכויות מכוח מגורים

מי שביים ב' בטבת תשל"ט (1 בינואר 1979) וביים תחילתו של חוק זה נתקיימו בו שלושה אלה:

- (1) התגורר באורח קבוע ושלא מכוח הסדר עם מינהל מקרקעי ישראל במבנה שבקרקע שקמה לקניין המדינה לפי חוק זה;
- (2) לא היה לו מקום מגורים קבוע במקום אחר;
- (3) לא החזיק בכלל בקרקע שקמה לקניין המדינה לפי חוק זה — (להלן — זכאי מכוח מגורים), זכאי אף הוא לפיצויים ולהטבות כמפורט בתוספת השנייה או השלישית.

10. מינהל הביצוע

(א) יוקם מינהל ביצוע של שלושה שימנו שר האוצר ושר הבטחון בהתייעצות עם שר החקלאות ושר המשפטים; שר האוצר ושר הבטחון ימנו אחד מהם להיות יושב-ראש.

(ב) הודעה על מינוי המינהל ומענו תפורסם ברשומות.

11. סמכות מינהל הביצוע

מינהל הביצוע יהיה מוסמך —

- (1) לברר את התביעות לפיצויים ולהטבות אחרות לפי חוק זה, לנהל משאומתן עם התובעים ולהתקשר אתם בכל הסכם הדרוש לביצוע חוק זה, לרבות הסכם של פשרה;
- (2) לפנות מקרקעין שקמו לקניין המדינה לפי חוק זה ולבצע את כל הפעולות הדרושות כדי להעמיד לרשות התובעים קרקעות למילוי תביעותיהם לפי חוק זה, ובין השאר לרכוש מקרקעין בדרך קנייה או חליפין, לבצע עבודות חיכוך ופיתוח, לקבוע סדר עדיפות בשיקומם של המפורזים, לדאוג לשיכונם הזמני ולערוך שומת מקרקעין באמצעות שמאי מקרקעין;
- (3) להעסיק עובדים, להתקשר בחוזים ולעשות כל פעולה אחרת הנראית לו דרושה להפעלת יתר סמכויותיו ולביצוע חוק זה והתקנות לפיו דרך כלל.

12. התביעה

(א) תביעה לפיצויים או להטבות אחרות לפי חוק זה תוגש בכתב ליושב-ראש מינהל הביצוע, ובלבד שתביעה לפי סעיף 8(א) ניתנת להגישתה במשירין לבית-המשפט המוסמך.

(ב) התביעה תוגש בטופס שתכנו ייקבע בתקנות סדרי-דין, ותאומת בתצהיר; כל עוד לא נקבע הטופס, תכלול התביעה את הנתונים שיש בהם לדעת התובע כדי לזכות אותו בפיצויים או בהטבה אחרת ואת הסעד המבוקש.

(ג) לתביעה יצורמו מפה או תשריט המראים באופן ברור את גבולות הקרקעות שעליהן נתבעים פיצויים או הטבה אחרת; אולם מינהל הביצוע רשאי, בתנאים ובנסיבות הנראים לו, לרבות

² דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 13, עמ' 293.

21. הפסקת ההליכים בוועדת התביעות
לא הכריעה ועדת התביעות בתביעה כעבור שישה חודשים מיום הוגשה, רשאי התובע להודיע בכתב לוועדת התביעות על הפסקת ההליכים לפניה ויראו כאילו החליטה הוועדה ביום מתן ההודעה לדחות את התביעה.
22. עירעור
הוראה עצמו נפגע על-ידי החלטת ועדת התביעות שאיננה החלטת ביניים בלבד, רשאי לערער לפני בית-המשפט המחוזי בבאר-שבע.
23. רישום מקרקעין
מקרקעין שיימסרו למי שזכאי להם לפי התוספת השנייה או השלישית יירשמו בכפוף לאמור באותן התוספות, בבעלות, או בחכירה, לפי העניין, על שם הזכאי או מי שבא במקומו; הרישום יהא פטור מאגרות ויבוצע אחרי שמקרקעין אלה נרשמו בפנקסי המקרקעין.
24. הקצאת מקרקעי המדינה
שליש לפחות מסך כל שטחי המקרקעין שיימסרו לכלל הזכאים לפיו, התוספת השנייה או השלישית לא יהיו מקרקעין שקמו לקניין המדינה לפי חוק זה.
25. שמירת סמכויות
חוק זה לא יגרע מכל זכות או סמכות שהוקנתה למדינה לפי כל דין לגבי המקרקעין שקמו לקניין המדינה.
26. הפסקת הליכי הסדר
הליכי הסדר במקרקעין לפי פקודת הסדר זכויות במקרקעין (נוסח חדש), תשכ"ט—1969, במקרקעין שקמו לקניין המדינה לפי חוק זה, לרבות הליכים בית-המשפט בעניינים כאמור, יופסקו ביום תחילתו של חוק זה.
27. ביצוע ותקנות
(א) שר האוצר ושר הבטחון ממונים על ביצוע חוק זה, והם רשאים, באישור ועדת החוץ והבטחון של הכנסת, להתקין תקנות לביצועו, לרבות תקנות לקביעת מועדים לעשיית פעולות לפי חוק זה שלא נקבעו בחוק עצמו.
(ב) שר המשפטים, בהתייעצות עם שר הבטחון ושר האוצר ובאישור ועדת החוץ והבטחון של הכנסת, רשאי בתקנות לקבוע —
(1) טופס להודעה לפי סעיף 2 או 5;
(2) סדרי דין בוועדת התביעות ובעירעור על החלטותיה;
(3) מועדים להגשת עירעורים לפי חוק זה;
(4) דרכים מיוחדות לייצוגם של תובעים כהליכים לפי חוק זה.
(ג) יושב-ראש מינהל הביצוע באישור שר המשפטים רשאי לקבוע בכללים מבחנים ודרכים להקצאת קרקעות שיינתנו לזכאים להן לפי חוק זה תמורת קרקעות שהיו בעיבוד חקלאי.
- (4) אדם שמינהו ראש הממשלה;
(5) תושב השטחים שקמו לקניין המדינה לפי חוק זה, שמינה שר המשפטים, או איש ציבור ששר המשפטים מינה מתוך רשימה שאישרה ועדת החוץ והבטחון של הכנסת.
17. סדרי דין ודיני ראיות
(א) בכפוף לאמור בחוק זה ובתקנות לפיו, לא תהא ועדת תביעות חייבת לנהוג לפי סדרי הדין של בית-משפט ולא תהא קשורה בדיני הראיות, ובמיוחד רשאית היא, אם הדבר נראה לה בנסיבות העניין, לקבל להוכחה זכויות שביירושה, ראייה אחרת במקום צו ירושה של בית-משפט או של בית-דין.
(ב) סעיף קטן (א) איננו גורע מהאמור בסעיף 28 לחוק ועדות חקירה, תשכ"ט—1968.³
18. תביעות סותרות
(א) הוגשו על קרקע פלונית תביעות סותרות של מספר בני-אדם ונראה לוועדת התביעות שחומר הראיות שלפניה מאפשר לה להכריע בסיכסוך בין התובעים, חכריע בו בעצמה בהחלטה; בכל מקרה אחר תקבע את הסעד המגיע שיינתן למי שבית-המשפט יורה, ואם היה הסעד פיצויים בכסף — יופקדו בידי החשב הכללי.
(ב) עלה מדר המחירים לצרכן שפירסמה הלשכה המרכזית לסטאטיסטיקה (בסעיף זה — המדר) בסמוך לפני המועד שבו נעשתה החלטת בית-המשפט המתירה את תשלום הפקדון שאצל החשב הכללי — להחלטה סופית שאין עירעור עליה, לעומת המדר שפורסם בסמוך לפני ההחלטה על הפקדת הסכום הנדון, תשלום על הפקדון תוספת יחסית לשיעור עליית המדר באופן שהסכום הכולל של הפקדון והתוספת יעוגלו לחמישים האגורות החדשות הקרובות.
19. חוות-דעת
ועדת התביעות רשאית בכל שלב של הדיונים, ואף אחרי שנסיימה פרשת הראיות והסיכומים, לקבל חוות-דעת בכל עניין העומד לדיון ממי שתמצא לנכון בנסיבות העניין.
20. קרקעות בידי מלווה
גמסרה ההחזקה בקרקע שעליה נתבעים פיצויים או הטבה אחרת כבטחון להלוואה, יחולו הוראות אלה:
(1) דין החזקה ועיבוד בידי המלווה כדין החזקה ועיבוד בידי מי שמסר את ההחזקה לידי המלווה כאמור;
(2) הפיצויים וההטבות האחרות שיינתנו על ההחזקה והעיבוד לא יעלו בסך הכול על מה שהיה מגיע אילו ההחזקה ועובדה הקרקע בידי אדם אחד בלבד, וועדת התביעות תחלק אותם בין המלווה לבין הלווה או בין חליפיהן כפי שנראה לה צודק בנסיבות העניין.

28. הוראת מעבר

(א) נערך לפני תחילתו של חוק זה הסכם בכתב בין המדינה לבין מי שזכאי לפיצויים או להטבות אחרות בדבר מסירת ההחזקה במקרקעין שקמו לקניין המדינה לפי חוק זה ובדבר פינוים, יחולו תנאי ההסכם על אף האמור בסעיפים האחרים של חוק זה.

(ב) תם המועד למסירת ההחזקה במקרקעין כפי

שנקבע בהסכם או על פיו, יהיו בידי המדינה לגבי מקרקעין אלה הסמכויות שבסעיף 6.

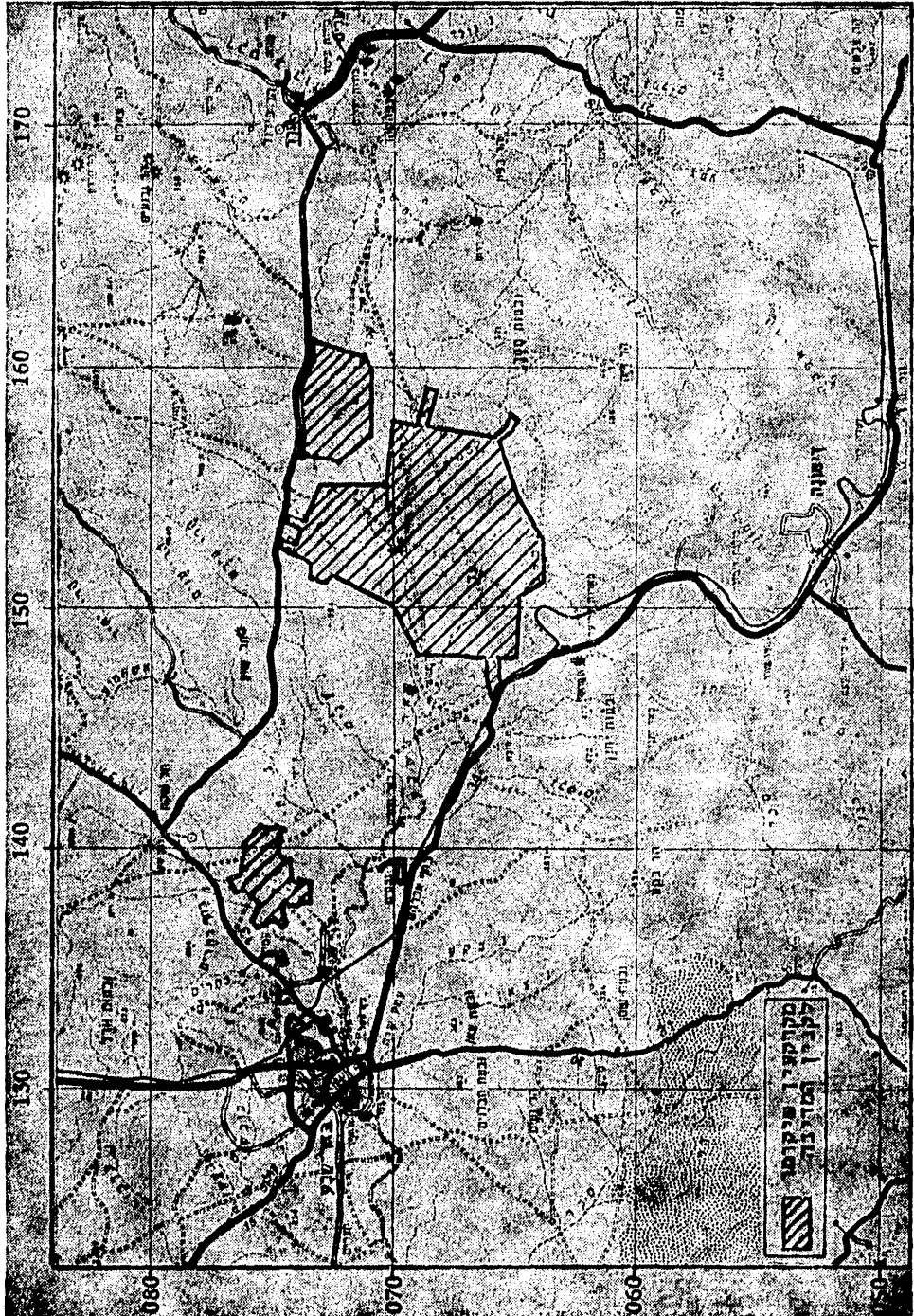
29. תחילה

חוק זה תחילתו ביום קבלתו בכנסת.

30. פירסום

חוק זה יפורסם ברשומות תוך שלושים ימים מיום קבלתו בכנסת.

תוספת ראשונה
(סעיפים 1 ו-3)

תוספת שנייה

(סעיפים 8 ו-9)

1. הזכאות לפיצויים והטבות אחרות

(א) מי שנתקיימו בו שניים אלה :

(1) החזיק ביום ב' בטבת תשל"ט 1 בינואר 1979) וביום תחילתו של חוק זה (להלן — המועדים הקובעים), שלא מכוח הסדר עם מינהל מקרקעי ישראל, בקרקע שקמה ל- קניין המדינה לפי חוק זה (להלן — הקרקע המזכה) ;

(2) פינה את כל הקרקעות המזכות אותו, על המחזברים בהן, מרצונו מבלי שנגקטו אמצעים לאכיפת הפינוי, וזאת לפני המור עד שנקבע לפינוי לפי סעיף 4(א) או (ב) לחוק, לפי העניין ;

או שהתגורר באורח קבוע במועדים הקובעים בקרקע המזכה אותו ופינה את כל הקרקעות המזכות אותו כאמור בפסקה (2) (כלל אחד מאלה ייקרא להלן בתוספת זו — זכאי, יתא זכאי לפיצויים ולהטבות אחרות לפי האמור בתוספת זו.

(ב) קרקע המוחזקת בידי אדם ושמסר אותה לו מי שהחזיק בה קודם, תמורת השתתפות ביכול של הקרקע, רואים את מי שמסר את הקרקע למי שמעבד אותה בפועל כמחזיק לעניין תוספת זו.

2. שווי הקרקע המזכה

שוויה של קרקע לעניין חישוב זכויות הזכאי (להלן — שווי הקרקע) יהיה :

- (1) אדמות מישוריות עמוקות 700 שקלים לדונם ;
- (2) אדמות מישוריות רדודות 600 שקלים לדונם ;
- (3) אדמות הרריות 500 שקלים לדונם.

3. פיצויים על מחזברים

(א) לזכאי ישולם סכום השווה לשוויים של מבנים, בורות, סכרים, בארות ומטעים שבקרקעות המזכות אותו (להלן — שוויים של מחזברים).

(ב) מינהל הביצוע יקים ועדות שמאות של שלושה, מהם אחד תושב השטחים שקמו לקניין המדינה לפי חוק זה, ואחד לפחות שמאי מקרקעין.

(ג) ועדת השמאות תשום את שוויים של המחזברים לפי כללים אלה :

(1) שוויים של פחון, חושה, צריף עץ או מבנה בלוקים מבנייה יבשה יהיה הסכום השווה להוצאות פירוקם, העברתם והרכבם מחדש, ובלבד שלא יעלו —

- (א) בפחון או חושה — על 30 שקלים למטר מרובע ;
- (ב) בצריף עץ — על 60 שקלים למטר מרובע ;
- (ג) במבנה בלוקים — על 50 שקלים למטר מרובע ;

(2) שווי של מבנה שלא מבנייה יבשה עם יסודות ותקרה יצוקים יהיה בשיעור של לא יותר מ-600 שקלים למטר מרובע ;

(3) שווי של מבנה בטון מצופה אבן יהיה בשיעור של לא יותר מ-800 שקלים למטר מרובע ;

(4) שווי של עץ פרי יהא, לפי גילו וסוגו, בשיעור של לא יותר מ-65 שקלים.

(ד) השומות ייערכו לפי שוויים של המחזברים ביום ב' באב תש"ס (15 ביולי 1980).

4. קרקע מזכה ששטחה אינו עולה על 10 דונאם ופיצוי על מגורים בלבד

(א) זכאי ששטחה של הקרקע המזכה אותו אינו עולה על 10 דונאם יהיה זכאי לפי בחירתו לאחד משניים אלה :

(1) מגרש בנייה בבעלות, כשהוא מפותח עם חשתית צמודה בלבד (להלן — מגרש בנייה) בשטח של כדונאם אחד ביישוב שבבקעת ערד או בתל-שבע (להלן — יישובי הקבע), לפי בחירתו ;

(2) פיצויים בסכום השווה לשווייה של הקרקע המזכה אותו.

(ב) זכאי מכוח מגורים שפינה לפני המועד שנקבע לפינוי לפי סעיף 4(א) או (ב) לחוק, לפי ה- עניין, את המבנה ששימש לו מקום מגורים בקרקע שקמה לקניין המדינה לפי חוק זה, מרצונו הוא זכאי שנגקטו אמצעים לאכיפת הפינוי, יתא זכאי למגרש בנייה כאמור בסעיף קטן (א)(1).

5. קרקע מזכה ששטחה פחות מ-100 דונאם

זכאי ששטחה של הקרקע המזכה אותו עולה על 10 דונאם אך אינו מגיע ל-100 דונאם, יהיה זכאי לפי בחירתו לאחד משניים אלה :

(1) מגרש בנייה בשטח של כשני דונאם באחד מיישובי הקבע, לפי בחירתו, מהם דונאם אחד ללא תמורה והיתרה תמורת 19,600 שקלים בני- כוי שוויה של הקרקע המזכה אותו ;

(2) פיצויים בכסף בסכום השווה לשווייה של הקרקע המזכה אותו.

6. קרקע מזכה ששטחה 100 דונאם ויותר

זכאי ששטחה של הקרקע המזכה אותו הוא 100 דונאם או יותר יהיה זכאי לשניים אלה :

(1) מגרש בנייה בשטח של כשלושה דונאם, באחד מיישובי הקבע, לפי בחירתו, מהם דונאם אחד ללא תמורה והיתרה תמורת 35,000 שקלים ;

במועדים הקובעים באותו שטח רצוף, הברירה ביד:

(א) רוצה — יקבל פיצויים בכסף על הקרקע המזכה אותו ועל המחזורים בה כאמור בפיסקה (1);

(ב) רוצה — יפנה וימסור למינהל הביצוע את הקרקע האחרת האמורה על המחזורים בה לפני המועד שיקבע מינהל הביצוע, ומשע" שה כן, ינהגו בקרקע האחרת ובמחזורים בה כאילו הקרקע היתה קרקע מזכה.

7. תשלום העודפים

היה הסכום שנוכה לפי סעיפים 2 עד 4 לתוספת זו מהתמורה המגיעה מן הזכאי עודף על אותה תמורה, ישולם העודף לזכאי; נשאר, אחרי ניכוי כאמור, עודף לחובתו של הזכאי, יחולו הוראות אלה:

(1) מחצית העודף תשולם לא יאחר מהמועד של מסירת המגרש או קרקעות השלחין או הבעל ליד הזכאי, הכול לפי המאוחר, והמחצית השנייה תשולם תוך חמש שנים בצירוף ריבית של ארבעה אחוזים לשנה בתשלומים רבע שנתיים שווים;

(2) כל עוד לא שולמה המחצית הראשונה של העודף מותר לעכב את מסירתם של המגרש ושל קרקעות השלחין או הבעל ליד הזכאי;

(3) כל עוד לא שולם העודף במלואו, בצירוף ריבית ותוספת אחרות המגיעות לפי תוספת זו וכל דין, לרבות הפרשי הצמדה, מותר לעכב את רישום זכותו של הזכאי במגרש ובקרקעות האחרות בפנקסי המקרקעין.

8. תחולת סעיפי התוספת השנייה.

האמור בסעיפים 13, 14 ו-15 לתוספת השנייה יחול גם לעניין תוספת זו.

5. פיצויים על המחזורים

בנוסף לפיצויים ולהטבות שבסעיפים 2 עד 4 לתוספת זו ישולמו לזכאי פיצויים על המחזורים בקרקע המזכה אותו, בשיעור ובדרך שנקבעו בתוספת השנייה.

6. פיצויים למי שאיננו מתגורר בקרקע מזכה

מי שהחזיק בקרקע מזכה במועדים הקובעים שלא מכוח הסדר עם מינהל מקרקעי ישראל ופינה אותה כולה על המחזורים בה בלי שנתקיימו בפינוי התנאים שבסעיף 1(א)(2) לתוספת השנייה, אך לא התגורר באותה קבוע בקרקע המזכה אותו, יחולו עליו הוראות אלה:

(1) מי שנתקיים בו אחד מאלה:

(א) לא היתה קיימת רציפות בין הקרקע המזכה אותו לבין קרקע אחרת המוחזקת בידו ושלא קמה לקניין המדינה לפי חוק זה;

(ב) היתה קיימת רציפות כאמור, אך המחזיק לא התגורר באותה קבוע במועדים הקובעים עים באותו שטח רצוף —

יהא זכאי לפיצויים בכסף בשיעור שווה של הקרקע המזכה ולפיצויים על המחזורים לקרקע המזכה כאמור בסעיף 3 לתוספת השנייה;

(2) מינהל הביצוע רשאי לבוא ליד הסכם עם המחזיק בדבר מתן קרקע — בעל או שלחין — במקום הפיצויים בכסף, כולם או מקצתם, המגיישים לפי פסקה (1), הכול בתנאים שייקבעו בהסכם ובלי לגרוע מהסמכות הכללית לפשרה שבסעיף 11(1) לחוק;

(3) היתה קיימת רציפות בין הקרקע המזכה לבין קרקע אחרת המוחזקת בידו ושלא קמה לקניין המדינה לפי חוק זה והמחזיק היה מתגורר

הסתייגויות לחוק הנ"ל

(2) הממשלה חייבת להכשיר מקום חילופי שאליו יעברו התושבים המפונים — בתי מגורים ושטחי אדמה ראוייה לעיבוד חקלאי;

(3) על המקום החדש שאליו יועברו המפונים ועל הפיצויים שיקבלו יוסכם תוך משא ומתן עם המפונים ובאין הסכם — תפסוק ועדה ציבורית שתוקם לצורך זה בהשתתפות נציגי הממשלה ונציגי המפונים בראשות שופט של בית המשפט העליון.

(ב) אין בהכללת מקרקעין בתוספת הראשונה משום תודאה או ראייה שהמקרקעין לא היו נכסי המדינה לאחר שיסוכם בין נציגי הממשלה לבין בעלי המקרקעין והמחזיקים בהם על העמדת קרקע חליפה דומה לרשות בעלי המקרקעין והמחזיקים בהם כפיצוי מלא בעין או כפיצוי חלקי בתוספת פיצוי כספי בהתאם להסכם בין שני הצדדים.

לשם החוק

ת. טרכי מציג:

במקום שם החוק יבוא: חוק הפקעת אדמות ערביי הנגב הבדואים, תש"ם—1980.

לסעיף 1

א. אבנרי מציג:

למחוק את הסעיף.

אם הצעה זו לא תתקבל,

א. אבנרי מציג:

במקום "ביום תחילתו של חוק זה" יבוא "ביום 1 בינואר 1983".

ת. טרכי מציג:

במקום הסעיף יבוא:

"(א) המקרקעין המפורטים בתוספת הראשונה יקומו לקניין המדינה, אולם —

(1). לא יהיה פינוי בכוח;

ההפקעה יידחה עד לאחר סיום ההליך המשפטי
בערר."

לסעיף 7

ת. מוכרי וא. אבנרי מציע :
למחוק את הסעיף.

לסעיף 8

ת. מוכרי מציע :
במקום הסעיף יבוא :
"מי שהחזיק במקרקעין שקמו לקניין המדינה
לפי חוק זה זכאי עליהם לפיצויים ולהטבות
אחרות בקרקע ובכסף הכול בשיעור ובתנאים
שנציגי הממשלה והמחזיקים במקרקעין הסכימו
עליהם ובהעדר הסכם בשיעור ובתנאים המקובל
לים במדינה ושייקבעו על-ידי ועדה ציבורית
בראשות שופט של בית-המשפט העליון."

לסעיף 16

א. אבנרי מציע :
במקום פסקאות (4) ו-(5) יבוא :
(4) נציג לשכת עורכי-הדין.
(5) נציג האגודה לזכויות האזרח.

לסעיף 17

א. אבנרי מציע :
במקום הסעיף יבוא :
"ועדת תביעות חייבת לנהוג לפי סדר הדין של
בית-המשפט ותהא קשורה בדיני הראיות."

לסעיף 22

א. אבנרי מציע :
למחוק את המלים "שאיננה החלטת ביניים בלבד."

לסעיף 26

א. אבנרי מציע :
למחוק את הסעיף.

לסעיף 27

א. אבנרי מציע :
בסעיף קטן (א) במקום הרישה יבוא :
"שר האוצר, שר המשפטים ושר הפנים ממונים
על ביצוע חוק זה."

לסעיף 29

ח. אבנרי מציע :
במקום הסעיף יבוא :
"חוק זה תחילתו אחר מיצוי המשא-ומתן בין
הבדואים לבין הממשלה."

לתוספת הראשונה

א. אבנרי מציע :
(1) הקו המתאר בתוספת יימחק ;
(2) כל האזורים המסומנים המיועדים להפקעה פרט
לאזור תל מלחאת עצמו — יימחקו.

לסעיף 2

ת. מוכרי מציע :
למחוק סעיפים קטנים (ב) עד (ז).

א. אבנרי מציע :
למחוק סעיפים קטנים (ב) ו-(ה) ובמקום סעיף קטן
(ג) יבוא :

"(ג) שוכנע הממונה על מחוז הדרום שהדבר דרוש
ומועיל, יקבע שההודעה לפי סעיף קטן (א)
תימסר לראש השבט או הפלג של המחזיק לבעל
החזקה, למוכיר הקיבוץ, למוכיר ועד המושב,
לראש העיר או לראש הרשות המקומית."

לסעיף 3

ת. מוכרי וא. אבנרי מציעים :
למחוק את הסעיף.

ב. הלוי מציע :
במקום המלים "בצו שיפורסם ברשומות" יבוא "בצו
באישור ועדת החוץ והבטחון של הכנסת שיפורסם
ברשומות."

לסעיף 4

ת. מוכרי מציע :
בסעיף קטן (א) במקום המלים "תוך שלושה חודשים"
ואילך יבוא "לאחר משא-ומתן והסכם בין נציגי
הממשלה והמחזיקים באדמות."

א. אבנרי מציע :
(1) במקום סעיף קטן (א) יבוא :

"(א) מקרקעין שקמו לקניין המדינה לפי חוק
זה, מי שמחזיק בהם ימסור לידי המדינה
את החזקה בהם ויפנה אותם מכל אדם
ותפץ ומכל בעלי חיים (להלן בחוק זה —
פינוי) תוך 12 חודשים."

(2) בסעיף קטן (ב) ו-(ג) במקום "שלושה חודשים"
יבוא "12 חודשים" ובמקום "1 בינואר 1979"
יבוא "1 בינואר 1983".

(3) סעיף קטן (ה) — יימחק.

לסעיף 5

ת. מוכרי מציע :
במקום הסעיף יבוא :

"6. על מועד הפינוי והיציאה ממקרקעין לפי סעיף 4
יחליט בית-המשפט אם לא סוכם הדבר בין נציגי
הממשלה והמחזיקים במקרקעין."

לסעיף 6

ת. מוכרי מציע :
למחוק את הסעיף.

א. אבנרי מציע :
במקום הסעיף יבוא :

"כל מחזיק במקרקעין המקבל הודעה בדבר
הפקעת מקרקעין רשאי לערער תוך שלושה חוד-
שים בפני בית-המשפט המחוזי בבאר-שבע. תוקף

(6) באר או בור מים לפי גודלו ועומקו — בין 1,000 ו-20,000 שקלים;

(7) סכר לפי גודלו — בין 1,000 ו-15,000 שקלים;

(8) עץ פרי לפי גילו וסוגו — בין 200 ו-400 שקלים.

לסעיף 6

א. אבנרי מציג:

במקום הסעיף יבוא:

"הזכאי לפיצויים על קרקעות שהוא מחזיק בהן יקבל פיצויים או קרקע תלוּפית לעיבוד שלחין עם הקצאת מים, לפי אמת-מידה וחה-שתינתן לחקלאים אשר יפגנו מפיתחת רפוח, לפי הסכם השלום בין ישראל ומצרים."

לסעיף 7

א. אבנרי מציג:

למחוק את הסעיף.

לסעיף 9

ב. תלמי מציג:

בפסקה (5) במקום "תשלומה המידי של יתרת החוב, כולה או מקצתה" יבוא "תשלומה המידי של שני שיעורים נוספים."

לסעיף 11

א. אבנרי מציג:

במקום "400 שקלים" יבוא "1,000 שקלים".

אתרי סעיף 15

ת. מרבי מציג:

אתרי סעיף 15 יבוא:

16. על אף האמור בתוספת זו ובתוספת השלישית בכל מקום בו נאמר "זכאי ששטח של הקרקע מוכה אותו" יבוא "דונאם תמורת דונאם" ול-חלופין יבוא "פיצויים אם בעל הקרקע בחר בזה."

לתוספת השניה

לסעיף 2

ת. מרבי מציג:

במקום "700 שקלים" יבוא "7,000 שקלים";

במקום "600 שקלים" יבוא "6,000 שקלים";

ובמקום "500 שקלים" יבוא "5,000 שקלים".

א. אבנרי מציג:

במקום הסעיף יבוא:

"שוויה של קרקע לעניין פיצויים לפי חוק זה (להלן — שווי הקרקע) יחושב כך:

(1) קרקע ראויה לעיבוד חקלאי — 5,000 שקלים לדונם;

(2) קרקע שאינה ראויה לעיבוד חקלאי — 1,000 שקלים לדונם."

לסעיף 3

ת. מרבי מציג:

בסעיף קטן (ג)

במקום "30 שקלים" יבוא "300 שקלים"

במקום "60 שקלים" יבוא "600 שקלים"

במקום "50 שקלים" יבוא "500 שקלים"

במקום "600 שקלים" יבוא "6,000 שקלים"

במקום "800 שקלים" יבוא "8,000 שקלים"

ובמקום "65 שקלים" יבוא "650 שקלים"

א. אבנרי מציג:

בסעיף קטן (ג) במקום פסקאות (1) עד (4) יבוא: "להלן שווים של מחזורים:

(1) מחזן או חושה — 6,000 שקלים;

(2) צריף גרוע — 100,000 שקלים;

(3) צריף טוב — 15,000 שקלים;

(4) מבנה בלוקים, לכל חדר 15,000 שקלים;

(5) מבנה או אבן או בטון, לכל חדר 20,000 שקלים;

פו. הצעת חוק לתיקון דיני המשפחה (מזונות) (תיקון), תשי"ח—1980

(הצעת חברי הכנסת א. לין, ע. נוף ונ. עמאר)

הריהו מדין צדקה הנתון לשיקולו של כל הורה.

(ג) לעניין חלוקת המימון, כאמור בסעיף זה,

בין ההורה המחזיק לבין זה שאינו מחזיק,

רשאי בית-המשפט להביא בחשבון —

כאשר הכנסת המחזיק כולה או רובה מע-

בודה — את הצורך של אותו הורה להס-

תייע בעזרה בשכר לצורך האחזקה, באותה

מידה שתאפשר את יציאתו לעבודה. במק-

רה כזה יתחשב בית-המשפט בנכונותו

של ההורה הבלתי מחזיק לקבל את הילד

לחוקתו, באופן מלא, או חלקי."

1. תוספת סעיף 3

אחרי סעיף 3 לחוק תיקון דיני המשפחה (מזונות),

תשי"ט—1959 יבוא:

3א. ילד המחזיק על-ידי אחד ההורים

(א) ילד, בכל גיל, המחזיק על-ידי אחד ההו-

רים, יהיו אביו ואמו חייבים במימון צרכיו

היסודיים, כמוצאים על-ידי שניהם.

(ב) מימון הוצאות אלה יהא בחלוקה יחסית

לשיעור ההכנסות, מכל מקור שהוא, של כל

אחד מווג ההורים, ובהתחשב במספר הנפ-

שות של אחד מהם מפרנס בחייו החד-

שים. הוצאות שמעבר לצרכים היסודיים

דברי הסבר

האם, וגם, — משום שהילד בחוקת האם — לשלם לידה את דמי המזונות. החוקת הילד בידי האם הופכת במקרים רבים כאלה לאמצעי, המביא כספים ומשמש ככלי נקם כלפי הבעל לשעבר.

לעתים גם אין בקרה כי כל הכספים המשולמים במזונות לקטין באמצעות אביו אמנם יוצאו על הקטין ולצרכיו.

מכל הסיבות הללו באה הצעת התיקון לחוק במטרה לחלק את המעמס הכספי בסוגל בין שני ההורים על פי וביחס הולם להכנסתם הריאלית, ובאופן שלא יפגע באורח חיי-צדדי בילדים מנישואים שניים.

על-פי המצב הקיים חלה חובת דמי מזונות של הקטין על האב, גם כאשר הילד בחוקת אמו, וללא התחשבות הולמת ביחס ההכנסות בין האב לאם. כך קורה שאב העובד כשכיר צריך להמציא לידה של האם יחס ניכר משכרו, גם אם האשה, ממקורותיה שלה, מרוויחה סכומים שווים ואף רבים יותר מזה של הבעל לשעבר. מצב זה מחמיר עוד יותר באותם מקרים שבהם הגבר בונה בית חדש, והכסף שהוא ממציא לידי אשתו לשעבר, הריהו למעשה על חשבון אשתו ובניו החדשים.

במקרים רבים, ובמיוחד בילדים שלמטה מגיל 6, הרי שהאב גם נכסה, למורת-רוחו, להשאיר את הילד בחוקת

**פו. הודעת שר הפנים בעקבות מסקנות-הביניים של ועדת הכלכלה
ועדת העבודה בעניין פינוי ובינוי של שכונות דרום-תל-אביב ***

משרד הפנים בכלל והוועדה המחוזית לתיכנון ולבנייה בפרט, נותנים עדיפות לדיון ולהחלטה בקשר לתכניות שיכון ושיקום מייד עם הגעתן מהוועדה המקומית.

הקמת ועדה מיוחדת לפי סעיף 34 לחוק התיכנון וה-בנייה תיצור גוף מקביל וזהה לחלוטין להרכב המליאה של הוועדה המחוזית. לאור האמור לעיל פועלת הוועדה המחוזית לתיכנון ולבנייה כוועדה מיוחדת.

ב ב ר כ ה ,

ד"ר חסד בורג
שר הפנים

לכבוד
מר יצחק ברמן
יושב-ראש הכנסת
משכן הכנסת
ירושלים
מטובדי,

על-פי סעיף 85 לתכנון הכנסת אני מפרט להלן את פועלות משרדנו בקשר למסקנות-הביניים של ועדת הכלכלה וועדת העבודה בנושא פינוי ובינוי של שכונות דרום-תל-אביב.

* הונחו על שולחן הכנסת ביום ז' בניסן תשי"ם (24 במארכ 1980).